

dublet

Trece din... *P. I* *la 5913*

ACADEMIA ROMÂNĂ

CONFLICTUL

DINTRE

GUVERNUL MOLDOVEI

ȘI

MĂNĂSTIREA NEAMȚULUI

DE

RADU ROSETTI

I.

INAINTE DE 1 Iunie 1858

EXTRAS DIN

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

Seria II. — Tom. XXXII.

MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE.

BUCUREȘTI

Institutul de Arte Grafice «CAROL GÖBL» S-sor Ioan St. Rasidescu

16, STRADA DOAMNEI, 16

1910.

26.215.

Prețul 1 leu 60 bani.

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

Nº Curent ~~134500~~ Format

Nº Inventar ~~A.3592~~ Anul ~~74271~~

Sectia ~~XXVIII~~ Raftul ~~Sul. A~~

Analele Societății Academice Române. — Seria I:

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1878—1888

Tom. XI. — Desbaterile Academiei în 1888—9	2.—
» <i>XI. — Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	3.—
» <i>XII. — Desbaterile Academiei în 1889—90.</i>	2.—
» <i>XII. — Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	3.—
» <i>XIII. — Desbaterile Academiei în 1890—91</i>	12.—
» <i>XIV. — Desbaterile Academiei în 1891—2</i>	4,50
» <i>XV. — Desbaterile Academiei în 1892—3</i>	2,50
» <i>XV. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	4.—
» <i>XVI. — Desbaterile Academiei în 1893—4</i>	8.—
» <i>XVI. — Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	4,50
» <i>XVII. — Desbaterile Academiei în 1894—5</i>	3,50
» <i>XVII. — Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	7.—
» <i>XVIII. — Desbaterile Academiei în 1895—6</i>	2.—
» <i>XVIII. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	5.—
» <i>XIX. — Desbaterile Academiei în 1896—7</i>	1,50
» <i>XIX. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	4,50
» <i>XX. — Desbaterile Academiei în 1897—8</i>	3.—
» <i>XX. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	4,50

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1888—1898

Tom. XXI. — Desbaterile Academiei în 1898—9	2.—
» <i>XXI. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	5.—
Manuscripte din bibliotecă străină relative la istoria Românilor.	6.—
(Al doilea memoriu), de <i>N. Iorga</i>	1.—
Socotelile Brașovului și scrisori românești către Sfat în secolul XVII, de <i>N. Iorga</i>	1,60
Socotelile Sibiului, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Cronicele muntene. Intâiul memoriu. Cronicele din secolul XVII, de <i>N. Iorga</i>	1,60
Expunere pe scurt a principiilor fundamentale ale istoriei, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,15
Edilitatea sub domnia lui Caragea, de <i>V. A. Urechia</i>	1,60
» <i>XXII. — Desbaterile Academiei în 1899—1900</i>	6.—
» <i>XXII. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	3.—
Românii și Maghiarii înaintea istoriei, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,25
Portretul lui Miron Costin, de <i>S. Fl. Marian</i>	—,50
Portul barbei și părului la Romani, de <i>Ion Kalinderu</i>	—,50
Zece Maiu. — Cuvântare de <i>D. A. Sturdza</i>	—,60
Din domnia lui Ioan Caragea, 1812—1818, de <i>V. A. Urechia</i>	1,60
» <i>XXIII. — Desbaterile Academiei în 1900—1901</i>	5.—
» <i>XXIII. — Memoriile Secțiunii Istorice.</i>	4.—
Atanasie Comnen Ipsilant, de <i>C. Erbiceanu</i>	—,20
Societatea sub I. G. Caragea, de <i>V. A. Urechia</i>	1,60
Ioan Circa de Gambutz, ca episcop al Marmăției Dositeiu Circa, 1660—1730, de <i>Ioan Pașcăriu</i>	—,20
Din domnia lui Alexandru Calimah, de <i>V. A. Urechia</i>	1,60
Portul perucilor și bărbierii la Romani, de <i>Ion Kalinderu</i>	—,20
Originea câmpulungeană a lui Gavril, Mitropolitul Kievului, de <i>T. V. Stefanelli</i>	—,20
» <i>XXIV. — Desbaterile Academiei în 1901—2.</i>	6.—
» <i>XXIV. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	3.—
Două acte oficiale necunoscute de pe timpul Impăratului Bizantin Isaac II Angel, privitoare la Români din Peninsula Balcanică spre finele secolului XII, de <i>C. Erbiceanu</i>	—,40
Teoria probei (în știința modernă), de <i>Petre Popescu</i>	—,50
Priviri istorice și literare asupra epocii fanariotice, de <i>C. Erbiceanu</i>	—,40
Din luptele pentru neam: Răsturnarea lui Vasile Lupu. Studiu istoric, de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,30
«China supusă», manuscript grecesc cu acest titlu. Descriere și extracte, de <i>C. Erbiceanu</i>	—,20
Luteranismul, calvinismul și introducerea limbii române în bisericile din Ardeal, de <i>Dr. At. M. Marienescu</i>	—,30
Originea Voevodatului la Români, de <i>Ioan Bogdan</i>	—,20
România sub raportul moral, de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,80
» <i>XXV. — Desbaterile Academiei în 1902—3.</i>	5,50
» <i>XXVI. — Desbaterile Academiei în 1902—4.</i>	5.—
» <i>XXVI. — Memoriile Secțiunii Istorice</i>	5.—
Regele Carol I și Instrucțiunea publică. Cuvântare de Zece Maiu 1903, de <i>D. A. Sturdza</i>	—,20

5913

LC

B.C.U. Bucuresti

C 1 1 1 9 6 0

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂRĂ
BUCUREȘTI
COTA 74 271

CONFLICTUL
DINTRE
GUVERNUL MOLDOVEI ȘI MÂNĂSTIREA NEAMȚULUI
DE
RADU ROSETTI.

I. ÎNAINTE DE 1 IUNIE 1859.

Sedința dela 22 Ianuarie 1910.

Donațiunea Maiorescu

I.

**ORIGINEA MÂNĂȘTIRII NEAMȚULUI, UNIREA MÂNĂȘTIRILOR
NEAMȚUL ȘI SECUL SUB CÂRMUIREA ACELUIAȘ STAREȚ ȘI SOBOR
ÎN TIMPUL STĂREȚIEI LUI PAISIE. ORIGINEA INFLUENȚEI RUSEȘTI
ÎN ACEȘTE MÂNĂȘTIRI.**

Mănăstirea Neamțului, cea mai veche din Moldova, datează dela începuturile acestui Stat. După tradițiune, ar fi fost întemeiată, în anul 1367, de trei călugări veniți din Târnova (Bulgaria). Întâia biserică de piatră dela această mănăstire a fost zidită de Ștefan I, cel Bătrân, în ultimul deceniu al secolului al XIV-lea; iar biserica actuală de Ștefan cel Mare, în anul 1497.

Generozitatea și favoarea Domnilor, precum și dăniile credincioșilor făcură dintr'însa prima lavră a Moldovei, atât prin avuție cât și prin vază.

Vieța monahală în mănăstirea Neamțului eră foarte decăzută în veacul XVIII, când ocârmuirea ei fu încredințată starețului Paisie.

Paisie, înainte de a se călugări, se numia Petru Velicicovski și eră fiul unui preot din Poltava (Rusia meridională). Născut la 1722. făcū oareșcari studii la Kiev și se călugări la vârsta de 19 ani. După ce petrecū câțva timp în mai multe mănăstiri rusești, plecă

= C 111960 =

9/953

1956

în Țara-Românească, iar de acolo la Muntele Atos, unde primi preoția și se dădă, timp de patru ani, unei vieți foarte ascetice. Persecuțiunile guvernului turcesc îl făcură să se întoarcă în Țara-Românească și de acolo în Moldova.

Mitropolitul Gavril Calimah îi încredință administrarea mănăstirii Dragomirna; după luarea Bucovinei de către Austria fu trimis să ocârmuească mănăstirea Secul.

Stăreția lui în această mănăstire fu atât de strălucită, încât Domnitorul Constantin Moruzi îl sili să primească și aceea a Neamțului, întrunindu-se amândouă mănăstirile sub un singur sobor (1779).

Paisie, la Neamțu ca și la Dragomirna și la Secul, făcū niște reforme desăvârșite. Pe lângă că restabili regula Sfântului Vasile în toată rigoarea ei și sili pe monahi să ducă o viață într'adevăr chinovială, făcându-i să mănânce toți la masa obștească și să aibă acelaș traiu, fără deosebire, se sili și în parte izbuti să le însufle principiile cele mai înalte ale creștinismului. Înființă un azil pentru infirmi, câte o bolniță (infirmierie sau spital) pentru bolnavi și alienați. Indemnă pe călugări să studieze operele teologice pe lângă Evanghelie și viața sfinților și îmbogăți biblioteca în mod simțitor. El singur traduse din slavonește în românește o mulțime de cărți religioase; scria limba română, nu numai cu ușurință, dar chiar cu o rară eleganță. Pe monahii cari erau prea bătrâni pentru a învăța carte, îi sili să se ocupe cu diferite meserii, fabricându-se în mănăstire o mare parte din obiectele trebuitoare obștiei.

Nu încape îndoială că Paisie eră un om cu totul excepțional, un preot în toată accepțiunea cea mai înaltă a cuvântului. Dar dacă a reformat mănăstirile puse sub ocârmuirea sa, și le-a apropiat mult, în timpul vieții lui, de ceeace trebuiau să fie spre a realiza menirea lor adevărată, nu este mai puțin adevărat că tocmai virtuțile și aptitudinile sale au alcătuit una din cauzele conflictului ce a izbucnit mai târziu între România și Rusia, pentru moșiile mănăstirești aflătoare în Basarabia, care a avut ca urmare pierderea lor pentru noi.

Renumele lui Paisie trecuse peste hotarele Moldovei, o mulțime de călugări din țerile vecine alergau la mănăstirea Neamțului spre a aveă parte de învățăturile și de pilda marelui stareț: majoritatea acestor oaspeți eră alcătuită din Ruși. Astfel se întâmplă în scurt timp ca Rușii să căștige o mare înrăurire în soborul mănăstirii Neamțului.

Din notele ce mi-au fost puse la dispoziție de arhierul Narcis Crețulescu, reiese în chip neîndoelnic faptul că Paisie rămăsese, în fundul inimii și înainte de toate Rus. Când fu numit ocârmuitor al mănăstirii Dragomirna, el sosi acolo însoțit de 64 călugări ruși, pe cari îi stabilii în chiliile călugărilor români, izgonind pe aceștia, nu numai dintr'însele, dar chiar și din mănăstire. După ce părăsi ocârmuirea Dragomirnei, Paisie fu urmat de toți acești călugări ruși, cărora se mai adăuseră și alții, atât la Secul cât și la Neamțul, unde îi puse asemenea în chiliile călugărilor români, izgonind pe aceștia.

Parte dintr'înșii rămaseră la mănăstire, chiar după moartea lui Paisie (1794), alții se răspândiră prin toată Rusia, unde reformară o mulțime de mănăstiri, introducând în ele regulele statornicite de Paisie la Neamțul. Dela ei au rămas o mulțime de scrieri în cari se istorisește viața dascălului lor și se exaltă sfințenia ei. Unii dintre dâșii ajunseră chiar, în urmă, la cele mai înalte demnități eclesiastice. Scrierile și vorbele lor au făcut ca memoria starefului de Neamțul să fie venerată, în întregul Imperiu, ca aceea a unui sfânt și nu puțin a ajutat această venerațiune pe Teofan Cristea în lupta ce a purtat-o cu guvernul lui Cuza.

Pe lângă favoarea cu care primiă pe călugării ruși ce veniau la Neamțul, Paisie introduse, atât la Dragomirna cât și la Secul și la Neamțul, liturghia în limba slavonă alături de cea în limba română. În timpul slujbei se psalmodiă în strana dreaptă în limba română, iar în cea stângă în limba slavonă. Acest obicei fu urmat, chiar după moartea lui, până la 1860.

Cu timpul se introduse însă obiceiul ca să se alterneze în fiecare Duminecă strana în care se cântă rusește. La 1859 se cântă rusește în strana dreaptă într'o Duminecă și în strana stângă în cea următoare.

Incă o probă despre rusificarea mănăstirii în timpul lui Paisie este faptul că cei patru dintâi stareți cari l-au urmat: Sofronie, Dorotheiu, Dositeiu și Ioan au fost Ruși, abiă al cincilea, Silvestru, a fost Român; călugării ruși în număr însemnat intrau în mănăstire până la 1859.

Așzământul alcătuit de Paisie pentru aceste mănăstiri a ars la Secul, la 1821, dar tradițiunea ne-a păstrat dispozițiile lui cele mai de căpetenie, cari au fost reproduse, în mare parte, în așzământul hărăzit de Mihail Sturdza.

II.

PUTEREA DOMNEASCĂ ÎN VECHIME FAȚĂ DE MÂNĂȘTIRI.
DISPOZIȚIILE REGULAMENTULUI ORGANIC RELATIVE LA MÂNĂȘTIRI.
LEGEA DELA 1835; APROBAREA EI DE CĂTRE RUSIA.

Puterea domnească în vechime eră aproape nemărginită; stăpânirea pământurilor emană în parte dela Domn și eră revocabilă în unele cazuri de către Domn. Număroase documente ne probează că Domnii au uzat și au abuzat de această prerogativă, confiscând averi particulare pentru pricini nu totdeauna binecuvântate, sau globindu-le uneori după plac.

Dacă asemenea confiscări sunt mai puțin numeroase față de mănăștiri, avem alt fapt care ne dovedește cu prisosință că puterea domnească se întindea și asupra averilor mănăștirești; acest fapt este: *închinarea* de către Domni a mănăștirilor pământene către Locurile Sfinte din Orient.

Fără a vedea în aceste *închinări* o danie a averii mănăștirești închinată, cum au pretins Locurile Sfinte, ci pur și simplu o infeodare a mănăștirii pământene, închinată către mănăștirea străină, cu obligația de a mai contribui la sarcinile acestei din urmă cu parte sau cu întreg prisosul veniturilor, totuș această închinare presupune în acel care o constituia un act de autoritate sau de epitropie; și este de observat că toate închinările sunt făcute cu conlucrarea corpurilor constituite ale țerii: boierii și clerul înalt.

Aceste închinări se făceau nu numai către mănăștirile grecești din Orient, dar chiar către alte mănăștiri moldovenești. Adesea se întâmplă că Domnul revenia asupra închinării făcute către o mănăștire și infeodă lăcașul închinat către alta. Numeroase exemple despre asemenea închinări, desînchinări și reînchinări se găsesc în opera inedită a arhiereului Narcis Crețulescu, unde sunt trecute copiile actelor mănăștirilor închinată Neamțului și Secului.

Cantemir ne spune foarte lămurit că: Povățuirea cea pe din «afară a Bisericii, este a Domniei»... iară «purtarea de grijă cea din năuntru pentru suflete, cum să le îndrepteze pe calea cea cerească, este încredințată Mitropolitului». (Descripția Moldovei, Cap. II).

Este absolut incontestabil că Domnii impuneau atât mănăștirilor cât și eparhiilor să contribue la sarcinile Statului și aceasta cu sume foarte însemnate în raport cu veniturile lor.

Încă dela începutul veacului trecut se poate dovedi că mănăstirile, atât cele închinatc cât și cele neînchinatc, erau ținute să îndestuleze casa școalelor. Numeroase acte arată că mănăstirile, în timp ordinar, contribuiau nu numai la cheltuelile instrucției publice, dar și la sarcinile Statului în deobște. În timp de războiu sau de calamitate publică, bunurile bisericesti erau lovite de contribuții extraordinare, de cari erau scutite bunurile particulare.

Apoi este absolut cert că autoritatea domnească asupra mănăstirilor nu se mărginiă la dreptul de a taxa și de a dispune de prisosul veniturilor lor. Hrisoavele lui Alexandru Ipsilant și ale lui Constantin Moruzi dovedesc că Domnii impuneau mănăstirilor statute și regulamente, relative atât la disciplina lor internă cât și la administrația bunurilor lor.

Vechiul regim și datinile sub cari trăiau Principatele Române dela înființarea lor, au luat sfârșit cu Regulamentul Organic, alcătuit sub înrăurirea nemijlocită și cu conlucrarea directă, efectivă a Rusiei.

Acest Regulament stabilește următoarele principii:

1. Mănăstirile sunt ținute să contribuie la sarcinile Statului cu parte din venitul lor; sunt exceptate dela această îndatorire mănăstirile chinovii: Neamțul, Secul, Varetecul, Agapia și Floreștii. Însă având în vedere însemnătatea mijloacelor sale, mănăstirea Neamțului este ținută a întreține, în Târgul-Neamțului, un spital cu 30 paturi, cu toate accesoriile trebuitoare.

Mănăstirile sunt într'adins înzestrate cu averi, atât naționale cât și particulare, pentru împlinirea bunelor fapte, plăcute lui Dumnezeu și de obște folositoare.

3. Statul are drept de control și de intervențiune în afacerile și în administrația averilor bisericesti, rândundu-se o comisie compusă din patru clerici și patru boieri, sub președenția mitropolitului, pentru privegherea mănăstirilor; având acea comisie, între altele, să adeverească, pentru fiecare mănăstire, câtimea veniturilor asupra cărora se va lua o parte, care este hotărâtă, pentru ținerea așezămintelor de binefacere precum: seminarii, școale publice și altele (1).

Acest drept de intervențiune și de regulamentare al Statului mai este stabilit și de art. 417, care îndatorește mitropolia și episcopii să achite, în termen de zece ani, toate datoriile contractate de ele și le interzice de a mai contracta împrumuturi pe viitor, fără avizul și consimțământul Obșnuitei Obștești Adunări și a Domnului.

(1) Regulamentul Organic, Art. 410.

Vedem deci că Regulamentul Organic, care este sintetizarea voințelor Rusiei în privința administrațiunii Principatelor, departe de a stabili independența mănăstirilor față de ocârmuirea Moldovei și de a le recunoaște drept proprietare nemjlocite ale moșiilor stăpânite de ele, le supune la controlul Statului, le pune să contribuie la sarcinile lui cu parte din venitul ce-l au și proclamă că averile lor sunt menite pentru scopuri pioase și de binefacere, *printre cari se clasează școlile publice*.

Nu trecuse anul dela instalarea întâiului Domn regulamentar și aceste principii sunt formal stabilite și chiar întinse prin legiuirea asupra modului de administrare a averilor bisericești.

La 2 Februarie, în urma insistențelor lui Mihaiu Sturdza, Mitropolitul Veniamin prezintă Domnitorului proiectul în chestiune.

Dispozițiile de căpetenie ale acestei legiuiri sunt: împărțirea tuturor mănăstirilor pământene în patru categorii determinate prin cătimea veniturilor și numărul monahilor viețuind într'insele; stabilindu-se pentru fiecare categorie sumele trebuincioase cerințelor cultului și reparațiilor neapărat trebuitoare.

Depunerea la mitropolie a prisosului veniturilor, spre a fi întrebuințat, jumătate în opere de binefacere și jumătate în cheltueli neprevăzute ale mănăstirilor și reparațiuni ordinare, stabilind regulile pentru facerea acestor reparațiuni sub controlul Statului, atunci când ele ar fi mai însemnate.

Arendarea prin mezat, la mitropolie, în asistența unui delegat al guvernului, a tuturor moșiilor mănăstirești. Numai moșiile pe cari se află mănăstirile se vor putea lăsa egumenilor, *când aceștia vor oferi un preț multămitor*.

Socotelile pe fiecare an se vor prezenta mitropolitului, care la rândul său este dator a le supune Domnului.

Măntinerea în posturile lor, pe viață, a egumenilor cari vor da dovezi de bună purtare și vor administra mănăstirile în chip multămitor, destituirea lor în caz contrar.

Obligațiunea de a achita toate datoriile contractate până atunci în termen de șapte ani, și interzicerea de a contracta altele pe viitor. Legea trebuie să se pună în vigoare numai după expirarea acestui termen de șapte ani.

Inființarea la mitropolie a unei Casse centrale a clerului, care primă toate veniturile prelevate asupra mănăstirilor. Aceste capitaluri erau afectate la scopuri de binefacere și pentru instrucțiunea clerului.

Mănăstirile Neamțul și Secul sunt scutite de orice control, având în vedere greutatea soboarelor și cheltuelile ce le fac pentru întreținerea spitalului și a bolniței de alienați. *Inșă aceasta numai cât timp se vor conforma regulei păzite până acum.*

Mănăstirile chinovii: Văratecul, Agapia, Adam și Vorona sunt asemenea scutite de orice dare, *încât se vor mănține în calea ordinii urmate până acum*, căci modicitatea veniturilor lor nu corespunde cu cheltueala trebuitoare pentru întreținerea personalului lor.

La 15 Martie Domnitorul revine (1) din nou asupra acestei comunicări. În amândouă notele el face să reiasă: «imensele foloase ale proiectului, care regulează ocârmuirea bunurilor clerului în chipul cel mai folositor pentru binele public și o supune, pentru întâia oară, controlului nemijlocit al guvernului».

Prin nota sa din 15 Aprilie 1835, (2) consulul rusesc comunică Domnitorului, la 18 August 1836, că consulul general Minciaky, căruia îi împărtășise proiectul de organizare, i-a răspuns că dispozițiile legii adoptate «în înțelegere cu Mitropolitul, îi par înțelepte (sages) și decurgând din principiile stabilite de Regulament»(3).

În urma acestei aprobări date de guvernul rusesc, Mihaiu Sturdza întări legea la 28 Aprilie 1835.

De altmintrelea guvernul rusesc nici nu putea să se opună sau să facă vreo greutate în privința acestei legi în Moldova, căci prin Anexa I. a Regulamentului Organic al Țerii-Românești, se stabilește în acel Principat, pentru organizarea mănăstirilor pământene, o le-

(1) Regulamentul Organic al Țerii-Românești, pag. 341.

(2) Vezi textul scrisorii în Hurmuzaki, Supl. I., vol. V.

(3) Iată termenii în cari consulul Timkovski comunică Domnului hotărîrea lui Minciaky: «...J'ai l'honneur d'informer Votre Altesse qu'ayant porté à la connaissance du Consul Général le projet de loi qu'elle a bien voulu me communiquer concernant les biens ecclésiastiques adopté par la dernière Assemblée Ordinaire, Monsieur de Minciaky vient de me répondre que les dispositions adoptées à cet égard, de concert avec Son Eminence le Métropolitain, lui paraissent sages et découlant des principes posés par le Règlement, mais comme elles ne doivent, d'après les termes de l'article X. du projet de la nouvelle organisation de ces monastères, être mises en vigueur qu'après sept ans à dater de la Saint Georges de cette année, il ne saurait émettre une opinion sur une question aussi étroitement liée aux intérêts de l'Eglise et dont toutes les conséquences et les résultats ne peuvent être appréciés qu' à une époque éloignée.

En me faisant un devoir de Vous communiquer, mon Prince, cette décision de Monsieur le Consul Général, j'ai l'honneur, d'être, etc».

giuire care se deosebià de cea propusă de mitropolitul Veniamin numai prin faptul că drepturile guvernului erau mai mari și mai bine definite.

III.

AȘĂZĂMINTELE DELA 1839 ȘI DELA 1843 HĂRĂZITE DE MIHAIU STURDZA MÂNĂȘTIRILOR NEAMȚUL ȘI SECUL.

În curând se făcù un nou pas: îndatoririle mânăștirilor Neamțul și Secul fură mai clar stabilite prin hrisovul slobozit de Domnitor la 30 Maiu 1839.

Se vede că între mitropolit și mânăștire se ivise un conflict, mitropolitul Veniamin silindu-se să-și impună supremația mânăștirii care se opunea. Cel puțin aceasta reiese dintr'un fragment de anaforă a Sfatului ocârmuitor către Mihaiu Sturdza, publicat într'un act posterior, prin care se susține independența acelei mânăștiri față de mitropolit.

Din alt act, tot posterior, se constată că, în mânăștire, se ivise neorândueli și abateri dela așezământul lui Paisie, supuse Domnului de stareț și sobor prin jalbă, cerând a li se hărăzi un așezământ statornic «spre stăpânirea vătămătoarelor pricini și liniștită petrecere a acestui Chinovion».

Atunci Domnul, în înțelegere cu mitropolitul, slobozì hrisovul No. 37 din 30 Maiu 1839, prin care se hărăzià mânăștirilor Neamțul și Secul un așezământ întemeiat pe dispozițiile celui vechiu, alcătuit de Paisie, dar definind relațiunile mânăștirilor cu mitropolia, mărind puterea acesteia asupra lor și impunând soborului regule pentru administrarea averilor.

Așezământul se împarte în două părți numite: *ramul duhovnicesc și ramul iconomicesc*.

Cele 24 articole ale *ramului duhovnicesc* stabilesc pentru monahi vieața chinovială în toată rigoarea ei. Li se impune un lung noviciat, supunere absolută către stareț, mâncare în comun la trapeză, mărturisire zilnică la duhovnic, păzirea absolută a tuturor posturilor, frecventarea riguroasă a bisericii. Le este interzis de a face vreun negoț, de a ținea în posesie sau de a se asocia la posesia vreunei moșii a mânăștirii și de a adună bogății, nefiindu-le iertat să stăpânească nimic în propriu, ci totul trebuind să fi comun între dâșșii.

In caz de abatere a starețului dela datoriile sale, mitropolitul are putere să-l destitue.

Dispozițiile privind *ramul iconomicesc*, stabilesc înființarea unei *comisii economicești*, compusă din șase membri ai soborului, având pe stareț ca președinte și purtând numire de *dicasterie*. Dicasteria este însărcinată cu administrația averii mănăstirii, având a face publicațiile pentru arendarea moșiilor, a țineă mezaturile după anumite forme, a trimite mitropolitului rezultatul mezaturilor, a subscrie contractele de arendă, a încheia sumele de venituri și de cheltueli, și a le trimite mitropolitului care le comunică Domnului; în fine ea este însărcinată să alcătuească bugetele de venituri și cheltueli ale mănăstirii. Este strict interzis mănăstirii să contracteze datorii fără învoirea Domnului și — a mitropolitului.

Bolnița trebuie ținută în cea mai bună stare, înzestrată cu toate cele trebuitoare, având un medic iscusit și numărul de frați trebuitori pentru a sluji pe bolnavi.

In fine, este interzis mănăstirii să vândă, sau să facă schimbări de imobile.

Domnul termină zicând că: *starețul și soborul și dicasteria să aibă mare îngrijire a păstră acest așezământ, știind că, la din potrive urmare, vor fi și aceste mănăstiri supuse legiurii celorlalte*, cuprinzând în urmă, printre îndatoririle mănăstirii, și aceea de a întreține spitalul dela Târgul-Neamțului, conform Regulamentului Organic.

In anul 1840 mitropolitul Veniamin Costache propune Domnului să reguleze atribuțiile comitetului de 5 persoane bisericesti, instituit de dânsul pentru administrarea Cassei centrale a clerului, numindu-se în acel comitet și un arhieru care, împreună cu ceilalți membri, să administreze și interesele mitropoliei în caz de vacanță. Domnul aprobă și întări prin hrisov această propunere.

La 1843, Maiu 4, după demisia mitropolitului Veniamin, Domnitorul întărește un nou așezământ, alcătuit de soborul mănăstirilor, cercetat și corectat de episcopul de Roman, Meletie.

In noul așezământ, dispozițiile privind disciplina interioară duhovnicească a monahilor, sunt mult mai aspre decât în cel dela 1839. In schimb însă, mănăstirea este mai puțin independentă de mitropolit.

Dispozițiile *ramului iconomicesc* diferă de ale primului așezământ, mai ales prin faptul că *dicasteria* este înlocuită printr'un comitet de trei funcționari, luați din sânul soborului: *dichiul cel*

mare, cămărașul cel mare și logofătul, cari sunt numiți de stareț.

Pentru arendarea moșiilor formalitățile sunt mult mai amănunțite decât în așezământul precedent, îndatorirea de a le arenda toate mult mai precisă. Publicațiile de arenda se fac prin mitropolit și prin Departamentul din Lăuntru.

Se interzice monahilor să se prezente ca vechili stăruitori pe la instanțe sub nici un cuvânt.

Pe lângă obligația de a ține în bună stare spitalul și bolnița alienaților, se mai impune mănăstirilor ca tipografia să se întemeieze și să se țină în cea mai bună stare, să se sporească biblioteca și, conform art. 5 din așezământul lui Paisie: «să se înființeze în mănăstire, pentru tinerimea soborului, cursuri de învățatură bisericească, învățatura Sfinților Părinți, dreapta înțelegere a Sfințelor Scripturi și cunoștința dogmelor pravoslavnicești în limbile moldovenească și rusească».

Vedem deci că, pe lângă înmulțirea formalităților impuse pentru arendarea averilor, se impunea mănăstirilor întemeierea tipografiei și înființarea unui seminar.

Consulii rusești, cari făceau Domnului Moldovei remustrările cele mai acerbe până și pentru niște pitace de boierie, n'au făcut nici o opunere la aplicarea acestui așezământ.

IV.

AȘĂZĂMINTELE HĂRĂZITE DE MIHAIU STURDZA MĂNĂSTIRILOR VĂRATECUL ȘI AGAPIA. INFIINȚAREA DEPARTAMENTULUI CULTULUI.

În acelaș an Mihaiu Sturdza slobozi un hrisov prin care se hărăziă un așezământ mănăstirilor chinovii, Văratecul și Agapia.

Pe lângă dispozițiile ramului duhovnicesc, cari stabilesc o disciplină bisericească destul de aspră, ale ramului iconomicesc prescriu arendarea moșiilor prin licitație publică, Departamentul din Lăuntru având a face publicațiile necesare, iar sămile anuale sunt a se prezenta mitropolitului. Se mai obligă mănăstirea a ține bolnița pentru infirme și bolnave în cea mai bună stare (1).

(1) Manual Administrativ, T. II, p. 403.

În anul următor, 1844, în urma presiunii guvernului rusesc și cu conlucrarea lui, se făcură legile pentru regularea averilor bisericesti și înființarea Vorniciei bisericesti.

Vârsta înaintată a mitropolitului Veniamin Costache nu-i mai permitea să administreze averea scaunului mitropolitan cu toată energia trebuitoare, nici să controleze cu agerimea cerută gestiunea mănăstirilor.

Persoane fără scrupule, folosindu-se de slăbiciunea chiriarhului, de legăturile lor de rudenie cu el, precum și de bunătatea lui firească, izbutise să se facă cu totul stăpâne pe mintea lui. Se folosiau de această trecere, nu numai pentru a scoate din lăzile mitropolitului sume însemnate, ademenindu-l chiar, când lăzile erau goale, să contracteze datorii pentru a le mulțami trebuințele și poftele, dar, prin amestecul lor corumpător în toate afacerile relative la ocârmuirea averii mitropolitane, pregăteau ruina ei.

Această tristă stare de lucruri hotărise pe Mihaiu Sturdza să elaboreze, încă din anul 1840, un proiect de lege tinzând să reguleze întrebuințarea veniturilor mitropoliei și ale episcopiiilor. Acest proiect odată terminat, fu trimis la Petersburg spre a fi examinat de guvernul rusesc, împreună cu alte propuneri ale Domnului, având ca scop excluderea din Obșteasca Adunare a înaltului cler.

Chestiunea ridicată de această de pe urmă propunere fiind din cele mai delicate și cerând un examen prealabil serios, trebuie să atribuim acestei împrejurări faptul că nici după doi ani Domnul nu primise încă răspuns în privința proiectului său asupra ocârmuirii bunurilor diocesane și a întrebuințării veniturilor lor.

Mitropolitul Veniamin eră de mai mult timp adânc măhnit de starea în care, cu toate bunele sale intenții, se găsiă ocârmuirea bunurilor mitropolitane.

În aceste împrejurări, în urma incapacității personalului tehnic ales de el, precum și din cauza risipei fondurilor, mitropolitul se văzù silit să suspende lucrările de restaurare ale bisericii catedrale din Iași, lucrări cari începuse de mai mulți ani, la cari contribuise mănăstirile și scaunele diocesane și cari mistuise sume însemnate fără a da vreun rezultat apreciabil.

Această întâmplare puse vârf măhnirii și descurajării mitropolitului care, la 18 Ianuarie 1842, își înmână demisiunea către Domn. Mihaiu Sturdza se grăbi s'o primească, după ce dobândi dela Obșteasca Adunare înregistrarea ei.

Această demisie fiind comunicată Patriarhului ecumenic, sinodul Patriarcatului făcù greutăți pentru a o recunoaște, sub cuvânt că procedurile Domnitorului fusese anticanonice. Apoi partizanii fostului mitropolit insistau din răspuțeri, atât pe lângă Curtea protectoare cât și la Constantinopole, pentru ca el să fie reinstalat pe scaunul său. Abuzând din nou de slăbăciunea lui, obținuse dela el să se declare gata să revină asupra demisiei ce o dăduse.

Mihaiu Sturdza, din partea lui, nu cruță nici un demers pentru a face ca orice idee de reinstalare să fie părăsită.

Dar incidentele cari provocase demisia mitropolitului Veniamin dovedise guvernului rusesc în chip viu neorândueala și risipa care domniã în administrarea bunurilor eparhiale din Moldova. Spre a pune capăt unei asemenea stãri, se cerù Domnitorului, prin organul consulului rus, în luna Aprilie 1842, să pregătească un nou proiect tinzând a regulã întrebuințarea veniturilor mitropoliei și ale eparhiilor.

Din corespondența relativă la această chestiune, reiese că Domnitorul, cu toate că nu făcea greutăți în principiu, doriã acum să amâne măsura, punând-o în conexiune cu cea relativă la excluderea din Adunarea Obștească a înaltului cler, pentru discuțiunea căreia nu găsiã momentul prielnic, din cauza nesigurantei ce domniã în privința vacanței scaunului mitropolitan.

Dar guvernul rusesc, departe de a se declarã convins de aceste argumente, urmã să exercite o puternică presiune asupra lui Mihaiu Sturdza pentru a-l ademeni să prezente cât mai neîntârziat proiectul cerut.

Când, în luna Decemvrie 1842, contele Nesselrode îi comunicã că guvernul imperial a renunțat definitiv la orice idee de a restabili pe mitropolitul Veniamin Costache pe scaunul chiriarhicesc, el are grija să-și termine scrisoarea sfãtuind pe Domnul Moldovei să elaboreze cât mai grabnic, în unire cu consulul rus, proiectul de lege relativ la regularizarea veniturilor eparhiale.

Mai adaoge că Impãratul atribue cea mai mare importanță faptului ca această nouă lege să fie introdusă și pusă în vigoare cât mai curând, chiar înaintea alegerii noului mitropolit.

În fața unei asemenea insistențe, Mihaiu Sturdza nu putù decãt să punã capăt oricãrei amãnãri (1).

El elaborã proiectul relativ la administrarea bunurilor scaunelor eparhiale și la limitarea veniturilor mitropolitului și a episcopilor,

(1) Vezi corespondența dintre Mihaiu Sturdza și Nesselrode, relativ la această chestiune, în Hurmuzaki, Supl. I, Vol. VI.

precum și cel privitor la înființarea Departamentului bisericesc, strâns legat cu cel dintâiu, al cărui corolar obligatoriu și indispen-sabil este. Aceste proiecte, alcătuite sub controlul consulului rus, fură supuse guvernului imperial și, după aprobarea lor la Peter-sburg, adoptate de Obșteasca Adunare și sancționate de Domn la începutul anului 1844.

Legea pentru regularea averilor bisericești dispune ca:

Toate moșiile mitropoliei și ale episcopiiilor se vor da în arendă pe termen de cinci ani, în urma unor mezaturi ținute în ființa mi-tropolitului, a episcopilor sau a vechililor lor, a șefului Departamentului averilor bisericești și a membrilor Comitetului central (stabilit de art. 416 al Regulamentului Organic). Contractele trebuiau să fie iscălite de mitropolit sau de eparhioți și de șeful Departamentului.

Veniturile se împărțiau în chipul următor :

Cinci șeptimi din veniturile mitropoliei se lăsau în dispoziția mi-tropolitului. În cazul când, veniturile sporind, s'ar atinge cu patru șeptimi suma de trei sute cincizeci mii lei, se lăsau numai patru șeptimi în dispoziția mitropolitului. Din această sumă: «pe lângă îndestu-larea casei sale, a mobilarisirii și celelalte», mitropolitul eră ținut să plătească «defurile a tot personalului mitropoliei, potrivit pentru o așa catedrală, cuprinzându-se și dicasteria», asemenea și chel-tuelile bisericii.

Patru șeptimi din veniturile fiecărei episcopii se lăsau la dispoziția eparhiotului pentru îndestularea sa și cu obligațiunea de a achită lefiele personalului, a dicasteriei și cheltueala bisericii catedrale.

Prisosul veniturilor tustrelelor eparhii se împărția în trei părți.

Una din aceste treimi eră afectată reparației bisericilor cate-drale și a tuturor acaretelor. Aceste reparații trebuiau să se dea în întreprindere prin licitație, în ființa eparhioților sau a vechililor lor, a șefului Departamentului și a membrilor Comitetului central. Prisosul acestei treimi eră destinat pentru înființarea unui capital spre acelaș sfârșit.

Din a doua treime, nouăzeci mii lei erau afectați la ținerea se-minarului din Socola, iar prisosul trebuia să slujească pentru faceri de bine și alte săvârșiri de folosință obștească, după socotința mi-tropolitului, a șefului Departamentului și a mădularilor Comitetului central, supusă la aprobarea Domnului.

Ultima treime eră afectată pentru ținerea Departamentului ave-riilor bisericești, după statul special al acelu Departament, și pentru

cheltuelile administrației averilor bisericești, precum: hotărnicii, vechilime și altele. Iar prisosul acestei treimi se atribuia, și el, la opere de binefaceri ca și prisosul treimii a doua.

Toate veniturile bisericești trebuiau vărsate într'o cassă centrală aflătoare la mitropolie, având două chei, din care una se păstră de mitropolit și cealaltă de șeful Departamentului. Sămile anuale se cercetau de eparhioți, șefii Departamentului, membrii Sfatului administrativ și membrii Comitetului central, apoi trebuiau supuse Obișnuitei Obștești Adunări.

O secțiune din această legiuire prevede că egumenii mănăstirilor se vor numi pe vieață, și nu vor putea fi destuiți decât pentru abateri dela datoriile lor.

Atât numirile cât și destituirile nu se puteau face decât cu învoirea Domnului.

Un articol adițional prevede că întâia din cele trei părți în cari se împarte prisosul veniturilor mitropoliei și episcopilor, precum și prisosul veniturilor mănăstirilor pământene, se va întrebuița pentru stângerea datoriei mitropoliei și săvârșirea bisericii catedrale, până când aceste două articole de cheltueală vor fi cu de-săvârșire acoperite.

Iată acuma și dispozițiile principale ale legiurii pentru însușirile Vornicului averilor bisericești.

Șeful Departamentului averilor bisericești, care va avea rang de vornic, este îndatorit a păzi cele hotărite de legile atingătoare de eparhii și de mănăstirii, având a lucra împreună cu mitropolitul și cu episcopii.

El are privegherea asupra tuturor averilor mișcătoare și nemișcătoare ale eparhiilor și mănăstirilor pământene. Este special însărcinat cu alcătuirea contractelor de arendă, cu executarea lor, cu privegherea pădurilor, a căror tăiere nu se va putea face decât în virtutea legiurii speciale. Va face catagrafie de toate averile bisericești, încasând veniturile cari se varsă în Cassa centrală, și efectuând plățile. El primește dările și le înscrie într'un registru special.

Vornicul bisericesc priveghează învățătura ce se dă în seminarii.

Personalul Departamentului este numit de Domn.

Mănăstirile cu soboare: Neamțul și Secul, Agapia, Varatecul și altele, rămân cu totul neatarnate de ocărnuirea Vornicului averilor bisericești. (1)

(1) Vezi legile în Manualul Administrativ al Moldovei, II, p. 261 și 265.

Printr'un jurnal încheiat la 12 Maiu 1844, de Vornicul bisericesc cu mitropolitul și cu episcopii, asupra mai multor afaceri privind averile bisericești și rândueala clerului, se hotărește numire de vechili pentru împrejurările și procesele atingătoare de casele eparhiale și ale mănăstirilor pământene, *precum și numirea unui vechil în Basarabia pentru moșiile eparhiilor și mănăstirilor pământene.*

Se și numește în urmă Teodosie Aroneanu în calitate de vechil în Basarabia.

Deși regimul regulamentar și tutela rusească erau atunci în toată floarea lor, guvernul rusesc nu a făcut nici o obiecțiune la punerea în aplicare a acestor legiuiri. El a recunoscut validitatea lor și pentru averile clerului român aflătoare în Basarabia, căci Teodosie Aroneanu a funcționat în calitate de avocat al Departamentului Cultului și a săvârșit toate actele de administrație necesare pentru moșiile de preste Prut.

Dela 1844 la 1862 Aroneanu a funcționat în calitate de reprezentant al Departamentului averilor bisericești din Moldova pentru toate afacerile, privind bunurile din Basarabia aparținând scaunelor eparhiale moldovenesti și mănăstirilor moldovenesti neînchinat, nu numai fără nici o piedecă din partea autorităților rusești, dar cu deplina și întreaga lor recunoaștere, primind din partea lor tot concursul ce avu ocazie să le ceară.

Aroneanu, pe baza procurii ce avea dela Departamentul Cultelor, reprezintă scaunele eparhiale și mănăstirile în toate procesele ce avură să susție în Basarabia; el primi citațiile și îndeplini toate formalitățile necesitate de numeroasele procese de hotărnicie ce erau pendente. Aroneanu puse, la începerea fiecărui period de arendă, pe noii arendași în posesiunea moșiilor ce aceștia le luase în arendă; el făcu inventarul acareturilor încredințate arendașilor; el execută pe arendașii ale căror căștiuri nu erau plătite la timp.

Iar moșiile erau arendate prin licitații ținute, nu în Basarabia ci în Iași, și contractele se semnau, după îndeplinirea formalităților impuse de legea dela 1844, de Vornicul bisericesc.

Legile din anul 1844 privitoare la administrația bunurilor eparhiilor, și la înființarea Departamentului bunurilor bisericești, numit mai târziu Departament al Cultelor, ne dau ultimul element care era trebuit spre a putea formula și stabili într'un chip desăvârșit situația proprietăților clerului și ale mănăstirilor moldovenesti față de Statul moldovenesc, față de epoca regulamentară, precum și

situația acelu Stat față de guvernul rusesc în privința bunurilor bisericesti aflătoare în Basarabia.

Această situație se poate rezumă în chipul următor:

1. Scaunele eparhiale și mănăstirile neînchinat din Moldova nu administrau bunurile lor; acest drept eră exercitat de Stat.

Ele nu se folosiau decât de o parte din veniturile acestor bunuri, parte necesară întreținerii lor și statornicită de lege. Prisosul eră afectat: 1) stabilimentelor de binefacere și de utilitate publică, printre cari figurează în prima linie școalele, atât cele religioase cât și cele laice; 2) la întreținerea clădirilor religioase și economice; 3) la cheltuelile Departamentului averilor bisericesti.

2. O dispoziție specială lasă mănăstirilor chinovii: Neamțul și Secul, Agapia, Văratecul, Adam și Vorona ocărnuirea averilor și libera dispoziție a veniturilor acelor averi, întemeiată fiind această excepțiune: pentru Neamțul și Secul pe motivul cheltuelilor făcute spre întreținerea unui spital, iar pentru celelalte pe motivul micimii venitului lor.

Insă această favoare le eră acordată numai sub condițiunea că vor urmă să se conforme regulilor urmate până atunci.

3. Bunurile aflate în Basarabia și aparținând eparhiilor și mănăstirilor moldovenești neînchinat, supuse Departamentului bisericesc, erau asemenea ocărnuite de Statul moldovenesc. Veniturile lor vărșate și contopite în Cassa centrală cu ale bunurilor lor aflătoare în Moldova, erau supuse aceleiaș repartițiuni la cari erau supuse aceste de pe urmă.

4. Guvernul rusesc a colaborat la legile statornicind drepturile Statului moldovenesc pe proprietățile eclesiastice și micșorând drepturile eparhiilor. El prin tăcerea sa și prin concursul dat de organele sale Departamentului Cultelor în privința administrării bunurilor bisericesti aflătoare în Basarabia, a recunoscut că drepturile Statului moldovenesc și restricțiile aduse de legile acelu Stat proprietăților clerului se întindeau și asupra bunurilor de această categorie situate pe teritoriul rusesc.

5. Guvernul rus, în vremea Protectoratului, a recunoscut Statului moldovenesc dreptul de a legiferă în materie de proprietate bisericască și de a fixă partea de venit lăsată stabilimentelor religioase pentru întreținerea lor.

6. Domnitorul Moldovei, sub regimul Protectoratului rusesc, exercită dreptul de a edictă așezăminte regulând, nu numai chipul de administrație al bunurilor mănăstirilor chinovii nesupuse Departa-

mentului, dar chiar și disciplina eclesiastică la care erau supuși monahii.

Deci acest guvern a recunoscut, atât dreptul Statului moldovenesc de a legifera asupra administrării bunurilor eclesiastice, punând-o sub controlul său, *cât și acela de a lua o parte din veniturile pentru scopuri de binefacere și de obște folositoare, mărghinind pe mitropolit și pe eparhioți într-o anumită sumă pe fiecare an.*

V.

ABATERILE MÂNĂSTIRII NEAMȚULUI DELA AȘEZĂMINTE.

LEGIURI INGRĂDIND PUTEREA STAREȚILOR ȘI A SOBOARELOR.

CONFLICTE ÎNTRE MÂNĂSTIRE ȘI GUVERN.

Se vede că mănăstirile Neamțul și Secul au început a se abate dela dispozițiile așezământului în cât privește condițiile de arendare ale moșilor, chiar în anul promulgării așezământului. Într'adevăr, la Fevruarie 1844, Secretarul de Stat comunică Departamentului Culturii rezoluțiunea Sfatului ocărmuitor, Înalt întărită, în cazul desființării împosuirii făcute mai multor moșii ale mănăstirii cu abateri dela legiuri, arătate fiind acele abateri chiar de starețul de atunci Neonil.

Probabil că unor neînțelegeri de asemenea natură, între stareț și sobor, se datorește faptul că starețul Neonil, prin jalba No. 362, din 8 Septemvrie 1844, cere Domnului ca Departamentul bisericesc, *sprîjinitorul și apărătorul drepturilor întregului cler*, să sprijine și să apere dreptățile mănăstirilor Neamțul și Secul, când ele i se vor adresa. Comunicându-se această cerere mitropolitului, chiriarihul prezintă Domnului, la 27 Decemvrie, o anaforă prin care protestă în contra cererii starețului, ca lovind drepturile chiriarihiei, iar Domnul hotărî prin încheiere ca cererea starețului să rămâie în nelucrare. (1).

În anul 1843 se publicase legea pentru cruțarea pădurilor; Sfatul administrativ, prin încheierea pusă pe anafora No. 466 din 6 Iulie 1844 a Vornicului bisericesc, hotărăște că cad sub dispozițiile acelei legi: pădurile mitropoliei, ale episcopilor, ale mănăstirilor pă-

(1) Manual Administrativ, II, p. 271.

= CA 11960

mântene, ale celor închinat Locurilor din jos, și chiar ale mănăstirilor nesupuse Departamentului. (1).

O altă încheiere a Domnului, pusă pe anafora No. 594, din 27 Martie 1846, a mitropolitului și a episcopilor de Huși și de Roman, hotărăște că eparhioții și egumenii mănăstirilor rămân însărcinați cu paza pădurilor de pe moșiile eparhiilor și ale mănăstirilor, dar nu pot vinde lemne dintr'însele decât prin Departamentul bisericesc și conformându-se regulelor stabilite prin legiuire (2). Asemenea la 22 Noemvrie 1846, iese altă dispozițiune în privirea îngrădirii, pusă de guvern stareților în exploatarea pădurilor. (3)

Alte două legiuiri confirmând dreptul de intervenție al Statului sunt: cea din 18 Octomvrie 1845 pentru împresurări și cea din 28 Aprilie 1848 pentru desființarea embaticurilor.

În aceeaș ordine de idei este ofisul domnesc din 5 Iulie 1847, stabilind regule pentru intentarea acțiunilor în justiție de către stareți și egumeni și îngrădind cu totul dreptul de a face învoeli și transacții fără învoirea ocârmuirii.

Mai important însă și demonstrând mai bine drepturile puterii centrale asupra averilor mănăstirești, este faptul desființării robiei, fără îndemnitare, în cât privește pe Țiganii mănăstirești, pe când ai particularilor au fost liberați în schimbul unei despăgubiri. Se știe că, la 1844, Țiganii mănăstirești au fost desrobiți fără a se acorda vreo despăgubire mănăstirilor, odată cu Țiganii Statului. Guvernul a tratat deci proprietatea mănăstirilor ca pe aceea a Statului. Rusia nu s'a opus de loc acestei măsurii.

Prin așezământul din 1843 se îndatorau mănăstirile Neamțul și Secul să înființeze, în mănăstirea Neamțului, o școală în care să se predea călugărilor învățătura bisericească.

Această școală s'a și înființat în a treia stăreție a starețului Neonil, aducându-se ca profesor părintele Neofit Scriban, dar i s'a pus îndatorire să predea numai limba greacă, sub pretext că părinții știu moldovenește și au nevoie numai de limba elină pentru traducerea cărților bisericești.

Însă Domnitorul și mitropolitul, având în vedere enorma creștere a veniturilor mănăstirii Neamțului, stăruiau ca să se înființeze în-

(1) Ibid. p. 293.

(2) Ibid., p. 296.

(3) Ibid., p. 596.

tr'însa o școală putând servi de Facultate de teologie, în care să se perfecționeze absolvenții seminarului din Socola. Mihailu Sturdza întărise chiar, la 13 Iulie 1845, o anaforă a mitropolitului Meletie, cu o asemenea cuprindere.

La 2 Februarie 1847, mitropolitul prezentă Domnului o nouă anaforă, prin care, constatând atât obligațiunea pusă mănăstirii prin așezământul din 1843, cât și cele propuse prin anafora din 13 Iunie, propune ca, pe lângă clasele existente ale seminarului din Socola, să se înființeze clase superioare pentru predarea de cunoștințe mai înalte în teologie, cari să se predea în mănăstirea Neamțului, după așezământul din 4 Maiu 1843 al acelei mănăstiri.

Cursurile bisericești inferioare aveau a se predă atât la mănăstirea Neamțului cât și la Socola. Intretinerea tinerilor trimiși la Neamțu dela Socola precum și din celelalte mănăstiri, erau să se achite dela seminar și dela celelalte mănăstiri mănăstirii Neamțului. Domnitorul încuviință această propunere a mitropolitului. (1)

Dar soborul acesteia nu voi cu nici un preț să se înființeze o asemenea școală și starețul Neonil dădu Domnitorului o jalbă în care zicea: «că așa precum asemenea școală monahicească este cu greu de ținut, chiar în lăuntrul mănăstirii Neamțului, din pricina neliniștii ce urmă din înghesuirea numeroșilor monahi ce locuiesc acolo, și a oaspeților închinători, apoi să se înființeze de către Epitropie acea școală ori unde în alt loc s'ar socoti potrivit, și mănăstirea va da cheltueala trebuitoare».

Această cerere a starețului s'a încuviințat de Domn și s'a alcătuit Regulamentul seminariilor (2).

Prin art. 14 se hotărî, citându-se jalba starețului de Neamț și făgăduința conținută într'însa ca seminarul să se înființeze la vreun schit al mănăstirii Neamțului sau aiurea, iar cheltueala înființării și ținerii acestui seminar al înaltelor științe, să se facă de către mănăstirea Neamțului.

În urmă s'a stabilit că pentru zidirea școalei și înființarea catedrelor cuvenite, pentru ținerea profesorilor și a elevilor, ar trebui o sumă de 50.000 lei pe an, drept care au intrat și cu propunere la Domn, care acesta, încuviințând-o, s'a trecut această sumă în bugetul seminarului, ca venit pentru înființarea acestei școale, făcându-se și planul pentru a se zidi lângă mănăstirea Galata.

(1) Ibid., p. 355.

(2) Ibid., p. 361.

În acest timp se vede că neorânduiele și abuzurile în mânăstire nu conțeneau, și că domniă un adevărat jaf în ocârmuirea averii, căci, la Aprilie 1848, locotenentul de mitropolit, Meletie Stavropoleos, arată Domnului prin anafora «că starețul de Neamțul și Secul, călcând din vreme în vreme multe articole din așezământ, au ajuns a se dovedi și în faptă jignirea lui și tot odată sdruncin și adevărată sărăcie averii mânăstirești», citând anume fapte întemeietoare arătării sale.

Aceste abuzuri în administrarea averii mânăstirilor Neamțul și Secul încurajară pe Mihaiu Sturdza, lacom și puțin scrupulos cum eră, să dea fiului său mai mic, Beizadea Grigorie Sturdza, prilej să se îmbogățească el, din averea mânăstirilor, în locul căpeteniilor călugărilor din soboare.

Prin «silă și amenințări», Beizadea Grigorie Sturdza, «ajutat de poruncile în scris ale părintelui său», luă în arendă, fără nici un fel de formalitate, optsprezece moșii ale mânăstirii Neamțului.

Mânăstirea, prin vechilul său, Mihail Kogălniceanu, reclamă în contra acestui act arbitrar la generalul Duhamel, comisarul extraordinar, trimis de Impăratul Rusiei în Moldova în urma evenimentelor dela 1848.

Comisarul imperial nefăcând nimic pentru a satisface dreptele plângeri ale mânăstirilor, acestea, tot prin organul lui Mihaiu Kogălniceanu, adresară o petiție Impăratului Nicolae (1).

Date fiind împrejurările și moravurile politice de atunci, starea de vasalitate a Țerilor Române către Rusia și înrăurirea rusească predominantă în mânăstire din timpul stăreției lui Paisie, faptul trimiterii unei jalbe Impăratului Rusiei eră lucru firesc. Trist este însă că petiția e semnată de Kogălniceanu, mai ales având în vedere unele părți din cuprinsul ei.

Mai constatăm că această petiție către Impărat a fost precedată de numeroase jalbe ale starețului și ale lui Kogălniceanu către consulatul rusesc din Iași și către consulatul general rusesc din București.

Nu se vede ca petiția în chestiune să fi obținut vreun rezultat, cu toată smerenia de care este plină. S'ar părea chiar că acest demers ar fi fost cauza unor nouă măsuri ostile luate de Mihaiu Sturdza față de mânăstire; conflictul cu guvernul devenise din cele mai acute la sfârșitul domniei întâiului Domn regulamentar.

(1) V. Acte, III.

Iată ce zice în această privință Mihail Kogălniceanu în ședința Camerei Elective a Moldovei din 28 Aprilie 1860 :

«Atunci (la 1848) locotenentul de mitropolit, Meletie Burdujanul sau Stavropoleos, au adus la cunoștința Domnului starea în care se aflau aceste mănăstiri, arătând că condițiunile în cari li se lăsase dreptul a se bucura de averile lor erau cu desăvârșire călcate. În adevăr, hrisovul elaborat de Vornicul Alecu Balș și întărit de Domnul Mihaiu Sturdza, în conformitate cu stipulațiile legii dela 1835, zice că: averile acestea se vor lăsa în dispusăciunea mănăstirii numai în cât își vor păzi așezămintele, iară la din contra, ele trebuie a fi supuse».

Kogălniceanu mai adaoge că urmașul lui Mihaiu Sturdza, Grigorie Ghyka, prin simple măsuri administrative, ar fi restituit mănăstirilor Neamțul și Secul dreptul de a-și administra averile, iar că faptul cum că această administrație li s'ar fi luat din mâni este în contradicere cu actele.

VI.

MĂNĂSTIREA CAUTĂ SĂ SE SUSTRAGĂ DELA OBLIGAȚIA LUATĂ DE A SUBVENȚIONĂ SEMINARUL. GRIGORIE GHYKA ÎNTĂREȘTE AȘEZĂMÂNTUL DELA 1843. NOUĂ ABATERI. INFIINȚAREA ȘCOALEI PUBLICE DELA TÂRGUL-NEAMȚULUI. STĂREȚIA LUI NAFTANAIL.

Mănăstirea nu achitase încă nimic din subvenția anuală de 50.000 lei ce se îndatorise a plăti seminarului, cu toate că Epitropia, din care făcea parte mitropolitul, stăruise pentru achitarea lor.

Indată după urcarea lui Grigorie Ghyka pe scaunul domnesc, starețul dela Neamțul, Neonil, se văzù silit să-i reclame că ura și turburarea domnesc în sobor. Domnul însărcină pe șeful Departamentului bisericesc, pe Aga Nicu Ghyka și pe episcopul de Roman, Veniamin Roset, să păsească la fața locului, să pilduească pe vinovați și să reguleze reintrarea mănăstirilor în rânduirea din care n'ar fi trebuit să iasă.

În anul următor Domnul întări mănăstirii prin hrisov, după cererea starețului și a soborului, așezămîntul dela 1843.

Dar mănăstirea, urmând a nu răspunde la adresele Epitropie seminarilor cu privință la subvenția la care se îndatorise, Epitropia

Unicul profesor al acestei școale eră numit de mânăstire, dintre cei autorizați de Departamentul bisericesc și examenele trebuiau să se facă, ca la celelalte școale, în fața unui delegat al Departamentului.

În realitate școala nu eră nici primară nici teologică, ci o mixtură compusă din Tipic, Catihis și Gramatică, după plac, iar examenele să făcură în lipsa delegaților Departamentului.

Abuzurile și abaterile dela așezământ în privirea administrării averilor se țineau lanț. Cu ocazia dării moșiilor pe un nou period, în vara anului 1853, starețul și soborul folosindu-se de încurcăturile aduse guvernului prin intrarea trupelor rusești în țară, călcără art. 22 în modul cel mai sfruntat. Formele prescrise de așezământ fură violate sau falsificate:

«S'au aflat încheiete zdelci în particular cu deosebite fețe pentru împosuirea unor moșii cari pentru formă numai se aflau publicate spre a se împosuesi în licitație. Pentru unele din moșii altele au fost condițiile publicate și altele acelea pe temeiul cărora s'au slobozit contractele.

«Pentru deosebitele acareturi ce le are mânăstirea în deosebite locuri, vânzările se fac în particular, când așezământul cu totul oprește aceasta.

«Moșia Munții care se află împosuesită cu 4.000 galbeni anual, în loc să fie strigată la mezat dela acest preț, s'a strigat dela 3.000 galbeni, și s'a dat peste suma de 3.000 galbeni cu un spor numai de 15 galbeni.

«Casele din Iași, cumpărate dela Aga Tomaziche, s'au schimbat cu alte case ale Comisului Șișcanu, în contra dispozițiilor precise ale art. 22, care interzice de a se mai face schimburi (1)».

În luna Octomvrie 1853 muri starețul Neonil, în a treia stăreție. Fusese silit să demisioneze în urma sfezilor din sobor. El eră Rutean din Bucovina și fusese înlocuit, după amândouă demisiile lui, de către un Rus. Risipa ce domniă în timpul lui în administrarea averii rezultă și dintr'un ofis al mitropolitului Sofronie către urmașul său, prin care mitropolitul denunță și critică sămile ultimilor ani ai stăreției lui Neonil, din cauza neregulei în care se aflau (2).

După dânsul fu ales, prin bani și prin influența rusească, Rusul Naftanail; scandalurile cari au însoțit această alegere au făcut senzație în țară.

(1) Acte, VI.

(2) Acte, V.

Acest stareț eră cu totul incapabil : în timpul stăreției lui abuzurile și abaterile luară proporții din ce în ce mai mari. Găsim o ilustrație a stării de decadență în care se află atunci mănăstirea în scrisoarea adresată de episcopul de Huși, Meletie Istrati, starețului Naftanail, la 28 Ianuarie 1855. Episcopul, prin această scrisoare, refuză să semneze sămile mănăstirii precum i se ceruse în scris de stareț. Motivele date pentru acest refuz sunt: trista stare morală și materială a mănăstirii, soborul fiind departe de a fi pătruns de sfințenia chemării sale. Episcopul Meletie îl sfătuește să se pătrundă de părințeștile sfaturi ale mitropolitului spre a aduce pe sobor cel puțin în starea în care se află sub foștii stareți. Numai astfel va putea scăpa de răspunderea ce are înaintea lui Dumnezeu și chiar înaintea guvernului care, cu toată dreptatea, o va cere.

Parte din abaterile soborului se adusesese la cunoștința Domnului în ultimele luni ale anului 1853, înaintea plecării sale la Viena. După plecarea lui Ghyka Vodă, ele fură comunicate, la 17 Ianuarie 1854, de șeful Departamentului bisericesc, Vicepreședintelui rusesc din Principate, Generalului Principe Urusov. Dar mănăstirea știuse să se pună prea bine cu Rușii pentru ca ei să ia măsuri de rigoare împotriva ei.

Când, după întoarcerea lui Ghyka Vodă în țară, în urma retragerii oștirilor rusești, Domnul trimise în cercetare pe Vornicul bisericesc, Dimitrie Ralet, acesta nu numai că constată nenumărate abuzuri, dar dădù de urmă unor corespondențe compromițătoare cu Rusia și *găsi agenți rusești opoșiți în mănăstire*.

Abaterile mănăstirii fură supuse Domnitorului care slobozi hrisovul său din 30 Ianuarie 1855 (1).

VII.

MĂSURI DE RIGOARE LUATE DE GRIGORIE CHYKA. DIONISIE ROMANO STAREȚ IMPUS. STAREA ȘCOLILOR.

Prin acest hrisov, după ce se reamintesc condițiunile sub cari mănăstirile Neamțul și Secul fusese, prin art. 8 al legiurii din 1855, scutite de îndatoririle impuse celorlalte mănăstiri, se enumeră abaterile săvârșite de stareț și de sobor, precum le-am expus mai sus, și se reamintește rezoluția domnească, pusă pe anaforaua mitropo-

(1) Acte, VI.

litului din anul 1851, arătându-se că starețul nu i-a dat nici o urmare.

Se pune îndatorire starețului și soborului ca, fără mai multă întârziere, să ia măsuri pentru înființarea școalei hotărîte prin art. 33 al așezământului, alcătuiind programul cuvenit și trimițându-l Departamentului Cultului spre corectare și încuviințare.

Ordonă ca azilul de alienați să fie reparat și mărit, iar spitalul dela Târgul-Neamțului să se întregească în mai bună stare.

Dispune că mitropolitul să însărcineze pe o persoană duhovnicească, corespunzătoare misiei de față, care, mergând la mănăstirea Neamțului, să adune soborul, să cetească ofisul de față în ființa starețului, să îndemne la împlinirea datoriei lor și să se îngrijească pentru îndreptarea tuturor abaterilor dela așezământ.

Termină zicând că mănăstirile Neamțul și Secul se vor folosi de așezământ și de protecția domnească, *câtă vreme vor păzi așezămintele acestea, cari singure o fac a merită deosebirea între celelalte mănăstiri și cere să nu fie silit, cu multă părere de rău, a desființa așezământul din 1843 și a aplică și pentru aceste chinovii legiuirea din 1835.*

Insistența Domnului spre a sili pe sobor să înființeze o școală superioară eră pe deplin îndreptățită în urma enormei creșteri a veniturilor mănăstirii.

Dacă prin Regulamentul Organic se scutise mănăstirea Neamțului de orice dare în schimbul obligației de a înființa un spital la Târgul-Neamțului, și dacă prin legea dela 1835 acest privilegiu se mănținuse, faptul se datorește împrejurării că prisosul veniturilor mănăstirii asupra cheltuelilor trebuitoare spre întreținerea ei nu putea să mai satisfacă altă sarcină. Dar venitul care, la 1843, eră de 530.000 lei, sporise, cu toate jafurile călugărilor, în urma progresului economic al țerii, la 1.195.000 lei în anul 1853, adică la mai mult decât suma îndoită. Numărul călugărilor sporise prea puțin, asemenea și prețul obiectelor ce se cumpărau pentru trebuințele lor; eră deci drept ca prisosul, în loc să fie risipit și jefuit de călugări, prin condeiuri false ce le înscriau în sămi, să fie întrebuințate pentru scopuri mai binefăcătoare. Scopul vieții monastice doară nu eră că monahii să trăească în îmbuibare. Dela inițiativa lor nu se putea aștepta nimic, deci intervenția Domnului nu se poate numi decât binevenită.

Prin alt ofis, tot din 30 Ianuarie 1855, Domnul cere mitropolitului să trimită la mănăstirea Neamțului pe o față duhov-

nicească care să îndeplinească dispozițiile ofisului domnesc către stareț.

Mitropolitul recomandă pe arhimandritul Anton Dumbravă, egumenul mănăstirii Bogdana, și Domnitorul, prin ofisul său din 2 Martie 1835, însărcină pe acest arhimandrit cu aducerea la îndeplinire a ofisului din 30 Ianuarie.

În urma raporturilor primite dela mănăstire, starețul Naftanail fu depărtat și ocărnuirea mănăstirii încredințată, prin ofisul domnesc din 14 Maiu 1855, arhimandritului Dionisie Romano, Ardelean din naștere, dar cu metania din mănăstirea Neamțului, cu titlul de Implinitor de stareț.

Această numire fu impusă de Domn mitropolitului Sofronie care protejă pe alt călugăr, avut, și ar fi voit să-l aleagă stareț. După arătările părinților din mănăstire, mitropolitul ar mai fi propus stăreția și unui călugăr, numit Gherontie, în schimbul unei sume însemnate de bani (30—50,000 galbeni), însă acest călugăr găsind suma prea însemnată ar fi refuzat.

Adresa prin care mitropolitul comunică soborului numirea arhimandritului Dionisie, prin răceala ei, dovedește nemulțămirea prelatului.

Logofătul Gheorghieș Sturdza și fiul Domnului, Beizadea Iancu Ghyka, fură trimiși la mănăstire, odată cu arhimandritul Dionisie, nu atât pentru a-l instala, ci pentru a impune soborului alegerea lui în calitate de stareț definitiv.

Această stare de lucruri nu convenia de loc călugărilor, totuși Logofătul Sturdza, parte prin amenințări, parte prin făgăduințe, izbuti nu numai să obțină alegerea arhimandritului Dionisie, dar chiar trimiterea, de către sobor, Domnului și mitropolitului, a unei scrisori de mulțămire cerând confirmarea noului stareț.

Noul stareț, un om cult și câștigat ideilor nouă, dobândise oareșcare reputație prin scrieri religioase, dar, după mărturiile culese dela contimporani, chiar binevoitori memoriei sale, eră dedat la petreceri nepermise unui călugăr.

De abia instalat reuși să obțină dela sobor aprobarea unui program elaborat la Iași, de A. Panu și Gh. Asachi, spre alcătuirea unui mare institut de cultură, cuprinzând: o școală normală (primară) cu patru clase, un gimnaziu cu opt clase și o facultate teologică cu patru clase. Pe lângă acestea, trebuiau să se predea astronomia cât mai pre larg, elemente de medicină și de medicină veterinară.

Domnul, prin hrisovul său din 28 Maiu 1855, aprobă acest program, regulă raporturile noului institut cu Departamentul Cultelor, adăugând la cele propuse de sobor: un internat, limbile străine moderne, o grădină botanică și pomologică, precum și îmbunătățirea tipografiei.

După aprobarea Domnului, soborul, printr'un jurnal încheiat la 5 Iunie 1855, hotărî printre altele:

Ca clasele primare și secundare să se înființeze în Târgul-Neamțului, unde se vor mări încăperile școlii fondate la 1853.

Să se clădească un internat în care se vor întreține 50 elevi bursieri, primiți prin concurs, pe lângă un număr de solvenți.

Să se înființeze în mănăstire, până ce vor fi ieșit din școală elevii ce vor fi absolvit cursul de 12 ani, un deosebit curs, atât de învățatură în paralel cu cele din școala dela Târgul-Neamțului, cât și de cântări, și rândueala bisericească, în care să urmeze mai cu osebire tineretul soborului.

Nici unul din tinerii ce vor urmă școala să nu se hirotonisească preot sau diacon, până ce nu va fi absolvat cursul de 16 ani.

Deși realizarea acestui program, *în toate punctele sale*, eră greu, date fiind resursele didactice din cale afară restrânse de cari dispuneă țara pe acea vreme, totuș idea ce i-a dat naștere nu se poate numi decât generoasă și binefăcătoare. Nu încapă îndoeală că dacă s'ar fi lucrat cu stăruință și bunăvoință, reducându-se unele părți inutile din program, am fi avut cu timpul un institut de cultură de mare folos țerii, și care ar fi ridicat mult nivelul clerului nostru.

Prima piatră a internatului, o clădire din cele mai modeste, fu pusă la 1 August, iar gimnaziul se deschise la Septemvrie 1855, cu douăzeci de interni deosebit de externi.

Dionisie, la întrarea lui în stăreție, găsise nu numai tot venitul cheltuit, precum și depozitele dispărute, dar încă și o datorie de 297.068 lei. Apoi călugării nu primise îmbrăcămintea nici pe 1854 nici pe 1855, iar cămara mănăstirii eră deșeartă.

Cu toate aceste, el clădi internatul, ținu școlile din Târgul-Neamțului și școala din mănăstire, clădi săli pentru școala aceasta, spori numărul paturilor la spital, porni un nou arhondaric, și mări fabrica de postay, iar îndestularea soborului nu lăsă nimic de dorit.

Aceste cheltueli nu împiedecară ca, la 1 Iulie 1856, să se găsească în cassă un excedent bănesc de 166.656 lei, cu toate că arendașii moșilor din Basarabia nu plătise câștiurile lor.

Veniturile sporise, în timp de un an, dela 1.322,520 lei la 1.533.324 lei, deși 14 moșii rămasese nearendate și se căutau pe contul soborului. Sporul provenia numai dela darea prin mezat a trei moșii și a unor mici acareturi, rămânând cel mai mare număr de moșii arendat până la 1860.

Cu prilejul vizitei sale la mănăstire, în Martie 1856, Grigorie Ghyka, incredințându-se de buna administrație a arhimandritului Dionisie, îi aduse mulțumiri prin ofisul său din 15 Martie 1856.

Cu ocazia vizitei Domnitorului, starețul Dionisie se plânsese de ostilitatea mitropolitului care nu se putuse împacă cu numirea lui, în urma căreia foloasele indirecte ce le trăgea, atât el cât și cei dimprejurul lui, dela mănăstirea Neamțului, dispăruse. Mitropolitul eră în relații constante cu nemulțumiții din sobor, și-i încurajă necontentit în împotrivirile lor către stareț. Deși administrația acestuia eră mult mai capabilă și mai corectă, decât aceea a stareților anteriori, mitropolitul îi căută pricină asupra sămilor și îl amenință să trimită o comisie de cercetare. Dionisie, înțelegând că o asemenea comisie va fi compusă din creaturi ale mitropolitului și înrâurită de soboreni ostili lui, expuse Domnului faptele prin o suplică. Domnul puse pe suplică hotărîrea că o astfel de comisie, numită de mitropolit fără înțelegere cu guvernul, să fie nelucrătoare și fără putere față de stareț.

VIII.

INTRIGILE SOBORULUI ÎN CONTRA LUI DIONISIE. CĂIMĂCĂMIA LUI TEODOR BALȘ. DESTITUIREA LUI DIONISIE. ALEGEREA LUI GHERASIM. DESFIINȚAREA ȘCOALELOR.

Călugării însă nu se împăcau de loc cu schimbarea lucrurilor și, neputându-se mângăia de pierderea foloaselor de odinioară, manifestau nemulțumirea lor prin felurite intrigi. Mai ales Rușii din sobor săpau pe stareț din toate puterile. Găsim o manifestație a spiritului ce domnia în mănăstire în dușmănia neîmpăcată arătată de călugării școlii înființate în lăuntrul lavrei. Indemnau pe frații și pe tinerii călugări, înscriși ca studenți, să nu frecventeze cursurile, și persecutau în tot felul pe acei ce-i vedeau că-și dau silință la studiu.

Aceștia erau siliți să se ascundă pentru a-și medita lecțiile și, mai cu seamă, trebuiau să-și ascundă cărțile, căci părinții le rupeau pe unde le găsiu. (1)

La 3 Iulie 1856, Grigorie Ghyka părăsi Domnia și Poarta nămi Căimăcam al Moldovei, până la organizarea definitivă a Principatelor și alegerea unui nou Domn, pe Teodor Balș.

Această numire fu un semnal pentru călugării nemulțumiți din mănăstire.

După cum am arătat, viața privată a stareșului Dionisie lăsă mult de dorit: absențele periodice ce le făcea la Târgul-Neamțului sub diferite pretexte erau, după spusa călugărilor, numai niște pretexte pentru a putea petrece.

Aceste împrejurări erau de mult comunicate mitropolitului, dar îndată ce călugării primiră veste de înlocuirea Domnitorului uritor, se grăbiră să facă către chiriarh un denunț formal. Acesta le trimise un ordin vestindu-i că a numit o comisie pentru cercetarea purtării stareșului și poruncindu-le ca, până la sosirea acelei comisii, să-l țină în pază, în stăreție și să nu-l îngăduie de a mai face vreun act de administrație.

Dionisie, la sosirea ordinului, nu se află în mănăstire ci, după spusa călugărilor, petrecea la Văratec sau la Agapia. Chiliile lui fură pecetluite și el, aflând despre ordinul mitropolitului, nu se mai întoarse la mănăstire nici când sosi comisia, compusă din oameni cu totul devotați mitropolitului: episcopul de Huși și Logofătul Grigorie Crupenski (2).

Somat să-și dea socotelile, Dionisie refuză, bazându-se pe încheierea lui Grigorie Ghyka, care dispunea că oricând se va prezenta o asemenea comisie să fie nelucrătoare.

În urma refuzului său, se întruni la Mitropolie un sobor, compus din mitropolit și patru arhierii și încheie un proces-verbal prin care se blamă întreaga administrație a lui Dionisie și el se declară nedemn de a mai exercita funcția de stareș (3).

Dar el părăsise țara fără a mai aștepta hotărîrea soborului și fără chiar a mai merge pe la mănăstire. A murit episcop la Buzău.

Deși se pare că într'adevăr viața lui privată eră departe de a fi fără prihană, și că în cât privește administrația lui meritul real nu corespundea în totul cu lauda, totuș este de netăgăduit că, în

(1) V. Acte, IX.

(2) V. Acte, VII.*

(3) V. Acte, IX.

timpul stăreției sale, jaful și risipa au fost cu mult mai înfrânate decât în celelalte stăreții.

Indată după căderea lui Dionisie, 13 Iulie 1856, călugării trimiseră mitropolitului o jalbă înviersunată în contra lui (1), iar la 10 August mai făcură alta către Caimacam, criticând organizarea școalelor (2).

În locul lui Dionisie se alese, iar prin bani și prin sprijinul rusesc, arhimandritul Gherasim, care fusese vechilul mănăstirii în Bașarabia și eră cu totul supus influenței rusești. Această alegere fu întărită de Caimacam prin ofisul din 29 August 1856 (3).

Prin acest ofis se puneă în vedere starețului să fie cu privilegierea cea mai de aproape pentru ca seminarul din mănăstire și școala din Târgul-Neamțului să propășească întocmai după programele statornicite și să fie ținute în cea mai bună rândueală.

După instalarea noului stareț, acesta, în unire cu logofătul Cru-penski și cu episcopul de Huși, alcătui bugetul mănăstirilor pe anul 1856—57.

La venituri se înscrișese numai sūma de 985.433 lei, față de 1.533.324 arătați de starețul Dionisie în raportul său. Deosebirea vine dela faptul că, în noul buget, nu s'a înscris venitul a 14 moșii ținute în regie.

Totuș cheltueala pentru ținerea școalelor pe anul 1856—1857 fu înscrisă și în acest buget.

Puține zile după alegerea sa, starețul Gherasim cu raportul No. 30 din Septemvrie 1856, ceru Caimacamului ca, având în vedere neînchipuirea mănăstirilor și împrejurările în cari s'au înființat școalele: «să rămâie dela sine desființate».

Caimacamul punând pe această jalbă rezoluție ca cererea să se recomande mitropolitului spre luare aminte, starețul și soborul alcătuiră în grabă altă jalbă pe care o trimiseră mitropolitului la Septemvrie 1856 (4).

Această jalbă cereă desființarea școalelor pe motiv că cheltueala finerii lor eră peste putința mănăstirilor și ar pricinui risipirea lor; după art. 33 din așezământul său, mănăstirea aveă trebuință numai de o școală monahică, supusă exclusiv numai controlului mănăstirii și cu programul dela 1853.

(1) V. ibidem.

(2) V. Acte, VIII.

(3) V. Acte, X.

(4) V. Acte, XI.

Motivul invocat de stareț: insuficiența mijloacelor, este cu totul neîntemeiat. Resursele mănăstirii erau, precum am văzut, cu mult mai mari decât le arată noul stareț, apoi arhimandritul Dionisie care găsisse, la instalarea sa, mănăstirile în cea mai mare lipsă și datoare, «le au ținut mai bine decât până atunci, au dat haine la toți, au plătit datoriile, au făcut clădiri pentru internat, și, la ieșirea lui, nu numai că n'au lăsat mănăstirea datoare, dar au lăsat bani în cassă».

Mitropolitul Sofronie însă, deși părtinitor starețului în urma peșcheșurilor primite, nu se lăsă să fie convins de temeinicia motivelor invocate de sobor pentru desființarea școalelor.

Prin anaforoa sa din 6 Octombrie 1856 (1) el propuse Caimacamului să se adune la Mitropolie soborul clerului și cu câțiva boieri pe cari îi va găsi Caimacamul de cuviință, spre a se consulta și a socoti: «potrivit cu mijloacele mănăstirii și cu legitimitatea așezământului hărăzit acestei chinovii, ce va fi de cuviință, punerea la cale a regularisirilor făcute prin pomenitele jalbe».

Caimacamul Balș, asupra căruia mănăstirea lucrase indirect, puse, la 16 Octombrie, încheiere pe anaforoa (2) mitropolitului, ca: propunerea cuprinsă într'însa, nefiind bazată pe nici un așezământ, nici măcar pe vreun antecedent, Sfatul administrativ va cercetă jalba starețului, chibzuind asupra neînchipuirii mănăstirii și asupra stipulațiunilor din hrisoave, iar de chibzuirea ce va face va referă Caimacamului.

Sfatul administrativ, compus din elemente reacționare, prin anaforoa din 12 Noembrie 1856, opinează: «a se învoi de a rămâne școala dela Târgul-Neamțului, după statul fundației din anul 1853, fără internat, după însuși dorințele starețului împreună cu soborul. Iar acea pentru monahi, a se organiza pe principiile și după programele încuviințate la celelalte seminarii din țară», rămânând hotărîrea definitivă la încuviințarea Caimacamului (3).

Caimacamul întări această anafora a Sfatului administrativ printr'un hrisov (4) din 29 Noembrie 1856, care stabilește programul întocmai după propunerea starețului.

(1) V. Acte, XII.

(2) V. ibid.

(3) V. Acte, XIII și XIV.

(4) V. ibid.

(1) După fostelele conștințiri ale părinților din mănăstire.

Secretariatul de Stat comunică starețului slobozirea hrisovului în chestiune, care se încredințase vechilului mănăstirii, ieromonahului Teofan Cristea.

Indată ce sosi hrisovul la mănăstire, se traseră clopotele și, adunându-se soborul, se celebră un Te-Deum pentru serbătorirea acestui act care desființă școalele.

Fără a pierde vreme, călugării trimeseră de sârg, în aceeași zi, emisari la Târgul-Neamțului: gimnaziul și internatul fură închise, elevii dați afară și lăsați fără adăpost și fără hrană pe uliți, în mijlocul unei ierni crâncene. Mila târgoveților cari primiră și ospătară pe copii, în casele lor, până la venirea părinților, îi scăpă de primejdia de a suferi de foame și de frig. Este de notat că unii din copiii lăsați pe drumuri de călugări, găsiră adăpost și hrană la Evreii din Târgul-Neamțului.

IX.

CEARTA DINTRE GUVERNUL LUI VOGORIDI ȘI MÂNĂSTIRE. COMISIA DE CERCETARE.

Nu se vede ca, în timpul Căimăcămiei lui Teodor Balș, relațiile dintre guvern și mănăstire să fi fost turburate. Soborul și Caimacamul aveau aceeași orientare politică, apoi Teofan Cristea, vechilul mănăstirii în Iași, cu Varahiil Lateș, omul de încredere al mitropolitului Sofronie, erau împuterniciți de mănăstire să nu cruțe nimic pentru a-și asigura bunăvoința miniștrilor. Starețul Gherasim știuse să-și asigure sprijinul arhimandritului Varahiil Lateș, directorul Mitropoliei și atotputernic asupra chiriarhului, dându-i egumenia Lipovei și venitul moșiei cu acelaș nume pe timp de douăzeci de ani, care venit se ridică la suma de 2.000 galbeni pe an, cu condițiune numai de a întreține pe cei 10—15 călugări din schit (1).

Indată după moartea lui Teodor Balș și numirea lui Vogoridi, mănăstirea ceru și obținu ca noul Caimacam, prin hrisovul său din 18 Ianuarie 1858, să-i întărească (2) din nou așezământul hărăzit de Mihaiu Sturdza la Maiu 1843 și întărit de Grigorie Ghyka la 1850.

(1) După povestirile conglăsuitoare ale părinților din mănăstire.

La 10 Aprilie 1858 (2), Departamentul Cultelor se adresa către starețul și soborul mănăstirilor Neamțul și Secul și, după ce arată scopul înființării mănăstirilor, amintea greutățile ce aceste puseseră la înființarea școalelor, desființarea acelor școale în urma stăruinței soborului și se plângea că el caută a se sustrage dela orice control al guvernului, chiar asupra: «micilor învățături ce rămăseseră». Apoi cerea ca soborul să înființeze cel puțin școale sătești pe numeroasele moșii ale mănăstirii, clădind case pentru ele și, pentru a nu plăti învățători, trimițând din părinții săi «cuvioși și cu știință de carte», ca «să deprindă fiii sătenilor în scriere, cetire, socoteli și în principiile sfintei noastre religii».

Neprimindu-se nici un răspuns la această adresă, Departamentul Cultului se îndreptă către Caimacam cu un raport, la 7 Iunie 1858 (1).

După ce reamintea pe scurt abuzurile săvârșite în administrația averilor mănăstirii, opunerea soborului la înființarea școlilor, silințele pentru suprimarea lor, falsificarea bugetului spre a dovedi Caimacamului Balș neînchipuirea de a le ține, se plângea că mănăstirea voește să se sustragă dela orice control al Departamentului, chiar asupra neînsemnatelor școale rămase și denunța tendința ei de a se face stat în stat. Trmînă cerând rînduirea unei comisii de trei care, mergînd la fața locului:

- 1). Să se încredințeze despre adevăratele venituri ale mănăstirii și să alcătuească un buget în care să se prevadă reînființarea și întreținerea școalelor desființate de Teodor Balș.
- 2). Să se rînduească una sau două moșii mai apropiate de mănăstire cari să rămăie pe seama casei, iar celelalte să se arendeze prin licitație.
- 3). Să se încredințeze de venitul jugăritului prin păduri, de al moșiilor, în număr de 14, cari se căutau în regie, precum și de al vitelor, stupilor, etc.
- 4). Să se constate dacă celelalte moșii sunt arendate în conformitate cu așezămîntul.
- 5). Să se cerceteze starea bolniței alienaților, prevăzându-se prin buget o sumă suficientă pentru clădirea unei zidării înadins, după planul ce avea să se dea de către guvern.
- 6). Să se facă un inventar din toată averea mișcătoare și nemișcătoare.

(1) V. Acte, XVII.

(2) V. Acte, XX.

7). Să se facă un alt inventar, al tuturor monahilor petrecători în mănăstire și la mitoace, precum și al fraților astăzi aflători, cu arătarea vârstei, a naționalității și a ocupațiilor.

Prin rezoluția pusă de Caimacam pe acest raport (1), se încuviințau toate propunerile cuprinse într'însul, se dispunea publicarea lui spre obșteasca știință și se numău comisari spre a merge imediat la fața locului, pe Vornicii Vasile Sturdza și Anastasie Panu precum și pe șeful ștabului, colonel A. Mavrodi. Se hotărâ ca raportul și rezoluția să se comunice mitropolitului, cerându-i-se concursul și să se scrie starețului ca să urmeze nesmintit a da comisiei toate înlesnirile de cari ar avea nevoie. Această decizie a guvernului găsi pe stareț și sobor pregătiți la luptă și foarte dârji. Siguri de sprijinul mitropolitului, încrezători în sprijinul Rusiei, nedându-și seamă de schimbarea în situație produsă prin războiul Crimeii, nu întârziară să ridice mânușa aruncată de guvern.

Prin suplica adresată mitropolitului la 12 Iulie 1858, starețul zice că Departamentul, *fără a avea vreun amestec*, tânguește starea acestor chinovii într'un ton foarte puțin cruțător în privința împrejurărilor, a persoanelor, a legilor fundamentale, a legilor Obșteștilor Adunări, a sfintelor canoane, a așezămintelor acestor mănăstiri, a atâtor hrisoave întăritoare drepturilor acestora cât și chiar a legii.

Apoi, pe un ton violent, răstălmăcește toate legile dela Regulamentul Organic încoace, vorbind numai de dispozițiile ce dau drepturi mănăstirilor, dar păzindu-se cu îngrijire să vorbească de acele ce-i impun îndatoriri, pentru a ajunge la concluzia că mănăstirile Neamțul și Secul sunt cu totul independente de guvern. Laudă starea în care se află instituttele de binefacere dependente de mănăstire, modul în care se administrează averea, zice că a luat măsuri pentru înființare de școale satești. Critică programul de școale înființate de Grigorie Ghyka și administrația starețului Dionisie, încercându-se a dovedi că cifrele de venit indicate de el sunt cu dinadinsul umflate și false. Inșă, la sfârșit, recunoaște dreptul de intervenție a Statului, vorbind de comisia rânduită la August 1859 de Caimacamul Balș, compusă din Logofătul Crupenski și din episcopul de Huși, pe cari îi numește persoane corespunzătoare, arată că au proiectat, împreună cu soborul, bugetul pe 1857 (2), au făcut inven-

(1) V. Acte, ibid.

(2) Cuprinzând cheltuelile școalelor.

tar lămurit de toate veniturile și de toate averile mișcătoare și nemișcătoare și au propus condițiile pentru ținerea contabilității.

Mitropolitul înaintează această jalbă Caimacamului prin anaforaua din 26 Iulie.

La 25 Iulie 1858, prin adresa No. 243, mânăstirea adresează consulului rusesc, Serghie Ivanov Popov, o jalbă pentru a-i cere, bazată pe ocrotirea hărăzită până atunci mânăstirii de Rusia, ajutor pentru a se slobozi sau a se liberă de o comisie a Departamentului bisericesc, descrisă prin Gazeta locală din 7 Iulie 1858, No. 53, și arată că acea comisie ar fi contra legilor și a așezămintelor în ființă. Precum se vede, un adevărat apel la ajutorul străinului împotriva ocârmuirii țerii!

Un asemenea apel la consulatul rusesc, *după desființarea Protectoratului rusesc* și în fața aspirațiunilor unanime de cari eră stăpânită atunci întreaga națiune română, nu se poate numi decât un act de trădare.

Soborul lucră din răspuțeri și prin toate mijloacele: Varahiil lucră asupra Mitropolitului, iar ieromonahul Teofan Cristea, vechilul mânăstirii, asupra acelor din boieri cari erau dușmani nouăi stări de lucruri, *recurgând chiar la promisiuni de bani*.

Acest fapt reiese dintr'o scrisoare posterioară a ieromonahului către stareș, p. in care *ii cere să poruncească cămărașului să nu-i împrăstie pielcelele ce le-a făgăduit, înaintea plecării sale din Iași, la diferite fețe și cari au contribuit mult la alinarea valurilor mânăstirii* (1).

Impins de stăruințele lui Varahiil, mitropolitul Sofronie nu numai că reveni cu stăruințe nouă către Caimacam la 9 August (2), cerându-i să mărginească Departamentul în mărginile prescrise de legile Obșteștei Adunări, dar mai târziu, prin adresele No. 1.297—1.304, *trimite în copie, consulilor puterilor garante jalba stareșului*.

S'ar părea că intrigile soborului și demersurile mitropolitului au avut oarecare efect, căci vedem pe de o parte că luna lui August și parte din Septemvrie 1858 trec fără ca comisia să plece la mânăstire, iar pe de alta că comisarii numiți se demit de însărcinarea lor. Probabil că speranțele izvorite din acest fapt au făcut pe stareș să scrie lui Teofan Cristea, plecat în Basarabia, că «valurile mânăstirii s'au mai alinat», iar pe ieromonah să atribue această alinare *pielcelelor* promise.

(1) V. Acte, XXVI.

(2) V. Acte, XXIV.

Însă aceste speranțe fură de scurtă durată, căci, în ziua de 10 Septembrie, o comisie compusă din Mihail Kogălniceanu și Grigorie Cuza, (al treilea membru, Locotenentul A. Catargiu, neprezentându-se), rânduită prin ofisul No. 6.830, sosiă la mânăstire spre a face cercetările hotărîte de Caimacam.

Comisarii înmânară starețului adresa prin care îi cereau lămuririle trebuitoare spre a-și putea executa misiunea, însă starețul refuză să le dea orice lămurire, sub pretext că le-a dat chiar în acea zi mitropolitului, care plecase din mânăstire după sosirea comisiei și se află petrecând la mânăstirea Agapia, mai adăogând că nu este dator să dea altcuivă vreo lămurire.

Cu toate stăruințele comisiei, starețul rămase neschimbat în hotărîrea lui, contestând, pe un ton foarte agresiv, orice drept de amestec Departamentului, susținând buna stare a tuturor instituțiilor dependente de mânăstire precum și perfecta ocărnuire a averii(1).

«Fermentația printre monahi», ce o observară comisarii, îi făcū să se îngrijească de vreun șcandal; ei plecară la Târgul-Neamțului, cerând dela stareț un răspuns înscris ce li se făgădui pe a doua zi și pe care comisarii îl și primiră.

Starețul se mărginiă a răspunde (2) că: în comisie nefigurând nimeni din partea chiriarhiei, mânăstirile, în respectul legilor și al canoanelor, nu sunt în putință să dea vreo lămurire fără știrea chiriarhului, precum mai specifică și art. 25 din așezământul din 1843, întărit de Caimacam și despre care alătorează un exemplar.

Raportul comisiei (3) mai descrie pe scurt decadența intelectuală și economică a mânăstirii, starea mizerabilă a spitalului, a tipografiei, ale cărei teascuri «stau închise», a bibliotecii care «slujește de hrană guzganilor» și a bolniței de alienați «rușinea mânăstirii și a omenirii».

Pe acest raport ministrul Cultelor pune rezoluție (4) că: să se supue Caimacamului și, având în vedere starea de revoltă a mânăstirii, să i se ceară a hotări:

Suspendarea starețului Gherasim și trimiterea sa spre liniștire la mânăstirea Verona.

Constituirea sfatului administrativ al mânăstirii, potrivit art. 13 din așezământ, sub președința unei persoane alese de Caimacam.

(1) V. Acte, XXVII.

(2) V. Acte, XXV.

(3) V. Acte, XXVII.

(4) V. Acte, XXVII și XXIX.

Reînființarea școalelor, după hrisoavele lui Gr. Ghyka și îmbunătățirea tuturor institutelor dependente, sub ascultarea și povățuirea Departamentului Cultului, de vreme ce mitropolitul, cu toate îndemnările ce i s'au făcut, n'a voit să ia nici o măsură.

În fine, publicarea de urgență a tuturor lucrărilor urmate în privința acestor mânăstiri.

Pe baza acestei încheieri se face și se supune Caimacamului anaforoa din 28 Septemvrie (1), iar Caimacamul, prin apostila din aceeași zi, dispune că insubordinația arătată de arhimandritul Gherasim, putând să aibe urmări pernicioase asupra ordinii, Sfatul administrativ extraordinar este însărcinat să combine măsurile cele mai de aproape și cele mai severe «pentru exemplara înfrânare a vinovatului».

Dispune publicarea în broșură a actelor relative și mai recomandă sfatului să reguleze cele de cuviință pentru ca comisia să-și îndeplinească misiunea cât mai neîntârziat «spre grăbirea reînființării școalelor și îmbunătățirea stării deosebitelor așăzăminte de acolo».

Actele relative la conflictul dintre Guvern și mânăstire fură într'adevăr publicate, dar măsurile coercitive nu fură aplicate.

Kogălniceanu spune că nepunerea lor în lucrare a fost datorită insistenței sale, dar este mai probabil că această amânare a fost datorită marilor evenimente politice prin cari trecea țara: înlocuirea lui Vogoridi prin căimăcămia de trei, alegerea Camerei Elective și îndoita alegere a lui Cuza.

X.

OCHIRE ASUPRA MÂNĂSTIRILOR NEAMȚUL ȘI SECUL ÎN ANUL 1859.

Înainte de a urmă cu această expunere a faptelor, cred folositor să expun pe scurt în ce chip erau organizate mânăstirile Neamțul și Secul și cum funcționă această alcătuire.

Sub denumire de *Mânăstirile Neamțul și Secul* se înțelegeau nu numai aceste două mânăstiri cu schiturile de prin prejurul lor, ci încă un număr de alte 21 mânăstiri și schituri răspândite în toată țara, dar atârând de acest sobor.

Numărul total al călugărilor: duhovnici, ieromonahi, schimonahi, părinți, frați și ucenici eră de peste 1.200, distribuiți în modul următor:

(1) V. Acte, XXX și XXXI.

633 în mănăstirea Neamțului și schiturile Vovidenia și Procovul.
175 în mănăstirea Secului și schiturile Sihăstria și Sihla Secului (1).

Iar restul eră împărțit în cele 21 mănăstiri și schituri dependente de sobor.

Din cifra de 808 călugări înscriși la Neamțul și la Secul, un mare număr eră întrebuintat în administrarea uriașei averi a mănăstirii. Mai ales numărul celor afectați administrației exterioare eră foarte însemnat.

La fiecare din moșiile ținute pe seama mănăstirii eră câte un *părinte dichiū* sau vechil, pe lângă alții funcționând în calitate de *gramatici*, *chelari* și supraveghetori la câmp.

Mănăstirea posedă, la 1859, 500 cai, 2.600 boi și vaci, peste 10.000 oi, pe lângă bivoli, capre și porci. Aceste vite erau păzite de argași plătiți cu anul, dar la fiecare herghelie, la fiecare turmă, la fiecare stână erau călugări pentru privigherea și povățuirea argașilor.

Asemene și gospodăria casnică a mănăstirii absorbiă un mare număr de monahi: la *camară*, la *chelărie*, la *pitărie*, la *bucătărie*, la *arhondaric*, etc.

Ar fi însă o mare greșeală a crede că rămășița părinților din mănăstire își petrecea viața mai ales cu exerciții religioase.

Potrivit unui obicei foarte vechiu în mănăstirile noastre, orice călugăr, mai ales din cei de rând, eră silit să învețe un meșteșug manual, numit *rocodelie* (2), spre a avea cu ce să-și ocupe mâinile în restimpurile lăsate de exercițiile religioase și spre a nu rămâneă oțioși. În schiturile și în mănăstirile cele mici, monahii erau stăpâni pe produsul *rocodeliei* lor. Nu așa însă la mănăstirea Neamțului.

Sub cuvânt că mănăstirea trebuie să subvie singură la toate trebuințele ei, călugării, după meseria învățată când erau ucenici, se împărțiau în bresle. Pe lângă tipografia și legătoria de cărți se găseau în mănăstire: fabrici de postav, de potcapuri, de panere, de rogojini, de oloi, de lumânări de ceară și de său, pive, drăste, ateliere de croitorie, cizmărie, olărie, dubălărie, lingurărie, etc.

În capul fiecărei bresle eră către un *nacialnic* sub ordinul căruia lucrau călugării, fie în ateliere, fie, acei cari dobândise învoirea starețului, pe la chiliile lor, fiind atunci numiți *chilioți*.

(1) Aceste cifre sunt extrase din lucrarea inedită a arhierelui Narcis Crețulescu.

(2) Cuvânt rusesc ce trebuie tradus prin: *lucrul mânilor*.

Se înțelege că această îndatorire privia numai prostimea din sobor și că cei mai de seamă nu erau de loc trimiși la asemenea regulă, ci sau lăsați în voia lor, sau întrebuințați în serviciile administrative.

Materialul brut, necesar diferitelor fabrici eră furnisat de mânăstire și produsul lucrului ar fi trebuit să aparțină deci exclusiv mânăstirii; astfel se urmă în timpul lui Paisie, dar, cu timpul, abuzul se introdusese.

Călugării meseriași erau ținuți să furnizeze o anumită cantitate de lucru pe zi, pe săptămână sau pe lună. Ceeace lucrau peste această câtime datorită, eră proprietatea lor și puteau dispune de dânsa după cuviința lor.

Se înțelege că, după regulă, ar fi trebuit să-și procure pe contul lor materialul care slujiă la confecționarea obiectelor de cari puteau dispune și parte dintr'înșii urmau chiar în acest chip. Dar acei cari știau să se pună bine cu nacialnicii breslelor, căpătau cu ușurință, bine înțeles în schimbul unui rușfet, material de al mânăstirii spre a confecționa obiectele ce le vindeau pe afară.

Acest abuz eră de notorietate publică și tolerat de autoritățile mânăstirii sub pretext că aceasta nu pierde nimic căci, dacă călugării strângeau bani, acești bani, după moartea lor, reveniau tot mânăstirii, clironoamă firească a tuturor monahilor dintr'însa. Iar de așezământ, care proscia din acel lăcaș orice idee de câștig și interzicea monahilor, nu numai de a se înavuți, dar chiar de a posedă ceva în propriu, nici gând nu aveau. Aceste împărțiri în bresle de lucrători, seamănă mai mult a *falanster* decât a mânăstire.

Exercițiile religioase erau într'adevăr impuse acestor breslași, fiecare atelier aveă paraclisul său, dar această prescripție rămânea literă moartă, căci scutirea dela paraclis atârând de bunăvoința nacialnicului, aceasta lesne se dobândia în schimbul unor considerații materiale.

Cu toată risipa de material și corupțiunea la cari dădeau loc aceste abuzuri ale călugărilor de rând, ele erau puțin păgubitoare mânăstirii și moralei în comparație cu abuzurile săvârșite de căpeteniile soborului în administrația averii.

Abuzul principal se făcea cu prilejul arendării celor 72 moșii aparținând mânăstirii și cari erau împrăstiate pe toată întinderea Moldovei și a Basarabiei (1).

(1) V. Acte, XXXIII.

Călugării nu se împăcau de loc cu articolul din așezământ care prescria arendarea moșiilor prin mezat. Ar fi preferat să le caute în regie, căci ocaziile de câștig ar fi fost astfel fără îndoială mai mari și mai dese; sămile ar fi fost ticluite cu înlesnire și cercetarea lor anevoioasă. Am văzut că, la 1856, starețul Gherasim nici nu a lăsat să figureze în buget venitul celor 14 moșii căutate în regie.

Să supuneau horării din așezământ cu cea mai evidentă rea voință și îi vedem veșnic în luptă cu guvernul din cauza încălcării aceluși articol, încheind zdelci în particular pentru arenda moșiilor, călcând s'au falsificând formalitățile prescrise de așezământ.

Pe lângă cazurile ce reiese din actele ce le-am citat, se găsește un exemplu destul de tipic de primejdiile la cari o asemenea procedură expunea mănăstirea.

La 1847, starețul Neonil liberează țăranilor de pe moșiile Visoca și Cricicăuții, dela ținutul Sorocei (Basarabia), o zdelcă prin care se obligă a le arenda moșia și recunoaște că a primit dela ei o arvonă. Dar în urmă mănăstirea încheie contract cu alt arendaș și țăranii pornesc un proces prin care reclamă mănăstirii o despăgubire de 57.188 ruble.

Dar chiar când călugării, siliți de guvern, se hotărau să îndeplinească formalitățile prescrise și să țină mezaturi, ei știau să facă în urmă astfel ca toate aceste operații să rămână iluzorii, păgubind mănăstirea cu mii, pentru a-și asigura un câștig de câteva sute de galbeni.

Fragmentul unei *condici a scăzământului* (1) ce l-am putut copia ne dă în această privință lămuriri prețioase.

Constatăm dintr'însa că, după ce moșiile se arendau și contractele se încheiau cu toate formalitățile cerute, arendașii cari știau să capete bunăvoința starețului dobândiau reduceri însemnate, atât asupra câștiului bănesc cât și asupra celui în natură.

Spre a dobândi dela mitropolit aprobarea acestor operațiuni, i se făcea starețului o parte din câștig, precum dovedește fragmentul de tablou din mica condică de taină a mănăstirii, copiat la sfârșitul aceleiaș piese.

Numai aici trebuie făcută o observație: pe acest tablou, din anii 1855—1856, vedem că figurează mai multe sume ca date Domnului. Această afirmare este cu desăvârșire ridicolă, ea alcătuiește un neadevăr flagrant. Ghyka Vodă era un om care da bani

(1) V. Acte, XXXIII.

din punga lui, dar nu luă: desinteresarea lui eră indiscutabilă și chiar incontestabilă, ea mergea până la nepăsarea cea mai mare pentru interesele sale materiale. Aceste sume au fost deci sau primite de oameni din împrejurimea lui Vodă, și din nenorocire el avea asemenea oameni puțin scrupuloși împrejurul lui, sau figurau sub această întrebuințare numai spre a împiedeca orice cercetare. În cât privește venalitatea mitropolitului Sofronie, ea a fost dovedită mai în urmă cu prisosință.

Alt prilej de abuzuri pentru sobor erau reparațiile bisericilor și ale acaretelor. Ele erau astfel de dese și de cunoscute, încât, în mănăstire, s'a născut zicătoarea următoare:

«Când mănăstirea face o reparație de trei lei, meșterul într'adevăr iea trei lei, logofătul mănăstirii iea însă treizeci, camarașul trei sute, starețul trei mii, Mitropolitul treizeci de mii și Vodă trei sute de mii».

Bugetele și sămile mănăstirii anexate la piesele justificative ale acestei lucrări demonstrează în chipul cel mai vederat risipa și jaful ce domniau în ocărmuirea acelei averi — 20 moșii mari, rămase în anul 1859 pe sama mănăstirii, (1) o *costă 165,742 lei pentru căutarea lor*, în schimb însă, atunci, pe vremea boierescului, și când exportul de cereale eră în floare, *ele nu produc decât cerealele trebuitoare pentru hrana soborului*. Și să nu se creadă că acesta este un fapt izolat, care s'a produs numai în anul 1859, sama pe 1853 și bugetul pe 1858 ne arată acelaș fapt. Din nici un act nu se vede ca mănăstirea să fi vândut, de pe moșiile ținute în regie, măcar o mierță de grâu sau de popușoi. Și agricultura se făcea, căci boierescul (claca) de pe acele moșii nu este pusă în bani, între venituri, precum ar fi trebuit să se facă dacă nu s'ar fi întrebuințat la lucrul câmpului.

Viile mănăstirii, în întindere de 315 pogoane, costau în 1853 suma de 43.000 lei pentru lucrul lor, chiria vinului adus la mănăstire peste 23.000 lei, iar *produsul vânzării vinului a fost de 1.500 lei*. Pentru anii 1858 și 1859, cheltueala este respectiv de 66.999 lei și de 61.420 lei, iar la venituri nu se prevede *nimic* din acest condeiu.

Tipografia purtată de monahi, lucrători neplătiți, costă mai mult decât produce.

În schimb, costul băcăliilor este foarte însemnat.

(1) V. Acte, XXXII.

Pentru scopuri de binefacere și pentru instrucțiune se cheltuiește numai strictul necesar cu stabilimentele *impuse* de guvern.

Fiind date asemenea abuzuri, nu este lucru de mirare ca laicii cari aveau a face cu mănăstirea să fi căutat să tragă cât mai mare folos din aceste relații. Socotelile mănăstirii ne dau exemple din cele mai interesante în această privință. Ele arată între altele cât de folositoare au fost asemenea relații pentru Mihail Kogălniceanu care a funcționat mult timp ca vechil al mănăstirii.

Ca activitate morală și intelectuală din partea mănăstirii nu găsim nimic, din contra constatăm o dușmănie înviersunată în contra oricărui progres, o oroare de lumină și de știință, bine caracterizată prin opunerea ei la înființarea școalelor, silințele ce și le-a dat pentru desființarea lor, și scandaloasa bucurie arătată când a ajuns la acest scop.

La încălcările enumerate până aici, mai trebuie adăugat faptul că de mult nu se mai observau regulile prescrise de așezăminte, începând cu al lui Paisie, pentru admiterea în mănăstire a acelor ce voiau să se călugărească. De unde așezămintele prevăd un noviciat de cel puțin 5 ani, ucenicii se îmbrăcau cu rasa, de obicei după un an, uneori după câteva luni.

În rezumat, de sus și până jos, totul în mănăstire eră corupțiune, abuz și jaf.

XI.

ADMINISTRAREA MOȘILOR MÂNĂSTIREȘTI ÎN BASARABIA. REVENDICAREA MOȘILOR COPANCA ȘI CHITCANII. ÎNTÂIA MISIUNE A IEROMONAHULUI TEOFAN CRISTEA ÎN BASARABIA, ÎN 1858.

Mănăstirile Neamțul și Secul, eparhiile și celelalte mănăstiri moldovene posedau din vechime mai multe moșii în ținuturile de peste Prut.

După anexarea Basarabiei către Rusia, în anul 1812, guvernul împărațesc nu luă nici o măsură specială în privința bunurilor posedate de mănăstirile și eparhiile moldovene în noua provincie.

Părerea că, prin actul de organizare a Oblaștiei Basarabiei din 1818, Împăratul Alexandru I ar fi întărit drepturile și privilegiile mănăstirilor noastre pe averile lor din Basarabia, hotărînd că «ele vor rămâne în veci a lor avere, și se vor apăra de dreptul averilor haznelii», este vederat greșită. Cetînd actul cu puțină băgare

de samă, se constată ușor că paragraful în chestiune se referă la privilegiile și la proprietățile clerului ortodox din Basarabia, și ale acelor așezăminte religioase, ce, în momentul anexării, *aveau sediul lor în Basarabia.*

Neluându-se nici o dispoziție specială, pentru averile în chestiune, ele au fost tratate întocmai ca niște imobile aparținând unor proprietari rămași supuși moldoveni și locuind în Moldova.

La început, guvernul rusesc îndatorise într'adevăr mănăstirile și eparhiile Moldovei să-și vândă imobilele rămase peste Prut; în urmă însă, se vede că guvernul rusesc a revenit asupra măsurii, acordând averilor mănăstirești acelaș tratament ca și averilor particulare.

Aceasta rezultă între altele și din următoarele rânduri dintr'o scrisoare din anul 1816 a mitropolitului Veniamin Costache către Conte Capodistria:

«Când Mitropolia se desfăcuse de toate moșiile ce le avea în partea stângă a Prutului, după nota cinstitului Gheneral Consulat din Iași, ce am dat către cinstitul Departament al Pricinilor Străine al Principatului Moldovei, ca să se facă cunoscut tuturor celor bisericești, cari sunt ocârmuitori mănăstirilor din Moldova, ce au moșii și acareturi în Oblastia Basarabiei, să nu făcă nici un fel de vânzări sau schimburi, căci de către ocârmuirea Basarabiei nu se ține în samă, cunoscându-se la toată întâmplarea averile acestea ale mănăstirilor ce le au».

Este un fapt incontestabil că toate mănăstirile noastre, precum și eparhiile, au stăpânit moșiile lor în cea mai deplină liniște, dela 1812 și până după anul 1859.

Când se făcură legiuirile pentru administrarea averilor bisericești și se înființă Departamentul Cultului, vechilul trimis de Departament pentru căutarea intereselor moșiilor mănăstirești ce-i erau supuse prin lege, fu deplin recunoscut de autoritățile rusești în asemenea calitate.

Mănăstirea Neamțului își administră asemenea averile de peste Prut prin călugări vechili, a căror recunoaștere nu dădù loc la nici o contestație. Acești vechili erau înzestrați cu câte o procură a mănăstirii, întărită de mitropolit și legalizată de consulatul rusesc din Iași.

Vedem chiar mănăstirea purtând procese de deosebită natură înaintea instanțelor judecătorești, din cari unul, foarte important, cu

fiscul împărătesc, pentru revendicarea moșiilor Copanca și Chițcanii, în întindere de peste 10.000 desetine (6.000 fălci).

Mănăstirea stăpânise aceste două moșii dăruite de Alexandru cel Bun, dela 1429 până la 1592, când fură răpite de Turci cu prilejul alcătuirii *raielei* Benderului.

La 1777, în timpul războiului ruso-turc, în urma ocupării țerii și a luării Benderului de către armatele rusești, mănăstirea reclamă moșiile sale. Feldmareșalul Rumianțov constatând în urma unei cercetări că reclamația mănăstirii eră dreaptă, dispuse ca ea să fie pusă în stăpânirea celor două moșii. Dar îndată după retragerea oștirilor rusești, Turcii le ocupară din nou cu putere, stăpânindu-le până la 1812, când fură luate pe sama *haznelii* rusești și privitye ca domenii ale coroanei.

Mănăstirea reclamă dreptățile sale de stăpânire, la 1817, *namestnicului* oblastiei, la 1823 Isprăvniciei de Bender și la 1832 *pravleniei* oblaștiei, iar la 1833 intentă proces de revendicare înaintea judecătoriei ținutului Bender. Procesul trecu prin diferite faze, ajungând la Senat unde, la 1845, urmă o învoală prin care mănăstirea renunță la moșiile ei în schimbul unei compensații bănești, fixată în urmă, de către Oberprocurorul Sinodului și de Ministrul de Finanțe al Imperiului, la suma de 224.000 ruble argint, ce urmă a se depune la Banca din Odessa.

Vechilul mănăstirii în Basarabia murind la 1856, ea rămase fără vechil până la 1858, când soborul hotărî trimiterea peste Prut a unui părinte, spre a culege lămurită știință despre starea afacerilor sale și mai ales despre starea multor procese ce le aveă pendente înaintea instanțelor rusești.

Alegerea căzû pe ieromonahul Teofan Cristea care, în calitate de vechil pe lângă guvernele Caimacamilor Balș și Vogoridi, lucrase precum am văzut spre mulțumirea soborului.

Spre a putea lucra, i se dăduse o procură întărită (1), în urma cererii mitropolitului, de Divanul de întărituri și legalizată de consulatul rusesc.

Se vede că ieromonahul Teofan își îndeplini misiunea în chip satisfăcător, căci constatăm că, după întoarcerea lui, în primăvara aceluiaș an, mănăstirea îi dă o nouă procură, prin care îl rânduește deplin reprezentant pentru toate interesele sale din Basarabia.

(1) V. Acte, XV, XVI.

Această procură (1), purtând data de 8 Maiu 1858, fu întărită de mitropolitul Sofronie sub No. 144 și legalizată de consulatul rusesc cu formele obișnuite. Printr'însa ieromonahul Teofan este însărcinat să privegheze toate interesele mănăstirii, să trateze învoeli pentru curmarea proceselor, însă nu i se dă drept să le încheie fără anume învoire a mănăstirii, este volnic să numească vechil mirean care să se înfățișeze înaintea tribunalelor, sau pentru pricini de hotărnicii, sau ridicări de planuri topografice, însă cu obligație de a raporta soborului și a-i cere aprobare pentru toate aceste lucrări. Mai este însărcinat să puie pe noi arendași în posesiunea moșiilor arendate și să le predea acaretele, făcând inventar de starea lor; să raporteze la mănăstire stricăciunile pe cari le-ar constată și să ia măsurile trebuitoare pentru împlinirea lor. Ii este absolut interzis să ia bani cu împrumutare sau să amanezeze documentele mănăstirii încredințate lui.

Dintr'o corespondență destul de voluminoasă între ieromonahul Teofan cu starețul Gherasim, reiese că cel dintăiu s'a ocupat cu mult zel de însărcinările ce i se dăduse, raportând în chip lămurit despre toate demersurile ce le făcea. Afacerile de cari avea să se ocupe mai cu seamă erau niște procese de împresurări și acel cu țărani din Visoca și Cricicăuții pentru neîndeplinirea zdelcii slobozite de mănăstire. Tot din această corespondență reiese că soborul nu întrețineă bisericile de pe moșiile sale din Basarabia mai bine decât cele din Moldova, căci Teofan scrie starețului că episcopul de Chișinău amenință să ia măsuri de corecțiune dacă nu se repară biserica din Nemțeni.

În urma repetitelor scrisori ale starețului, cerându-i să vie cât mai curând la mănăstire pentru alcătuirea sânilor cari, *în acel an, trebuiau făcute cu mai mare amănunțime decât oricând*, ieromonahul Teofan se întoarse în Moldova în iarna anului 1858-1859.

XII.

MĂSURI LUATE DE MIHAIU STURDZA PENTRU BUNACŪVIINȚĂ ÎN MĂNĂSTIRILE DE MAICE. LĂGIURI PENTRU INGRĂDIREA HIROTONIILOR. CONFLICTE ÎNTRE MITROPOLITUL SOFRONIE ȘI DEPARTAMENTUL BISERICESC.

Scandalurile ivite în mănăstirile de maice, mai cu samă la Văratec și la Agapia, siliră pe Mihaiu Sturdza să sloboadă un șir de

(1) V. Acte, XVIII.

hrisoave pentru înfrânarea lor, în urma cererii a însuș mitropolitului. Considerantele celor privitoare la împiedecarea călugărișelor de a ieși din mânăstire fără învoirea stareșelor și la interzicerea pentru tinerii holtei să petreacă pe la mânăstirile de maice sunt destul de caracteristice (1); ele rămaseră însă cu totul fără de efect.

Regulamentul Organic, prin paragraful al treilea din art. 415, interzicea să se mai hirotonească alți candidați la preoție decât cei ce ar fi absolvit cursurile seminarului de Socola.

Această dispoziție rămase literă moartă, căci, cu toate că eră un număr foarte mare de preoți supranumerari, se hirotoniau pe fiecare zi candidații cari învășase prea puțină carte bisericească, pe la așă numiții *catiheți de ținuturi* și mai ales dascăli cari abiă știa u să cetească.

Prin legea dela 1841, votată de Obșteasca Adunare, prin anaforaua mitropolitului Meletie No. 159 din 9 Iunie 1846, prin cea din 2 Fevruarie 1847, sub No. 176 și mai ales prin Regulamentul seminarelor din 23 Ianuarie 1848, se hotări în chipul cel mai categoric ca să nu se mai hirotonească decât candidați ieșiți din seminar, sau numai acei din elevii catiheșilor de ținuturi, cari justificau cunoștințele lor printr'un examen depus la seminar (1).

Un articol al Regulamentului seminarelor mai hotări ca toate hirotoniile viitoare, ce s'ar face în contra regulelor stabilite, să rămână nule, iar persoanele astfel hirotonite oprite de a lucra preoște (2).

Aceste staviliri nu conveniau episcopilor cari se siliră dela început să le înlătore.

La 1849, episcopul de Roman ceru Domnului (3) prin anaforaua No. 237 să fie autorizat a hirotoni dascăli cu știință de carte spre a întâmpina lipsa de preoți din eparhia sa. Sfatul administrativ căruia Domnul îi recomandase cererea, o respinse (4) prin anaforaua din 10 Aprilie 1850, pe motivul, între altele, că această lipsă ar proveni numai din faptul că se hirotonesc candidați fără însușirile prevăzute, ceea ce face că ei nu mai au nevoie să se silească spre a și le însuși.

Legiuirea pentru organizarea seminarelor, întărită de Domn la la 7 Iulie 1851 hotărăște că, îndată ce seminarele eparhiale vor

(1) Manualul Administrativ, II, p. 414 și 416.

(2) Manualul Administrativ, II, p. 352, 355, 361, 372.

(3) Ibid., p. 372, art. X al Regulamentului seminarelor.

incepe a produce absolvenți, să nu se mai hirotonească candidați cari au frecventat școalele catihetice de ținuturi (1).

Această dispoziție, foarte înțeleaptă și menită a ridică nivelul clerului, fusese impusă de Domn eparhioților și pricinui o mare nemulțumire din partea întregului cler înalt, din cauze ce nu se pot numi binecuvântate.

Hirotoniile erau un mare izvor de venituri pentru mitropolit și episcopi și foarte mic e numărul acelor cari nu au făcut acest trafic. De acest folos se mai bucurau, pe lângă eparhioți, și numărătoarele fețe, atât laice cât și clericale, ce se țineau de fiecare episcop.

Hirotoniile absolvenților din seminar fiind de drept, obligatorii, și neputându-se respinge, erau puțin sau de loc folositoare, pe când acele de candidați neieșiți din seminar și atârând cu totul dela voința episcopului, dădeau loc la folosuri însemnate.

Acestui mobil trebuie atribuită cererea făcută Domnului Grigorie Ghyka de către mitropolitul Sofronie (2), prin anafora sa din 9 Decembrie 1852, spre a fi autorizat să hirotonească și din dascălii cu bune purtări preoțești. Propunerea fu răspinsă de Domn prin încheierea pusă la 26 Maiu 1853, în urma avizului Sfatului administrativ (2).

Însă aceste măsuri nu împiedecau de loc hirotoniile nelegale cari, deși mai sub mână, își urmară cursul. În schimb însă aceste măsuri provocară represalii din partea mitropolitului.

Prin anaforalele din 1 Septembrie 1853, și din 1855, el denunță abuzurile Departamentului bisericesc în administrarea averilor clerului și amestecul său în afaceri ce erau exclusiv de competența chiriarhiei.

O mare parte din cele arătate de Mitropolit erau foarte adeverate: ocârmuirea Departamentului eră departe de a fi corectă și nu eră nici destoinică, însă, pe acea vreme, cu greu s'ar fi putut să fie mai bună. Dar în orice caz și contrar celor pretinse de mitropolit, starea rezultând din acea ocârmuire eră incontestabil mai bună decât ceea ce există înainte de înființarea Departamentului. Cel puțin mitropolia, episcopiile și mănăstirile nu mai erau pierdute de datorii, precum eră cazul înainte de 1844.

Este de observat că, în Căimăcămia lui Teodor Balș, administrația Departamentului eră departe de a fi mai corectă și mai bună decât sub Grigorie Ghyka, totuș nu vedem ca mitropolitul Sofronie să fi

(1) Manualul Administrativ, II, p. 379.

(2) Manualul Administrativ, II, p. 380.

făcut vreo remustrare în timpul acelei Căimăcâmii. Cred că nu s'ar greși de loc atribuindu-se acest fapt, cel puțin în mare parte, împrejurării că Caimacamul nu pusese nici o stavilă hirotoniilor nelegale.

Asemenea știm că sub Căimăcâmia lui Vogoridi administrația Departamentului a fost deplorabilă: s'au dat în arendă moșii la favoriții regimului, fără mezat și pe prețuri scăzute, numărul funcționarilor Departamentului a fost sporit în chip ridicol, se înstrăinase chiar din averile clerului și, cu toate aceste, mitropolitul nu se decide să protesteze decât foarte târziu. Dar, de astădată, nu mai suntem siliți să recurgem la presupuneri, avem motivul răbdării sale: *Căimacamul autorizase hirotonirea candidaților la preoție cari nu trecuse prin seminar.*

Există un protest al mitropolitului Sofronie în contra scandaloasei arendări a unor moșii mănăstărești de către guvernul lui Vogoridi, dar acest protest este din 5 August 1859, adică după ce guvernul Caimacamului nemulțumise pe mitropolit prin proiectele în contra mănăstirii Neamțului.

Dacă, după înlocuirea lui Vogoridi prin căimăcâmia de trei, el protestează în contra dării în arendă fără mezat a moșiilor clerului și alte abateri ale Departamentului, prin anaforaua din 8 Noembrie, cauza acestui pas se poate constata ușor. Protestul este făcut în urma izbucnirii neînțelegerilor între unul din Caimacami, Logofătul Ștefan Catargiu, cu colegii săi, Vasile Sturdza și A. Panu. Mitropolitul ținea partea Logofătului Ștefan Catargiu și voiă să mărească greutățile celorlalți doi Caimacami, reprezentanții partidului național în Căimăcâmie. Aceasta reiese, dacă apropiem acest protest de adresa din 20 Decembrie 1858, adresată de mitropolit Căimăcămiei.

După alegerea lui Cuza, mitropolitul care eră dela început ostil noului regim, supune Domnului, prin anaforaua No. 147 din 22 Ianuarie 1859, abaterile Departamentului ce le semnalase prin anaforele sale din 1853, 1855 și 1858, și, în Martie următor, Ministrul de Culte, D. Sturdza, cu aprobarea Domnului, anulează toate contractele de arendă prihănite și fixează termen pentru arendarea acelor moșii prin licitație.

În acest timp hirotoniile nelegale își urmau șirul chiar în Capitală. Unele biserici ajunsese a fi «adevărate fabrici de preoți». La biserica Patruzeci de Sfinți se hirotoniau câte un preot și câte un diacon de trei ori pe fiecare săptămână.

Se schimbase o corespondență în această privință între ministrul Cultelor și mitropolit; acesta făgăduise, atât verbal cât și în scris, că hirotoniile nelegale vor înceta.

Dar ele urmându-și cursul cu toată făgăduința dată, Kogălniceanu denunță faptul în Cameră și, în urma acestei interpelări, ministrul Sturdza, care se încredințase însuș de adevărul faptelor denunțate, se hotărî se ia măsuri energice.

La 2 Aprilie, prin adresa No. 2.878, el arată mitropolitului că, în disprețul făgăduințelor date, hirotoniile nelegale urmau în contra tuturor textelor precise ale legilor, îi cerea contenirea abuzurilor, și termină prevenindu-l că, în puterea legii, va considera ca nule toate hirotoniile făcute împotriva lor. (1)

Prin altă adresă, (2) D. Sturdza cerea ministrului de Finanțe să ia măsuri pentru înscrierea la dare a celor ilegal hirotonișiți și, prin circulara din 31 Martie, invită poliția Capitalei și prefecturile de ținuturi să înscrie la dare pe cei hirotonișiți în contra legii, și să-i oprească de a îndeplini slujbele preoțești. (3)

Aceste măsuri supărară în cel mai mare grad, atât pe mitropolit cât și pe clericii și pe laicii ce trăiau în jurul lui și erau legați de dânsul prin interes. Se înființă la Mitropolie un centru de opoziție în contra noului regim, centru din care se pare a nu fi lipsit influența consulatului rusesc.

XIII.

GUVERNUL IEA ASUPRA SA OCÂRMUIREA AVERILOR MÂNĂȘTIRILOR CHINOVII. LUCRĂRILE COMISIEI REGULATOARE.

Abuzurile nenumărate comise în averile bisericesti, risipa veniturilor și cumplita decădere morală a clerului hotărîse pe Domn și pe sftnicii lui să ia din mânilor călugărilor lacomi și inculți ocârmuirea unor averi cari alcătuiau o parte atât de însemnată din patrimoniul național.

Insă temându-se de opoziție în Cameră, guvernul așteptă închiderea ei spre a purtă lovitura.

Cu câteva zile înainte de ieșirea decretului, președintele Consiliului, Manolache Costache și Lascar Catargiu, ministrul de Interne

(1) Adaos la Buletinul Oficial al Moldovei, No. 45 și 46 din 2 Aprilie 1819.

(2) Buletinul Oficial al Moldovei, No. 28 din 5 Aprilie 1859.

(3) Ibid.

merseră la mitropolit și cerură lămuriri asupra averilor mănăstirilor. Mitropolitul, nebănuind nimic, le încredință inventarele ce se aflau la dânsul.

În ziua de 30 Maiu 1859, ministrul de Culte, Teriachiu, prezentă Consiliului de miniștri, sub No. 4.369, un lung referat conchizând la luarea averilor mănăstirilor chinovii sub administrarea Departamentului Cultului, spre a se întrebuiță veniturile lor în scopurile avute în vedere de fondatori: fapte bune și întemeieri de seminarii, iar pentru ținerea mănăstirilor, propunea să se dea pe fiecare an sumele stabilite de legiuirea dela 1835 pentru fiecare clasă. Se mai propunea ca moșiile lăsate în mod abuziv pe sama mitropolitului și a egumenilor să se ia din stăpânirea lor și să se dea în arendă prin licitație.

Acest referat, foarte bine chibzuit, motivează propunerea pe abuzurile săvârșite de mănăstiri în administrarea averilor și pe călcările de așezăminte, enumerând parte dintr'însele. Iar spre a stabili legalitatea propunerii, invoacă textul Regulamentului Organic, art. 8. și 9 al legiurii dela 1834, și art. 23 al Convenției dela Paris, *care prescrie concentrarea tuturor resurselor Statului în bugetul general al veniturilor.*

Pe temeiul acestui referat, Consiliul de miniștri adresează Domnului, la 31 Maiu, raportul No. 1.907, care începe prin a stabili că:

1. Principiul statornicit prin legiuirile dela 1835 și 1844 este administrarea averilor mănăstirești de către guvern.

2. Mănăstirile chinovii au fost exceptate din dispozițiile acestei legiuri sub îndatorirea îndeplinirii unor anumite condițiuni.

3. Mănăstirile chinovii, cu toate silințele ce și le-au dat guvernele pentru a le deșteptă asupra menirii lor, departe de a se supune la acele condiții, le-au călcat neconținut, depărtându-se astfel dela scopul întemeierii lor.

Apoi Consiliul de miniștri propune:

Luarea ocărmuirii averilor mănăstirilor chinovii de către Departamentul Cultelor care, în această privință, va urmă conform dispozițiilor legiurii dela 1835.

Rânduirea unei comisii, compusă din doi mireni, doi clerici și un adjutant domnesc, numiți de Domn, spre a merge la scaunele acelor mănăstiri ca să facă lămurit inventar de toate averile mișcătoare și nemișcătoare, constatând și modul cum ele se administrează.

Aceeaș comisie, pe baza legiurii dela 1835, aveà să alcătuească bugetele de cheltueli ale acelor mânăstiri. Pentru mânăstirea Neamțului trebuiau să aibă în privire așezământul dela 1839 (a căruia partea duhovnicească să nu se smintească întru nimic) în cât privește deosebitele așezăminte de binefacere ținute de mânăstire, ale căror cheltueli aveau să se întâmpine de către Ministerul Cultelor, mai cu deosebire din venitul mânăstirii. Ministrul Cultelor erà dator să privegheze desăvârșită îndestulare a mânăstirii, pentru ca părinții să se poată ocupă de cele sufletești conform canoanelor.

Câștiurile moșiilor ce s'ar găsi arendate în conformitate cu așezămintele aveau să se verse în Cassa Clerului, respectându-se contractele lor, iar moșiile arendate fără mezat aveau a se publică spre a fi arendate din nou. Moșiile căutate în regie, sau lăsate în mod abuziv în stăpânirea egumenilor, aveau să se publice asemenea, spre a fi arendate, iar până atunci, Departamentul Cultelor rămânea însărcinat cu administrarea lor.

Pentru hrana monahilor aveau a se slobozi egumenilor bani din Cassa Centrală a Clerului.

Din vite, stupi și alte înzestrări mobile, aveà a se păstră numai ceeace s'ar fi constatat strict trebuitor soboarelor. Restul aveà să se vândă prin licitație, și prețul dobândit să se verse în Cassa Clerului.

Domnul aprobă măsurile propuse prin acest raport și, la 1 Iunie, ieși decretul prin care se ordonă punerea în aplicare a acelor măsuri.

Se numiră în comisia regulătoare a averilor bisericesti: Ministrul Cultelor A. Teriachiu ca președinte, Grigorie Cozadin, Scarlat Pastia, arhimandritul Melhisedec Ștefănescu (rector al seminarului de Huși), economul D. Matcaș (rector al seminarului de Roman) ca membri, și C. Cristodulo Cerchez ca secretar.

Din lămuririle acestei comisii ne sunt păstrate: una privitoare la starea mânăstirii Văratecul cu data de 20 Iunie, și trei privitoare la starea mânăstirii Neamțului din 12 Iunie și 25 Iulie.

Din cea dintâi rezultă că, în administrarea mânăstirii Văratecului, domniau abuzul și desordinea cea mai cumplită. Stareța cu proestoasele își împărțiau toate veniturile, lăsând obștia maicelor sărace în cea mai desăvârșită lipsă și mizerie. Multe maice bătrâne, bolnave și neputincioase erau lăsate fără nici un ajutor. Comisia n'a găsit nici inventar de vitele mânăstirii, nici socoteală de produsele întrate

și consumate în anul curent. Măsurile guvernului fură primite de obștea maicelor cu mulțumire.

În privința mănăstirii Neamțului, comisia constată că la trapeză mâncau numai vreo 30 de părinți din cauza proastei stări a acestei mese. Pânea eră un mălaiu de popușoiu acru și necopt, bucatele o fierură de fasole și bob plin de gărgăriță. Proestoșii aveau toți mese deosebite: la cămară, la logofeție, la stăreție, rămânând în mănăstirea Neamțului numai numele de chinovion sau vieață comună. Preste tot o necurătenie, o nehibzuintă o risipă de necrezut.

Mi s'a povestit de părinții cei bătrâni din mănăstire că, când comisarii cerură starețului Gherasim cheile lăzilor unde erau banii și registrele, acesta îi duse la paraclis, merse la icoana Maicei Domnului, își făcù cruce, sărută icoana și apoi, scoțând cheile din sân, le depuse lângă icoană. Ele fură luate de acolo de către arhimandritul Melhisedec, fapt care nu i se iartă acelu prelat nici până astăzi în mănăstirea Neamțului.

Comisia constată că seminarul există numai cu numele în urma intrigilor călugărilor spre totala lui distrugere. Numărul monahilor frecuentatori eră numai de 37.

În fine comisia constată starea de infecție în care găsisse bolnițele bătrânilor și a alienaților, lipsa obiectelor celor mai indispensabile și tratamentele barbare aplicate de călugări celor de pe urmă bolnavi.

În cât privește administrația celorlalte mănăstiri, cari nu erau chinovii și asupra cărora comisia regulătoare eră datoare să-și întindă lucrările, conform decretului domnesc, ea fu găsită tot atât de proastă ca și a chinovilor, precum se poate constată din procesul verbal încheiat de comisie la mănăstirea Râșca.

Pretutindenii aceleași abuzuri și aceeaș stare: jaf din partea proestoșilor, mizeria cea mai adâncă pentru călugării și călugărițele de rând.

Prima grijă a comisiei regulătoare a fost să înființeze, în fiecare mănăstire, câte un comitet administrativ, compus din aceia în cari se credea că guvernul poate avea încredere. La mănăstirea Neamțului se numi în acel comitet și părintele Sofronie Varnav. Se zice că acest călugăr, călugărit de însuș mitropolitul după un noviciat excepțional de scurt (câteva luni), intrase în tagma călugărească în urma unei înțelegeri între el și șefii partidului național din Țara-Românească, când se aflau împreună la Paris, spre a servi interesele cauzei naționale printre monahi. Numirea lui în comitet nu

fu fericită; eră devotat ideilor nouă și dușman înviersunat al orientării politice care domnise până atunci în mănăstire, dar caracterul lui violent și nechibzuit a pricinuit multe conflicte și a înveninat mult lucrurile. Apoi el nu fu în stare să împiedece pe călugări să lucreze în contra guvernului, precum se va vedeà mai în urmă.

Conform prescripțiilor decretului domnesc, se publicară termene de licitație pentru moșiile nearendate sau arendate în mod nelegal; averea mobilă fu inventariată și vândută prin mezat pe la iar-maroaice.

Trebue notat aici că chipul în care s'au îndeplinit aceste operațiuni, departe de a fi fost corect, a dat loc la bănueli și învinovățiri grave în contra comisarilor. Produsul vânzării, efectuată în condiții deplorabile, a fost de peste 50.000 galbeni.

În privința întrebuițării acestor bani există un referat al directorului Departamentului Cultului și locțiitor de ministru, D. Alexandrescu, din 20 Octomvrie 1859, prin care, având în vedere că banii prinși pe vitele și uneltele gospodărești ale mănăstirilor ar fi numai o transformare a averii mișcătoare a acelor chinovii ce, departe de a fi rășluită, trebuiește sporită, și neexistând în țară casse de credit unde s'ar putea depune asemenea capitaluri, propune să se întrebuițeze acei bani pentru cumpărare de imobile, al căror venit să servească Statului pentru întreținerea stabilimentelor de binefaceri.

Dar Consiliul de miniștri respinge (1) propunerea și având în vedere deficitul în care se găsește Ministerul de finanțe, în urma cheltuelilor extraordinare ce a avut a întâmpină, hotărăște ca produsul vânzării averii mișcătoare a mănăstirilor să se verse la Ministerul de Finanțe, cu titlu de împrumut, în trebuința Departamentului trebilor militare.

Mai trebuie adăogat că mașinile fabricii de postav, considerându-se ca unelte gospodărești, fură cumpărate (?) pe nimic de Mihail Kogălniceanu pentru fabrica lui de postav din Târgul-Neamțului, iar mașina cea mare de imprimat fu luată din mănăstire și trimisă la Focșani, unde se înființă o tipografie pentru Comisia Centrală. Astfel se desorganizară două stabilimente cari de sigur erau folositoare mănăstirii, mai ales tipografia, unde monahii găsiu o ocupație inteligentă și corespunzătoare cu menirea lor.

(1) Prin procesul verbal No. 1.709 din 20 Octomvrie 1859.

A C T E

I.

S A M Ă

de toate veniturile mănăstirilor Neamțu și Secul și cheltuelile urmate dela 9 Decemvrie 1842 și până la 30 Decemvrie 1843.

PRIMIRILE.

Lei Par.

412.109 — venitul moșiilor imposable, însă:

Lei Par.

60.000 — Munții.

46.078 20 Piscu și Hărteștii, însă:

7.443 20 Piscu din căștiu Sf. D-trie anul 1842.

38.635 — Piscu pe întreg anul 1843.

46.078 20.

2.250 — Ciofreștii, căștiu Sf. Gheorghe bez 2.250 lei primiți la încheierea contractului dipozitarisiți la 840 după sama decasteriei.

28.701 — Târgul-Neamțului.

30.000 — Săbăoanii.

33.360 — Brăteștii.

15.000 — Juleștii.

18.250 — Târpeștii.

14.800 — Răuceștii și Oglinzii.

14.455 — Epurenii.

10.811 — Davidenii cu 161 lei rămășița din anul 1842.

12.010 — Volintireștii.

11.851 20 Durăștii cu 3.950 lei 20 parale rămășița din anul 1842.

11.903 — Poiana Prisăcii.

4.500 — Oșlobenii.

5.340 — Pleșeștii.

3.000 — Scoposenii.

3.280 — Tâmpăștii.

8.000 — Mogoșeștii.

1.512 20 Năneștii, căștiu Sf. D-trie, bez 1.512 lei 20 par. primiți de decasterie la încheierea contractului anului 1842.

12.500 — Căștiu Sf. Dimitrie a anului de pe urmă a contractului nou pentru moșia Piscu, care au a se înapoiă iarăș după hotărârea înaltului sfat.

64.006 20 Dela d-lui Serdarul Tudorachi Vasiliu pentru posesia moșiei Răuceștii și Oglinzii ce se începe dela 1845, care bani au a se înapoiă

Lei Par.

d-lui Serdar fiindcă contractul s'au desființat după hotărîrea
sfatului.

Lei Par.

500 — Băloșeștii.

412.109 —

Primirile bănești dela moșiile aflătoare în căutarea casei după sămile di-
chiilor . . . însă.

7.281 12 Mitocul Gugea, Bălțații și Poleni . . . însă:

150 — Pe crășma din Gugea.

300 — Pe 20 fălci loc de imaș.

300 — Pe 20 fălci pârloagă.

150 — Pe 3 fălci pământ de arat.

1.000 — Orânda din Poleni.

900 — Suhat vândut preotului Ioan.

216 — Pe 12 fălci țij preotului Ioan, pășunatul vitelor pe toamnă.

680 — Pe 20 fălci suhat locuitorilor din Poleni.

71 — Dela 2 volnicii slujbași.

816 12 Pe 18 fălci 19 prăjini pământ de arat.

177 20 Pe suhat pășunat cu boii locuitorilor dela drumul șoselei.

35 20 Bezmănul a 2 dugheni din Tg.-Frumos.

2.485 — Rătoșul și moara dela Bălțați.

7.281 12Lei Par.

383 12 Mitocul Ocea . . . însă :

333 12 Pe orânda din sat.

50 — Pe o moară dela preotul Gavril.

383 12

4.265 28 Mitocul Vânătorii . . . însă:

313 — Pe jugăritul slatinii.

300 — Pe orânda din Petricani.

200 — Pe o moară dela Constantin Tapalagă.

780 — Boierescul dela 8 locuitori.

992 20 Bezmănurile moriștilor de piuă.

347 — Pe bezmănurile de velniță.

890 — Dela zăcelnici.

443 8 Rămășițuri din anul 1842.

4.265 28

1.444 03 Mitocul Jădeștii . . . însă:

546 36 Pe orândă.

617 10 Pe 81 miei vânduți, câte 7 lei 10 par. unul.

44 20 Pe 6 pământuri dela obârșie.

9 37 Pe stuh.

225 20 Dela Andrei Ciobanu pe iernatul oilor lui.

1.444 3

3.899 — Mitocul Timișeștii . . . însă:

- Lei Par.
- 1.200 — Pe orânda din Timișești.
- 300 — Pe orânda din Preotești.
- 1.000 — Pe suhatul și crășma din Buzăți.
- 1.035 — Pe suhatul dela aria veche.
- 135 — Dela zăcelandici din Preotești.
- 88 — Pe un suhat dela banu Răftivan, păscutul boilor locuitorilor dela drumul pavelii.
- 71 — Embaticul piuii de sucmane.
- 70 — Dela 2 pădurari din Buzăți.
-
- Lei Par. 3.899 —
- 750 — Mitocul Drăgănești pe orânda din sat.
- 2.781 16 Mitocul Țăfeștii din Țara de Jos . . . însă:
- Lei Par.
- 1.952 16 Primiți de Păr. Gherasim Iconom, fostul vechil în Țara de Jos după sama Sf. S. din 17 Maiu 1843.
- 391 — Pe 224 vedre vin vândut câte 70 par. vadra.
- 105 — Chiria bordeiului dela malul Siretului.
- 70 — Pe un răzor dela Căpotesti.
- 263 — Imașul poștii dela Furconi.
-
- 2.781 16
- 600 — Dela viile dela Vișan . . . însă:
- 500 — Pe 250 vedre vin vândut.
- 100 — Pe merele vândute.
-
- 600
- 11.131 30 Dela M-rea Secul prin părintele Isihie, fost Egumen . . . însă:
- 2.600 — Pe suhatul dela Mărești.
- 187 10 Pe curătura dela Dumbrava Petrecanii.
- 4.000 — Pe dijmurile de pe Vânători și Bușaga.
- 500 — Pe un loc de velniță.
- 1.115 — Pe 140 miei vânduți.
- 400 — Pe 60 miei ciobănești.
- 250 — Pe 50 pielcele de miel.
- 100 — Pe 2 cai bătrâni.
- 1.400 — Dela morile de pe Vânători.
- 48 — Văratul a 6 boi câte 8 lei.
- 108 20 Dela Toader Ciobanu pentru iernatul oilor lui.
- 423 — Cei primiți mai mult după sama a. t. 1842.
-
- 11.131 30
- 3.480 22 Tij dela M-rea Secul primiți prin păr. Chiriac Egumen . . . însă:
- 1.897 30 Milele adunate la acea mănăstire.
- 1.582 32 Pe iernatul oilor și alte mărunțișuri după sama Sf. S.
-
- 3.480 22
- 4.851 — Veniturile acareturilor și a bezmănurilor din Iași . . . însă:
- 1.000 — Dela părintele Pafnutie.
- 750 — Dela Gheorghe Lungu,
- 500 — Dela Iosub sin Ilie Cropner.

Lei Par.

- 1.000 — Tij dela Iosub Cropner.
- 500 — Dela Ilie Blanariu.
- 55 — Dela Dimitrie Nica.
- 56 — Dela Moisă Sin Lupu.
- 112 — Dela Șumsă Tinichigiu.
- 48 — Tij dela Iosub Cropner.
- 50 — Dela jidovul Pascal.
- 224 — Dela jidovul Iosub sin Moisă.
- 56 — Dela Leiba Sin Lupu.
- 430 — Dela dughenele Orgoștilor.

4.851 —

Lei Par.

- 2.448 — Chiriile dughenilor din Roman . . . însă :
 - 800 — Dela Moisă Zișla pe 2 dugheni.
 - 800 — Tij pe 2 dugheni dela Avram sin Moisă jidov.
 - 848 — Pe 3 dughene și o căsuță.
- 2.448 —
- 560 — Chiria dughenilor din Neamțu . . . însă :
 - 440 — Pe 1 dugheană dela Chir Năstase.
 - 120 — Dela Istrail jidov tij.
- 560 —
- 280 — Dela Ion Durău slujbaș volnic.
- 107 — Pe un suhat din Mustecioasa.
- 700 — Pe un suhat dela Țolici.
- 21.247 20 Măile ce s'au adunat la Părintele Stariț Neonil.
- 1.500 — Baniii pensiei, câte 100 lei pe lună, cu 300 lei rămășița din anul trecut.
- 2.132 — Despăgubirea scutelniceilor.
- 684 — Dela Părintele Gheorghe fostul decasteriot.
- 1.058 — Baniii primiți pe întărituri de zapise.
- 2.403 20 In 209 carboave vechi dela d-lui Aga Iorgu Vărnăv, din 6.000, ce-i aveă a plăti in Basarabia, datoria mănăstirii care s'au exoflisit.
- 633 — Rămășița din 450 ₰, imprumutați dela d-lui Banu Mantaca spre punerea cauzei la Divanul Domnesc in pricina cu Miloș, din care s'au primit 15.342 lei.
- 33 20 Prisosința Părintelui Teofan din cheltuiala drumului la Târgul-Ocnei, când au adus sare.
- 1.100 — Pe pământul dela Capotești și Parcelești, după sama Părintelui Gherasim, acum econom.
- 1.100 — Pe orânda din Nemțisor.
- 50 — Dela Radu Bacleanu apa ce o trage la piuă.
- 500 — Pe moara și dijmurile din Nemțisor.
- 100 — Dela Rovin din Tg.-Neamțu prin Păr. Economu Gherasim.
- 25.959 27 Jugăriturile de pe pădurile slobode.
- 50 — Pe moara popii Cozmii, început dela 26 Oct. 1843.
- 100 — Pe o mutare dela Halăuca prin Păr. Gherasim Economu.
- 936 — Baniii primiți pe iernatul oilor ciobănești.
- 1.345 — Baniii primiți pe dijmuri de lanuri prin Părintele Constandin și Chesăriță.

Lei Par.	
7.360 30	Banii primiți pe cele vândute . . . însă :
Lei Par.	
2.507 30	Pe cărțile vândute prin Părintele Vlase Ierod.
2.128 —	Pe 266 miei mănăstirești câte 8 lei mielul.
1.900 —	Pe 100 berbeci câte 19 lei unul.
298 —	pe 5 iepe bătrâne.
527 —	Pe 62 pielcele brumării.
7.360 30	
5.000 —	Primiți dela Păr. Gherman din banii de datoriește către mănăstire după sine- tul Sf. Sale.
530.365 —	Face primirile.
219.643 17	Primiți de desființata decasterie, dela 9 Decemvrie 1842 și până la 21 Maiu 1843.
310.721 23	Încă primiți dela 21 Maiu și până la 30 Decemvrie 1843.
530.365 —	Adică cinci sute treizeci mii trei sute șasezeci și cinci lei cuprinde primirile, precum se arată anume în aceasta după condică.

(ss) NEONIL ARHIM. și STAREȚ SFINTELOR MĂNĂSTIRI NEAMȚUL și SECUL, (ss.) NAFTANIL DUHOVNIC, (s.) CHIRIAC IEROMONAH; (s.) IOASAF DUHOVNIC, (s.) FILIP DUHOVNIC, (s.) NECTARIE LOGOFĂT M-RII, (s.) GHERASIM DICHU SFINTEI MĂNĂSTIRI, (s.) GHENADIE IEROM. CĂMARAȘ.

Rămășițile ce mai sunt a se scoate pe anul 1843.

Lei par.	
500 —	Dela posesorul moșiei Băloșeștii, căștiu Sfântului Dimitrie 1843.
166 12	Pe oranda dela Ocea.
60 —	Dela Chiriac Fasolă pe yelnița din Vânători.
71 —	Pentru 2 volnici slujbași dela Cost. Sainolu în Târpești.
797 —	Fiind rămași a se scoate.
5.000 —	La monahul Gherman.
5.797 12	Fac adecă cinci mii șapte sute nouăzeci și șapte lei și douăsprezece parale.

S A M A

de toate cheltuelile făcute dela 9 Decemvrie 1843 la mănăstirile Neamțu și Secul până astăzi, Decemvrie 30, 1843.

Lei par.	CHELTUELI.
15.080 27	Cheltuiala bisericilor . . . însă :
Lei Par.	
3.850 —	S'au plătit d-lui Ionică argintaru pentru lucru argintăriilor făcute la biserică, bez 2.000 lei ce au a se da Păr. Duhovnic Iosaf care i-au dat d-lui în asemenea plată.
651 25	Pe feluri de mărunțișuri și hramurile bisericilor de pe la metoace.
9.416 22	În cumpărarea a 450 oca ceară și jumănări.

Lei	Par.	
1.162	20	S'au plătit clopotarului pe 465 oca câte 2 lei 20 par. oca pentru clopotul ce s'a făcut din nou din materia mănăstirei.
42.506	19	Cheltuiala ținerii și a îmbrăcăminteii părinților . . . însă :
	1.949	4 Pe 310 coți muhair.
	8.549	1 Pe 2.697 coți șăeac.
	37	2 Pe 483 coți șăeac mănăstiresc.
	16.426	36 Pe 8.724 coți noatină.
	969	25 Pe 703 Coți pânză de cămelauce.
	9.678	21 Pe 181 topuri câte 51 lei topu și 1.845 coți pânză de cămeșă.
	211	20 Pe 423 coți pânză de țoluri.
	333	4 Pe 2 oca 16 dr. ibrișin.
	754	37 Pe găitan pentru haine și cămelauce.
	342	39 Pe 60 oca 100 dr. ață pentru haine.
	253	5 Pe 183 coți căptușeală.
	2.474	25 Pe 1795 oca 100 dr. sumane și cergi de lucru.
	526	— Pe încălțările proistoșilor.
42.506	19	
41.611	9	Cumpărarea băcăliilor pentru sobor.
28.351	26	Cumpărarea peștelui pentru sobor.
38.907	8	In cheltuiala metoacelor ce sunt pe socoteala mănăstirii . . . însă :
	13.909	— Mitocul Timișeștii.
	6.969	02 Mitocul Gugea, Polenii și Bălțații.
	6.120	11 Mitocul Jădeștii.
	4.844	36 Mitocul Vânătorii.
	2.949	06 Mitocul Drăgăneștii.
	4.114	33 Mitocul Ocea.
38.907	8	
829	—	Mitocul din Iași.
36.942	30	Cumpărarea făcutului și plata fălcerilor . . . însă :
	25.702	— Din 32.802 lei pe 154 stoguri de fân câte 6 $\#$ stogul bez 200 $\#$ dați arvonă și trecuți în sama anului 1842.
	1.600	— Pe 10 stoguri de fân câte 160 lei stogul dela Cluceriu Costache Sainolu.
	301	30 Pe 2 stoguri dela Herșeu Moșcovici.
	2.119	— Pe 163 fălceri din Petrecani bez 300 lei plătiți în anul 1842. Câte 13 lei unul.
	2.000	— Pe 100 fălceri dela Cluceriu Costache Sainolu câte 20 lei unul.
	2.800	— Părintelui Grigore Proteiereul ținutului pe un suhat pentru oile mănăstirii.
	2.420	— Dați părinților ce s'au dus cu oile peste Dunăre în iarna aceasta
36.942	30	
8.739	—	Cheltuiala urmată prin părinții trimiși în feluri de ascultări.
11.729	16	Cumpărarea pieilor și a săului . . . însă :
	2.592	— Cheltuiți prin decasterie.
	6.035	— Pe 170 piei de bou și de vacă câte 35 lei 20 parale pielea.

<u>Lei</u>	<u>Par.</u>	<u>Lei</u>	<u>Par.</u>
		1.500	— Pe 250 miei câte 6 lei mielul, dela c. c. Elenuța Sturdza.
		1.602	16 Pe lumânări de său și său curat, carne, grăsimi și altele.
		<hr/>	
		18.729	16
11.177	10	In plata chiriilor, băcăliilor aduse dela Galați venite din Țara de Jos și bezmănu și altele . . . însă:	
		1.245	06 Cumpărarea băcăliilor aduse dela Galați.
		16.507	04 Plata chiriei adusului cu 174 lei 30 parele lui Herșcu Jidovul chiria adusului la Timișești a 301 mierțe păpuși.
		70	— chiria adusului până la margine a steclărilor cumpărate din Bucovina.
		355	— In 10 ₰ s'au plătit jidovilor ce au adus pe Prea Sf. Arhiereu Stavropoleos.
		<hr/>	
		18.177	10
33.436	21	Cheltuiala viilor și mitoacelor de pe la vii cu ținerea părinților și îmbunătățirea ecaretelor . . . însă:	
		8.178	35 Viile dela Vișan.
		24.229	— Viile din Țara de Jos cu 5.152 lei îmbrăcarea lucrului viilor pe anu viitor 1844.
		1.028	26 Cheltuiala viilor dela Cotnari.
		<hr/>	
		33.436	21
7.212	29	Cumpărarea rachiului pentru sobor . . . însă:	
		6.000	— Pe 500 vedre rachie dela d-lui Vornicul Balș câte 20 vedre.
		1.171	1 Pe 77 vedre din Tg.-Neamțului câte 15 lei și 8 parale vadra.
		41	28 Pe 139 oca hanus pentru rachie.
		<hr/>	
		7.212	29
11.131	30	Cheltuiala mănăstirii Secului prin părintele fostul Egumen . . . însă:	
		8.448	34 Cheltuiți prin sama Sfinției Sale.
		1.682	36 s'au iertat de către părintele starețul.
		1.000	— s'au răspuns înainte la camară.
		<hr/>	
		11.131	30
4.101	3	Cheltuiți prin Părintele Chiriac acum Egumen la Secul.	
9.057	21	Cheltuiala odăii pe fier, oțel, păcură și lefile vezeteilor și argaților din odăe . . . însă:	
		5.198	3 Cheltuiala odăii.
		3.859	18 Lefile vezeteilor și a argaților din odăi.
		<hr/>	
		9.057	21
843	10	Cheltuiala cancelariei logofetei pe hârtie, ceară tare și bulini.	
		600	— Lefile argaților schitului Vovidenia.
8.487	8	Lefile argaților fabricilor, dela herestrei și dela toate vitele mănăstirii.	
1.616	29	Cheltuiala fabricilor . . . însă:	
		1.351	5 Fabrica potcapilor.
		255	19 Ciubotăria.
		10	5 Croitoria.
		<hr/>	
		1.616	29

Lei Par.

- 17,121 17 Cheltuiala bolniței din nou . . . însă:
 Lei Par.
 6.702 — Călfia Neculai
 950 — Prin decasterie.
 1.021 12 Pe 315 hârtii, cuie de draniță.
 8.448 5 Pe var, năsip, broaște, geamuri de sticlă, cărămidă, și altele.
-
- 17.121 17
- 64.006 20 In 1803 ++ dați d-lui Aga Enuță în rescumpărarea moșiei Băloșești, ce au fost vândută și s'au întors iarăș către casă.
- 14.274 20 Datoriile plătite făcute în anii trecuți . . . însă:
 Lei Par.
 3.035 — Pe 19 stoguri fân ce s'au luat dela d-lui Serdarul Dimitriță Economu în iarna trecută 1842.
 6.000 — Pe 306 mierțe popușoi câte 20 lei mierța d-sale Cluceriu Sainolu prin Păr. Isihie.
 450 — Pe 30 mierță ovăs câte 15 lei mierța dela Medelniceriu Petrache Pascal.
 120 — Preutesei Paraschiva pentru o moară după învoeală cu M-re.
 108 10 O datorie a răposatei Serdăresii Arghiroaia.
 337 10 Părintele Teofilact Racliș.
 484 — Pe 121 oca unt de vacă dela Părintele Arhimandrit Nicon.
 3.740 — S'au plătit cusuru sănătelui Păr. Arhimandrit Macarie Pricistanu din 5.450 lei, din anul 1835 Sept. 13.
-
- 14.274 20
- 29.100 — Pretențiile din anii trecuți . . . însă:
 18.000 — D-sale Anastasă Pogor pentru moșia Tâmpesții.
 7.100 — D-sale Vasile Turculeț pentru posesia Tg.-Neamțului, bez 300 ++ ce i s'au dat în 1842.
 4.000 — Păr. Arhim. Sava pentru chiliile Sf-Sale.
-
- 29.100 —
- 39.113 — Pâne cumpărată pentru sobor . . . însă:
 10.000 — Pe 500 mierță popușoi câte 20 lei mierța dela d-lui Vornicul Alecu Balș.
 19.500 — Pe 1.000 mierță popușoi dela Jidovul Herșcu cu câte 19 lei 20 par. după sama decasteriei.
 8.571 — Pe 300 mierță popușoi tij dela Jidovul Herșcu după sama decasteriei.
 1.042 — Pe 88 mierță ovăs.
-
- 39.113 —
- 3.000 — Pe 30 mii ocă sare dela Sf. Mitropolie.
 839 28 Meremeturile făcute pe la chilii.
 602 18 Cheltuiala sfințirii prin Păr. Calistrat.
 4.211 14 Milele prin Păr. starețul pe la părinți și la felieri de fețe.
 154 — Pe făcutul stânjinilor de lemne în păduri.
 5.339 4 Cheltuiala arhondaricului mare pe steclării, tacămuri de masă și altele.
 3.500 — D-sale Sărdar D-trache Iconomu în plata vechilieului pe 1 an.
 9.416 19 Măruntele cheltueli în felieri de trebuinți a casei.
 4.907 17 Acei trecuți mai mult în cheltuielile anului trecut 1842 peste venituri, după sama decasteriei întărită de către comitet.

- Lei Par.
 8.980 15 Banii ce prisosesc la primirile Păr. Gherman, fostul decasteriot peste cheltueli cu care s'au incurcat că le are.
- 523.927 28 Face cheltuiți însă:
 210,663 2 Cheltuiți prin desființata decasteriei dela 9 D-vrie 842 și până la 21 Maiu 843.
 313.264 26 Cheltuiți acum dela 21 Maiu până la 30 D-vrie 843.
- 523.927 28 Adică cinci sute douăzeci și trei mii nouă sute douăzeci și șapte lei și douăzeci și opt parale cuprind toate cheltuielile precum se arată anume în această samă după condică.

Perilipsis.

- 530.365 — Cuprind veniturile.
 523.927 28 Cuprind toate cheltuelile.
- 6.437 12 Adică șase mii patru sute treizeci și șapte lei douăsprezece parale prisosesc banii în camară.
- (ss) NEONIL ARHIM. și STAREȚ SF-LOR M-RI NEAMȚU. și SECUL, (ss) NAFTANAIL DUHOVNIC, (ss) CHIRIAC IEROMONAH, (ss) IOASAF DUHOVNIC, (ss) FILIP DUHOVNIC, (ss) NECTARIE LOGOFĂȚ M-RII, (ss) GHERASIM DICHU SF. M-RII, (ss) GHENADIE IEROM. CĂMĂRAȘ M-RII.

Al 2-lea Perilipsis.

- Lei Par.
 530.365 — Veniturile anului 1843.
 523.927 28 Cheltuelile.
- 6.437 12 Prisosiți.
 1.000 — Se adaug acei cu greșală scăzuți din condică de 11.131 lei cheltuiala M-rei Secu prin fostul Egumen Isihie, adică acei ce se arată că s'au răspuns înainte.
- 7.437 12 Prisosiți.
- Sama aceasta de venituri și alte primiri și cheltueli a M-rilor Neamțu și Secu pe anul trecut 1843, cercetări duse de către noi, s'au văzut primirile în sumă de 530.365 lei, iar cheltuielile cinci sute douăzeci și trei mii nouă sute douăzeci și șapte lei 28 parale, căci 1.000 s'au găsit cu greșală scăzuți la cheltuieli, precum mai sus se arată și fiindcă prisosesc bani în camara M-rei, șapte mii patru sute treizeci și șapte lei, 12 par., cari se vor trece la încărcări în sama anului următor 1844, bez rămășița arătată în urmă, sumă de cinci mii șapte sute nouăzeci și șapte lei, 12 par.
- De aceea pentrucă cheltuelile s'au văzut întrebuintate cu dovezi și bună economie necovârșitoare peste venituri.
- Se incredințează cu iscălaturile noastre și punerea pecetii Sf-tei Mitropolii. Anul 1844 Martie 3.
- (ss) MELETIE MITROPOLIT MOLDAVIEI.
 (ss) VENIAMIN EPISCOP ROMANULUI.
 (ss) SOFRONIE EPISCOP HUȘULUI.

Extract din jurnalul încheiat la 12 Maiu 1844 de fericitul întru pomenire P. S. Mitropolit Meletie, Episcopul de Roman, Veniamin Roset, și de Huși, Sofronie, în unire și cu Vornicul Bisericesc pentru regularea dării peciurilor de cununie, pentru mitrici, pentru condițiile contractelor de împesuire și pentru alcătuirea arbitrilor și vechilor.

III. Pentru obșteștile condiții a contractelor cu care urmează a se împesui moșiile mitropoliei, a episcopilor și a mănăstirilor pământești, așa precum D. Vornicul Averilor Bisericești, în puterea § 1) din art. 7 a instrucțiilor sale, le-au supus luării aminte a eparhioților, îndreptându-se și prefecându-se în unire, se vor și publicarisî dimpreună cu moșiile ce urmează a se da prin mezat, potrivit art. 2 din legiurea regularisirii averilor, după lămurirea ce au voit cu fiecare pentru eparhia sa.

IV. Pentru căutarea pricinilor de împrejurări și a procesurilor atingătoare de averile caselor eparhiilor și a mănăstirilor pământești, cerând trebuința a se alcătui arbitri sau și vechili, s'au regulat a fi:

Unu vechil săzătoriu în Iași pentru pricinile mitropoliei și a mănăstirilor pământești.

Unu vechil pentru pricinile de afară a mitropoliei.

Unu vechil pentru pricinile de afară mănăstirilor.

Două arbitri pentru pricinile mitropoliei și ale mănăstirilor.

Două vechili pentru eparhiile Romanului și a Hușului.

Două Arbitri asemenea.

Unu vechil în Basarabia, pentru moșiile mitropoliei a episcopiei Hușului și a mănăstirilor Bogdăna și Pângărații.

Zece de toți, hotărându-se pentru arbitri până la 12.000 lei pe an și până la 8.000 lei, pentru vechili, eparhioții în cuprinderea § e din art. 6 a legiurii regularisirii averilor, vor numi fiecare pe împuterniciții săi, după care d-lui Vorn. Averilor Bisericesci le va da împuternicirile și vechilimile convenite, împlinind totodată și cerutele formalități spre a fi cunoscuți în căutarea pricinilor și a procesurilor lucrătoare pe la instanțele competente, care fiindcă acum s'au schimbat din clasificția făcută de mai înainte, și prin urmare în anul acesta au rămas mai puține pricini de căutat, apoi iarăș D. Vorn. Bisericesc rămâne a chibzui și răsplătirea lor, a fi potrivită cu împutinarea lucrărilor în următorul an.

Spre a sluji de pravăț în lucrările atingătoare de dispozițiile mai sus arătate, potrivit cu principiile legii, și a instrucțiilor Vorniciei Averilor Bisericesci, s'au încheiat acest jurnal care se va păstra în arhiva Departamentului spre regularizarea convenită.

(Acest jurnal potrivit cuprinderii lui se păstrează în arhiva Departamentului Culturii).

No. 763.

Petițiunea vechilului mănăstirii Neamțului M. Kogălniceanu către Impăratul Rusiei.

Prea Înălțate și prea Pătornice Impărate!

În munții Moldovei se află o mănăstire al cărui titlu cel mai glorios este de a se bucură din învechite timpuri de binefăcătoreea și Augusta protecție a Pravoslavnicilor Autocrafi ai Rusiei.

Această mănăstire este sfânta mănăstire Neamțul și Secul. Recunoșcătoare de asemenea mărinimoasă apărare, falnică de a se vedea sub un ase-

menea puternic scut, ea pururea s'au silit de a se arată vrednică de împărăteasca îngrijire și binefacere prin: râvna, credința, slujbele și rugile sale de zi și de noapte către Părintele cel de sus, spre a păstra și a întări puterea și slava împărătească și a Impărăției.

Maiestatea Voastră, credincioasă evlavioaselor sentimente a pururea fericitorilor întru pomenire și glorioși procatohi, v'ați îndurat asemenea a aruncă asupra acestei mănăstiri o ochire binevoitoare, și starețul cu soborul sunt pătrunși de cea mai vie și respectuoasă recunoștință pentru un asemenea împărătesc har, de care în mai multe rânduri au venit vederate dovezi și mai ales în timpul cel mai de pe urmă a ocărmuirii provizorii Rosienești.

În vremea de față însă, mănăstirea se vede expusă la o cumplită probă, nouri deși s'au adunat asupra orizontului său și fulgeri de mânie amenință dintr'o parte foarte apropiată.

Singura sa mântuire, singurul său liman este năzuirea acelu Prea Puternic Monarh, apărătorul Pravoslaviei, acel a căruia inimă generoasă bate pentru orice suferință în biserica lui Hristos.

Maiestatea Voastră! Ar fi a abuză de Prea scumpele minute a Maiestății Voastre menite de Dumnezeu de a face fericirea atâtor milioane de suflete, dacă chiar în scurt Vă aş arată toate asuprașirile, toate durerile, toate înspăimântările la cari Mănăstirea Neamțului este expusă din partea Domnitorului de astăzi a Moldovei.

Mă voi mărgini a declară Maiestății Voastre că această vrednică de toată cinstea Lavră este în primejdie de a se vedeă chiar desființată; ea care este fondată de bine credincioșii Domni vechi ai Moldovei și apărată de Prea Puternicii Monarhi ai Rusiei.

Veacuri întregi s'au urmat frumoasa sa misie de a se rugă pentru făcătorii săi de bine, de a ajutoră acei neputincioși, de a hrăni pe cei lipsiți, de a fi în sfârșit un azil deschis pentru orice lipsă, pentru orice dureri, pentru orice neputință trupească și sufletească.

Luminarea Sa Beizadea Grigorie Sturdza ajutat de poruncile în scris a părintelui său, prin milă și înspăimântări au luat dela Mănăstirea Neamțului nu mai puțin decât optsprezece moșii în posesie fără nici o formalitate, precum mai pe larg se arată în memoriul No. 1, pre care întru tot plecat îndrăznesc a-l alătură pe lângă această a mea jalbă.

Indată ce împărătescul Comisar al Maiestății Voastre, Excelența Sa Generalul Duhamel au venit în Moldova, și văzând în sosirea Excelenții Sale raze de nădejde și mântuire, ca un deplin și înadins împuternicit vechil al mănăstirii m'am adresat către Excelența Sa, cerându-i în numele Maiestății Voastre apărarea și punerea la cale pentru încredințatoarea mea mănăstire, de vreme ce dela Domnul, cu toate stăruințele starețului și ale mele nu am putut dobândi nici o dreptate.

De aici s'au pornit cea mai groaznică prigonire atât asupra starețului, prea cuviosul părinte arhimandrit Neonil, cât și asupra soborului și asupra mea, care nu eram decât un împlinitor a poruncilor date mie de către mănăstire.

Eu clevetit cu felurite și închipuite vinuri, din care nici una nu se poate dovedi, m'am văzut fără nici o judecată sau înainte cercetare osândit de a fi închis într'o aspră închisoare.

Iar starețul și cu tot soborul s'au văzut expuși la tot felul de nevednice maltratații; nu este intrigă, nu este amenințare, nu este batjocură cari nu le-au făcut, spre a sili pe mănăstire de a desființa jăluirile pornite, și prin urmare a se lăsa lui Beizadê Grigore aceste moșii, adică, între alte cuvinte, a se face soborului o pagubă de mai mult de patruzeci de mii de galbeni.

Nebuneasca îndrăzneală! au mers până acolo încât de către trimisul Înălțimii Sale, episcopul Meletie Stavropoleos, s'au făcut mănăstirii chiar o nelegiuire, pentrucă au făcut un Te-Deum pentru păstrarea și îndelungarea sănătății Maiestății Voastre și Augustei Voastre Familii!!

Fapta este prea adevărată și cu netăgăduită dovadă; îndrăznesc a supune Maiestății Voastre sub No. 2 chiar jăluirea ce întru aceasta starețul au adresat general consulatului Maiestății Voastre din Principat.

Cu toate aceste protestații, prigonirile nu au încetat nici astăzi, și mănăstirea lovită în cei dintâi a ei slujbași, jignită în drepturile sale, cuprinse în legile organice a țerii, se așteaptă din zi în zi de a-și vedea desființarea sa.

Intr'o asemenea jalnică stare a cei dintâi lavre a Moldovei, eu, carele am fugit din țară, mă pot bucură de o mai mare libertate, mă folosesc de dânsa, pentru ca în numele încredințatorului său stareț și sobor, întru tot plecat să mă adresez deadreptul la Puternicul Pristol a Maiestății Voastre, de a va arătă împilarea nepilduită ce se face unei mănăstiri ocrotite de Maiestatea Voastră.

Faptele cari în scurt le supun Maiestății Voastre sunt cunoscute prea deplin Excelenții Sale generalului Duhamel, carele, chiar la fața locului, prin Domnul Giers, primul secretar al consulatului rusesc din Iași s'au încredințat de cuprinderea adevărului; ele nu sunt mai puțin cunoscute și de consulaturile Maiestății Voastre din Iași și din București, cari au îndestule jăluiuri din partea starețului și din partea mea.

Un singur dar cuvânt generos rostit de Maiestatea Voastră ar fi deajuns să puie o stavilă acestei cumplite apăsări, spre a aduce alinare și mângâiere în inimile înspăimântatului stareț și sobor, spre a le însuflă încrederea în mai fericit viitor, spre a face în sfârșit ca acest dumnezeesc lăcaș văzându-se mântuit de către Maiestatea Voastră, să îndoească dacă este cu pu-

tință fierbintele și neconținutele sale rugă pentru fericirea, puterea și slava
 Impăratului și a Impărăției.

A Impărăteștii Voastre Maiestăți într-un tot plecat și respectuoasă slugă,
 obștescul și deplin împuternicit vechil a sf. mânăstiri Neamțul și Secul
 din Moldova.

(subscris) MAIOR M. KOGĂLNICEANU.

(Comunicat de arhierul Narcis Crețulescu, controlat cu alte copii).

IV.

S A M A

de toate venturile și cheltuielile sf. mânăstiri Neamțu și
 Secu pe anul 1853.

Lei Par.	Lei Par.	Incărcările.
462.316	16	Venitul moșiilor imposablesete . . . însă:
97.200	—	Munții pe un an până la 1855 Aprilie.
61.884	—	Săbăoanii pe un an până la 1855 Aprilie.
34.052	16	Brăteștii pe un an până la 1855 Aprilie.
81.000	—	Târgu-Neamțului-Răuceștii 1855 Aprilie.
21.600	—	Târpeștii pe un an până la 1855 Aprilie.
13.640	16	Juleștii pe un an până la 1855 Aprilie.
19.980	—	Volintireștii pe un an până la 1856 Aprilie.
23.458	—	Davidenii pe un an până la 1855 Aprilie.
10.800	—	Durăștii pe un an până la 1855 Aprilie.
5.540	16	Pleșeștii pe un an până la 1856 Aprilie.
11.178	—	Scoposenii pe un an până la 1855 Aprilie.
6.501	—	Tâmpăștii pe un an până la 1856 Aprilie.
1.998	—	Năneștii pe un an până la 1856 Aprilie.
5.698	—	Ciofreștii pe un an până la 1856 Aprilie.
39.944	32	Piscul și Hârșeștii până la 1856 Aprilie.
6.836	16	Bălușeștii pe un an până la 1855 Aprilie.
21.600	—	Orteștii pe un an până la 1856 Aprilie.
405	—	Parte din Crăești, ținutul Romanului, 1856 Aprilie.
462.316	16	
88.860	—	Venitul moșiilor din Basarabia după sama Părintelui Gherasim . . . însă:
30.000	—	Cotova cu Burdujenii pe un an până la 1858 Aprilie.
10.920	—	Visoca și Cricicăuții din 2 căștiuri până la 1860 Aprilie.
7.920	—	Valea Rusului până la 1858 Aprilie.
11.220	—	Nemțenii pe un an până la 1858 Aprilie.
6.600	—	Vlădenii pe un an până la 1858 Aprilie.
5.700	—	Șolcanii, căștiul Sf. Dimitrie până la 1858 Aprilie.
16.500	—	Vatra Iazului pe un an până la 1858 Aprilie.
88.860	—	

Lei Par.

157.143 39 Venitul adunat în bani dela moșiile lasate în gospodărească căutare a casei, vezi producturile întrebuințate la mănăstire, pentru care urmează oșebit extract lămuritoriu după sămile părinților dichii; însă:

Lei Par.

- 3.650 -- Dela Nemțișor orânda pe un an.
 17.302 -- Dela Mitocul Vânătorii.
 3.586 -- Dela Mitocul Ocea,
 3.670 -- Dela Mitocul Blebea.
 3.378 -- Dela Mitocul moșiei Oșlobenii.
 4.540 10 Dela Mitocul Drăgăneștii.
 10.640 15 Dela Mitoc Timișeștii, Preuțeștii și Buzații.
 2.731 14 Dela moșia Jădeștii.
 999 -- Dela Țolicea pe Suhat.
 3.972 25 Dela moșia Gugea și Bălțații.
 13.573 25 Dela moșia Epurenii.
 11.704 8 Dela moșia Mogoșeștii cu 200 Podul de pe Seret.
 19.870 -- Dela moșia schitului Lipova.
 740 -- Dela moșia Jăgoreni, ținutul Vasluiului.
 13.656 14 Dela moșia schitului Orgoștii.
 3.200 Dela mitoacele Țifeștii, Varnița și dela Furceni.
 39.929 38 Jugăriturile dela pădurile slobode pe lemnul picat pe jos. Adică:
 28.202 -- Prin păr. stariț Neonil; adică
 27.000 -- Dela Sfinția Sa.
 1.202 -- Dela păr. Nechifor ieromonah, insp. dela spital.
 28.202 --
 4.580 38 Prin păr. Gherontie dela Brătești.
 7.147 -- Dela Varnița și Furceni din Țara de jos.
- 157.143 39 39.929 39
- 39.312 15 Venitul dughenilor și altor acareturi, însă:
 20.344 -- Chiria dughenilor și a locurilor din Iași după sama părintelui Nicandru . . . adică:
 2.627 -- Pe dughenile de pe Podu Vechiu, dela Păr. Vlădica Mardarie.
 17.717 -- Prin părintele Nicandru . . . adică:
 2.150 -- Dela Vasile Dabaja căștiul Sf. Gheorghe dughenile din târgul Cucului.
 1.665 -- În 45 # dela Haim Olariu nou chirigiu din căștul Sf. Dimitrie.
 1.332 -- În 36 # dela Arman Bărbier pentru dughiană.
 1.295 -- În 35 # dela Const. Poghircă pentru dughiană.
 3.478 -- În 95 # dela Copol Jădov pe crășma și odăile de pe Podu Vechiu.
 1.036 -- În 28 # dela Nicolae Mindirigiu Arman pe o dughiană.
 518 -- În 14 # dela Capere Lița căștiul Sf. Gheorghe.
 396 -- În 9 # 63 lei tij din căștiul Sf. Dimitrie.
 777 -- În 21 # dela Jădovu Herșcu Roscher pe o dughiană.

		Lei Par.
		1.258 —
		1.036 —
		481 —
		255 —
		2.040 —
		<hr/>
		17.717 —
20.344 —		
	3.078 20	Tij din chiria dughenilor din Eși cari sunt rămășiță.
	9.317 —	Chiria dughenilor din Târgul-Neamțului . . . adică:
		1.500 Pe dughiana cu două rânduri din Ulița Mare.
		1.220 — Pe 4 dughene a schitului Vovidenia.
		1.850 — Pe casele în care șade d-lui colonelul Mihaiu Kogălniceanu.
		200 — Pe o dughiană prin părintele Timoftei camaraș.
		3.747 — Chiria Spîteriei din Târgul-Neamțului.
		800 — Pe moara din luncă a răpos. păr. Varnava, Gheorghiu.
		<hr/>
		9.317 —
	1.766 15	Chiria dughenii din Botoșani pe un an.
	4.659 20	Chiria dughenilor și a odăilor din Roman . . . adică:
		2.107 — Căștul Sf. Gheorghii . . . însă:
		1.147 — Pe 5 dugheni și 5 odăi.
		960 — Pe 4 dugheni.
		<hr/>
		2.107 —
	2.552 20	Căștul I-iu de Sf. Dimitrie . . . adică:
		1.406 — În 38 # pe patru dughene.
		1.146 20 Pe cinci dughene.
		<hr/>
		2.552 20
	4.659 20	
	147 —	Embaticurile locurilor osebit de acele din orașul Eși care s'au trecut la un loc cu căștiurile dughenilor . . . adică:
		110 — Pe locul din Bacău după sama păr. Nifon.
		37 — Pe dughiana din Târgu-Frumos.
		<hr/>
		147 —
	39,312 15	
	4.810 —	Chiria magazalei din Galați pe anul acesta 1853.
	3.332 —	Dela Visterie din despăgubirea scutelnicilor și pensia . . . însă:
		2.132 — Despăgubirea scutelnicilor pe un an.
		1.200 — Pensia cuvenită mănăstirii pe un an.
		<hr/>
		3.332 —
	68.318 17	Milile . . . însă:
		51.101 — Prin răposatul părintele starețul Neonil.
		17.217 17 Adunați la praznicile mănăstirilor, adică:
		15.863 17 La sf. mănăstire Neamțu de Înălțare.

Lei Par.

773 — Prin părintele egumenul schitului Vovidenie după samă.
581 — Prin părintele egumenul sf. mânăstiri Secului.

 17.217 97

 68.318 17

Lei Par.

1.000 — Din veniturile mânăstirii Mogoșești.

61.561 — Osebite primiri . . . însă :

14.372 15 Prin cărțile vândute din Bibliotecă prin păr. Teodosie Ierom.

10.234 20 Pe oile, berbecii și mieii vânduți după condică, adică :

3.603 20 Pe 301 oi bolnave . . . adică :

2.516 — Pe 214 oi a mânăstirii Neamțu însă :

1.876 — Pe 134 oi a câte 14 lei.

640 — Pe 80 oi a câte 8 lei.

 2.516 — = 214

1.087 20 Pe 87 oi a mânăstirii Secului câte 12 lei 20 par.

 3.603 20

2.965 — Pe 102 berbeci . . . adică ;

2.530 — Pe 87 berbeci a mânăstirii Neamțului, adică :

2.320 — Pe 80 berbeci câte 30 lei.

210 — Pe 7 berbeci câte 29 lei.

 2.530 — 87

435 — Pe 15 berbeci ai mânăstirii Secului câte 29 lei.

 2.965 —

3.666 — Pe 312 mieii câte 11 lei 30 parale adică :

2.361 30 Pe 201 mieii ai mânăstirii Secului.

1.304 10 Pe 111 mieii ai mânăstirii Neamțului.

 3.666 — 312

 10.234 20

430 — Dela d-lui paharnicu Alexandru Constantinescu, posesorul moșiei Târpeștii ce s'au îndatorat în anul 1850 a da după contract pentru căutarea celor trebuitoare la biserica de pe moșie și cari s'au primit acum.

4.172 — Pe 345 pielele brumării și negre adică :

2.652 — Pe 172 brumării însă :

1.500 — Pe 100 pielele câte 15 lei.

1.151 — Pe 72 pielele câte 16 lei.

 2.652 — 172

1.520 — Pe 173 pielele negre adică :

1.190 — Pe 140 pielele câte 8 lei.

330 — Pe 33 pielele câte 10 lei.

 1.520 — 173

 4.172 —

Lei Par.

5.769 27 Pe iernatul oilor ciobănești dintre oile mănăstirilor Neamțu și Secu

. . . însă:

3.651 13 Dela ciobanii Neamțului.

2.114 14 Dela ciobanii Secului.

5.769 27

136 — Prin părintele egumenul Secului după sama Sf. sale.

3.676 — Pe 19 stoguri fân vechiu vândut.

206 — Pe locurile și livezile dela pomete.

152 20 Pe niște piatră dela Leferman Neamțu.

4.193 25 Vanzarea vitelor bătrâne la iarmarocul Fălțiceni prin păr. Fteona.

1.000 — Prin suhatul din zăvoiu dela Brătești prin părintele Gerontie.

2.122 67 Dela locuitorii dela munte din datoria fostului posesor d-lui aga
Dimitrie Stan.

15,095 30 Pe 7.187 vedre vin vândut după sămile părinților dichii adică:

3.672, — Pe 920 vedre de vin de Cotnar, însă:

2.656 — Pe 664 vedre vin nou câte 4 lei vadra.

1.016 — Pe 252 vedre vin vechiu, adică:

720 — Pe 192 vedre câte 3 lei 30 parale.

296 — Pe 66 vedre câte 4 lei 25 parale.

1016 — 256

3.672 —

5.449 30 Pe 2.763 vedre vin din Țara de Jos, adică:

1.280 10 Pe 731 vedre câte 1 leu 30 parale.

1.811 — Pe 1015 vedre in feluri de prețuri.

837 — Pe 478 vedre 3 oca câte 1 leu 25 parale.

680 20 Pe 272 vedre două oca vin câte 2 lei 20 par.

540 — Pe 180 vedre câte 3 lei.

301 — Pe 86 vedre câte 3 lei 20 parale.

5.449 30 2763

5.974 — Pe 3248 vedre din viile Vișanul, adică:

3.375 — Pe 2400 vedre câte 2 lei 30 parale.

2.214 — Pe 738 vedre câte 3 lei.

385 — Pe 110 vedre câte 3 lei.

5.974 — 3248

15.095 30

61.561 4

Lei Par.

886.854 11 Suma.

290.667 19 Rămășițuri și prisosuri in cămara mănăstirii, însă:

271.421 16 In rămășițuri pe la osebite fețe.

19.247 3 Față in cămara mănăstirii la 1 Ghenarie 1853.

290.667 19

13.893 20 In 375 # poli primiți dela d-lui banu Gheorghe Turbure, depozit pentru posesia moșiei Orfeștii, cari vor sta până la protejmia contractului, adică la 1854

Aprilie 23 și până la 1856 iarăș April 23, rămânând a plăti câte 751 # pe fieștecare an.

Lei Par

1191.215 10 Adică un milon una sută nouăzeci și una de mii două sute cincisprezece lei 10 parale fac toate veniturile pe anul acesta una mie opt sute cincizeci și trei.

(ss) NAFTANAIL, ARHIMANDRIT ȘI STAREȚ SF. MÂNĂSTIRI NEAMȚU-SECU; TEODOSIE IEROMONAH, EGUMENUL SECULUI; KIRIAC IEROSHIMONAH; TEOFAN IEROMONAH, LOGOFĂTUL MÂNĂSTIRII; TEODOSIE, DUHOVNIC; SAVA, DUHOVNIC; GHENADIE DUHOVNIC, CĂMĂRAȘ; IEREMIA, ECONOMU MÂNĂSTIRII; IEROFTEI, DUHOVNIC.

Toate cheltueile sfintei mânăstiri Neamțu și Secul urmate pe anul 1853.

Lei Par. Lei Par.

Scăderile.

22.282 19

Cheltueala sfintelor biserici . . . însă

8.448 15 Pentru bisericile din sobor; adică:

4.944 25 Pe materie pentru veșminte; adică:

2.656 — Pe 256 coți adamască.

1.197 — Pe 171 coți mătășării.

1.091 25 Pe feliuri de materii.

4.944 25

1.599 8 Pe 56 ocă 50 dramuri lumânări de ceară albă.

1.904 22 Pe feliuri de meremeturi după condica șnuruită.

8.448 15

4.569 20 Bisericile dela spitalul din Târgu-Neamțului, adică:

1.480 — In 40 # pentru 1 aer.

1.250 — Lefile preoților și a diaconilor.

559 20 Prefacerea policandrului.

220 — Pe feliuri de mărunțișuri.

1.060 — Cheltuiți asupra facerii bisericii cu hramul Sf. Lazăr.

4.569 20

5.342 35 Cheltuiți cu îmbunătățirile bisericilor dela mitoacele m-rii după sămile părinților dichii, adică:

1.167 13 Pe sfeșnicul de alamă pentru biserica din Galați și un clopot la biserica dela Nicorești.

396 7 Bisericele dela moșia Timișeștii.

3,010 — Biserica dela Oșlobeni.

485 — Biserica dela via Cotnării.

284 15 Biserica dela moșia Occa.

5.342 35

984 — Biserica dela Țara de jos Nicoreștii și Varnița.

414 — Biserica dela moșia Mogoșești.

320 — Biserica dela moșia Epurenii.

91 39 Biserica dela moșia Blebea.

2.111 30 Cheltueala asupra facerii bisericii din nou și cheltueala osebitei biserici din Vânători.

22.282 19

Lei Par.

46.857 2 Cheltueala îmbrăcăminteii părinților, însă:

Lei Par.

1.468 — Pe 207 coți muhair.

687 07 Pe 141 coți șaiac cu 329 coți de invălit, la piuă.

5.059 25 Pe 2.521 coți noatină.

112 — Pe 1 mantă ce s'a dat păr. Gherasim peste Prut și s'a plătit de către camară;

3.039 37 Pe 1.137 coți postav, plata pentru lucru și leafa calfelor după tocmala.

1.925 — Pe 101 perechi meșini de miel ce s'a cumpărat pentru sobor.

13.706 — Pe pânze americană și leșască pentru cămeși și groase pentru țoluri . . . adică:

9.361 — Pe 275 bucăți americană.

3.542 — Pe 61 topuri leșască.

803 — Pe 10 topuri 373 coți groase pentru țoluri la hamb. **u-rii**

13.706 —

1.077 30 Pe materia pentru cămelauce și mantii adică :

675 — Pe 270 coți materie de cămelauce.

102 20 Pe 41 coți pânză de mantii.

300 10 Pe shime și chingi de meius și alte mărunțușuri după condică.

1.077 30

344 5 Pe 21 coți și 4 bucăți materie pentru căptușele.

2.219 20 Pe 154 dramuri găitan de mătasă și 562 bucăți brașov și ret prost.

757 30 Pe 60 ocă 300 dramuri ață de lână pentru haine și de cămeși adică:

401 10 Pe 29 ocă 200 dramuri pentru cămeși.

248 20 Pe 17 ocă 300 dramuri de lână la haine.

108 — Pe 13 ocă 200 dramuri leșască.

757 30 60 300

2.248 20 Pe 1.647 ocă, 142 dramuri lână lucrată sucman, adică:

2.156 — Pe 1.462 ocă 150 dramuri sucmane.

92 20 Pe 185 ocă în cergi și păsle.

2.248 20 1.64714 231 28 Cumpărarea pieilor și plata lucrului pe încălțările părinților proies-
toși . . . adică:

13.382 20 Pe 177 piei de bou și de vaci 23.

849 08 Plata lucrului pentru încălțări, însă.

440 — Pe scumpie.

409 08 Lucrul încălțărilor.

849 08

14.231 2886.575 32 Cheltueala mesei pentru indestularea soborului, a musafirilor și a meselor ce
se fac la praznicile m-rii și cu bolnița bătrânilor.41.478 10 Cumpărarea băcăliilor după osebită condică și sămile părintelui
Ilarion . . . însă:

15.614 5 Pe 2.448 ocă untdelemn și oloiu adică:

Lei Par.

	14.313	8	Pe ocă 2.044 ocă untdelemn.
	1.300	37	Pe ocă 404 oloiu.
	15.614	5	2.448
	6.090	30	Pe 3.035 ocă orez.
	5.992	6	» 2.923 » 300 dramuri masline.
	3.434	5	» 330 » zahar.
	10.347	4	» bătălia cumpărată până s'a adus dela Galați.
	41.478	10	
	34.801	24	Cumpărarea peștelui după condică . . . adică :
	33.049	9	Pe 13.054 ocă 300 dramuri de pește sărat.
	1.752	15	Pe 431 ocă 250 dramuri pește proaspăt.
	34.801	24	13.486 150
	10.295	38	Pe 33 vite cumpărate și tăiet de praznicele m-rii și in arhondaric, adică :
	5,249	—	Pe 33 vite cumpărate.
	4.260	8	Pe 5.012 ocă carne de vacă.
	644	—	Pe 180 ocă untdelemn.
	142	30	Pe alte mărunțușuri după condică.
	10,295	38	
	86.575	32	

Lei Par.

51.763	10	Cheltuelile sf. mănăstiri Secului și schiturile, însă.
16.048	02	mănăstirea Secu cu ținerea in bună stare a bisericilor și cu îmbunătățirile făcute in meremeturi după sama păr. egumenul.
3.971	31	Schitul Vovidenia asemenea după sama păr. egumen.
15.951	24	Schitul Lipova cu ținerea părinților și in bună stare a bisericilor, in lucrarea moșiei afară de boierescul locuitorilor de pe moșii.
15.791	33	Schitul Orgoestii asemenea cu ținerea Sf. biserici și cu părinți ascultători, lefile slugilor și îmbunătățirile ce s'au făcut arătate anume in sama părintelui egumenul.
117.643	—	Cheltueala metoacelor dela care se indestulează m-rea cu producturile trebuitoare după semile părinților dichii. Inșă :
11.804	20	Vânătorii, Petricanii și Măneștii.
6.900	03	Mitocul Ocea cu îmbunătățirile și in lucrul moșiei; afară de boierescul locuitorilor de pe moșie și lefile argaților, oșebit de 284 lei, 15 parale trecuți la biserici.
1.032	03	Mitocul Oșlobenii cu îmbunătățirile făcute și alte casnice cheltueli, oșebit de 3.010 lei asupra facerii din nou a bisericii cari s'au trecut la biserici.
4.217	22	Mitocul Blebe cu îmbunătățirile făcute și cu ținerea părinților ascultători și in casnice cheltueli, oșebit de 91 lei 39 parale cari sunt trecuți la cheltueala bisericilor.
5.034	35	Drăgăneștii cu Poiana Prisecii, cheltuiți parte in lucrul moșiei și cu ținerea părinților ascultători, lefile argaților și plugari, oșebit de 252 lei cheltueala bisericii trecută la bisericii.

Lei Par.

- 11.470 25 Timișești Preuțeștii și Buzații, cu îmbunătățirile făcute parte în lucrul moșiei, afară de boierescul locuitorilor de pe moșie și cu ținerea părinților ascultători și cu musafirii drumeți și în alte casnice cheltueli, oșebit de 396 lei 20 parale cari s'au trecut la biserici.
- 8.364 27 Mitocul Jideștii, cheltuiți în lucrarea moșiei, fiind moșia fără de locuitori, cu îmbunătățirile făcute, lefile argaților și plugarilor.
- 15.086 16 Gugea și Bălțații, parte în lucrul moșiei fiind moșia cu număr mic de locuitori și cu ținerea părinților ascultători, în lefile argaților și cheltueala cu musafirii drumeți.
- 11.460 10 Mitocul Epurenii, cu ținerea părinților ascultători, îmbunătățirea acareturilor și meremeturile făcute și în lucrarea moșiei, afară de boierescul locuitorilor de pe moșii, oșebit de 320 lei în cheltueala bisericii, cari s'au trecut la biserici.
- 10.873 38 Mitocul moșiei Mogoșeștii, cheltuiți cu mitocul și ținerea părinților ascultători și lefile argaților, oșebit de 414 lei cari s'au trecut la biserici.
- 21.548 26 Mitocul dela viile Țifești cu celelalte mitoace, Nicorești, Varnița și Furcenii, cu îmbunătățirile făcute și cu ținerea părinților ascultători, oșebit de 17.090 lei, 32 parale în lucrarea viilor, cu 900 lei dați în arvonire asupra îmbrăcării lucrului viilor pe anul viitor 1854 și 984 lei în cheltueala bisericilor, cari s'au trecut la biserici.
- 5.527 1 Mitocul viei Cotnarii, cu ținerea părinților ascultători, lefile argaților și cu îmbunătățirile ce s'au făcut, oșebit de 8.998 lei 5 parale în lucrul viilor, cari s'au trecut la vii, precum și 4851 lei la cheltueala bisericilor.
- 2.705 20 Mitocul dela viile Vișanul, cu ținerea părinților ascultători, lefile argaților și în alte meremeturi și casnice cheltueli.
- 1.616 34 Cheltueala Mitocului din capitala Eșii.
-
- 117.643 —
- 1.780, 9 Pe 148 merță, 1 dimerlie ovăs cumpărat pentru odaia mănăstirii.
- 962 — In 26 # pe locul părintelui Ghervasie croitorul din Tg.-Neamțului.
- 80.303 14 Pentru îmbunătățirile din nou, meremeturi și plata la meșteri, însă:
- 52.799 — D-sale colonelului Mihaiu Kogălniceanu, adică:
- 52.059 — In 1407 # plata caselor răposatului Costachi Tomazichi ce le-au cumpărat mănăstirea pentru mitoc în Eși.
- 740 — Pentru scoaterea hrisovului Gospod să aducă apă la cișmeaua din ogradă.
-
- 52.799 —
- 1.936 — Plata pavelor pe la dughenile mănăstirii după sama păr. Nicandru.
- 2.317 20 Asupra a feliori de îmbunătățiri arătate anume în condică.
- 23.250 34 Cheltuiți asupra meremeturilor, adică:
- 10.933 — Meremetul caselor cumpărate dela Tomaziche din 14.480 lei.
- 4.312 10 Meremeturi obștești în mănăstire după sama păr. econom.
- 3.598 10 Meremeturi făcute după sama păr. Nicandru.
- 1.980 30 La dugheni din Eși.
- 1.617 20 La mitocul din Eși.
-
- 3.598 10

Lei Par.

1.385 20 Pe 815 oacă tablă de fier pentru mănăstire.

3.021 34 Asupra a feluri de meremeturi arătate anume in condica șnuruită.

23.250 34

Lei Par.

78.117 3 Cheltuiți cu spitalul din Târgu-Neamțului, însă:

46.957 23 Cheltuiți după sama părintelui Nichifor ieromonah, inspectorul cu bolnavii și in plata leflilor slugilor dela spital.

3.656 — Osebite cheltueli după condica șnuruită.

27.503 20 Plata meșterilor tocmiți pentru zidirea bisericii Sf. Lazăr, însă:

23.600 — Lui Orban, calfa de pietrari.

3.903 20 Lui Leferman, calfa de stolerie.

27.503 20

78.117 03

1.931 20 Cheltuiți pentru școala publică din Târgu-Neamțului, însă:

1.355 — Pe 542 suhuri piatră la acoperemântul zidirii.

576 20 In osebite cumpărări și plăți.

1.931 20

59.477 25 Cheltueala viilor, chiria adusului vinului, plata vaselor și cumpărarea rachiului, însă:

17.090 32 Viile din Țara de jos cu celelalte ogrăzi, adică:

16.190 32 In lucrul viilor pe anul acesta; însă:

5.831 — Lucrul a 122 pogoane vie.

4.318 20 Pe cercuri și haragi.

3.225 12 Culesul viilor.

2.816 — In cumpărarea vaselor nouă și prefăcutul acelor vechi.

16.190 32

900 — Dați in arvonirea lucrului pe anul viitor 1854.

17.090 32

8.298 5 Viile Cotnari cu celelalte ogrăzi cu 332 lei embaticul viilor pe anul acesta, osebit de 5.527 lei 1 pară întrebuințați in cheltueala mitocului și îmbunătățirile acareturilor.

7.905 — Viile dela Vișan cu 655 lei embaticul viilor, osebit de 2.705 lei 20 parale întrebuințați in cheltueala mitocului.

1.000 — Via dela Brătești prin părintele Gherontie, adică:

800 — In lucrul viei din Brătești.

200 — Pe 8 poloboace făcute la Lipova.

1.000 —

23.233 20 Chiria adusului a 20.839 vedre 2 oca vin din Țara de jos, Cotnarii Vișani și Brătești, adică:

22.702 05 Pe 14.482 vedre 4 oacă cu plată de chirie, și

6.336 > 8 » vin adus cu carele mănăstirii.

20.839 vedre 2 oacă

Lei Par.	
	531 15 Plata brudinilor pe la poduri și cheltueala părinților trimiși.
163 38	Osebite chirii ce s'a mai plătit după condică.
1.786 10	Pe rachiu și rom cumpărat, adică:
	1.171 20 Pe 58 vedre 5 ocă 200 dramuri rachiu.
	471 — Pe 85 ocă 250 dramuri rom.
	143 30 Pe vanilie pentru vutcă.
	<u>1.786 10</u>
	59.477 25
Lei Par.	
9.830 35	Cheltueala fabricilor, însă :
	8.868 35 Fabrica de postav, adică:
	7.803 25 Lui Șiver maistru, in cumpărarea cheptănușilor și 2 mașinuți în fier cu cheltueala adusului.
	868 — Din 1.550 lei pentru facerea mașinei de lemn in lucrarea noatenei.
	197 10 In feluri de plăți după condica șnuruită.
	<u>8.868 35</u>
	369 5 Fabrica de potcapuri.
	427 35 Fabrica de ciubotărie.
	150 — Pe 15 ocă bumbac la mungerie.
	15 — Cojocăria.
	<u>9.830 35</u>
17.343 18	Lefile argaților de pe la fabrice, arhondarice, argaților și vezeteilor odăilor și dela toate vitele mănăstirii, însă:
	20.686 20 Argaților de pe la fabrici și vitele mănăstirii, adică:
	5.466 — Acelor de pe la fabrici.
	5.220 20 Acelor dela vitele mănăstirii după sama păr. econom.
	<u>10.686 20</u>
	6 656 38 Argaților și vezeteilor odăii după izvoadele păr. odagiu.
17.343 18	
39.126 24	Cheltueala casnică între ale gospodăriei, însă:
	6.749 12 La odaia mănăstirii, adică:
	3.770 25 Pe 1796 oca 200 dramuri și 20 măji fier, adică:
	2.404 25 Pe 1796 oca 200 dramuri sibir și englezesc.
	1.366 — Pe 20 măji fier nemțesc.
	<u>3.770 25</u>
	1.258 — Pe 2 cai pentru ham, adică:
	740 — la trăsura părintelui econom.
	518 — Pentru camara mănăstirii.
	<u>1.258 —</u>
	1.720 27 Pe fier, oțel, săcele cu periile lor și alte mărunte cheltueli arătate anume in condică.
	<u>6.749 12</u>

Lei Par.

3.787 15 Cheltueala arhondaricului mare, osebit de ceeace se dă din camară.

20 — Pe niște oale de schijă și plata de lucru la căldărari pentru un căzănaș.

5.865 11 Cheltueala măruntă la feluri de trebuinți a casei.

12.040 09 In cheltueala drumurilor urmată prin părinți trimiși in feluri de ascultări.

485 20 Cheltueala canteleriiilor, logofeția, economia și camara mânăstirii pe hârtii, ciară roșie și altele pentru scris și corespondențe.

6.127 38 Pe 28.000 oca sare cu cheltueala drumului și podurile.

4.050 35 Pe 211 șuhuri și 3.241 bucăți in gărafi și pahare cumpărate din Bucovina, cu chiria și cheltueala drumului.

39.126 24

Lei Par.

3.252 30 Plata a 192 hrisovoliți desrobiți pe 3 sferturi a anului 1853.

16.150 36 Dați prin păr. starețul atât in ajutorurile unora din părinții soborului cât și in miluirea osebitelor fețe scăpătate, însă:

14.860 — Prin Sfinția-Sa starețul.

454 30 Prin părintele Teofan ierom. logofătul mânăstirii.

263 30 De către părintele Iconom.

672 16 Din Camară cu blagoslovenia păr. starețului.

16.150 36

27.392 39 Cheltueala urmată asupra spițeriilor pe doftorii și lefile doftorilor, însă:

11.350 — Doftorilor dela spital, adică:

8.350 — Doftorului Fleișlan, adică:

6.500 — din leafa sa.

8.350 — Chiria casei in care șade pe un an.

3.000 — Doctorului al 2-lea.

11.350 —

16.042 39 S'au plătit d-sale-Bredemener spițeriu din Târgu-Neamțului pentru doftoriile date bolnavilor din spital după rețetele doftorului și adeverințele sale.

27.392 39

39.809 6 Plata datoriilor de mai înainte . . . însă :

37.000 — In 1000 ₰ dumnealui aga Dimitrie Stan, fostul posesor al moșiei Munților pentru răscumpărarea datoriilor locuitorilor.

280 2 O datorie a răposatului părinte Varnava Gorgos.

1.480 — O datorie a părintelui Eftimie vechilul.

908 17 O datorie a răposatului părinte Pafnutie.

140 27 S'au plătit negustorului David Isecescu din Târgu-Neamțului după izvoade.

39.809 06

83.189 04 Cheltuiți in lefi și in pricini de judecăți, însă :

48.289 12 Cheltuiți in Basarabia după sama părintelui Gherasim, adică:

40.377 — In pricini de judecăți și comisii, adică :

13.553 16 Cheltueala comisiei dela Visoca.

11.787 24 In pricini de judecăți.

- Lei Par.
 15.036 — Vechililor, adică:
 9.636 — Lui Chiril Grişencu, însă:
 6.000 — după scrisoarea părintelui stareţului.
 3.600 — Trimişi la Eşi C. C. Avdokim Ianov.
 36 — Pentru trunchierea scrisorilor dumnealui.
 9.636 —
 5.400 — D-sale Costachi, Baltag leafa pe 1 an.
 15.036 —
 40.377 —
 7.912 12 Cheltueala casnică în treaba gospodăriei.
 48.289 12
 18.000 — S'au dat d-lui colonelului Mihaiu Kogălniceanu leafa vechilăcui în pricina ce are mănăstirea cu economu Eftimie Stamate, cu moşia Boroaia, indatorit fiind d-lui a scoate hrisevul gospod.
 7.200 — Dumisale paharnicului Ioan Velcea vechilu mănăstirii pe anul acesta.
 1.374 32 Cheltuiţi în feluri de comisii după condică.
 8.325 — Inginerilor, adică:
 7.400 — D-sale Alexandru Hagiolu asupra parchetuirii pădurilor mănăstirii, osebit 740 lei arvonă dată în anul trecut şi trecut în sama aceluia an.
 925 — D-sale Ioan Haubetz pentru lucrarea făcută la moşia Juleştii despre moşia economului Eftimie Stamate.
 83.189 4 8.325 —
 15.097 15 Cheltueala tipografiei . . . însă:
 12.908 15 S'au plătit hârtia adusă dela Viena după izvodul părintelui Teofan ieromonahul, logofăt.
 9.975 — Plata hârtiei pe loc.
 2.933 15 Chiria adusului, încărcatul şi plata vâmlor.
 12.908 15
 1.577 — Petefeala de aur şi argint, adică, pentru tipografie, poleitul stranii domneşti la biserica din spital şi paraclisul din Secu.
 612 — Cheltuiţi de către părintele Cleopa tipograf, după izvod.
 15.097 15
 26.854 07 Cheltuiţi după sama ce au dat părintele Timofteiu cămăraş, pe 2 luni până la 1 Ghenar 1854.
 825.740 28 Adică opt sute douzeci şi cinci de mii şapte sute patruzeci lei douăzeci şi opt parale cuprinde toată cheltueala pe anul acesta una mie opt sute cincizeci şi trei.
 (ss) NAFTANAİL ARHIMANDRIT, STAREŢUL SF. MÂNĂSTIRI NEAMŢU-SECU; TEODOSIE IEROMONAH, EGUMENUL SF. MÂNĂSTIRI SECU; KIRIAC IEROSCHIMONAH; TEOFAN IEROMONAH, LOGOFĂTUL MÂNĂSTIRII; TEODOSIE, DUHOVNIC; SAYA DUHOVNIC; GHENADIE DUHOVNIC, CĂMĂRAŞ; IEREMIA, ECONOMUL MÂNĂSTIRII; IEROFTEI DUHOVNIC.

Rămășițurile pe anul 1853.

Lei Par.

- 219.636 15 Condeile ce sunt rămășița din sumele trecute la încărcături deplin . . . însă:
 82.578 — Dela posesia moșiei Târgu-Neamțu, Răucești cu Oglinzii și Scoposenii, adică:
 54.000 — Din anii trecuți, neincuviințați a fi iertați d-sale colonelului Mihaiu Kogălniceanu.
 10.000 — Din câștiul Sf. Dimitrie 1853.
 11.178 — Două câștiuri a moșiei Scoposenii.
 5.550 — In 150 ₰ pentru 200 fâlceri pe anul acesta.
 1.850 — In 50 ₰ chiria casei in care șade d-lui pentru anul 1853.
 82.578 —
- 20.182 24 Dela posesia moșiei Juleștii, adică:
 13.640 16 Două câștiuri din anul 1853.
 6.542 8 Din rămășița de mai înainte.
 20.182 24
- 15.170 — Dela posesia moșiei Volintireștii din 2 câștiuri pe anul 1853.
 10.800 — Dela d-lui Nicolai Prierlepe fostul posesor moșiei Durăști, care bani nu se nădăjduște că se vor mai primi.
- 23.607 — Dela posesia moșiei Târpeștii, adică:
 21.600 — Din 3 câștiuri 1853.
 2.007 — Din rămășița câștiurilor din anul trecut.
 23.607 —
- 21.469 — Dela posesia moșiei Davidenii, însă:
 10.048 — Din câștiul Sf. Gheorghe }
 11.421 — Câștiul Sf. Dimitrie } 1853.
- 5.192 16 Dela posesia moșiei Pleșeștii, adică:
 2.770 8 Câștiul Sf. Dimitrie 1853.
 2.422 8 Rămășițe de mai înainte.
 5.192 16
- 1.998 — Dela posesia moșiei Năneștii, adică:
 999 — Câștiul Sf. Gheorghe }
 999 — Câștiul Sf. Dimitrie } 1853.
 1.998 —
- 25.200 — Dela posesia moșiei Orzeștii, adică:
 21.600 — Două câștiuri pe anul 1853.
 3.600 — Câștiul Sf. Dimitrie 1852.
 25.200 —
- 810 — Dela posesia părții din Crăești ținutul Vaslui, adică:
 405 — Două câștiuri 1852.
 405 — Două câștiuri 1853.
 810 —
- 883 15 Chiria dughenii din Botoșani, câștiul Sf. Dimitrie 1853.
 2.405 — Chiria magazalei din Galați, câștiul de Sf. Dimitrie 1853.

Lei Par.

- 37 — Pe dugheana din Târgu-Frumos.
 1.000 — Din veniturile mănăstirii Mogoșești.
 2.793 20 Dela d-lui banul Gheorghe Turbure rămășiță din banii depozitați
 pentru posesia moșiei Orțești.
 3.078 20 Din chiria dughenilor și a lucrurilor din Eși, adică:
 666 — Pe odăile de pe Podu Vechiu.
 835 — Dela Haim Olaru.
 259 — Dela Herber Rojner.
 122 — Dela capelerite.
 725 — Dela Neamțu Ofer stoleriu, adică:
 600 — Din anul 1852.
 125 — Din anul 1853.

 725 —
 471 20 De pe bezmuri, adică:
 280 — Dela 2 dugheni, însă:
 180 — Dela Ulița Mare pe anul 1851—1852
 și 1853.
 100 — Dela Jidovu din Târgu de Jos 1852 și
 1853.

 280 —
 80 — Dela Smil Dascalu.
 28 — Dela Ițic Argintaru.
 28 — Dela Leiba Crășmaru.
 55 20 Dela Tosib Zarafu.

 471 20

 3.078 20
 2.432 — Dela Visterie din despăgubirea scutelnicilor și pensia, însă:
 2.132 — Despăgubirea scutelnicilor pe un an.
 300 — Din banii pensiei ce sunt a luă.

 2.432 —

219,636 15 Adică două sute nouăsprezece mii șase sute treizeci și șase lei și cincisprezece parale fac toate rămășițurile pe anul acesta 1853.

(ss) NAFTANAİL ARHIMANDRIT, STAREȚUL SF. MÂNĂSTIRI NEAMȚU ȘI SECU; TEODOSIE IEROMONAHUL, EGUMENUL SF. MÂNĂSTIRI SECU; CHIRIAC IEROSHIMONAH; TEOFAN IEROMONAH, LOGOFĂTUL MÂNĂSTIRII; TEODOSIE DUHOVNIC; SAVA DUHOVNIC; GHE-NADIE DUHOVNIC, CĂMĂRAȘ; IEREMIA ECONOM; IEROFTEI DUHOVNIC.

Sama aceasta de venituri, alte primiri și cheltuele a mănăstirilor Neamțu și Secu, încheietă pe anul 1853, luându-se în privire că ea s'a urmat sub poruncile și rânduirile starețului Neonil carele acum este trecut din viață. Pe temeul jurnalului încheiat sub No. 199, pentru sămile m-rii pe anul 1852 și în încredere că Prea Cuvioșia Sa Chir Naf-tanail starețul de astăzi al mănăstirii de îndată va îndreptă și va îngredi administrația averii acelor sfinte lăcașuri în cuprinsul așezământului din 1843, se încredințează.

(ss) SOFRONIE MITROPOLIT MOLDOVEI.

(ss) MELETIE EPISCOP HUȘULUI.

(ss) DIRECTOR MITROPOLIEI, P. PANU.

Secția I-ia, No. 201, 1854 Februarie 3. Iași.

Perilipsis.

Lei Par.

1.191.215 10 Incărcăturile.

825.740 28 Scăderile.

365.474 22 Prisosesc în rămășiți și față în camară la I-iu Genare 1854. Insă.

219.636 15 În rămășiți la osebite fețe.

145.838 07 Față în camara mănăstirii la I-iu Genar 1854.

365.474 22

V.

Mitropolitul către starețul Naftanail.

Prea cuvioșiei sale arhim. Naftanail, starețul sf-lor m-ri Neamțu și Secul.

Sămile de venituri, de primiri și cheltueli încheiete pe anii 1852 și 1853 luându-se în privire că ele sunt urmate sub poroncile și orânduirile starețului Neonil, carele acum este trecut din viață, s'au încredințat pe temeiul jurnalului încheiet sub No. 199, de pe care alăturat cu acesta se trimete prea cuvioșiei tale copie spre lămurire și vă scriem că de îndată să regulezi a îndreptă toate, și a îngrădi administrația averii m-rii în cuprinsul așăzământului din 1843. Sămile aceste cu drept cuvânt sunt prihănite, nicidecum nu se putea încredință fără a nu se face lămurire prin comisie la fața locului, în ființa soborului, s'au încredințat în nădejde că prea cuvioșia ta toate le vei îndreptă.

Așă dar slătuim pe prea cuvioșia ta și îți scriem ca se te silești a îndreptă toate, fără să îngăduiești vreo abatere la administrație sau la așăzământ. Pentru că la din contra apoi facem cunoscut că nu se vor mai putea întări sămîle m-rii dacă se vor vedea iarăș abătute.

Noi însă avem toată încrederea în caracterul și sufletească dorință ce simțim că ai întru a ocărui soborul pe căile mântuirii și a administră averea m-rii fără a pricinui pagube.

Așteptăm rezultate plăcute spre înmulțirea averii m-rii și buna lor orândueală.

(ss) SOFRONIE Mitr. Moldovei.

Director Mitropoliei (ss) P. PANU AGĂ.

Secția I-ia No. 203, 1854. Fevruarie 3.

VI.

Ofisul lui Grigorie Ghyka din 30 Ianuarie 1855.

Noi Grigorie Alexandru Ghyka Voevod, etc.

Prea cuvioșiei sale starețului Neonil a sfințelor mănăstiri Neamțul și Secul.

La anul 1835, statornicidu-se legea organică atingătoare de averile mănăstirilor pământești, supuse, în privirea administrației, departamentului averilor bisericești și a învățării publice, s'a cuprins întru această lege, la articolul 8, pentru mănăstirile Neamțul

și Secul, cu schiturile lor, că vor fi apărate de orișice dare, pentru greutatea soborului ce au și pentru spitalul care îl țin nu numai pentru cei din lăuntru mănăstirii, dar și pentru lăaturalnicii pătimiși ce năzuiesc acolo, și că în câtă vreme această sfântă lavră va păzi o asemenea bună și incuviințată orânduială, precum astăzi, vor fi neatârinate pentru trebuința venitorilor lor și vor întrebuința întru orânduiala moșiilor închipuirea ce se va socoti mai de priință pentru mânăstire de către starețul și dicasteria alcătuită de duhovnici. Patru ani după aceasta, la anul 1839, soborul sus numitelor mânăstiri, împreună cu starețul lor, au adus la cunoștința procatohului nostru abaterile, ce după timpuri să introdusesse în aplicația învățăturilor și așezămintelor mântuitoare, pre carele fericitul întru pomenire, prea cuviosul Paisie, starețul fondator al acestei lavre, așezase drept regulă și instituție acolo spre stavilarea abuzurilor. Chinoviul împreună cu starețul au cerut dela procatohul nostru a li se hărăzi un așezământ statornic, întemeietor bunelor rânduieli lăsate de fondatori. Așa la anul 1843 s'au dat și s'au întărit soborului sfințelor mânăstiri Neamțul și Secul, așezământul cuvenit.

Dela suirea noastră pe scaunul acestei de Dumnezeu păzite țări, propunându-ne drept unica țintire fericirea patriei, am căutat, în toate ramele administrației, ca legile să aibă neabătuta lor lucrare, și ca deosebitele instituții ce contribuiesc la fericirea fizică și morală a țării, să propășască pe calea îmbunătățirii și să răspundă la scopul pentru care sunt menite.

Religia, ca ceeace leagă pe om cu Dumnezeu, fiind unul din harurile cele mai prețioase pe cari făcătorul le-a trimis lumii din ceruri, noi deapururea am stăruit a se dezvoltă în patrie și a se întemeia pe piatra credinței prin îmbunătățirea sfințelor lăcașuri și prin răspândirea virtuții și a învățaturii evanghelice în duh și în adevăr.

Mânăstirile Neamțul și Secul, ca săhăstirii întru cari cuvioșia părinților petrecători acolo, ce au strălucit prin nevoințe monastice și prin sfințele rugăciuni, au tras evlaviază și umilința, inima fiecăruia adevărat creștin, ne-au îndemnat a socoti de sfântă datoria noastră apărarea lor de orice nedreaptă lovire, dorind ca chinoviul acestor mânăstiri să propășască ca dintru început pe scara desăvârșirii morale la care este chemată și stând și aicea făclia adevărului ceresc, să se poată zice și de această lavră: Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune să laude pre tatăl vostru cel din ceruri. Inșă cu părere de rău vă înștiințăm că rânduielile și așezământul statornicit au rămas în nelucrare, și că interesul în parte și voința numai a unora ademenite de considerație personală, dau direcție lucrurilor, a căror rezultat în privirea administrației averilor, precum și a aplicației lor, s'au depărtat de scopul la care au ținut așezământul, dorința noastră și așteptarea publicului.

Inima noastră s'a umplut de durere la auzirea acestora:

De a noastră dar datorie socotind îndreptarea lor, pe de o parte am chemat păstoreasca îngrijire a Prea Sfinției Sale Mitropolitului țării, chiriarhul imputernicit după canoanele biseriei și după așezământ, a priveghia deaproape, prin toate mânăstirile țării, de a se păzi cu sfințenie orânduiala și așezămintele statornicite, iar pe de alta punem înaintea soborului și starețului acelei mânăstiri următoarele:

1. La mezatul din vara trecută a moșiilor mânăstirii s'au aflat încheiete zdealce în particular cu deosebite fețe pentru imposesuirea unor moșii, cari pentru formă numai s'ar află publicate spre a se imposesia prin licitație. Asemenea urmare este o abatere dela unul din principiile cele mai pozitive ale așezământului mânăstirii. Nici starețul care, după articolul 17, este îngrădit pentru toate cele ce sunt ale chinoviului, nici unirea duhovnicilor, după articolul 22, nu poate face imposesuirea moșiilor, decât prin formarea de mezaturi cu numele și cu fapta.

2. Imposuirea prin licitație urmează a se face pe temeiul condițiilor debătute și alcătuite de starețul împreună cu ocărmuitorii intereselor mănăstirii și cu unii din părinții cei mai ispițiți în asemenea trebi. Pe temeiul acestor condiții urmează a se face licitația, și pe cuprinderea acestor condiții trebuie să se facă și contractele. La vânzările făcute în vara trecută, ni-am încredințat că, pentru unele din moșii, altele au fost condițiunile publicate, și altele acelea pe temeiul cărora s'au slobozit contractele.

3. Pentru deosebitele acareturi ce are mănăstirea în deosebite locuri, vânzările se fac în particular, când aşzământul cu totul oprește aceasta.

4. Moșia Munții, care se află imposuită cu 4.000 galbeni anual, în loc să fie strigată la mezat dela acest preț, s'a strigat dela 3.000 galbeni : și s'a dat peste suma de 2.000 galbeni cu un spor numai de 15 galbeni. Această urmare, pe cât este o mare abatere din aşzământ, pe atâta aduce și o mare pagubă averii acelor case, fețele dar părtașe la o astfel de necuviință și pășire din aşzământ, nu vor fi cruțate de asprimea răspunderii morale și materiale. Prea Sfințitul Mitropolit, în temeiul articolului 25, la cercetarea sumelor anuale, va lua în deaproape priveghere împrejurarea de față. Și despre cele descoperite ne va face cunoscut, pentru ca să nu rămăe averea mănăstirilor irosită și făptuitorii scutiți de răspundere.

5. Articolul 24 hotărăște că este cu totul oprit, de acum înainte, a se mai face schimburi, deși legile civile slobod acestea când este de folos. Dela acea mănăstire însă s'au înaintat lucrări pentru a schimbă casele ce le are în târgul Iași, cumarate dela răposatul Aga Tomazichi, cu alte case, a comisului Șișcanu. Cum de s'au făcut astfel de călcare a aşzământului, lovitoare în unul din principiile fundamentale țintitoare la păstrarea și întregitatea averii acestor mănăstiri.

6. După domneasca noastră rezoluție, pusă pe anafora părintelui mitropolit, din anul 1851, urmează hotărîtor, ca starețul să fie cu mai multă băgare de seamă în ocărmuirea averilor mănăstirii și în privirea feluritelor împrejurări și interese atingătoare de mănăstire, să nu treacă alături cu chiriaria eparhică a țării, ci pentru unele să ceară povățuirea cuvenită, iar pentru altele mijlocirea unde va fi de cuviință, urmare prescrisă prin art. 24. Starețul însă să descopere că, în vara trecută, s'au întins a țineă corespondențe și pentru obiecte și împrejurări cari n'au fost nici de competența sa, nici în înțelesul și datorile ce privesc pe starețul unei mănăstiri pământene, cum este Neamțul.

Starețul, ca cea dintăiu persoană duhovnicească și cap mărețului chinoviu ce petrece în această lavră, trebuie să se pătrundă adânc de mărimea chemării sale, de sfera întru care trebuie a mărgini lucrările îndatoririi sale duhovnicești. Trebuie să ajute la răspunderea ce privește și înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. El este chemat a povățui pe calea mântuirii număroasa turmă cuvântătoare prin jertfirea de sine, prin afrosirea sa întru totul lui Dumnezeu, prin ascultarea și supunerea la legile bisericii și a țării, prin păzirea cea după cunoștință a aşzământului mănăstirii sale, nescăpând din vedere răspunderea la care îl impune articolul 24 și 41.

7. Punerea în lucrare a articolului 33. Aflându-se încă aceasta în părăsire, deși este una din cele mai mântuitoare, pentrucă țintește la renașterea morală a fiilor bisericii și a patriei, deschizându-se ușile învățaturii, la care biserică prin rostul înțelepciunii sale chiamă cu înaltă strigare : să pune îndatorire starețului și soborului, ca fără mai multă întârziere să ia măsuri pentru înființarea școalei hotărîte prin acest articol, alcătuid programul cuvenit și trimițându-l la departamentul cultului și a instrucției publice pentru a-l corectă și a-l incuviință.

8. În privirea articolului 31, atingător de spitalul celor lipsiți de minte, luând știință că s'au alcătuit, de către starețul împreună cu protomedicul, planul cerut spre înființarea

unui institut cuvenit, se pune îndatorire a se grăbi lucrarea unei dregeri ca aceasta filantropă, în a căreia azil să se poată adăposti nenorociții smintiți de minte, întregindu-se în cea mai bună stare și spitalul făcut în târgul Neamțul, în cuprinderea articolului 30 și întărit cu domnescul nostru hrisov.

Acestea dar puindu-se în vederea soborului și starețului său prin deosebit al nostru domnesc ofis, am autorizat pe Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolitul țării, Sofronie, ca să însărcineze pe o persoană duhovnicească cu însușire coresponsuzătoare la misia de față, ca, mergând la mănăstirea Neamțul și Secul, să adune soborul și, în mijlocul unei asemenea adunări și în ființa starețului, să citească acest domnesc ofis și, prin sfaturi duhovnicești, să se silească a face să înțeleagă pe fiecare datoriiile sale. Prea Sfinția să ia în grijă pentru îndreptarea tuturor abaterilor din așazăământ, făcându-ne cunoscut pe viitorime orice urmare din potrivă.

Mănăstirile Neamțul și Secul, cu schiturile lor, se vor folosi de așazăământul dat și de protecția noastră, pe câtă vreme vor păzi cu sfințenie instituțiile acestea, cari singure o fac a merită deosebirea excepțională între celelalte mănăstiri.

Dorim ca sfințenia vieții monastice, podoaba bisericii, lumina învățaturii, facerea de bine și faptele filantropice să aște în această sfântă lavră o urmare luminătoare înaintea lumii, încât evlavia credincioșilor să depue la treptele altarului ca oarecând tributul proșforărilor sale materiale și morale, ca nu pilda pomului neroditor a evangheliei să se urmeze și să fim siliți a înlătură așazăământul din 813 și a aplică și pentru aceste chinovii legiuirea din 835.

Noi Grigorie Ghyka Voevod.

(L. P. D.)

No. 38.

Șeful departamentului bisericesc și al Instrucției publice

D. Ralet.

Directorul departamentului, *Ghyka.*

Secția I. Din departamentul cultului și al instrucției publice No. 618. (Pentru șef. secției)

Iancu Gane.

1855, Ghenarie 30 zile.

(Copie după original).

VII.

Jalba soborului mănăstirilor Neamțu și Secu urmată către Prea Sfințitul Mitropolit al Moldovei, din 1856 Iulie 13 cu No. 17.

După vechile așazăământuri recunoscute și de Regulamentul Organic al țării, toate corporatiile și toate stările locuitorilor din țară, dela clasele cele mai de jos și până la cele mai înalte, li se păstrează dreptul acel de mare cuviință de a-și alege ei singuri ocârmuitorii lor. Această înțeleaptă măsură, rostită și de sfintele canoane pentru cler, în câtă vreme s'au păzit cu stricteță la alegerile stareților și până când nu s'au amestecat la mijloc influența străină și înrăurirea celor de afară, este știut obștește că alegerile s'au făcut după Dumnezeu, căci în altfel cum l-ar putea ști soborul că este vrednic a le fi povățuitor și ocârmuitor nefiind din mijlocul lor.

Iară când din nenorocire s'a amănat punerea de stareț, sau au fost îngăduite amestecuri de dinafară, cari, și una și alta, fiind cu totul în potriva

hotărîrii sfințelor canoane și în contra așăzămintelor mănăstirii, au tras rezultate foarte vătămătoare atât pentru administrare cât și pentru păzirea vieții monahicești, pază cu stricteță a sfințelor canoane.

Căci calcarea unei legi, în urmările sale, atacă moralul, năravurile, până și temeliile întregi ale unei societăți. Și nația care nu se închină dogmelor și religiei sale merge spre căderea sa.

Adevărurile acestea sunt obștește cunoscute, precum este obștește netăgăduită proba la care au fost expuse aceste mănăstiri în anul trecut, 1855. Că: vreo câteva fețe de boieri, chemând pe părintele arhimandrit Dionisie din Țara-Muntenească, carele aproape de 30 de ani fiind ieșit dela mănăstire, și aducându-l aici la mănăstire, de îndată ne-au amenințat cu măsuri polițienești, ca să-l alegem de stareț, amenințându-ne cu măsuri de surgunie, încât văzându-ne în mijlocul măsurilor polițienești și a surgunurilor și primjdia pierderii mănăstirii ce ne stă de față dacă nu vom da înseris că-l primim și că-l cerem de stareț împotriva și în contra canoanelor și a așăzământului. Prin astfel de măsuri ne-au siluit de am dat o scrisoare către Domnul stăpânitor, precum că l-am primit și că-l cerem să ni-l întărească de stareț și altă scrisoare, tot din 24 Mai, către Inalt Prea Sfinția Voastră.

De atunci și până acum numitul arhimandrit, pentru scandalul lumii, pe toată ziua a desvălit purtări străine de chemarea monahicească. Străina vieată în plimbări, în mese și în petreceri, unele mai amenințătoare decât altele pentru stricarea vieții monahicești și pentru pierderea acestei sfinite lavre. Pe fiecare din noi ne-au tratat cu ocări și cu îngroziri, au dispozat apoi de averea acestei sfinite chinovii, nu după mărginirea așăzământului, ci după a sa voință și punere la cale, încât au adus destulă împrăștiere și ruinarea averii mănăstirii. Seminarul înființat de mănăstire astăzi se află prefăcut în școală publică, și așa prospectul și programul se vede cu totul abătut dela țintirea care a fost făcut. În sfârșit părintele arhimandrit Dionisie, ca stareț, în știință a călcat datoriile sale și rânduelile cuprinse în așăzământul mănăstirii, și din aceste abateri s'au pricinuit soborului vătămare și pagube și, după îndemnurile ce le-am dat câte odată, ca să se părăsească dela aceste abateri și să se îndrepteze, nu numai că n'a băgat de samă, ci încă cu ură și îngrozire ne-au prigunit, precum n'au voit a se supune nici ocărmuirii bisericii, de a primi să se facă îndreptări în cele materiale și întru cele duhovnicești.

În fața acestor triste urmări, prin cari părintele arhimandrit Dionisie, canoniceste singur în faptă s'a rupt de ocărmuirea bisericească, și singur prin aceste au tras asupra-și *caterisul* și *o osândă* sfințelor canoane. Toată suferința fiecărui sobornic și toată nenorocirea ce ajunsese mai fără vindecare, de îndată ce am primit cartea Inalt Prea Sfinției Voastre cu No. 1058, am

ridicat glas de mulțămire lui Dumnezeu că au făcut milă cu noi, căci altfel se prăpădiă mănăstirea, și cu toții de îndată schimbați, din adâncă desnădăjduire, în bucuria milei ce ați făcut cu soarta mănăstirii, am adus în îndeplinire *pecetluirea chiliilor părintelui Dionisie* despre care pe urmă s'au aflat că s'a dus cu un boier la mănăstirea Văratecul unde au și mas, și unde n'au voit a da ascultare poruncii Inalt Prea Sfinției Voastre, ca să vie înapoi să șadă *ne ieșit* din sobor până la venirea comisiei.

Prea Sfinte Stăpâne ! Vă rugăm în numele Maicii Domnului să Vă milostiviți a luă aminte că toate descriesele nenorociri ce au fost întunecat orizontul și au amenințat pierderea mănăstirii curg din următoarele împrejurări:

1. Că s'a prelungit legiuita punere de stareț, care pildă până în anul trecut n'a urmat de cându-i mănăstirea.

2. Că în potriva și în contra așăzământului mănăstirii s'au rânduit o persoană din afară, cu ofis, ca să fie împlinitor de stareț, care pildă iarăș până în anul trecut n'a urmat de când stă această sfântă lavră, de sute de ani. Incât ori una ori alta din aceste două, precum din ispită s'au cunoscut obștește, este destul să introducă la alegerea de stareț tot soiul de putinți vinovate de a se pierde și a se vătămă acest sf. locaș și a se atinge cu desăvârșire, și cea de pe urmă scânteie de religie și de evlavie ce au mai rămas în vatra acestei sf. locuinți pentru podoaba patriei și a nației.

Nevinovat va fi soborul, Prea Sf. Stăpâne, către prea cuviosul starețul Paisie înaintea înfricoșatei judecăți, pentru că noi ne-am pătruns de înalta chemare a sfințelor canoane și nu cu voință și cu bună primirea noastră au fost: nici prelungirea vreunei puneri de stareț, nici rânduirea cu ofis a vreunei persoane de dinafară ca să fie împlinitor de stareț. Nevinovat va fi soborul către fericirii ctitori înaintea înfricoșatei judecăți, căci noi pătrunzându-ne de chemarea pentru a răspunde scopului fericțiilor ctitori înzestrătorilor mănăstirii, precum și așteptării poporului bisericii lui Is. Hr., pe lângă spitalul de bolnavi, ospiciul de alienați și de săraci, fapte ale filantropiei evanghelice pe cari le-am practicat din început, noi ne cunoaștem că nici odată n'am dat prilejuri de nenorocire mănăstirii. Zilele noastre sunt în mâna lui Dumnezeu, soarta și viitorul acestei sfinte lavre care se fălește avându-vă pe scaunul chiriarhiei țării, spânzură astăzi numai la chibzuințele și ocrotirea Inalt Prea Sf. Voastre; cădem cu fierbinți lacrimi și Vă rugăm ca să ne apărați cu toiagul arhipăstoresc despre toate duhurile vicleniei, să poronciți grabnic a se face legiuita alegere de stareț după așăzământ, din sânul soborului, să ne apărați de meșteșugitele năvăliri de dinafară, să nu îngăduiți a se face prelungire alegerii, ca prin aceste chipuri această mănăstire să poată luă o direcție regulată, conform scopului fondato-

rilor și propășirii timpului. Și așa numele Înalt Prea Sfinției Voastre va împodobi istoria bisericii și a mănăstirii, că nu ați îngăduit a se da prilejuri de calcarea așăzământului, nici la punerea de stareț nici la administrarea averilor și mai cu seamă în paza cu stricteță a sfințelor canoane, pentru viețuirea noastră acelor ce ne-am adunat aici în numele Domnului.
(Urmează iscăliturile soborului).

VIII.

Jalba soborului mănăstirilor Neamțu și Secul adresată Caimacamului Teodor Balș, sub No. 83, anul 1856 August 10.

Această sfântă mănăstire Neamțu și Secul, care veacuri întregi și-au urmat frumoasa sa solie de a se rugă la altarul Atot Puterniciei pentru făcătorii săi de bine, de a ne ajutoră pe cei neputincioși, de a hrăni pe cei lipsiți, de a fi în sfârșit azil deschis pentru orice lipsă, pentru orice durere, pentru orice neputință trupească și sufletească. Falnică în practicarea aceasta, ea pururea s'a silit de a se arată vrednică binefacerilor prin râvnă, credință, slujbele și rugile sale de zi și de noapte către Părintele cel de sus, pentru fericirea și slava inimilor generoase, cu ochiri binevoitoare aspura acestor mănăstiri și, pătrunsă de cea mai vie și respectată cunoștință, a răspuns de mai cu deplinătate propășirilor timpului și așteptării poporului bisericii, pe lângă spitalul de bolnavi și ospiciile de alienați și de săraci, fapte ale filantropiei evanghelice, pe cari le-au practicat din început: au înființat seminarii care să fie via Domnului! o răsadniță duhovnicească! de neapărat și de mântuitor folos vieții monahicești, ca toate științele cerute pentru aceia cari au a împlini Dumnezeesca misie, ca biserica ortodoxă română să se înzestreze cu ai săi ierarhi și păstori zeloși. După aceste diregeri însă, mănăstirea în anul trecut a fost supusă la o cumplită probă, precum este cunoscut că vreo câteva fețe de boieri, venind cu părintele arhimandrit Dionisie, ce viețuise în Valahia aproape 30 de ani, n'au rămas amenințări și îngroziri spre a sili pe sobor de a-l primi, înspăimântându-ne cu surgun în toate părțile lumii, înspăimântări de a se vedea chiar desființată această sfântă lavră și, prin silă și înspăimântări, au luat înscrisuri dela sobor precum că l-am primit și că l-am ales de stareț.

Înalt Excelenția Voastră! Ar fi a abuză despre scumpele minute ale Excelenței Voestre, menite de Dumnezeu de a face fericirea atâtor mii de suflete, dacă și chiar în scurt vom arată, câte alte rele au tras după sine la cari din nou asupriri și înspăimântări a fost mănăstirea expusă, din partea părintelui arhimandritul Dionisie ca stareț, ne vom mărgini a declară Exce-

lenței Voastre că această vrednică de toată cinstea lavră, chiar a fost în primejdie de a se vedea desființată! Ea care, fondată și înzestrată de bine credincioșii Domni ai Moldovei, pentru că menirea părintelui arhimandrit Dionisie a fost ca să usurpeze regulile și așăzământul organic al mănăstirii și toate ramurile lui. În administrarea averilor au căutat totdeauna a face dispoziții, nu despre mărginirea așăzământului, ci despre voința și punerea la cale cu câțiva mireni ce s'au apropiat de sfinția sa, cu cari împreună au pricinuit dărăpănătoare răsipă în toate ale chinoviei de mai multe mii de galbeni, precum s'a arătat comisiei rânduită mai pe larg, în memoriul cu litera A și B, pe care întru tot plecați îndrăznim a-l alătură pe lângă aceasta.

Seminarul înființat de mănăstire, astăzi se află prefăcut în școală publică și așa prospectul și programul se vede cu totul abătut dela citirea întru care s'a făcut, zadarnică a rămas domneasca întăritură din 6 Octomvrie 1855, pusă pe anaforaua Inalt Prea Sfântului Mitropolit, cu hotărîre ca profesorii de clasele normale și gimnaziale și de cele ale teologiei să fie fețe bisericești, sau monahi cu dovezi de bune purtări și nici odată să nu poată rândui profesori mireni la acest seminar, potrivit cu art. 33 din așăzământul mănăstirii, care este întărit cu două hrisoave. Zadarnice au rămas toate stăruințele Inalt Prea Sfântului Mitropolit a-l face să înțeleagă că acest sfânt așăzământ de renaștere morală, de educație duhovnicească tinerilor monahi nu poate avea împărtășire cu amestecarea alunecărilor lumești. Trufașa semeție a mers până acolo de a se împotrivi hotărîrii ce înaltul cler al țării a dat în unanimitate la cercetarea sămilor anului trecut 1855 și nu au voit a se supune să se facă îndreptările în administrație și mai cu samă în viețuire paza cu strictetă a sfintelor canoane. Neprielnicile scopuri și sânguințe ce au avut, a fost de a se trage cu totul de sub controlul înaltului cler, de a face neputincioasă ocărmuirea bisericii, a nu avea amestec nici în cele duhovnicești pentru a se face îndreptările canonice fără a simți măcar că prin aceasta singur și-a tras asupra-și caterisul și osânda sf. canoane. Părinții soborului, expuși la tot felul de nevrednice maltratații, mănăstirea lovită în cei întâi ai ei slujbași, jignită în dreptăți cuprinse în așăzământ și chiar în legile organice ale țării, se așteaptă din zi în zi de a-și vedea desființarea sa.

Aceste triste împrejurări sunt cunoscute pe deplin Inalt Prea Sfântului Mitropolit, carele este încredințat de cuprinderea adevărului, că așezământul mănăstirii cu desăvârșire s'a calcat de părintele arhimandrit Dionisie, carele ca stareț a trebuit să dea pildă cu neabătuta sa păzire și urmarea sfinției sale, nu numai încât ne însuflă sfială și rușine până și de aduce-re aminte. Inalt Prea Sfinția sa cunoaște toate precum și abuzurile ce s'au introdus, cunoaște și mijloacele de vindecare ce-i trebuiesc, care sunt: ca

legiuirile ce sunt date să fie aspru păzite dela cel întâiu până la cel de pe urmă viețuitor. Pentrucă însuflând un obștesc bun nume și dând o mântuitoare pildă și cei din afară să fie îndemnați de a-l respectă.

Excelență! Inima Voastră generoasă bate pentru orice suferință a bisericii lui Isus Hristos. Un singur dar cuvânt generos rostit de Excelența Voastră ar fi de ajuns spre a aduce alinare și mângâere în inimile înspăimântatului sobor, spre a-i însuflă încrederea unui mai ferice viitor, spre a face în sfârșit ca aceste Dumnezeeshi lăcașuri, văzându-se mântuite de către Excelența Voastră, să îndoască dacă este cu puțință, fierbintele și necontenitele sale rugi pentru fericirea, puterea, și slava puterii Excelenței Voastre.
(urmează iscăliturile Soborului).

IX.

Jurnal încheiat de soborul țerii în privința purtării fostului stareț Dionisie Romanș.

Anul una mie opt sute cincizeci și șase, luna August în optsprezece zile. Iscăliții intrunindu-se în sfânta mitropolie și având în privire rezoluția căimăcămiei Principatului Moldovei din 16 zile, pusă pe raportul comisiei Inalt rânduită în urmarea anaforalei Prea Sfântului Mitropolit din 11 a trecutei luni Iulie, cu No. 1.164, asupra prea cuvioșiei sale arhim. Dionisie, starețul mănăstirii Neamțul și Secul, pentru necuviințele cele scandaloase și răsipa cea dărăpănătoare a averii acestei case, prin care rezoluție se recomandă mitropoliei acta și rezultatul comisiei care la fața locului au cercetat. Motivul după care prea cuvioșia sa n'au voit a se supune la cercetarea comisiei rânduită de către chiriaria țării în luna trecută (Iulie) a. e., după jurnalul încheiet în unanimitate de inaltul cler al țării în prilejul cercetării sânilor Mănăstirii pe anul 1855. Despre toate veniturile și cheltuielile mănăstirii urmate în timpul administrației prea cuv. sale, precum și toate acturile de împosuire, închiriere și altele atingătoare de proprietățile mănăstirii, de sunt conforme cu așazăământul organic al mănăstirii și de s'au păzit acestea în toate ramurile lui, și cazurile prevăzute de citata anaforă a Prea Sfântului Mitropolit. În față dar a rezoluției și a cuprinderii ei în sala sfintei mitropolii, după eu deamănantul luare aminte ce am făcut din protocolul pomenitei comisii și a încheierii sale s'au vederat: 1) Că prea cuvioșia sa, ca drept desvinovățire, au înfătoșat o rezoluție a fostului Domn Ghyka, prin care zădărnicește lucrarea comisiei, ca ori când s'ar înfătoșă o asemenea comisie să fie nelucrătoare, și aceasta la zi întâi a luni: lui Martie, așternută pe jalba prea cuvioșiei sale, prin care s'au tânguit că au aflat incredințator, că prea sfântul mitropolit rânduește comisie spre cercetarea sânilor, compusă de persoane devotate Prea Sfinției Sale și care în tot timpul, dela început, au fost contrarii și că-i este păra și judecarea totodată sau ca să zică c'au pregătit sentința înainte de a-l judecă și că nu se poate încrede în nepărțialitatea ei. Și apoi tot prea cuvioșia sa singur arată de neexactă aceasta, prin altă jalbă cu rezoluția domnească, tot intru acea zi Martie, tânguindu-se că inaltul cler n'au voit a-i incredință sâmile și nici arată cauza pentru care, făcând rugămintea Inălțimii Sale a regulă de aicea înainte darea sânilor într'un chip pe care Inălțimea Sa l-ar găsi mai de cuviință, pentru ca să nu se mai ivească greutăți în darea sânilor, nici alte pie-deci, se incuviințează facerea unui buget întărit de Inălțimea Sa, unde vor figură toate

cheltuielile prevăzute ale mănăstirii, asupra căreia au urmat domnească rezoluție în cuprindere: De vreme ce Prea Sfântul Mitropolit și Episcopii eparhioți n'au voit a încredința sămile mănăstirii, nici a arăta cauza pentru ce, apoi prea cuvioșia sa starețul va urmă cu sămile precum au urmat pe temeiul așăzământului, și cu adaosul cheltuielilor prelungite din înființarea institutului nou, după hrisov și a le păstră la actă precum ar fi încredințată. Aceste două jalbe, contrare una alteia, și una mai nedreaptă decât alta și tot într'o zi regularisite, dovedesc fățiș că nu sunt decât o neadevărată și defăimătoare pără ce prea cuvioșia sa au cugetat a face asupra ocărnuirii bisericești și vederată încercare spre a se smulge de sub controlul înaltului cler a țării, muștrându-l însă știința sa se înțelege de vinovat. Pentrucă mănăstirea încă dela Ghenar 1855, precum arată prin adresul ei No. 34, primind jurnalul încheiat în unanimitate de către înaltul cler a țării sub No. 199, în prilejul cercetării sămilor anilor 1852 și 1853, atât fostul stareț cât și prea cuvioșia sa nu s'au îngrijit a îndeplini îndatoririle care i sau prescris mănăstirii prin numărarisitul jurnal, neaparat pentru ținerea unei contabilități curată, și a puținții de a se controlă sămile veniturilor, adică cu facerea inventariului de averile mănăstirii, cu ținerea jurnalelor, cu regularea bugeturilor și celelalte neaparat îndepliniri în starea de a înlătură oricare abuzuri în administrarea materială, și în lipsa cărora au fost cu totul neputință a se cunoaște exactatitea sumilor de venituri și cheltuieli spre a se întări sămile anilor 1854 și 1855, mai ales în privirea sporirii abătutelor dispoziții vederate în acest prilej a anului 1855. Pentrucă Înălțimea Sa Domnul Ghyka, deși au pus rezoluție pe jalbele prea cuv. sale, socotindu-le de adevărate, neputându-le crede de o calomnie asupra înaltului cler, dar îndată ce au venit atuncea dela mănăstirea Neamțu în capitalie, convingându-se că acea comisie, hotărâtă prin încheierea jurnalului din luna lui Fevruarie 1856, au fost numită de către chiriarhie, că împreună cu starețul să organizeze atât ramul economic cât și a cel duhovnicesc, spre a nu se mai prileji în viitor nici un fel de abateri dela așăzământul mănăstirii, și tot odată spre a se lămuri nedumeririle ce s'au găsit în prilejul cercetării sămilor înfătoșate pe anul 1854 prin ofișul cu No. 900 din 10 Martie, au și poruncit prea cuvioșiei sale, puindu-i înainte ca comisia rânduită de Prea Sfântul Mitropolit să-și implinească misia în cercetarea sămilor, în facerea bugetelor și cu catagrafisirea obiectelor mănăstirii, care aceasta să o facă cunoscut comisiei spre întocmai urmare prea cuvioșia sa, însă deși primise adresa Prea Sfântului Mitropolit, No. 367, în care se chemă ajutorul și concursul său a se uni în lucrările comisiei care se află în mănăstire, precum și ofișul pomenit, totuș prea cuvioșia sa au cutezat a zădărnicii comisia, spre a nu se pune în cuvenită regulă acea casă, de a nu se mai face abateri dela așăzământul organic al mănăstirii, nu numai în administrarea materială a veniturilor și cheltuielilor, ci și în ceea ce privește mai cusamă podvigul calugăresc, paza cu strictetă a canoanelor și îndeplinirea menirii și a chemării duhovnicești din partea tuturor monahilor petrecători în numele Domnului în acele mănăstiri și schituri atârinate de ele. Pentrucă persoanele ce încheagă comisia erau Prea Sfinții Nectarie Hermeziu Sotiriopoleos, locotenent de episcop Romanului, Marchian Folescu Ieropoleos egumenul mănăstirii Coșula, amândoi cu metania din mănăstirea Neamțului și cu intenții prielnice casei, și prea cuvioșia sa arhimandritul Varnava, egumenul mănăstirii Pângarați, cari sunt departe de acea tânguire, că i-ar fi prigonitori prea cuvioșiei sale, și cari nu ar fi putut decât a fi devotate, nu numai adevărului ce l-ar fi cunoscut din descoperirile cercetării ce ar fi făcut; și pentrucă prin asemenea opinii ce au uneltit când cu jalbele citate, părând neadevăruri și defăimări asupra înaltului cler al țării, când cu nesupunere în lucrurile la cari eră chemat prin adresul No. 368 și prin domnescul ofiș, cu No. 900, de a se face îndreptări, și mai cu samă în

viețuirea, paza cu strictetă a sfintelor canoane, pentru care se făcuse atâta vuet în lume. S'au declarat nu numai nesupus ocărmuirii bisericii și neurmător citatului ofis, ci mai ales defăimător și pârș asupra ei, și răsvrătitor de rumperea bunelor relații între cler și înalta ocărmuire, ferindu-se prin cele mai vinovate chipuri, pentru ca să nu între comisia de a-i cercetă abuzurile, conduita și desăvârșita călcare în toate ramurile așază-mântului mănăstirii în cele de administrație, și mai cu samă în cele duhovnicești.

2) Din protocolul comisiei se vederează despre ceea ce s'au incredințat, că din căștiurile ce mănăstire aveă a primi la Sfântul Gheorghe 1855, s'au scăzut pe posesori cu suma de 177.188 lei pe temeiul invoirii pentru dijmuri, iară nu precum au zis prea cuvioșia sa că mănăstirea în altele ar fi fost datoare cu așa sumă de bani, că pentru cheltuielile ce au întreprins nu le-au chibzuit prin înțelegere cu soborul, nici toate veniturile intrate dela Sfântul Gheorghe 1855, au cheltuit și suma de 186,553 lei depozitul căștiurilor anilor celor de pe urmă. Și prin urmare atunci mănăstirea nu aveă cu ce întâmpină cheltuielile neapărate, că mai multe și însemnătoare condeie bănești, precum este că peste 40.000 lei ce au luat de pe locurile de pe Tg-Neamțului, despre cari sunt dovezi autentice, veniturile vămilor pădurii, unde se taie parcheturi anuale, veniturile de pe vânzarea fălcește care au făcut-o în parcheturi și altele, prea cuvioșia sa nu le-au încăssuit în veniturile mănăstirii, pentru cari rămâne răspunzător către mănăstire. Că pentru altele nici s'au lămurit despre cătimea veniturilor, precum și despre acele obiecte ce de către prea cuvioșia sa s'au luat dela visteria bisericii mănăstirii, cari toate acestea și altele comisia ce arată sunt pe deplin doveditoare adevărului arătat de Prea Sfântul Mitropolit prin pomenita anafora. Făcând așa încheiere comisia că nu au intrat în revizuirea socotelilor, decât în cercetarea numai acelor condeie cari s'au vederat în măsură dărăpănătoare pentru avutul mănăstirii, iară nici cum în general asupra sumelor despre cheltuielile ce s'ar fi făcut cu neorânduială, după confuzia ce s'au văzut în toate daturile și luaturile mănăstirii, fiind din venituri luate și netrecute, unele luate de dreptul de stareț și altele prin a lui atașate fețe mirene, fără închezeșluri morale și materiale, și cu colosala cheltueală prevăzută în art. 4, din memoarul ce au dat sfatul soborului, comisia s'au incredințat că pentru așa dispoziție, care cere foarte mari cheltuieli, prea cuvioșia sa nu s'au sfătuit cu soborul, nici cu persoanele cerute de art. 20, 21 și 25 din așazământ și nici cu mijloacele mănăstirii. Prin urmare storecând toate mijloacele, astăzi mănăstirea nu are nici cum bani în cassă, decât niște rămășiți de căștiuri care cu ingreuere se pot încassă, și mănăstirea va fi nevoită de a se supune la împrumutări bănești, atât pentru plata datoriilor prevăzute în citatul articol, cât și spre a întâmpină neaparatele cheltuieli a casei.

Incredințându-ne în sfârșit din cele ce comisia rânduită au putut descoperi, precum și din jalba soborului că prea cuvioșia sa, chiar dela începutul rânduiri sale de stareț, în știință au călcat datoriile sale și rânduielile cuprinse în regulamentul organic al mănăstirii și din asemenea abateri s'au pricinuit vătămăre și pagube dărăpănătoare acelei case, pentru care vederate pagubi și vătămări §§ 24 și 41 din pomenitul așazământ il supune sub judecata și canonisirea soborului și sfintelor canoane, mai având în privire citata jalbă întemeietă pe așazământul pomenit, care osebit că nu poate fi creditivă, dar pe cum se vederează mulțimea abuzurilor ce comisia arată, provin mai cu samă din aceea că purtările și conduita prea cuvioșiei sale au fost cu covârșire împotriva regulilor de povățuire ce s'au așazăt de către fericitul întru pomenire prea cuviosul arhimandrit, starețul Paisie, regule cari au slujit de temelie și la facerea așazământului organic a mănăstirii la 1843, și mai ales avându-se în privirea că prea cuvioșia sa nemai sfiindu-se nici de legi, nici de sfintele canoane, nici de datoriile epanghelniciei sale (?) nu numai că

au arătat neascultare și nesupunere către înaltul cler al țării la povătuirile ce au dat, vrând ca prin duhul blândeților a-i îndreptă abaterile, pentru care se făcuse atâta vuet în lume, dar încă au cutezat a ridică neadevăratele și defăimătoarele arătări asupra înaltului cler al țării, trecându-și măsurile și hotarele epanghelniei până acolo, a declară păra neadevărată asupra ocârmuirii bisericii și răsvrător de ruperea bunelor relații între cler și înalta ocârmuire. Făcându-se prin asemenea vinovat legilor și sfințelor canoane.

Deci pe aceste temeiri și în conglăsuire cu sfințele canoane, cari deși hotărăsc o aspră osândă, noi însă cu pogorământ hotărăm a rămânea depărtat pentru totdeauna de povătuitorii turmei cuvântătoare și dela asemenea sfințe așazăminte, pentru a nu mai adăogi defăimare trepte prin asemenea osândite urmări, pentru cari s'au incheiet acest jurnal spre știință de aceasta ce am hotărit.

Iar în cât privește cercetarea sămilor, condeile bănești și odoarele bisericii, că comisia au putut descoperi că lipsesc, Prea Sfântul Mitropolit va rândui o persoană care va stăru în desbaterea acestora la mânăstire spre a nu rămâne mânăstirea și biserica în păgubire.

(ss) SOFRONIE, MITROPOLIT MOLDOVEI (MICLESCU); MELETIE SARDION (DELA SF. SPIRIDON), MELETIE EPISCOPUL HUȘULUI (ISTRATE); GHENADIE TRIPOLEOS (ȘENDREA); FILARET STAVROPOLEOS (SCRIBAN).

No. 1246 August 18, anul 1856.

(Din dosarele Mitropoliei Moldovei).

X.

Caimacamul Moldovei către stareșul Gherasim.

Cuvioșiei sale monahului Gherasim.

Înștiințându-mă din anaforaua Prea Sfințitului Mitropolit No. 287, că soborul mânăstirilor Neamțul și Secul, povătuindu-se de așazământ, au ales de stareș în unanimitate pe cuvioșia ta, eu am recunoscut cu plăcere asemenea alegere și, prin actul de față, Te întăresc pe vieată în postul de stareș a numitelor mânăstiri. Pășind dar în această sfântă funcție, recomandez cuvioșiei tale a te pătrunde cu deosebire de însemnătatea sarcinii la care ești chemat, și să pui toată silința a păzi în totul sfințele canoane, buna orânduială și regulata în administrație, în care să te povătuiești de așazămintele în lucrare.

Totodată, fiindcă introducerea și răspândirea luminii învățăturilor în acel sobor este adânc simțită, și se cere neapărat dela cei ce sunt chemați a povățui turma binecuvântătoare, apoi cuvioșia ta, pătrunzându-te de acest mare adevăr, să fii cu privigherea cea mai deaproape ca seminarul de mânăstire și școala din Târgul-Neamțul să propășească întocmai după programele statornicite, și să fie ținute în cea mai bună rânduială pentru ca să producă rezultate folositoare; și astfel, prin o direcție regulată și nemerită ce să aștept dela cuvioșia ta și prin răspândirea învățăturilor mântuitoare, să ajungă acele mânăstiri a răspunde la dorința glorioșilor fondatori, și la dorința țării întemeietă pe trebuința timpului de față.

(Subscris) TEODOR BALȘ.

(Contrasemnat) G. ASACHI.

Iași în 29 August 1.856, No. 4180. (Din dosarele Ministerului de Culte).

XI.

Jalba stareșului Gherasim al mânăstirii Neamțului către Prea Sfințitul Mitropolit pentru desființarea școalelor.

Norocindu-se soborul acestor sfințe mânăstiri Neamțul și Secul de venirea Inalt Excelenței Sale ocârmuitorului țării, această norocire au fost cu atâta mai mare, prilejân-

du-se tocmai când se regulă facerea bugetului pentru cheltuielile mănăstirii pe anul viitor 1857, cu ținerea mănăstirilor și a schiturilor acestora, cu ținerea bolniței bătrânilor, cu ținerea bolniței celor nimiciți de lupte grele, cu ținerea arhondaricurilor, cu medicamentele și spițeria din mănăstire, cu ținerea ospitalului din Târgul Neamțului și cu medicamentele spițeriei de acolo, cari se dau gratis omenirii pătiminde. S'au înfățișat Inalt Excelenței Sale, atât lămuririle actuale a veniturilor fics (sic), precum și cheltuielile. În fața acestora s'au încredințat însuș că, cu toată chibzuința și cu toată iconomia putincioasă, cu mare greu și de abia veniturile pot îmbracă cheltuielile arătate, iar apoi pentru programele cuprinse în hrisoavele din 1855 cu No. 3.016 și din 1856, No. 1.274, prin curs de 16 ani, și clasele gimnaziale cu un internat de 50 studenți, în Târgul-Neamțului, care nu au putut a se pune în aplicație, nici însuș de aceia cari le-au mijlocit, din lipsa mijloacelor, și cari fiind în contra lumnatelor hrisoave din 1843 și din 1850 întăritoare zisului așăzământ, smeritul stareț, dimpreună cu soborul, văzând pe de o parte că acele cu bună samă nu pot în faptă rezultă decât în desființarea acestor sfinte mănăstiri, pentru care lumnatul hrisov din anul 1850, cu No. 659, tocmai spre a feri o asemenea primejdie și desființare, anume se rostește: că nu va putea niciodată învoi împrejurări cari ar meni risipirea unei case Dumnezești, ce deapaurarea au fost slava și cinstea pământului, prin jaloba sub No. 33 au repetat Excelenței Sale împrejurările acelor două hrisoave din 1855 și din 1856, că dela sine rămân desființate, asupra căreia puind înalta sa rezoluție din 25 a următoarei, întru tot supuși o alăturăm pe lângă aceste Inalt Prea Sfinției Voastre.

Prea Sfințite și mult milostive Stăpâne! Nici umilitul stareț, nici smeritul sobor, nu putem suferi a ne face risipitorii acestor sfinte mănăstiri și cu atâta mai puțin nu veți îngădui Inalt Prea Sfinția Voastră o asemenea neleguire. Pomenita jalbă este dreaptă și cu totul întemeiată pe legiurile articolului 33 din așăzământul organic al acestor mănăstiri, singura piatră de temelie, pe care numai întemeindu-se, pot ca să aibă țara dispozițiile acestei chinovii. Mănăstirea are trebuință de o școală monahică potrivită cu trebuința mănăstirii, potrivită cu hotărîrea art. 33 din așăzământ, și nicidecum mai mult, pentru ca să poată avea și în faptă aplicația ei și supt următoarele drepturi și mărginiri :

A) Școala aceasta, întru administrația sa din lăuntru, să fie supusă tuturor regulilor ce se vor statornici numai de către autoritățile acestei mănăstiri, care să aibă neapărata inspecție morală și materială asupra-i.

B) Învățăturile să se propue în limba patriei : moldovenește, grecește și rusește. Iar întinderea de orânduirea lor să se adopteze pe timp de patru ani, după anexa litera A din legiuirea votată de Divanul Obștesc la anul 1851, învățături pregătitoare, anume cerate și de art. 33 din așăzământul acestor mănăstiri: afară de muzica vocală, adică: 1. Gramatica românească, 2. Istoria Sfântă pe larg, 3. Istoria Bisericească pe scurt, 4. Aritmetica toată, 5. Geografia nouă și veche, 6. Istoria universală și a patriei pe scurt, 7. Retorica. 8. Dogmatica, 9. Pastorală, 10. Limba grecească, 11. Limba rusească care nu va fi obligatorie, 12. Cântările bisericesti și Tipicul pe larg, 13. Citirea și talmăcirea noului Testament.

C) Profesorii, ca unii ce au a fi plătiți de către sf. mănăstire, se vor numi totdeauna de către mănăstire și vor atârna deadreptul de autoritatea sfintei mănăstiri, care însă îi va alege dintre acei monahi cu dovezi de bune purtări, cari vor avea autorizația episcopiei seminariei centrale pentru exersarea profesiei de învățători.

D) Examenele la această școală să se facă regulat ca și la celelalte școli eparhiale pentru clerul monahic; la cari epitropia seminariei centrale va avea dreptul și îngrijirea

de a trimite un delegat asistent, iar atestatele se vor slobozi de către însuș autoritățile sfintei mânăstiri.

E) Tinerii monahi sau frați de aiurea niciodată nu vor putea fi primiți în această școală potrivit cu hotărîrea art. 33 din așazăământul mânăstirii, unde zice că se hotărăște cu nestrămutare, că numai tinerimea soborului acestuia va putea ascultă arătatele învățături, la cari nu va fi nici decum iertat, nici se va putea face silă despre nimeni, a se primi mireni ori preoți de mir sau călugări de pe la alte mânăstiri.

Deci smeritul stareț, dimpreună cu soborul, pentru păzirea cu nestrămutare a acestor orânduri, și spre ferirea sfintei mânăstiri de amestecul oricărei alte autorități bisericesti sau politicești, cu umilință cade la apostoleștile picioare a Inalt Preaosfinției Voastre, ca să vă milostiviți a mijloci de a se întări cu hrisov ținerea acestei școli în mărginirea prescrisă mai sus. Iar acele două hrisoave din urmă, cari n'au putut a se pune în aplicație nici de însuși acei cari le-au mijlocit, cu multă smerenie ne rugăm să vă milostiviți asupra acestor sfinte mânăstiri, a mijloci ca să rămăe nelucrătoare pentru totdeauna, ca unele ce sunt în contra așazăământului organic a mânăstirii, în contra luminatelor hrisoave din anii 1843 și 1850 întăritoare zisului așazăământ, în contra apoi și a hrisovului din 1853. Pentrucă cu bună seamă altmintrelea nu ar putea în faptă rezultă decât o vederată și grabnică răsturnare și desfințarea acestor sfinte mânăstiri.

(Iscăliți) GHERASIM ARHIMANDRIT ȘI STAREȚ SFINTELOR MÂNĂSTIRI NEAMȚUL ȘI SECUL, AUGUSTIN DUHOVNIC SFÂNF. MÂNĂST. SECUL, DIMITRIE DUHOVNIC, SAVA DUHOVNIC, ARSENIE DUHOVNIC, TEODOSIE DUHOVNIC, ANDRONIC DUHOVNIC, BLASIE IEROMONAH, IRIMIA ICONOM.

No. 30, Septemvrie 1856.

XII.

Mitropolitul Sofronie către Caimacam.

Prea cuvioșia sa starețul și părinții soborului sfintelor mânăstiri Neamțul și Secul, mi-au adresat jalba din 30 a trecutei luni Septemvrie No. 50, ce o alăturez în copie aicea spre lămurirea Excelenței Voastre, de cererile ce fac, și fiindcă tot intru această cauză prea cuvioșia sa și soborul v'au dat jalbă și Excelenței Voastre, și cu rezoluția din 25 a trecutei luni mi-ați recomandat-o ca să-i fac cuvenitele luări aminte și prin anaforă să vi le aduc la știință spre cea mai departe lucrare, că după toată luare aminte ce am făcut, ca pentru cea dintăiu chinovie a țării, și ca pentru o regularisire ce privește iarăș în binele obștesc al clerului, găsesc de cuviință, unindu-se și Excelența Voastră, ca să se adune soborul din cliros, și câțiva din boieri ce veți găsi de cuviință a-i rândui întru aceasta, să consultăm, aici la mitropolie, și potrivit cu mijloacele mânăstirii și cu legitimitatea așazăământului hărăzit acestei chinovii, să socotim ceea ce va fi de cuviință pentru punerea la cale a regularisirilor făcute prin pomenitele jalbe și despre rezultat să vi se aducă la cunoștință.

No. 1460. 6 Octomvrie 1856.

Al Excelenței Voastre smerit către Dumnezeu rugător,
(semnat) SOFRONIE MITROPOLITUL MOLDOVEI.

*Rezoluția răposatului Caimacam.
Sfatului Administrativ.*

Propunerea aceasta nefiind întemeiată pe vreun așazăământ sau măcar pe vreun antecedent, nu se poate încuviință, decât sfatul va întoarce luare aminte asupra neînchi-

purii mănăstirii, și asupra inponceșăturilor ce se infătoșează prin hrisoavele slobozite ei și de chibzuirea ce va face întru aceasta, îmi va referă.

In 15 Octomvrie 1856.

(Subscris) TEODOR BALȘ.

XIII.

Anaforaua Sfatului Administrativ adresată Caimacamului la 12 Noemvrie 1856. No. 4.112.

Exceleța Voastră,

Prea Sfântul Mitropolit, pe lângă anaforaua din 6 Octomvrie trecut, sub No. 1.460, au prezentat Exceleței Voastre copie după suplica starețului și soborului sfințelor mănăstiri Neamțul și Secul.

Cu cerere întâiu de a rămâne nelucrătoare programele cuprinse în hrisoavele domnești din anul 1855, sub No. 3016, și din anul 1856 sub No. 1.274, pentru școala din Târgul-Neamțului, regulate aceste programe pe curs de 16 ani, cu clasele gimnaziale și un internat de 50 studenți; în privirea strămtorării mijloacelor bănești a sfințelor mănăstiri Neamțul și Secul.

Și al doilea de a se înființa în mănăstire o școală monahică, în conformitate cu rostirea art. 33 din așăzământul organic al mănăstirilor.

Și pe principiile următoare:

A) Școala aceasta întru administrația sa din lăuntru, să fie supusă tuturor regulilor ce se vor statornici numai de către autoritățile acestei mănăstiri, cari să aibă neapărată inspecție morală asupra-i.

B) Învățăturile să se propue: românește, grecește și rusește, iară întinderea de orânduirea lor să se adopteze pe curs de 4 ani, după anexa lit. A din legiuirea votată de Divanul Obștesc la anul 1851, învățături pregătitoare anume cerute și de art. 33 din așăzământul acestor mănăstiri, afară de muzica vocală, adică; I) Gramatica românească, al II-lea) Istoria Sfântă pe larg, III) Istoria bisericăscă pe scurt, IV) Aritmetica toată, V) Geografia nouă și veche, 6) Istoria Universală și a patriei pe scurt, VII) Retorica, 8) Dogmatica, 9) Pastorală, 10) Limba Grecească, 11) Limba rusească care nu va fi obligatorie, 13) Cetirea și tălmăcirea Noului Testament.

Profesorii, ca unii ce au a fi plățiți de către sfânta mănăstire, se vor numi totdeauna de către mănăstire, și vor atârna deadreptul de autoritatea sfintei mănăstiri.

Mănăstirea însă să-i aleagă din acei monahi cu dovezi de bune purtări, cari vor avea autorizația epitropiei seminarului central pentru exersarea profesiei de învățători.

C) Examelele la această școală să se facă regulat ca și la celelalte școli eparhiale pentru clerul monahic, la care epitropia seminarului central să aibă dreptul și îngrijirea de a trimete un delegat asistent, iară atestatele să se sloboadă de către însăși autoritățile sfintei mănăstiri.

D) Tinerii monahi sau frați de aiurea nici odată să nu fie primiți în această școală potrivit cu hotărîrea art. 33 din așăzământul mănăstirii unde zice că:

«Se hotărăște cu nestrămutare că numai tinerimea soborului acestuia va putea ascultă arătatele învățături, la cari va fi nici de cum iertat, nici se va putea face silă despre nimeni a se primi mireni, ori preoți de miri sau călugări de pe la alte mănăstiri.»

În vederea aceasta, Prea Sfântul Mitropolit au propus prin numărata anaforă că dacă Exceleța Voastră va incuviința, apoi să se adune sobor de cler și câțiva din boieri la mitropolie, spre consultarea și hotărîrea celor de cuviință întru aceasta, după mărginirea așăzământului hărăzit numitelor mănăstiri.

Iară Excelența Voastră ați binevoit a recomanda sfatului o asemenea anaforă cu următoarea rezoluție:

«Propunerea aceasta nefiind intemeiată pe vreun așazământ sau măcar pe vreun antecedent nu se poate încuviința.

«Decât sfatul va întoarce luare aminte asupra neînchipuirii mănăstirii și asupra înponcișeturilor ce înfățoșază hrisoavele slobozite ei și de chibzuirea ce va face intru aceasta imi va referă».

Deci Sfatul Administrativ Extraordinar, având în vedere prescriesele cereri ale soborului, atât pentru mărginirea școalei din Tg.-Neamțului cât și pentru înființarea școalei propuse de monahi, este de socotință de a se învoi de a rămâne școala din Târgul-Neamțului, după statutul fundației sale din anul 1853, fără internat, după însuș dorința starețului împreună cu soborul.

Iar acea pentru monahi a se organiza pe principiile și după programele încuviințate la celelalte seminarii din țară.

Definitiva hotărâre însă rămâne la încuviințarea Excelenței Voastre către care Sfatul cu respect se referază.

(Iscăliți). T. BALȘ, C. CATARGIU, A. STURDZA, P. SCHELETI, G. ASACHI, A. RUSU.

Rezoluția Excelenței Sale:

Se încuviințează propunerea de față a sfatului și, spre aplicarea ei de întocmai, cum și a se statornici în viitor, se va slobozi hrisov. 1856, Noemvrie 12.

XIV.

Observații la jalba starețului Gherasim către Prea Sfințitul Mitropolit Sofronie, pentru desființarea școalelor din mănăstirea Neamțului și a gimnaziului din Târg.

Deși scopul nostru nu este altul decât a publică hrisoavele fostului Domn Grigorie Ghyka și actele atingătoare de înființarea seminariei din sfânta mănăstire Neamțul, cum și a gimnaziului și a internatului din Târgul-Neamțului, asemenea și lucrările făcute în timpul cămăcămiei răposatului Teodor Balș, spre desființarea acestor școale, și a lăsa ca publicul nepărtinitor și viitorimea să judece aceste lucruri, socotim însă de datoria noastră a face oarecare observații drepte jalbei ce starețul Gherasim au dat Prea Sfințitului Mitropolit, cerând stricarea acestor așazăminte, a cărora desființare au umplut de durere inimile, nu numai a părinților iubitori de fii, cari nu au mijloace a-și trimite copii lor mai departe pentru învățătură, ci și a tuturor patrioților bine gânditori.

Pricina de căpetenie pentru care cere desființarea școalelor, zice starețul, că este neajungerea venitului, pe care îl arată că se cheltuiește cu atâtea și atâtea lucruri, precum ținerea mănăstirilor și a schiturilor, spitalul, bolnița bătrânilor și a smintțiilor, arhondaricul și altele.

La acestea răspunsul este foarte simplu: arhimandritul Dionisie, când a fost numit stareț, au găsit tot venitul cheltuit precum și depozitele, încă și o datorie de 297.068 lei, iar călugării nu primise porția de îmbrăcăminte nici pe anul 1854 nici pe 1855, și în camara mănăstirii nu se găsiă nimic.

Cu toate acestea au ținut mănăstirile mai bine decât până aci, au dat haine la toți, au plătit datoriile, au făcut încăperi pentru internat (vezi *Gazeta de Moldova No. 22*, anul 1856) în care toate aceste se arată pe larg), și la ieșirea sa nu numai n'au lăsat mănăstirea datoare, ci a lăsat și bani în casă.

Starețul de acum se îngrijește de programele din hrisoavele din anul 1855, No. 3.016, și din 1856, No. 1.274, cu un întins curs de 16 ani, și care zice că n'au putut a se pune în aplicație.

XIV-a.

Tabloul de venitul mănăstirilor Neamțului și Secul pe anul 1855—1856.

	Lei	Par.
La intrarea arhimandritului Dionisie i s'au înfătoșat de cătră călugării ce cârmuiau averea mănăstirii lista de venitul regulat și întâmplător în sumă de	824.552	4
Pe șapte luni dela intrarea arhimandritului în stăreție, au dat socoteală la mitropolie (afară de produsele a 15 moșii căutate pe contul casei) de	1.533.324	—
Spor în venit regulat anual dela câteva moșioare și acarete s'au făcut de	197.143	—
Datorii ale mănăstirii la osebite locuri, lăsate de foștii stareți și cari s'au plătit în timpul stăreției. arh. Dionisie, precum se vede în socoteala dată la mitropolie	297.068	—

Venitul pe 1856.

Venitul total dela 1 Ianuarie până la 10 Iulie, în care intră și depozitul de lei 45.067 parale 20 din câteva acarete date în Ianuarie	583.145	21
Cheltuieli pe aceste 10 luni cu ținerea mănăstirii, reparații, lucrul viilor și a 14 moșii căutate pe socoteala mănăstirii	561.261	8
Rămân în camara mănăstirii către 10 Iulie, în numărătoare și câteva rămășițe din câștiul întreg al Sf. Gheorghe, afară de câștiul Sf. Dumitru, cum și venitul moșiilor căutate pe contul mănăstirii, care este cunoscut că se încăsuește toamna	166.856	—

N. B. Aceste observații s'au tras din chiar condicile mănăstirii, spre a se da publicității, ca să se astupe gura rău voritorilor ce nu încetează a zice că arh. Dionisie la scoaterea sa au lăsat casa datoare, și de aceea n'au putut ține școalele, cum și de a deșteptă (trezi) chiar și pe părinții din chinoviu, ce sunt lăsați într'o desăvârșită necunoștință despre interesele casei, care sunt monopolul numai a vreo câțiva ce profită cu paguba celorlalți.

XV.

Starețul de Neamțu către mitropolit.

I. P. S. S. Mitropolitul.

Fiindcă vechilul ce l-au avut aceste mănăstiri din stânga Prutului, în Basarabia, căutător intereselor moșiilor mănăstirilor aflătoare acolo, au murit

încă dela anul 1856, în locul căruia urmând a se rândui un altul, s'au găsit de cuviință că mai înainte de toate să aibă mănăstirea o lămurită știință despre toate procesurile atingătoare de proprietățile sale de acolo. Drept care am și rânduit pe ieromonahul Teofan Criste, vechilul mănăstirii, ca să meargă acolo și să cerceteze în ce stau toate procesele atingătoare de mănăstire și informându-se despre toate, să aducă lămurită știință la mănăstire. După care apoi să se poată chibzui și rândui vechilul ce se va însărcina cu asemenea lucrări. Pentru care cu plecate metanii, vă rog să vă milostiviți a mijloci locului cuvenit a i se învoi trecere în Basarabia slobozindu-i-se pașaportul cu trecerea mai de multe ori și întoarcere, pentru care în dosul acesteia i s'au însemnat și fizionomia.

1858 Ianuarie 10, No. 14 (1).

XV-a.

Plenipotență (2),

Prin care se împuternicește din partea acestor sfinte mănăstiri Neamțul și Secul pe Sfinția Sa Ieromonahul Teofan Cristea, din acest sobor, de a merge în Basarabia spre a aduce o lămurită știință despre toate interesele atingătoare de proprietățile acestor mănăstiri aflătoare acum, deci spre a fi cunoscut întru aceasta, i s'au dat această plenipotență adeverită cu iscălitura cuvenită și punerea peceții.

No. 15. 1858 Ianuarie 10.

(Iscălit) GHERASIM, ARHIMANDRIT ȘI STAREȚ SF. MĂNĂSTIRI NEAMȚUL ȘI SECUL.

(Urmează adevेरirea Divanului de întărituri).

Originala plenipotență a căreia copie este trecută mai sus, o am primit.

(Iscălit) TEOFAN IEROMONAHUL CRISTEA.

(1) Din dosarele Mitropoliei Moldovei.

(2) Ibidem.

XVI.

Bugetul mănăștirilor Neamțul și Secul pe anul 1858.

INCĂRCĂRILE.

Venitul moșiilor pe anul 1858.

	Lei	B.	Lei	B.
Moșia Munții	111.407	—		
» Săbăoanii	98.716	—		
» Tg. Neamțu, Răuceștii și Oglinzii	92.500	—		
» Brăteștii	37.000	—		
» Târpeștii	29.822	—		
» Davidenii	26.122	—		
» Oșlobenii	19.647	—		
» Giuleștii	19.388	—		
» Scoposenii	12.950	—		
» Durăștii	9.250	—		
» Băloșești	3.700	—		
» Parte din Jigoreni	1.887	—		
» » din Crăești, ținutul Vaslui	592	—		
» Pământurile dela Gârle	2.800	—		
» Mogoșeștii și Volintireștii	99.900	—		
» Piscu și Hârseștii	61.087	—		
» Epurenii	42.957	—		
» Orțeștii și Boroaea	33.300	—		
» Năneștii	8.547	—		
» Ciofreștii	8.251	—		
» Tâmpăștii și parte din Crăești, ținutul Neamțu	7.844	—		
» Pleșeștii, ținutul Suceava	9.287	—		
Suma totală a moșiilor din Moldova			736.954	—

Venitul moșiilor din Basarabia imposesiete dela anul 1858
Apr. 23 și până la asemenea lună și zi, 1864, adică :

Moșia Cotova cu parte din Burdujeni	}	216.024	—
» Visoca, Cricicăuții și Pelineii			
» Vatra Iazului			
» Șolcanii			
» Nemțanii			
» Valea Rusului			
» Vlădenii, și			
» Mireștii			

(1) Aici este vorba de bani valorând câte $\frac{1}{3}$ de pară. Bani erau o monedă convențională care nu există de fapt.

Venitul dughenilor și a altor acareturi de prin târguri.

		Lei	B.	Lei	B.
Dela 15 dughene din capitala Iași . . .	} Imposesiete dela	21.090	—		
Dela magazia din orașul Galați . . .		4.625	—		
Dela dughenile din Tg. Roman . . .	} 1855 Oct. 26 până la				
	1858, iar Oct. 26	3.549	—		
Casele dela Tomazichi, din Iași, dela 1856	} Aprilie 23 și până				
la aceeași lună și zi, anul 1859		4.847	—		
Dugheana din Botoșani dela 23 Aprilie 1858	} și până la aceeași				
lună și zi, anul 1861		2.590	—		
Spîțaria		6.845	—		
Salhanaoa		1.500	—		
Casele dela Mantacaș		1.850	—		
Dugheana de piatră cu 2 rânduri		1.201	—		
O dugheană a schit. Vovidenia		475	60		
Altă dugheană tij		475	60		
Altă dugheană tij		310	—		
Altă dugheană tij		310	—		
Două dughene dela răp. Varnava Gorgos		451	—		
Un han tij					
Un han dela Gheorghe Aron		962	—		
Dugheana de lângă d-l stol. Chiriac Fasolă		623	—		
Dugheana de lângă Vasile Târpescu		172	—		
O căsuță din mahalaua Tuțuenilor		111	—		
O căsuță acoperită cu paie		37	—		
				52.024	—

Toate aceste acarete aflătoare în Tg. Neamțului s'au imposesiet dela an. 1856, Apr. 23 și până la 1859, iarăș Apr. 23 afară de casele lui Mantacaș a cărora imposesuire se prelungeste până la anul 1860, iarăș Aprilie 23.

Bezmănuri de locuri și vaduri de moară.

Un loc dat de veci de d-lui Sion	} Aceste locuri sunt in	170	—		
Două locuri de lângă locurile schitului Urgueștii					
Pentru 4 locuri in ulița Neamțului		416	—		
Un loc de pe Podul Vechiu		65	—		
				651	—
Un loc în Târgu de Jos tij		50	—		
Un loc dela Ihăl Zarafu din Iași		108	—		
Un loc în Tg. Bacăului		110	—		
Un loc în Tg. Frumos, pe care acolo este cârciumă, imposesietă dela 23 Aprilie 1857 până la 1860 iarăș Aprilie 23		666	—		
Două vaduri de moară pe moșia Ocea		200	—		
Un vad pe moșia Vânătorii		40	—		
Pentru un loc sterp din Roman, ce s'a dat că să se facă binal pe el, pe 14 ani începători dela 1857 Aprilie 23 zile		111	—		
Bezmănul unui loc sterp din Galați		277	60		
				2.213	60

Venitul orenzilor, a morilor și a pivelor aflătoare pe moșiile rămase în căutarea casei.

	Lei	B.
Orânda din Vânători, inposesietă dela 23 Aprilie 1858 și până la asemenea lună și zi 1861	9.250	—
Moara cu 3 pietre dela Podiș ce-i zic a lui Ureche	2.060	—
Moara cu o piatră din gura Saseuții	720	—
Piva cu 2 găvane din sus de Condreni	610	—
Moara cu o piatră dela Iuncă	—	—
Moara cu 2 pietre de lângă rohatcă	900	—
Moara cu o piatră și 2 găvane de sumane	501	—
Piva cu 2 găvane în prund	1.006	—
7 pive, una cu 2 găvane și celelalte cu câte una	901	—
Moara cu 2 pietre în fagi	1.100	—
Moara din prund, din Spini, cu două pietre, închiriată de fostul stareț, părintele arhimandrit Dionisie, dela 1856 Aprilie 23 până la 1859, iarăș Aprilie 23, banii chiriei s'au primit tot de Sfinția Sa atuncea, precum glăsuște înscrisul ce se păstrează.		
Moara cu două pietre sub cetate, inposietă dela 15 Iulie 1857 până la 23 Aprilie 1859	3.219	—
Moara cu 3 pietre dela Hrinco, pe moșia Vânătorii, inposesietă dela 1 Ianuarie 1858 și până la aceeaș lună și zi anul 1861	4.181	—
Moara pe Godovana	2.015	—
Moara cu 2 pietre dela Bivol	2.275	—
Piva cu 2 găvane	301	—
Orânda de pe moșia Ocea inposesietă dela anul 1856 Noembrie 15 până la 1853 Aprilie 23	2.960	—
O moară tot pe moșia Ocea cu o piatră numită a lui Porfirie, inposesietă dela 23 Aprilie 1857 și până la 1859 iarăș Aprilie 23	1.375	—
Moara cu 2 pietre dela bahnă pe moșia Timișești inposesietă dela anul 1856 Aprilie 23 și până la 1859 iarăș Apr. 23	2.044	—
Moara dela Izvoare, tot pe Timeșești, cu o piatră și 3 găvane de făcut pasat, au rămas pe socoteala mănăstirii	5.105	—
Orânda din Preoțești, moșia Timișeștilor, tot dela 1856 Aprilie 23 și până la 1859, iarăș Aprilie 23	2.627	—
Moara nouă cu 2 pietre pe moșia Petricani, inposesietă dela anul 1856, Aprilie 23 și până la 1859, iarăș Aprilie 23	1.130	—
Orânda dela drumul mare, tot din Petricani, dela 1857 Octomvrie 26 până la 1859 Aprilie 23	3.211	—
Moara cu 2 pietre pe moșia Petricanii, făcută din nou de Teodor Botezatu	1.110	—
Moara cu 2 pietre pe moșia Măneștii numită La Plop, dela anul 1856 Aprilie 23 până la 1859, iarăș Aprilie 23	6.660	—
Orânda din Mănești dela anul 1856 Aprilie 23 și până la a-1859, iarăș Aprilie 23 zile	1.110	—

Aceste acareturi aflătoare pe moșia Vânătorii sau inposesietă dela 1856 și până la 1859 Aprilie 23.

	Lei	B.	Lei	B.
Orânda } De pe moșia Nemțișorul, inposesietă dela	7.548	—		
Morișca cu o piatră } 1856 până la 1859	555	—		
Morișca cu o piatră } De pe cătunul	150	60		
O altă morișcă tot cu o piatră } Groșii	150	60		
Orânda din Drăhoești	1.240	—		
Orânda din Brusturi	1.510	—		
Orânda din Poiana Prisăcii	1.500	—		
Hanul de pe moșia Bălțații au rămas pe socoteala mitocului	—	—		
Orânda de pe moșia Gugea dela anul 1857 Aprilie 23 și până				
la 1860 Aprilie 23	1.147	—		
Orânda din comuna Boiștea dela 1853 și până la 1858 Oc-				
tomvrie 26	1.000	—		
Orânda de pe moșia Blebea dela anul 1856 și până la 1859				
Aprilie 23	2.061	—		
Orânda de pe moșia Juleștii dela anul 1856 și până la 1859				
Aprilie 23	814	—		
Orânda de pe moșia Furceni dela anul 1857 Octomvrie 26				
până la 1858 iarăș Octomvrie 26	800	—		
Inposesierea a 4 pogoane vie dela Mărgărint, în podgoria				
Odobești pe 4 ani începător dela 1855 Martie 13 până la				
1859 iarăș Martie 15	148	—	74.995	—

Alte primiri.

Despăgubirea scutelnicilor	2.132	—		
Pensia	1.200	—		
Dela mânăstirea Mogoșeștii după diata ctitorului ei	1.000	—		
Dela epitropia casei răposatului ban Aftanasie Gosan	550	—		
Dela dumnealui posesorul Târgului Neamțu, pentru 200 fâl-				
ceri ce are a da în fiecare an, până la anul 1860 Apr. 23 . .	5.550	—	10.432	—
			1.092.642	60

Adică un milion, nouăzeci și două mii șase sute patruzeci și doi lei, și șasezeci bani, cuprinde suma totală a încărcăturilor arătate prin bugetul acesta pentru anul 1858.

(ss) GHERASIM ARHIM. ȘI STAREȚ SF. M-RI NEAMȚU ȘI SECUL. (ss) DOROTEIU DUHOV. EGUMEN SF. M-RI SECUL. (ss) AUGUSTIN DUHOVNIC. (ss) IACOB DUHOVNIC. (ss) TEODOSIE DUHOVNIC. (ss) ANTIM DUHOVNIC CĂMĂRAȘ SF. M-RI, (ss) IRIMIA ICONOMUL M-RII. (ss) TEODOT MONAH LOGOFĂȚ M-RII.

SCĂDERILE.

Ținerea tuturor sfințelor biserici.

Cheltueala sf. biserici din soborul Mânăstirii Neamțului, adică:

Biserica mare, Sf. Mare Mucenic Gheorghe, Adormirea				
Maicii Domnului, Buna-Vestire, Sf. Ioan Bogoslovul, Sf. Ioan				
Nou și Sf. Panteleimon, în care intră și 500 ocă ceară albă				
și galbână ce se cumpără, oșebit de aceea ce se aduce dela				
prisăcile mânăstirii, din care ceară se împarte la toate bi-				
sericile din sobor și m-rea Secul cu schiturile m-rii	21.000	—		
Cheltueala Sf. biserici dela mitoacele mânăstirii	8.000	—	29.000	—

	Lei	B.	Lei	B.
Parte din cheltueala pe anul acesta, 1858, la acoperire bisericii mari cu tablă de aramă și la facerea a două turnuri de cărămidă, cari sunt de lemn și stricate din vechime 3 000 #	111.000	—		
Facerea de cărămidă a bisericii dela moșia Timișeștii, care este de lemn și putredă de vechime. 1.000 #	37.000	—		
Facerea din nou a 2 biserici dela moșia Piscu, care sunt stricate de vechime și stau închise. 1.500 #	55.500	—		
Reparația și acoperirea cu fier alb a bisericii din mitocul mănăstirii dela Galați. 1.500 #	55.500	—		
Repararea bisericilor cari mai pot îngădui meremeturi. 500 #	18.500	—	277.500	—

Lăsându-se pe anul 1859 următoarele :

1 Acoperirea din nou a chiliilor mănăstirii Secului

2 biserici la Valea Rusului, Șolcanii și Nemțenii din Basarabia

2 biserici la Brăteștii, ținutul Roman

1 biserică la Volintirești, ținutul Roman

1 » la Pleșești, ținutul Sucevei

1 » la Giulești

1 » la Scoposeni, ținutul Fălciului

2 » la Răucești și Oglinzi, ținutul Neamțului și bisericile de pe moșia Munții

În închipuirile bugetului pe an. 1859, se vor vedea cu anume lămurire, câte se cere făcute din nou și care numai a se repara

Ținerea sfintei mănăstiri Secul cu schiturile.

Cheltueala sfintelor mănăstiri Secul, Sihăstria și Sihla, cu lefile argaților odăii și alte mărunte cheltueli	23,360	—		
Cheltueala schitului Vovidenia cu lefile argaților, a vezetiilor odăii și alte mărunte cheltueli	4.118	105	27.699	105
Schitul Procovu				

Imbrăcămintea părinților și frați după pilda anului contenit.

Pe 3160 coți șieac cumpărați, bez postavul ce iese din fabrica mănăstirii	20.308	6		
Pe 7.679 coți noatină	26.599	21		
Pe 1.523 coți materie de căptușeală și dalfori	2.816	—		
Pe 6 ocă 90 dr. ibrișin	1.665	30		
Pe 630 1/2 coți de materie, p. cămilauce și shime	3.174	9		
Pe 189 coți muhair	2.334	—		
Pe 55 topuri ață turcească	428	—		
Pe 2.702 coți și 563 bucăți găitan	3.304	102		
Pe 444 bucăți pânză olandă și americană	19.055	84		

	Lei	B.	Lei	B.
Pe 15 ocă 100 dr. ață de lână pentru lucru din lână oilor mănăstirii	86	56		
Pe 36 ocă 296 dr. ață albă de Brașov pentru cusut	656	42		
Sfoară groasă pentru țoluri	273	60		
Pe 2.554 ocă 200 dr. lână, din lână mănăstirii pentru făcut sumane și cergi	3.567	6		
Pe 3.500 pielcele cumpărate osebit de acele ce se adună dela oile mănăstirii	24.500	—		
Pe 167 saftiene pentru încălzări	2.115	—		
Pe 203 meșine tij	842	60		
Pe 231 piei de bou și de vacă tij pentru încălzări de părinți și frați, din cari se întrebuintează și la argați, vezetei și alte trebuinți, osebit de pieile cari iesă dela vitele mănăstirii	17.368	—		
Pe lucru la ciobotari pentru încălzări de saftiene	394	—		
Pe 3.265 1/2 coți și 55 valori pânză leșească pentru cămeși și mindire	5.826	60		
Pe 3.700 coți și 3 topuri pânză groasă pentru țoluri la hambar și pentru zapoance	3.201	45	137.605	101

Cele spre hrană, atât pentru trapeza soborului cât și a arhondaricelor, tot după pilda anului trecut.

Pe 21.008 ocă pește sărat și proaspăt pentru trapeza soborului sfințelor mănăstiri Neamțu și Secu, cu schiturile Vovidenia, Pocrovu, Sihăstria și Sihla precum și arhondaricele mănăstirilor	63.329	87		
Pe 4.191 ocă unt de lemn	27.681	30		
Pe 2.651 ocă oloiu	10.470	99		
Pe 4.127 jum. ocă orez	8.565	51		
Pe 2.059 ocă zahar	13.067	114		
Pe 3.111 ocă masline	6.175	96		
Pe 59 ocă, 350 dr. icre negre	1.806	60		
Pe 77 ocă icre de crap	337	—		
Pe 19 ocă tij de știucă	350	60		
Pe 340 scrumbii	187	—		
Pe 166 ocă 250 dr. hribi	2.213	15		
Pe 525 ocă perje	210	—		
Pe 85 ocă 350 dr. caracatiță	1.770	105		
Pe 364 vedre 6 ocă rachiu	8.045	—		
Pe 2.374 ocă carne de vacă	3.690	48		
Pe 21 cutii sardele de Italia	140	—		
Pe 1.000 țări	100	—		
Pe 26 ocă unt de lemn paravanschie	244	—		
Pe 30 ocă 275 dr. nevri	759	60		
Pe 328 jum. ocă chiperiu	2.068	45		
Pe 36 ocă capere	109	—		

	Lei	B.	Lei	B.
Pe 57 ocă strafide roșii	457	—		
Pe 4 ocă 200 dr. strafide roșii fără sămburi	54	—		
Pe 130 ocă 200 dr. strafide negre	370	60		
Pe 34 ocă smochine de cutii	166	90		
Pe 22 ocă halvâ	242	—		
Pe 11 ocă 200 dr. caisie	118	—		
Pe 33 ocă migdale	462	—		
Pe 187 ocă fedea	806	—		
Pe 6 ocă grisă	36	—		
Pe 10 ocă macaroane	65	—		
Pe 2 ocă 200 dr. scortîșoară	42	60		
Pe 3 ocă cuișoare	24	—		
Pe 7 ocă 150 dr. inibahar	48	75		
Pe 1 ocă chimion	5	—		
Pe 312 dr. cleiu de morun	117	—		
Pe 13 ocă silitră	117	—		
Pe 537 alămâi	218	105		
Pe 1.025 portocale	305	—		
Pe 226 ocă 325 dr. rom	985	30		
Pe 3 ocă vutcă	36	—		
Pe 248 ocă 200 dr. cafè	1.813	30		
Pe 13 ocă 200 dr. ceaiu	703	—		
Pe 125 ocă 50 dr. dulceață	115	—	159.630	—
Pe 31 funți lumânări de spermanțetă			190	60
Pe 185 ocă sapon bun			874	90
Plata edicurilor, vâmlor și vătăjia în cumpărarea băcăliilor dela Galați și de pe la alte târguri			8.305	—
Cheltueala arhondaricului, adică : în cumpărarea de farfurii, cuțite, furculițe, linguri și altele			8.263	105
Cheltueala mitoacelor dela care se îndestulează mănăstirea cu cele trebuitoare			146.966	75
Pentru lucrul viilor și chiria adusului vinului la m-re și alte osebite chirii			66.999	66
Cheltueala fabricilor adică, postăvăria, potcapigeria, cojo- căria, ciobotăria, tălpăria, legătoria de cărți și Mougéria			4.252	111
Cheltueala odăii, pe fier, oțel, dohot și altele			15.098	78
Feliuri de cheltueli mărunte			7.796	75
Cheltueala economiei în feluri de trebuinți obștești			24.590	69
Cheltueala căldărării, adecă, aramă, cositor și altele			4.596	102
Cheltueala tipografiei			5.888	27
Pe steclăria ce se cumpără în fiecare an			5.894	63
Cheltueala cancelariei			2.503	105
Cheltueala drumurilor prin părinții trimiși de ascultare în feliuri de trebuinți a casei după pilda anului conținut			20.717	93
Pe fân, ovăs și altele pentru vitele m-rii, ce se cumpără în toți anii, neajungându-se acel ce iese dela mitoacele cu moșiile oprite pentru casă			67.985	—

	Lei	B.	Lei	B.
Pe 30.000=ocă sare			6.000	—
Plata birului hrisovoliților și a însoțitorilor			4.333	54
Lefile argaților de pe la toate fabricele, a vezetiilor odăii și de pe la toate vitele mănăstirii, după pilda anului conținut, însă anul acesta nu se crede că se vor acoperi cu această samă			26.165	108

Lefile vechililor.

Vechilului din capitală	37.000	—		
Vechililor de pe la ținuturi	9.250	—		
Plata Vechilului din Basarabia	14.800	—	61.050	—
Leafa Inginerului			7.400	—
Pentru ținerea ospitalului din Tg.-Neamțului precum și a paraclisului ce este în el, după osebuit buget, cu reparația ce urmează a se face			114.607	12
Plata doftorului din lăuntru m-rii pentru bolnița lipsiților de minte, și a bolniței bătrânilor precum și a părinților din sobor ce se vor întâmpla a fi bolnavi, cu mâncare sa, câte 5 lei pe zi	9.825	—		
Pentru doftoriile trebuincare la spițăria din lăuntru m-rii după pilda anului conținut	2.284	54	12.109	54

Cheltueala seminariei din m-re.

Leafa rectorului	7.400	—		
» profesorului I-iu	3.000	—		
» » al II-lea	2.400	—		
Cumpararea cărților pentru seminar, lefile argaților și alte casnice cheltueli	6.937	45	19.737	45
Cheltueala școalei primare din Tg.-Neamțului			11.296	12
Pentru cumpararea a 100 vase de stejar nouă pentru vin, care neapărat cere trebuință, socotite unul câte 3#, 300#			11.100	—
			1.296.160	104

Adică un milion, două sute nouăzeci și șase mii una sută șasezeci lei, și una sută patru bani, cuprinde suma totală a cheltuelilor ce au a urmă pe anul curent 1858, și fiindcă suma cheltuelilor covârșește suma primirilor cu 203.518 lei, 44 bani, apoi nădăjduim că această sumă se va acoperi din rămășițurile prevăzute în sama anului conținut și din veniturile neregulate.

(ss) GHERASIM ARHIM. ȘI STAREȚ SF. M-RI NEAMȚU ȘI SECUL. (ss) DOROTEI DUHOVNIC EGUMEN SF. M-RI SECUL. (ss) AUGUSTIN DUHOVNIC. (ss) IACOV DUHOVNIC. (ss) TEODOSIE DUHOVNIC. (ss) ANTIM DUHOVNIC CĂMĂRAȘ SF. M-RI. (ss) IERIMIA ECONOMUL M-RII. (ss) THEODOT MONAH, LOGOFĂȚ M-RII.

Observându-se condica de față, ce s'au propus de sf-le m-ri Neamțu, Secul, cu schiturile, pentru cheltuelile pe anul curent 1858; și văzându-se inchipuite după art. 25 din așa-

zământ cu toată cruțarea putincioasă, potrivit neapăratelor trebuințe; se incuviințează, pe temeiul că suma de cheltueli, intrucât covârșește venitul, se va acoperi din rămășița prevăzută în sama anului conținut 1857 și din veniturile neregulate.

Pecetia Mitropoliei 1851

(ss) SOFRONIE MITROPOLIT MOLDOVEI.

(ss) MARDĂRIE EPISCOP SOTIRIOPOLEOS.

(ss) GHENADIE TRIPOLEOS LOCOT. DE EPISCOP DE HUȘI.

Director Mitr. (ss) P. PANU.

Secția I-i, No. 239 1858 Fevr. 15. Iași.

XVII.

**Adresa Ministerului Cultului și al Invățaturii Publice trimisă cu-
viosului stareț și soborului Neamțul și Secul.**

*Prea Curioșiei sale părintelui Gherasim, starețul sfintei mânăstiri Neamțul
și Secul și soborului acelor mânăstiri.*

Scopul mântuitor al așăzămintelor religioase la toate națiile creștine, au fost și este întinderea moralei evanghelice, învățătura și luminarea omenirii, dezvoltarea științelor și sprijinul orfanilor și a celor neputincioși.

În mânăstiri s'au păstrat științele și bărbații învățați, în timpul chiar a invaziilor barbarilor, și din ele, pe urmă, s'au răspândit la credincioși.

Moldova n'au rămas întru nimic mai jos în privirea așăzămintelor de binefacere decât alte nații creștine, căci ce sunt mânăstirile de cari este plină dacă nu atâtea așăzăminte de facere de bine?

Drepturile angajază la datorii, potrivite de binefacere de cari se bucură cineva.

Cu toate acestea, cu mahnire se privește că acele mânăstiri, în contra acestui principiu, căruia trebuie a se supune, consfințit fiind de chiar așăzământul de care se cărmuesc; ba ce e mai mult, în contra chiar a datoriei ce-i dictează trebuințele țării, ce le-au înzestrat cu averi colosale, și chiar tocmai pentru aceasta are tot dreptul să le pretindă ca să o ajute în înaintarea sa pe calea progresului. Soborul acelor mânăstiri, neînțelegând ori nevoind să înțeleagă această mare trebuință, dela care atârnă chiar ființa lui, rămâne și stă pe loc, de ani îndelungați, în apatia cea mai adâncă, fără să deie nici un semn de vieață, în vremea când ar trebui să fie lumina țării, și paladiul învățăturilor.

E trist să se vadă în veacul al 19-lea, veacul luminilor, chinoviu ca acela, care se bucură de un venit anual dintre cele mai însemnate, că nu-și înțelege misia sa. Țara, a căreia sunt averile, este în drept să-i ceară a se trezi din somnul în care zace și departamentul de Cult și al Invățaturii, ce este organul dorințelor locuitorilor (ar trebui să fie a mitropoliei), pentru luminarea și propășirea pe calea civilizației, își îndeplinește una din cele mai

sfinte datorii a pune înaintea soborului că drumul în care merge nu este nici cum acela care i sau prescrie de fericitul Paisie, nu este de fel în spiritul așazăământului nici în spiritul veacului, din contra, este în paguba bisericii, în paguba învățaturii publice, și spre desăvârșita decadență a acelor mănăstiri.

Soborul trebuie adânc să se pătrundă de aceste adevăruri, și cugetând la darea de samă, la care va fi odată chemat, să se puie pe lucru, ca nu «venind mirele în miez de noapte, să-l găsească dormind și fără haină de nuntă».

Prin urmare, dacă din trecut se știe că au fost atâtea îngreuieri la înființarea de școli în lăuntru mănăstirilor și în Tg. Neamțu, precum întâiu se proiectase prin hrisoavele Domnitorului Ghyka, întemeiet pe însăș cererea soborului, dar se știe că desființând internatul de Neamț în timp de iarnă, au lasat copiii rătăcind, până ce i-au adunat părinții lor; dacă au insistat a se retrage dela privigherea departamentului, asupra predării învățăturilor în mica școală ce funcționează acum în lăuntru mănăstirii, și despre care se știe că nu propășește precum se cuvine.

Soborul deși târziu, dar tot mai bine fiind decât nici de cum, trebuie să aibă în privire măcar nevoia ce urmează de luminarea populației, până în cele mai depărtate ramuri ale sale.

Departamentul apelează întru aceasta în numele țării, și în numele ei pretinde că soborul, pătruzându-se de această mare trebuință, să grăbească a înființa măcar școale sătești pe numeroasele și întinsele moșii ce are în dispoziție. Mijloacele întru aceasta le sunt foarte întinse, și costul ținerii unor asemenea este foarte neînsemnător în asemănare cu foloasele ce pot să producă.

Așă dar se crede că acele mănăstiri nu vor întârziă a îndatori pe posesori în deobște ca să facă pe moșii case de școală, după planul trimis mai înainte, prin organul Prea Sfântului Mitropolit, să dea dela deschiderea lor câte un om de slujbă, să le ție cu lumânare și încălzire, și să plătească un onorar pe an de două mii patru sute lei profesorului ce l-ar numi, onorariu însă care mănăstirile s'ar putea scuti, dacă alegând din părinții cei mai bătrâni, cuvioși și cu știință de carte, i-ar trimite învățători la școalele acestea, ca să deprindă pe fiii sătenilor în cetire, carte, socotelile și principiile sfintei noastre religii.

Departamentul încă odată mai repetează, că împlinește o datorie din cele mai sfinte propuind soborului trebuința grabnicelor înființări a școalelor acestora. Poporul vine și depune prinoasele sale la picioarele altarului în acele mănăstiri și care spre răsplătire se cuvine să răspândească lumi-

nare și moral. Soborul nu trebuie să uite cuvântul Mântuitorului: «Mergând învățați toate neamurile și voi sunteți lumina și sarea pământului».

(ss) *Prințul Dimitrie A. Cantacuzin.*

D. D. G. Dulcescu.

No. 2.582, Aprilie 10 anul 1858.

XVIII.

Procură dată lui Teofan Cristea.

Procurăție.

Prin care se face știut că urmând trebuința acestor sfinte mănăstiri Neamțul și Secul din Principatul Moldovei a numi un reprezentant al său în Basarabia pentru toate interesele sale de acolo, s'a rânduit deplin reprezentant pe cuvioșia sa ieromonahul Teofan Cristea, ce a fost rânduit ca plenipotent prin plenipotența din 10 Ghenarie anul curent, No. 15, întărită de divanul întăriturilor din Moldova la 22 Ghenarie acelaș an, No. 5, încredințată de împărătescul rosienesc consulat din Moldova sub No. 682. In această însușire va urmă cuprinselor mai jos condiții:

1) Cuvioșia sa va fi dator a avea de aproape priveghere pentru toate interesele atingătoare de averile acestor mănăstiri aflătoare acolo în Basarabia, spre a nu se jigni sau pierde.

Dacă vreo față din acele ce ar avea pricină cu oricare din aceste averi a mănăstirii ar voi a curmă procesul prin vreun fel de învoială, nu va fi putincios cuvioșia sa a săvârși asemenea învoială fără înscris învoirea mănăstirii, la care va fi dator a înștiința mai înainte, atât despre toate înconjurările pricinii cât și despre chipul învoielii ce i s'ar propune, și unindu-se și mănăstirea, atunci îi va trimite și încuviințare spre a săvârși lucrarea cuvenită.

In procesele civile, cuvioșia sa, sub răspunderea sa, este puternic a numi un vechil mirean, carele să se înfățișează la tribunaluri spre apărarea dreptăților mănăstirii, însă sub povățuirea cuvioșiei sale, precum și în pricini de hotărîturi, de va cere trebuință, va numi și arbitru de ducerea comisiei, asemenea și la ridicarea de planuri topografice este împuternicit a numi fețele trebuincioase de acolo, din Basarabia. Aceste persoane numite de cuvioșia sa vor trebui să fie cu cinstite caractere, înștiințând și pe mănăstire despre aceasta, atât pentru leafa lor, precum și costul planurilor ce s'ar ridica, spre a primi în scris deslegare.

4. Tot feliul de documenturi ce s'ar încredința de către mănăstire, cu anume opis de numărul și cuprinderea lor, este datoriu a le păstră bine și după isprava fiecăreia pricini a le întoarce înapoi mănăstirii.

5. Cuvioșia sa este îputernicit ca, în vremea schimbării posesorilor de pe la sus arătatele moșii, să meargă la fața locului și să privigheze, după povățuirile luate dela mânăstire, darea în stăpânire a acareturilor dela un posesor la altul, cu anume prescrieri de starea lor, și va luă samă ca acele acareturi să se primească dela posesorul ce iese de pe moșie în starea cerută de contract, la care întâmplare, pentru împotriva urmare a nedării acareturilor moșiilor de către posesor, potrivit cu rostirea contractelor, pe de o parte va încunoștință pe mânăstire, cu lămurirea de stricăciunea pricinuită, și pe de alta va cere dela ocărmuirea de acolo împlinirea lor.

6. Nici sub un feliu de cuvânt de trebuință nu este volnic cuvioșia sa ieromonahul Teofan Cristea a luă bani cu împrumutare, precum nici a amanageris documenturi sau alte lucrări de a mânăstirii încredințate cuvioșiei sale.

Deci, spre a fi cunoscut deplin reprezentant a mânăstirilor întru aceste mai sus cuprinse, i s'au dat aceasta cu iscălitura convenită și punerea pecetii mânăstirii, și întărită după forme de locurile competente.

XIX.

Starețul de Neamțu către mitropolit.

Inalt Prea Sfințite Stăpâne,

Milostive Arhipăstoriu!

După împrejurări și neapărate trebuinți ce urmează acestor sfinte mânăstiri Neamțul și Secul din Principatul Moldovei pentru a avea vechil spre căutarea interesurilor sale acolo, în Basarabia, sobornicește socotindu-se, trimitem cu îputernicire pe cuvioșia sa, ieromonahul Teofan Cristea din acest sobor, pe carele mai întâiu îndrăznesc a-l încredință blagosloveniei și povățuirii Inalt Prea Sfinției Voastre, ca bisericescului nostru cap. Iar al doilea, cu adâncă smerenie vă rog, milostivule Arhipăstoriu, fiindcă pașaportul cu carele au trecut în Basarabia sus arătatul vechil se împlinește și trebile ce au îndemnat pe mânăstire a trimete acolo pe acest vechil de crezut este că vor cere mai multă zăbava lui în Basarabia, apoi să binevoiți a-i mijloci încuviințarea pentru un nou pașaport pe 2 luni.

Pe lângă care să mă blagosloviți atât pre mine smeritul precum și pe întregul sobor a acestor mânăstiri, *ca pe cel ce potrivit chemării sale monahicești se găsește cu sufletul plecat către împărătescul Tron al Rusiei.*

Cu cel mai adânc respect și supunere, am cinste a fi al Inalt Prea Sfinției Voastre prea plecată slugă, împreună cu tot soborul.

XX.

Raportul Departamentului Cultului către Caimacam.

Excelență ! Prin așazământul promulgat în 1843 pentru mănăstirea Neamțu și Secul prin hrisovul fostului Domn Mihail Sturdza, s'au legiuit că acea mănăstire să aibă a înființa o școală bisericească în lăuntru ei ; însă chiar pe la început zisele mănăstiri au căutat a se feri de aducerea întru împlinire a acestei dispoziții, încât nici până astăzi înființarea școlii nu este realizată în felul precum trebuie.

Așa mai întâiu, la 1848 au propus ca, în loc de a înființa legiuitul așazământ de învățătură în lăuntru mănăstirii, să i se îngăduie a contribui cu o sumă bănească pe fiecare an la întreținerea și sporirea seminarului din Socola.

Această propunere s'a și încuviințat de fostul Domn Sturdza și fixându-se și contribuția anuală la 50.000 lei, însă cu toate asemenea îngăduinți mai mult decât înlesnitoare, mănăstirea fără a plăti măcar odată această contribuție, s'a mărginit întru a căută să scape de ea sub cuvânt de neînchipuire până în vara anului 1854, când la ocazia împosesuirii moșiilor mănăstirești, guvernul putând a se încredința că veniturile ei erau mai mult decât îndesulătoare, fostul Domn Grigore Ghyka, prin ofisul No. 618 din 29 Ianuarie 1855, a pus din nou îndatorire mănăstirilor a înființa școala prevăzută de citatul așazământ, în urma căreia soborul mănăstirii alcătuiind însuș programul unei asemenea, în conformitate negreșit cu desvoltarea ce trebuie a i se da după mijloacele de cari dispoză mănăstirea, l-au comunicat Prea Sfințitului Mitropolit, care cercetându-l în unire cu acest minister, l-au supus Domnitorului, și de cătră acesta s'a încuviințat și întărit prin hrisovul No. 3016 din 28 Maiu 1855. Indatorită fiind prin el mănăstirea să înființeze o școală primară cu 4 clase, un gimnaziu cu 8 clase și o facultate de teologie cu 4 clase, nu mai puțin și o grădină de botanică și pomologie, precum și o fermă modelă.

Punerea în lucrare a acestui hrisov, după osebite împrejurări locale, necesitând o explicare mai pe larg a dispozițiunilor prin el cuprinse, sfatul mănăstirii sub președința starețului de atunci, arhimandritul Dionisie, au încheiat un jurnal în 5 Iunie 1856, cu propunerea ca clasele primare și gimnaziale, cu un internat de 50 elevi grațuiți, să fie așăzați în Tg. Neamțului, rămânând numai clasele facultative teologice în lăuntru mănăstirii, care această dispunere s'a și întărit, tot de fostul Domn Ghyka prin un nou hrisov, sub No. 1.274 din anul 1856, cu adăogire ca rânduiala profesorilor plătiți de mănăstire să se facă de către acest minister sub a căruia privighere să și stee toate aceste institute de învățătură, conform § 84 din așazământul școlilor.

Pe timpul acestor legiuiri, ministerul a stăruit din toate puterile sale pentru deschiderea școlilor cari, la sfârșitul anului școlar 1855/6, au informat un rezultat destul de mulțumitor, cu toate greutățile ce adesea se iviau în căpătarea lui.

Din nenorocire însă, îndată după ieșirea prințului Ghyka, soborul mănăstirii, acel ce însuș a fost cerut și proiectat înființarea școalelor, s'a tânguit Prea Sfințitului Mitropolit și fostului Caimacam că mănăstirea ar fi în neînchipuire bănească ca să ție școalele legiuite prin hrisovul de mai sus, care tânguire recomandându-se deliberării consiliului administrativ, acesta, fără să iea mai întâiu relații exacte de împrejurări, fără să aibă în considerație că prin raportul adresat fostului Domn de starețul Dionisie și publicat prin foile oficiale, veniturile mănăstirii sporise pentru anul 1856, și numai după șapte luni dela intrarea sa în stăreție, la 1533.324 lei, au hotărît atât desființarea internatului și a claselor gimnaziale din Tg. Neamțului, precum și reducerea programului pentru seminarul din mănăstirea Neamțu, întemeindu-se întru aceasta pe arătările monahilor și acele a comisiei rânduită la mănăstire de fostul Caimacam : că adică venitul anual ar fi numai de 985.433 lei, fără însă a se lua aminte că, în suma aceasta, nu intră nici cum venitul a 14 moșii, din cele mai mari, cari se caută pe socoteala mănăstirii fără nici o socoteală, și că comisiunea, prin bugetul ce a făcut atunci, se înțelege că numai pe suma de 985,433 lei, după acoperirea tuturor cheltuelilor, au cuprins și școala din Tg. Neamțu cu internatul, precum fusese și anul 1855.

Cu toate acestea, asemenea hotărîre s'a încuviințat de răposatul Caimacam și s'a întărit spre punere în lucrare prin un hrisov din 19 Noemvrie 1856 sub No. 40, prin care, între altele, la art. 1, ridică acestui minister și dreptul de priveghere asupra micilor învățături rămase, atât în privința materială cât și acea morală, în contra § 84 din legea școlară, încât astăzi numai ființează decât o simplă școală primară în Tg. Neamțului și o umbră de seminar în mănăstire, a căroră stare de progres nici nu poate fi constatată, de vreme ce ministerul nu are decât dreptul a trimite un delegat la examenele publice, drept ce nici acesta nu-l poate exersa, din cauză că mănăstirea orânduiește deadreptul examenele, fără măcar să înștiințeze pe minister ca să trimită un delegat, precum s'a văzut chiar și anul acesta.

Asemenea stare de lucruri și acest stat în stat ce înfățișează astăzi zisele mănăstiri, în contra legilor fundamentale ale țării și a așazăământului școlar, în contra spiritului veacului și chiar a vechii fundații, în contra ținuturilor luminate a guvernului Excelenței Voastre și a așteptărilor țării întregi care, în drumul ce a luat către progres și luminare, se întrebă la ce

alta, dacă nu în așazămintele de învățătură se întrebuințează de o mână de oameni niște venituri atât de colosale? Subscrisul după datorie se grăbește a le supune cunoștinții Excelenței Voastre, în adăogire că o asemenea stare de lucruri nu mai poate fi îngăduită fără de o simțitoare pierdere pentru țară, care depuind de veacuri prinoasele sale la zisele mănăstiri, cere astăzi luminare și ajutor în înaintirea sa pe drumul progresului și că este dat spre lauda și renumele guvernului Excelenței Voastre a pune capăt fanatismului și reacției introduse în zisele mănăstiri, cari după toate reprimandele, deșteptările și apelurile ce li s'au făcut din timp în timp prin calea oficială și prin publicitate, soborul lor tot stărue cu o îndărătnicie de necrezut în reacția sa, declarându-se dușman progresului și căutând prin felii de chipuri a se sustrage dela privegherea guvernului civil, care până astăzi încă tot nu cunoaște adevăratele venituri ale acestor mănăstiri, nici modul în care se întrebuințează.

Spre acest sfârșit, subscrisul roagă pe Excelența Voastră a încuviința rânduirea unei comisii compusă din trei persoane, care, mergând la starea locului, să se încredințeze: 1. Despre adevăratele venituri directe și indirecte a ziselor mănăstiri, și pe baza acestora să alcătuească bugetul de cheltueli, în care să se prevadă în chipul cel mai îndestulător întreținerea școalelor, precum au fost statornicite întâiu după hrisoavele Domnului Gr. Ghyka, bine înțelegându-se că și gimnaziul cu internatul din politia Neamțul, pe care mănăstirea, abuzând de încrederea guvernului trecut, le-au desființat în timp de iarnă, încât copiii au rămas pe drumuri; 2. Să hotărască una sau mult două moșii mai apropiete mănăstirii, cari să rămăe pe sama casei, urmând ca celelalte să se dea în posesie prin licitație, spre a lipsi mijlocul de folosuri în parte, singurul scop pentru care astăzi stau neîmposesiate un număr de 14 moșii; 3. Să se încredințeze dacă împosesierea celorlalte moșii este săvârșită prin formă de licitație, și dacă unele din ele nu sunt date în particular spre paguba mănăstirilor; 4. Să se încredințeze despre venitul adevărat al jugăritului dela pădurile mănăstirii și despre chipul întrebuințării veniturilor dela acele 14 moșii, precum și a celui din vite, stupi și altele; 5. Să se cerceteze starea bolniții alienaților, asignând prin buget o sumă îndestulătoare pentru clădirea unei zidiri înadins, după planul ce se va da; 6. Să se facă un inventar lămurit și exact de toată averea mănăstirilor mișcătoare și nemișcătoare; 7. Un alt inventar de numărul tuturor monahilor petrecători în mănăstire și la mitoace precum și de acela a fraților astăzi aflători cu arătarea vârstei, a naționalității și ocupației lor.

Intr'un cuvânt, să aducă cea mai exactă relație de starea de astăzi a ziselor mănăstiri, cari toate acestea să le supuie guvernului până la sfârșitul lunii Augut, ca astfel cunoscându-se starea morală și materială a mănăsti-

rilor, făcându-se și bugetul de cheltueli pe baza adevăratelor venituri, pe lângă alte măsuri ce se vor hotărî de guvern, să se reînființeze și școalele negreșit dela 1 Septemvrie viitor, întocmai după citatele hrisoave a Domnului Ghyka, sub deaproape privighere și povățuire a acestui minister, iar prin aplicația acestor măsuri, a cărora încuviințare se așteaptă cu toată încrederea dela bunele cugetări ale Excelenței Voastre, ca unele ce sunt neapărat cerute de starea ziselor mănăstiri și împrejurările în cari se află țara, guvernul Excelenței Voastre va dobândi o nouă rază de glorie și strălucire, și va face o epocă în istoria și analele învățaturii publice.

(subscriși) PRINȚUL DIMITRIE A. CANTACUZIN.

D. D. G. DULCESCU.

Apostila Caimacamului.

Se încuviințează în totul aceasta anaforă, care se va publica prin foi spre obșteasca știință în limba română și franceză, iar comisia propusă, ce se va compune din : d-lor Vornicii Vasile Sturdza și Anastasie Panu și din seful stabului d-lui colonel A. Mavrodi, care comisie mergând de îndată la starea locului, va regula de îndată îndeplinirile celor propuse prin raportul de față și rezultatul să mi se aducă la cunoștință. Tot odată prin ofis se va face cunoscut Prea Sfințitului Mitropolit despre rânduirea acestei comisii, așteptând dela Prea Sfinția Sa cu toată încrederea concursul cuvenit întru grabnica îmbunătățire a stării acestor mănăstiri, precum de asemenea se va scrie și starețului, ca să urmeze nesmintit a da comisiei toate lămuririle și înlăturările de nevoie întru îndeplinirea misiei sale.

(subscris) *N. Conachi Vogoride.*

XXI.

Suplica starețului Gherasim către Prea Sfințitul Mitropolit Sofronie.

Inalt Prea Sfințite și mult Milostive Stăpâne!

Prin suplimentul la *Gazeta de Moldova* No. 53 din 7 Iulie a. c., am cetit rezoluția Excelenței Sale prințului Caimacam și trista descriere a raportului Departamentului averilor clerului despre împrejurarea ce arată pentru averea mănăstirii, seminariul monahic, școala publică, ce țin aceste mănăstiri.

Ca răspuns, fie-mi iertat a aduce următoarele la cunoștința Inalt Prea Sfinției Voastre. Departamentul, într'un ton foarte puțin eruțator atât în privirea

împrejurărilor, a persoanelor, a legii fundamentale, a legilor Obșteștii Adunări, a sfințelor canoane, a așezământului acestor mănăstiri, a atâtor hrisoave întăritoare drepturilor acestora, cât și chiar a legii și a instrucțiilor ce-l privesc, tânguește starea acestor chinovii, — și mai cu samă că nu are drit de amestec.

Departamentul ar fi trebuit să ia în băgare de seamă că, după toate legile țării, mănăstirile chinovii au rămas statornicite în drepturile și în atárnarea numai în care s'au mai aflat și mai înainte — din vechime; căci atunci s'ar fi oprit de a zice că mănăstirile chinovii înfășoșează stat în stat, în contra legilor fundamentale a țării, pentru că din cele mai învechite timpuri mănăstirile chinovii au avut neatárnare în ocârmuirea averilor și a intereselor sale materiale, precum și acela de a-și alege soborul din sânul său pe ocârmuitorul și povățuitorul lor stareț. Astfel de drepturi și de privilegiuri li s'au hărăzit prin atâția luminați Domni și fericiți întru amintire ctitori; aceste i s'au întărit și prin instituțiile și legile fundamentale ale țării.

La introducerea Regulamentului Organic, driturile și privilegiile mănăstirii Neamțu au primit o nouă întărire și i s'au asigurat, prin cap. III, § 4, dreptul cârmuirii slobodă și administrare a moșiilor și neatárnată întrebuințare a veniturilor.

Legiuirea întărită în 23 Aprilie 1835 au sfințit de asemenea neatárnarea acestor sfinte locașuri. Anaforaua sfatului administrativ din anul 1839, No. 788, au sfințit de asemenea neatárnarea acestor chinovii, și au hotărât pentru totdeauna de a nu se putea ridica asupra-le nici un soi de influență sau împrejurări cari ar menî risipirea unei case dumnezeiești ce deapurarea au fost slava și cinstea pământului.

Hrisovul din anul 1843, No. 175, de asemenea au sfințit neatárnarea acestor mănăstiri și tot odată au întărit și au statornicit așezământul cârmuirii lor potrivit cu apostoleștile și soborniceștile canoane.

Legiuirea Obșteștii Adunări din anul 1843, Maiu 7, pentru cruțarea pădurilor de pe moșiile mănăstirești și altele de asemenea, au întărit drepturile acestor chinovii, însușind și lăsând în totul aplicația legiurii aceștea proprietăților de fondos și de păduri.

La anul 1844, asupra anaforalei sf. mitropolii din 27 Decemvrie acelaș an, atingătoare de numirea și însușirea Departamentului, au urmat domneasca hotărîre, mărginindu-i titlu după lege «de vornicul eparhiilor și a pământesților mănăstiri», prin care arată că: «mănăstirile chinovii au rămas statornicite după legi, în dreptățile și atárnarea numai, în care s'au aflat și mai înainte din vechime». Prin care pune acestui departament în vedere: «să aibă în lucrările sale, de pravăț, cuprinderea legiurilor și instrucțiile cari îl privesc și că jalba starețului de Neamțu rămâne fără lucrare», hotă-

rând în sfârșit că, afară de aceasta, de s'ar și înfătoșă la acest Departament cu vreo cerere din partea chinovilor, ori de epitropii bisericilor de mir, sau din fețele bisericesti, îi va îndreptă pe unii asemenea către arhieriei eparhioți.

Legiuirea Obșteștii Adunări din anul 1845, Octomvrie 18, pentru curmarea judecăților de împresurare între moșiile eparhiilor și a mănăstirilor pământești, unite sub o singură administrație, după legiuirea din anul 1844, arată anume care și câte sunt mănăstirile ce alcătuiesc un fondos unit, și anume: Slatina, Râșca, Bisericanii, Coșula, Bogdana, Doljeștii, Pângărașii, Socola și Zagavia, dimpreună cu averea sfintei mitropolii, a Romanului și a Hușului.

Legiuirea Obșteștii Adunări din anul 1848, Aprilie 28, atingătoare tot de împresurări, lămurește îndestul că mănăstirile pământești sunt acele arătate pe numele lor în citata legiuire din 1845, Octomvrie 18.

Legiuirea Obșteștii Adunări din anul 1848, iarăș din 28 April, pentru desființarea embaticurilor de fieresee, păduri, hlizi sau părți de loc ce ar fi pe moșiile mănăstirilor pământești, arată destul de lămurit că este votată numai pentru fiereseele și pădurile de pe moșiile mănăstirilor pământești, precum și de pe moșiile sf. mitropolii, și a episcopiiilor, numindu-le, prin art. 2, o singură cărmuire a averilor acestora.

Hrisovul slobozit mănăstirii din anul 1850, Maiu 27, au sfințit și au întărit toate regulile și rânduelile cuprinse în așăzământul mănăstirii din anul 1843, Maiu 4, pe temeiul legilor și a sf-lor canoane, spre păstrarea neatărnării și a bunei rândueli din aceste sf. mănăstiri.

La anul 1851, când starețul acestor mănăstiri au intrat cu jalba sa cătră guvern, Domnul țării au recomandat-o sf. mitropolii acea jalbă, cu Inalta rezoluție din 27 August: «că găsind temeinice propunerile sale și de folos intereselor mănăstirilor, prin anaforă să-i aducă la cunoștință socotința în ceea ce priviă propunerile starețului».

La anul 1851, Domnul țării, prin rezoluția din 3 Septemvrie, au hotărît asupra anaforelei sf. mitropolii, pe temeiul legilor și a sf-lor canoane, că pentru toate pricinile după felul lor, mănăstirile chinovii să nu treacă alătura cu chiriarhia ierarhică a țării, ci pentru unele să ceară povățuirea cuvenită, iară pentru altele mijlociri unde va fi de cuviință.

La anul 1852, asupra anaforelei sf. mitropolii No. 981, au urmat domnească hotărîre în cuprindere: «Potrivit Regulamentului Organic, a așăzământului bisericesc și instrucțiilor vornicului bisericesc, Departamentul nu va avea vreun amestec la mănăstirile chinovii, cari sunt sub privegherea mitropolitului și au a se ocărmi după așăzămintele lor» și iarăș mai departe: «Prin urmare Prea Sf. Mitropolit este, precum au și fost, dator a priveghia păzirea așăzămintelor acestor chinovii, fără ca să amestece în cât de puțin Depar-

tamentul bisericesc, nici la păzirea bunei rândueli la chinoviile aceste, nici în ceea ce se atinge de darea în posesie prin mezat a moșiilor acestor m-ri chinovii.

La anul 1853, pe anaforaua sf. mitropolii No. 569 ce au adresat, atingătoare de starețul acestor mânăstiri, iarăș sf. mitropolii au fost recomandată, cu domneasca rezoluție din 29 Aprilie că: «De veți găsi de cuviință și neapă rată nevoie, să rânduți comisie la fața locului, de persoane însemnate, ce vor avea însușiri spre acest sfârșit, care să aibă de pravăț întru toate așăzământul mânăstirii din 1843, din cuprinsul cărora nu se vor putea depărtă».

La anul 1855, Martie 2, când mânăstirea avea locotenent de stareț, spre a-și cunoaște mai bine calea prescrisă de sf. canoane, de legi și de așăzământ, au urmat domneasca poroncă în cuprindere: «Prea cuvioșia voastră despre toate veți înștiință pe Prea Sfințitului Mitropolit și deadreptul pe Noi, fără a vă mai adresă întru nimic către Departamentul bisericesc».

La anul 1855, când arhimandritul Dionisie, ca *stareț impus*, deschisese un conflict de atribuții, împotriva așăzământului mânăstirii, după anaforaua sf. mitropolii No. 1623, Secretariatul de Stat, prin adresa No. 3999, au împărtășit mânăstirii domneasca hotărîre în cuprindere: «D-lui Vel-Postelnic va face cunoscut prea cuvioșiei sale starețului că nu-i încuviințăm relațiile ce s'au deschis cu Departamentul averilor clerului, atingătoare de publicații privitoare de averea mânăstirilor și că să se adreseze pururea pentru asemenea împrejurări Prea Sfinției Sale Mitropolitului, asemenea va încunoștință și pe Departament, căruia i se va porunci din partea noastră a conțeni cu înaintirea de asemenea lucrări.

«Prin urmare, Secretarul de Stat făcând comunicația trebuitoare Departamentului pomenit, cu onor poștește pe prea cuvioșia voastră să binevoiți a vă conformă pe viitor prescrierii înaltei rezoluții».

În fața acestora se dovedește destul de lămurit că mânăstirile chinovii nu pot avea două ființi și tot atâta este departe de adevăr zisa Departamentului: că soborul totdeauna ar fi căutat a se feri de guvernul țării.

Mânăstirea încă din vechime are primirea de străini de virtute creștinească, neavând în vedere deosebire de nații, de stare și de religie. Arhondaricele acestora înzestrate cu cele trebuitoare pentru găzduirea musafirilor, de toată treapta și starea, la hramuri și la praznice aleargă spre închinăciune mii de pravoslavnici, din Principat și din țările cele mai depărtate, trași fiind atât de evlavie cât și de înlesnirile și îndemnările ce găsesc în aceste locașuri, și pe toată ziua saracii închinători, străinii și călătorii găsesc masa întinsă, găsesc pâne și hrană trebuitoare ca la casa lui Avraam, de asemenea și la casele și mitoacele acestora.

Mănăstirea au fundat bolniță largă, bine aerată pentru părinții și frații oboșiți de povara anilor și de ascultările mănăstirii, pentru oboșiții de slujbele societății, precum și pentru aceia cari năzuesc de pe la alte mănăstiri și schituri (tot de ale mănăstirii Neamțu), silindu-se cu tot dinadinsul a le face cuvenita căutare și mângâiere, pre cât se poate și pre cât iartă și shima monahi-cească, la care este o bună spițarie și doctor înadins.

Mănăstirea încă din vechime au avut de faptă creștinească primirea acelor munciți de lupte grele, cari năzuesc la adevăratul azil, la icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului. Ei află pururea mângâierea dorită; starea și căutarea acestora este potrivită articolului 31 din așăzământul mănăstirii. Duhovnicii le fac rugăciuni de toată ziua și sfintele masle pe toată săptămâna; în zilele hotărîte le cetesc moliftele Sfântului Vasile, despre cum zice gura Domnului, că «acest neam nu iese, fără numai cu postul și cu rugăciunea».

Mănăstirea au clădit—(cu ajutorul multor părinți ca ctitori) ospitalul din Tg.-Neamțu, mai mare îndoit de ceea ce au fost datoare după Regulamentul Organic, Cap. III, Sect. III, § 4. Laudele patrioților și chiar a străinilor voiajori ce l-au vizitat sunt mângâierea și răsplătirea mănăstirii pentru cheltuelile acestui institut filantropic. Opinia publică l-au declarat unul din cele mai frumoase ale țării.

Mănăstirea au clădit spițăria din Tg.-Neamțu, înzestrată și împodobită astfel, încât poate sprijini comparația celei mai bune spițării din capitala Iașii.

Mănăstirea au fundat școală publică în Tg.-Neamțului încă din anul 1853, atât de folositoare neamului și mai ales populației acelu țârg. Mănăstirea au înființat seminaria monahică, conform art. 33 din așăzământul mănăstirii, în înfelesul Reglementului Organic, § 415 și a legii votată de Divanul Obștesc în anul 1851, institut ce cuprinde deplin cursul învățăturilor teologice, pentru a da patriei și sfântului altar bărbați dedați în științele mântuitoare, spre slava nației și podoaba bisericii. Dispozițiile și programa acestui institut este întărit cu hrisovul din anul 1856 No. 34, și iarăș întărit în anul curent prin hrisovul No. 57, slobozit mănăstirii prin Secretariatul de Stat.

Mănăstirea au pus în lucrare a se ridică zidiri de școală prin satele moșiilor sale, după înadins plan, pentru folosul nației, de a înzestră pe fiii locuitorilor cu învățăturile neapărat trebuitoare stării lor, pentru a-i face buni gospodari și oameni cu frica lui Dumnezeu, fără de care nu poate există o nație.

Toate aceste dovedesc în destul că mănăstirea n'au fost și nici nu este dușmană nici progresului, nici așăzămintelor de binefacere.

Mănăstirea cunoaște una din cele întâi îndatoriri a fericțiilor ctitori pentru buna stare a sfintelor biserici și a tuturor caselor acestor chinovii. Moșiile câte nu sunt de neapărat pentru casnica gospodărie, le împosesiează prin mezat potrivit § 22 din așăzământul mănăstirii, venitul banilor însă, precum

și produsele ce se adună dela moșiile ce gospodărește, se prescriu cu lămurire și se întrebunțează cu toată scumpătatea și cruțarea putincioasă, adică în general sfintelor biserici în faceri de reparații și îmbunătățiri, în facerea de reparații și îmbunătățiri caselor acestora, în facerea și zidirea bisericilor pe la moșii, în ținerea îmbrăcăminteii soborului, în lefile slugilor, în lefile vechililor (boieri), în ținerea atâtor așazăminte de binefacere de cari mănăstirea se bucură, pe cât o iartă mijloacele sale.

Departamentul este atât de puțin îndurător, și pentru sobor și pentru guvern, în privirea desființatelor hrisoave (școale) No. 3.016 din anul 1855 și No. 1274 din anul 1856, cari cuprindeau un program întins, pe curs de 16 ani în mănăstire și un gimnaziu în Tg.-Neamțu, cu un internat de 50 elevi, pe conta acestor sfinte locașuri.

Cuvântul Departamentului este că soborul însuș au alcătuit programul unei asemenea, adăogând că acesta negreșit au făcut-o în conformitate cu desvăluirea mijloacelor de cari dispoză mănăstirea, în vreme când toate persoanele cinstite și cu frica lui Dumnezeu, cari cunosc adevărul, pot mărturisii că acea programă, soborul nu știe nici unde s'au făcut nici de cine s'au alcătuit, decât că au intrat în mănăstire făcută gata, în prilejul vacanței legiuitului stareț. Prin urmare au fost cu totul departe de a fi consultată cu soborul și cu mijloacele mănăstirii.

Iar dacă acea programă se vede cu câteva iscălituri, nu înfășoșează pe tot soborul, căci cum putea soborul iscăli așa act peste puterea mijloacelor mănăstirii și care nici țara întreagă n'au putut veni încă în stare de a înființa așa institut? Raportul adresat fostului Domn de arhim. Dionisie, care se vede publicat prin *Buletinul Oficial* cu No. 24, din anul 1865 și pe care Departamentul l-au luat de un așa mare temei, că arhim. Dionisie ar fi plătit și 200.000 lei, cu cari, la venirea sa ca stareț, ar fi găsit mănăstirea datoare și că venitul mănăstirii anual, ce l-ar fi găsit de 1.322.250 lei, în puțin timp de câteva luni l-ar fi sporit la 1.533.324 lei, venit regulat anual, numind drept dovadă întru aceasta sama anului 1855.

*Acest raport au fost numai de a face vuet în lume și de a căpăta laude și ofisul domnesc din 10 Martie No. 11 din anul 1865, pentrucă arhimandritul Dionisie, tot prin sama pomenită, însuș au arătat, iarăș ca stareț de altmintrelea, că cu cea mai mare parte din condeiu ce l-au raportat de datorii au scăzut pe posesori, după dispoziția dată de ocârmuire întru aceasta pentru dijmui, iară cu altele au scăzut pe niște fețe cari n'aveau nici o pretenție până la arhim. Dionisie, căci negreșit s'ar fi înfășoșat mai înainte mănăstirii, în lăuntru terminului publicat de Departamentul din Lăuntru prin *Buletinul Oficial* No. 42, din 30 Maiu anul 1854, iară nu precum numitul*

a zis prin raportul său, că au găsit mănăstirea datoare. Tot prin sama aceasta arhimandritul Dionisie au arătat lămuririle următoare:

Venitul regulat, cu sporirea unora din câștiuri prin din nou împosesieri și închirieri, suma de 947.725 — lei

Venitul neregulat, stors prin vânzări de: cai, harmasari, berbeci, oi, pielcele, boi, vin, tescovină, fălceri, ovăs, secară, mascuri, poame, fân, cărți și bani din cutia bisericii dela Nicorești, suma de 106.276 — »

Condeile rămășițelor pe la posesori de pe anii 1853 și 1854, în contra cărora firește se înțelege că mănăstirea nu a putut a se lăsa lipsită de cheltuelile sale, suma de . . . 337.837 — »

1.391.838 — lei

Depozitele sau veniturile câștiurilor anilor din urmă a contractelor, suma de 141.486 — »

Suma toală . . . 1.533.324 -- lei

Iar cheltuelile de . . . 1.273.609 — »

Suma aceasta este observată de Inalt Prea Sf. Voastră cu Prea Sfințiile Lor părinții episcopi la 5 Martie 1857, sub No. 421.

Prin urmare, Sfatul și Căimăcămia, cu privire și încredere creștinească că slăbirea sau împuținarea dreptăților acestei chinovii nu vor sluji vreodinoară de întărire nici bisericii Moldovei nici guvernului și nici nației—au întărit numai ce au fost putincios a se pune în lucrare, fără ca să lovească dispozițiile statului fundației din 1853 pentru școala din Tg.-Neamțu, fără ca să se împovăreze pe mănăstire cu cheltueli dărămătoare, fără ca să se deede sminteală celorlalte așazăminte, unde să nu poată răspunde la trebuința cerută, să nu poată acoperi cheltuelile și din aceasta să rezulte împrumuturi și prin urmare plăți grele de dobânzi.

Arhimandritului Dionisie care într'un fel a arătat venitul prin citatul raport Domnitorului țării, și întru altfel înaltului cler al țării, i-au fost prea lesne a urzi tot felul de dispoziții abătute și împrejurări ce mânau, nu numai răsipirea acestei chinovii, dar și pierderea fondurilor ei, precum drept dovadă este referatul Departamentului Dreptății No. 121, desbaterea și hotărîrea Sfatului Administrativ și adresa Secretariatului de Stat din anul 1857 No. 715.

Din puține aceste se înțelege în de ajuns că i-au fost prea lesne arhim. Dionisie a ademeni pe câțiva din mănăstire ca să iscălească și jurnalul pentru internatul desființat.

Pentru a pune dar capăt în cele din urmă unor asemenea, Inalt Prea Sf. Voastră adresând anaforaua No. 1.252, Căimăcămia au însăcinat formal pe d-lui logofătul Grigore Crupenschi și din parte-Vă pe Prea Sf. Sa Episcopul

de Huși (Meletie Istrati), persoane corespunzătoare, cari prin înțelegere cu soborul au proiectat bugetele trebuitoare așazămintelor acestora pe anul 1857, au făcut inventar lămurit de venituri și de toate averile mănăstirii, mișcătoare și nemișcătoare, au propus condicile trebuitoare în ținerea contabilităților și cari, adevărate de chiriaria ierarhică a țării, se dau în fiecare an mănăstirii spre întrebuințare. Departamentul dar, care iea de act raportul arhimandritului Dionisie asupra soborului, asupra sfatului și a însuși hrisoavelor căimăcămești, trebuie să știe și aceasta că arhimandritul Dionisie, pe lângă alte multe irosiri și dărpănări ce au făcut în ale mănăstirii, apoi și mezaturile au fost numai o formă prin care au ridicat asupra mănăstirii pagube și procese, precum stau de dovadă lucrările Departamentului din Lăuntru și a administrației de Neamțu.

Internatul din Tg.-Neamțu, legiuit desființat prin anaforaua Sfatului Administrativ Extraordinar *No. 4.112* și prin două hrisoave a Căimăcămiei țării, cel întâiu sub *No. 34* din 1856 și cel de al doilea sub *No. 57* din anul acesta 1858 (N. B.), în zadar se cearcă Departamentul a zice prin raportul său că mănăstirea l-a avut cuprins prin buget.

Venitul mănăstirii pe anul acesta este de 1.092.642 lei, el n'a putut cuprinde toate cheltuelile mănăstirii, precum vă este cunoscut bugetul anului acestuia. Soborul nu poate privi fără durere starea în care au ajuns bisericile de pe moșiile mănăstirii, numai și numai ca să ție celelalte neocolite cheltueli. Sunt atâtea biserici de făcut din nou și mai multe cari cer reparații simțitoare.

Seminaria monahică a [mănăstirii, școala publică din Tg.-Neamțu sunt întărite de guvern sub drepturi și mărginiri, sub neatârnată inspecție morală și materială, supuse tuturor regulelor, ce se vor statornici numai de autoritățile acestor chinovii. Mănăstirea la aceste școli face examenele regulat ca și la celelalte. Mănăstirea publică prin organul sf. mitropolii facerea examenelor la vreme cuvenită. Departamentul n'are decât dritul a trimite un delegat la examen și n'are cuvântul a se tângui că nu poate exersă dritul acesta, când mănăstirea face publicație.

Departamentul, tot asemenea de puțin îndurător pentru numărul tuturor monahilor acestei chinovii și a fraților ascultători, dacă voește să cunoască numărul, se află în arhiva sfintei mitropolii; cât pentru misia ce au, trebuie să știe că frățimea acestui sobor nu agonisește decât a sluji oricui ce intră și iese din mănăstire, uneori poate și chiar pe vrăjmașii mănăstirii, nu agonisește decât a susține diregirile arătate, fapte ale filantropiei evanghelice și a vărsă la altarul celui Atotputernic a sale rugi de zi și noapte, pentru fericirii Domni ai Moldovei, cari i-au hărăzit și i-au întărit miluiri acestei sfinte chinovii, cu legături înfricoșate și nedeslegate.

Nu agoniseşte decât a se rugă pentru guvern şi mărinimoşii acei bărbaţi cari, în credinţa cătră Dumnezeu şi în respect către religie şi biserică, au hotărât pentru totdeauna a nu se mai putea îngădui şi înnoi proiecte şi împrejurări ce vederat ar ameninţa sfărâmarea şi desfiinţarea acestor sfinte locaşuri, cari au fost pururea cinstea şi slava ţării.

Binevoească Departamentul a luă în băgare de samă că am făcut şi facem pre cât ne iartă mijloacele mănăstirii; şi socot că măcar atâta dreptate ne va da că, în întrebuintările veniturilor mănăstirilor, niciodată n'am fost scumpi şi greoi în totul ce se atinge în faceri de bine şi de folosuri obşteşti.

Zidirile filantropice dimprejurul mănăstirii cât şi în osebitele părţi ale Principatului, toate cu cheltuelile ei, mâna de ajutor ce întinde la toată nenorocirea obştească şi particulară ce ne vine la cunoştinţă precum şi nevoieşilor ce năzuiesc la mănăstire, dovedeşte că veniturile ei se întrebuintează întocmai după îndatoririle fericţilor întru amintire ctitori şi înzestrători, încât fie-mi iertat a face un apel la chiar raportul Departamentului, că nu suntem aşă de răi precum se vede în descrierea sa. Adaug a zice şi asta, că Departamentul înainte de a pretindă păzirea legilor, ţinerea în bună stare a averilor, păstrarea şi înmulţirea fondurilor, legiuita împesiere prin mezat a moşilor, câştigarea proceselor, acea după lege întrebuintare a veniturilor, facerea caselor, zidirile bisericilor dela chinoviile ce se află în fundul Carpaţilor, ar trebui a le pune în lucrare mai întâiu singur, după cum îl chiamă şi legea din 1835 şi legea din 1844, şi instrucţiunile date de Obşteasca Adunare, şi atunci va află şi pe art. 5, prin care Obşteasca Adunare îl mărgineşte de îngrijirea chinoviilor în cuprinderea următoare: «că mănăstirile acele cu soboare, precum: Neamţu, Secu, Văratecul, Agapia şi altele de asemenea, vor fi în totul neatârnate de cărmuirea vornicului averilor bisericesti» şi iarăş, la art. 8 din legiuire, va află că legile canonice vor sluji, precum totdeauna, de regulă neschimbată mitropolitului, nu numai asupra soboarelor mănăstireşti, dar şi întru celelalte însuşiri bisericesti şi duhovniceşti cari au rămas în totul neajignite. Binevoişii, Inalt Prea Sfinţite Stăpâne, a mă iertă de această apărare ce fac din partea mănăstirii imputărilor şi defăimărilor adresate de cătră Departament. Cinstea mănăstirii cere o asemenea cu destulă rezervă—şi dacă n'aş face-o, aş fi nevrede nic de a mă numi stareţ acestor sfinte locaşuri. Nici nu zic, nici nu pretind că nu sunt încă îmbunătăţiri de făcut, precum am arătat, dar aceste se fac pe încet şi după împrejurări. Mănăstirea niciodată nu s'au depărtat de tot ce poate sluji la slava şi înaintarea sa spre pomenirea fericţilor ctitori şi folosul patriei, şi pot închizeşlui şi în viitor că mănăstirea Neam-

tului, care se fălește cu titlu de întâia și sfânta lavră a Moldovei, nu va fi niciodată protivnică binefacerilor, pe cât vor iertă mijloacele sale.

Departamentul ar fi trebuit să aibă mai multă îndurare atât în privirea împrejurărilor și a persoanelor, a condițiilor fundatorilor, a Regulamentului Organic, a legilor Obșteștii Adunări, a predaniilor vieții monahicești, a așă-zământului și a atâtor hrisoave cari au întărit mănăstirile, cari dacă nu sunt a Departamentului încă trebuie respectate, pentru că se trag din fapta bună cea mai înaltă.

Vă rog dar, dimpreună cu tot soborul, ca să dați chiriarhiceasca ocrotire legilor și dignității sfințelor canoane, despre năvălirile pomenitului Departament, care, spre scandalul lumii, n'au cruțat nimica, vărsând defăimări spre a trage ură și dispreț asupra clerului și asupra bisericii. Eu prin aceasta mi-am împlinit o sfântă datorie către Inalt Prea Sfinția Voastră, fiind cu adâncă supunere, etc.

(Iscălit) GHERASIM ARHIMANDRIT ȘI STAREȚ.

1858, Iulie 20, No. 238.

XXII.

Altă jalbă a starețului Gherasim către Mitropolitul Sofronie. (1)

Inalt prea Sfințite și mult Milostive Stăpâne!

Istoria Noului Testament ne arată că îndată după întemeierea Darului Evangheliei în lume, pe timpul sfinților apostoli, s'au înfîințat și chinoviile, precum se cetește la fapte ca: mulțimea celor ce crezuse a duce și pune averile sale la picioarele apostolilor, ca cu acele să se poarte grija de cei ce se îndeletnicesc în rugăciuni ziua și noaptea. Care apoi cu creșterea bisericii creștine au mai crescut și s'au mai îmulțit treptat până în timpul Marelui Constantin, când a strălucit ortodoxia în toată lumea și și-a câștigat sfânta biserică libertatea sa. A început a se zidi și întemeia biserici și mănăstiri peste tot locul, la răsărit și apus. Din care unele le zidiă bine credincioșii Impărați și le înzestră, iară altele Domnii și boierii creștini.

Acestora urmând și strămoșii noștri, bine credincioșii Domni și boierii ai Moldovei, au ridicat altare spre slava celui Prea Inalt — în toată țara — cari

(1) Starețul Gherasim văzând furtuna ce se ridică asupra-i, îndată a făcut altă jalbă către Mitropolitul Sofronie Miclescu, tot din 20 Iulie anul 1858, tot cu No. 238, care jalbă, zic părinții, a alcătuit-o ieromonahul Teofan Cristea, deși pe atunci se pare că Teofan să fi fost plecat în Basarabia.

sunt monumente neuitate a evlaviei lor cea religioasă și a credinței cei cătră Dumnezeu. Dintre aceștia și mai întâiu se numără : Ștefan cel Intăiu, Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, cari între alte multe locașuri ce au înființat și cei întâi fondatori ai acestei sfinte mânăstiri Neamțul, cu a căror îngrijire s'a adunat încă un număr sobor de monahi petrecători în această lavră, și pe cari, ca să se poată a se rugă cu neconținere cătră Dumnezeu ziua și noaptea, fără a se îngriji de cele trebuincioase spre viețuire, au înzestrat sfântul locaș cu însemnătoare averi.

Hărăzindu-le și deosebitele privilegii și întărindu-le acestea cu domneștile sale hrisoave, rugând și pe urmașii lor cari sau din neamul lor ar fi, sau ori pe cari i-ar rândui Dumnezeu stăpânitori pământului acestuia, să miluească și să întărească afierisirile lor, puind înfricoșate blăstămuri asupra celor ce le-ar strămută. Care documenturi și privilegii, cu toate greutatețile veacurilor trecute și nestatorniciile timpurilor ce au venit unele peste altele peste acest pământ, s'au păstrat neatînse și neajignite de cătră toți Domnii următori până astăzi. Iată în timpul facerii Regulamentului Organic, această sfântă mânăstire Neamțul, împreună și cu sfânta mânăstire Secul, ce sunt unite pentru totdeauna și soborul aflător în ele fiind unul din zilele prea cuviosului părintele nostru starețul Paisie, au primit o nouă întărire, ferindu-le neatînse privilegiile hărăzite lor de atăția luminați Domnitori și fericiti ctitori. De asemenea acestea s'au încuviințat și de obșteștile adunări ale țării. Care apoi s'au întărit și cu deosebitele domnești hrisoave începând din anul 1843 și până astăzi.

Acum însă, când s'au început o nouă eră pentru Principatele Moldova și Valahia, de vieată și de propășire, când toate așazămintele Românilor au a primi o mai bună statornicire, sub guvernele alese de nație. Acum — zic — și noi umiliți monahi, nădăjduind un viitor mai fericit, după sguuirile cele mari ce au suferit împreună cu țara întregă și aceste mânăstiri în trecut.

Subscrisul, umilitul stareț al sfintelor mânăstiri Neamțu și Secul, împreună cu tot soborul, vine a așterne la apostoleștile Voastre picioare pre acestea și cu lacrimi a Vă rugă ca să sprijiniți aceste dreptăți hărăzite mânăstirilor și soborului din al căror număr sunteți și Inalt Prea Sfinția Voastră. Ca și în viitor privilegiile lor să rămăie nu numai nestrămutate, dar încă să se mai întărească, fiind aceasta spre lauda nației și fala țării Moldovei.

Pentru că dacă aceste sfinte mânăstiri se deosebesc, prin averile lor, dintre unele din mânăstiri, dară apoi se deosebesc și cu facerile de bine ce deapaurarea fac, pe cât însă înlesnirile le iartă. Pe care nu voim a le publică după poronca Domnului, ca să nu știe stânga ce face dreapta.

Cu toate că, Inalt Prea Sfinte, le cunoașteți pe toate foarte bine din sămile ce în fie care an vi se supune spre cercetare și întărire, din cari se vede că analogisind partea cea mai mare din avere se cheltuește la acestea, iară cea mai mică la soborul monahilor cari, în nădejdea plății cerești, se mulțămesc cu singură îmbrăcăminte și hrana, rugându-se lui Dumnezeu pentru ctitori, pentru guvern, pentru țară și pentru Inalt Prea Sfinția Voastră, ca să puteți păstori turma încredințată vouă la calea mântuirii, ferind-o de toate ispitele.

(s) *Gherasim stareț.*

(Extras din manuscriptele arhierului Narcis Crețulescu).

XXIII.

Observații anonime la jalbele starețului Gherasim.

Pietatea, virtutea caracteristică a poporului român, au făcut a se ridica în Principate, și în special în Moldova, o mulțime de mănăstiri și așezăminte religioase, căror fundatorii lor, în scop de filantropie și renaștere morală, le-au dat și mijloace întinse, înzestrându-le cu averi însemnătoare.

Mai nu este Domn al Moldovei, nu este familie din cele avute ale țării care, într'un scop ca acesta, să nu fi fondat vreuna din mănăstiri sau, cel puțin, să nu fi dăruit ceva vreuneia din ele.

Dintre toate însă aceste mănăstiri nici una nu s'au bucurat de o dărnicie mai mare, de o înzestrare mai bogată, ca mănăstirile Neamțu și Secul, pentrucă în adevăr au fost un timp când mănăstirile acestea, ca un azil al oamenilor învățați și a servitorilor statului căzuți sub greutatea anilor, erau făclia luminilor și podoaba bisericii Moldovei, iară vieața și faptele pretrecătorilor în ele un îndemn de bună rânduială și propășire.

Urmașii însă ai starețului Paisie și ai bărbaților ce, dimpreună cu el, au pus bazele reformelor în aceste mănăstiri, abătându-se dela principiile mântuitoare statornicite de acei prea cuvioși monahi, guvernul și Obșteasca Adu-nare a țării au trebuit să intervie și în deosebite timpuri să le dea instrucție și legiuiri de cari să se ocărmuească și să le prescrie îndatoriri proporționate cu mijloacele întinse ce au în dispoziție.

Astfel, la anul 1832, s'au legiuit prin Regulamentul Organic ca mănăstirile aceste să înființeze și să ție un spital în Târgul-Neamțului și o școală în mănăstire.

La anul 1843 Domnitorul de atuncea, Mihail Sturdza, văzând starea de decadentă a acestor mănăstiri, le-au dat și le-au statornicit un așezământ pe bazele aceluia lăsat de starețul Paisie, care așezământ acum este în părăsire și uitare, și le-au îndatorat ca să ție și un seminar.

Chipul cum s'au păzit de mânăstire legiuirile aceste și osebite alte dispoziții se cunoaște pe lângă altele și din ofisul Domnului Grigore Ghyka, No. 618, dat în anul 1855 starețului de atuncea arhimandritul Naftanail (Rusu).

Prin acest ofis, în care anume se arată toate abaterile, risipa în venituri, abuzuri neiertate și neîndepliniri a nici uneia din îndatoriri, s'au porocit mânăstirii, în chipul cel mai energetic, îndreptarea neorânduelilor și înființarea seminarului, potrivit cu trebuințele bisericii, încât numai sub amenințare că la din contra se va aplica și pentru aceste mânăstiri măsura anume prevăzută prin art. 8 a legii Obșteștei Adunări din anul 1835, pentru regularea averilor mânăstirilor pământești, soborul, îngrijit ca să nu piardă din mâni cârmuirea averilor, a trebuit silit să păsească cătră facerea programului, pe care trimițându-l în sfârșit în cercetarea și încuviințarea Departamentului învățăturilor, s'au întărit spre punere în aplicație cu hrisovul domnesc No. 3.016 din anul 1855.

Starețul însă de atuncea, arhimandritul Dionisie, chemat înadins ca să puie în lucrare aceste mântuitoare dispoziții, văzând trebuința de oarecari modificării cerute de înprejurări, au încheiat jurnalul din 5 Iunie anul 1855, în unire cu comunitatea, prin care arătând prefacerile ce s'au găsit de nevoie, s'au supus apoi aprobației guvernului, care cu un alt hrisov, din anul 1856, No. 1274, au întărit de asemenea și aceste dispoziții.

Mulțămită energiei guvernului și bunelor aplicări a starețului de atuncea (Dionisie), școalele, atât acea din mânăstire precum și gimnaziul din Târgul-Neamțului, pe lângă care eră și un internat de 50 elevi, fiind de îndată încpute și, cu toate piedecile indirecte, școalele acestea, la încheierea anului, au înfătoșat un succes îndestul de mulțămitor.

Retragerea dela cârma țării a Domnitorului Ghyka au adus după sine și ruinarea școalelor acestora. Intriga, vițiu adânc înrădăcinat în aceste mânăstiri, și care pe un timp fusese numai înădușit, ridică iarăș capul. Aceasta, dimpreună cu calomniile cele urite, încurajate fățiș de neprietenii luminilor, motivă scoaterea din stăreție a arhimandritului Dionisie în chipul cel mai arbitrar și înlocuirea sa prin altul, care putea să corespundă tendințelor retrograde și la scopuri lăturalnice și interesate.

Cel întâiu pas ce se făcù de noul stareț, arhimandritul Gherasim, fu ca să adreseze, la 3 Septembrie 1856, No. 50, o suplică părintelui mitropolit, cu propunere: că mânăstirea n'ar fi în stare să întreție școalele înființate prin hrisoavele Domnului Grigorie Ghyka, hrisoave ce ar amenință desființarea soborului; că mijloacele mânăstirii nu-i sunt de ajuns; că soborul n'are trebuință de școale pe baze întinse, sub controla Departamentului învățăturilor; că în școala ce propune să se facă în mânăstire să nu fie primiți monahi sau

frați de pe aiurea și că, în sfârșit, pentru ca mănăstirile să fie ferite de amestecul oricărei autorități bisericești sau politicești, cade la picioarele Prea Sf. Sale, ca să mijlocească desființarea hrisoavelor domnești și să ceară dela căimăcămia țării slobozirea unui alt hrisov, întăritor propunerilor sale.

Iată în scurt descrierea înființării și a desființării școalelor din mănăstirea Neamțu și a gimnaziilor din Tg.-Neamțu.

Incordările personale, deosebirea intereselor și stăruințele ademenitoare a monahilor emisari au contribuit în mare parte la desființarea lor.

Mănăstirea și starețul abuzând de încrederea guvernului de atunci, de curând instalat, dobândi hrisovul cerut, cu care odată în mână, mănăstirea nu ezită a închide de îndată școalele, nu ezită să izgonească în mijlocul semestrului pe profesorii angajați și, fără nici o milă, să desființeze internatul din Neamț în mijlocul iernii, asvârlind și lăsând copiii pe ulițe. Poate-se numi această faptă creștinească, faptă de caritate și în spirit evanghelic? Iată iubire de luminare și de progres a mănăstirii Neamțu! Care, în loc să fie făclia luminătoare bisericii și țării, ridică stindardul reacției în secolul al 19-lea și, în mijlocul împrejurărilor maiore în cari se află țara, se întărește în întunec.

O așa urmare din partea mănăstirii de sine se înțelege că au umplut de indignație pe toți bine cugetătorii; opinia publică se revoltă la auzirea unei fapte atât de necrezută și nemulțămirea se făcū generală.

În fața acestora, Departamentul Învățăturilor, care nici măcar au fost întreat asupra stării împrejurărilor, când sub guvernul căimăcămiei s'au slobozit hrisovul precitat, n'au putut decât a se face interpretul legal al opiniunii publice, și, prin un raport conștiințios, să supuie toate acestea la cunoștința guvernului de astăzi.

Prin acel raport publicat din ordinul Prințului Căimacam, prin suplimentul la *Gazeta de Moldova* No. 53 din 7 Iulie a. c., Departamentul cu destulă rezervă s'au mărginit numai a arăta adevăratele împrejurări și starea de față a numitelor mănăstirii. El au fost mult mai indulgent către sobor decât Mitropolitul în anul 1848, când au adus la cunoștința Domnului Mihail Sturdza neorânduile ce se petreceau în aceste mănăstiri.

El n'au făcut alta decât au propus, că de vreme ce mănăstirile pretind că s'ar găsi în lipsă de mijloace și că n'au cu ce să întreție școalele ce se înființase acolo, în vreme când ele erau de abia la început, să se rânduească o comisie cu însărcinare ca să cerceteze câtă este averea și veniturile adevărate ale acestor mănăstirii? Să cerceteze ce se face și cum se întrebunțează venitul dela 14 moșii din cele mai mari cari se caută pe conta mănăstirii? Ce se face cu venitul din păduri? cu venitul dela vite și dela stupi și cu venitul din dările închinătorilor ce duc prinoasele lor acolo?

Care-i numărul exact a monahilor din mănăstire și din mitoace și de se urmează primirea acestora după așazămintele? Și dacă veniturile vor fi îndestulătoare, precum nici este îndoială, să se înființeze școalele pe baza hrisoavelor Domnului Ghyka.

Departamentul n'au cerut nicicum vreun amestec în cărmuirea averilor, de care se îngrozește atât de mult starețul de astăzi; el n'au cerut nici desființarea așazământului, ci mai ales au cerut păzirea lui, și dacă au cerut ceva, aceasta au fost privigherea asupra învățăturilor din școalele ce se zic că sunt în mănăstire, drept însușit Departamentului prin însuș numirea ce poartă, însușit lui prin așazământul școlar §§ 63 și 64, prin hrisoavele domnești citate mai sus, prin art. 4 a legii Obșteștii Adunări din anul 1844 pentru însușirile Vornicului Bisericesc, și prin legea votată de Divanul Obștesc în anul 1851, pentru organizarea învățăturilor bisericesti în Moldova. Căci cine altul să privegheze învățăturile din mănăstire? Au doară starețul sau părinții de acolo, dintre cari partea cea mai mare nu știu măcar a scrie?

Guvernul Excelenței Sale Prințului Căimacam, informat de niște asemenea neorândueli, nu pregetă a numi o comisiune alcătuită din persoane oneste, cu misie să cerceteze la fața locului și să descopere avutul și adevăratele venituri ale mănăstirilor, să alcătuească apoi bugetul de cheltueli, și să prevadă într'un chip îndestulător reînființarea și întreținerea școalelor după hrisoavele Domnului Ghyka, sub privigherea și povățuirea Departamentului Învățăturilor.

Înștiințându-se despre aceasta, starețul Gherasim ce se crede că au făcut? În loc ca starețul să se pătrundă de adevăratul interes al mănăstirilor, care cere să se desbrace de omul cel vechiu și să intre în calea nepărtinirii și a progresului, potrivit cu trebuințele bisericii, cu spiritul veacului și cu interesele nației, care tocmai în scopul acesta au renunțat la o parte din averile sale: în loc să se pătrundă de acest adevăr netăgăduit, dela care atărnă existența mănăstirilor, și să se plice decretărilor guvernului spre binele lor starețul Gherasim, uitând preceptele blândului Isus, se aprinde de mânie, se supără foc, cade iarăș la picioarele părintelui Mitropolit și, prin înscriș tânguirea ce-i depune, strigă la călcare de drepturi, citează legiuiri, ba până și simple rezoluții domnești dictate de împrejurări, și trece sub tăcere pe acele ce impun îndatoriri; admite de bune și se închină înaintea simplelor apostilii a Domnului Ghyka, în vreme ce hrisoavele sale, ce-i prescriu îndatoriri, le disprețuește și le proclamă de utopii și nelegiuiri. Protestează în contra a orice amestec, și apoi tot starețul se scandalizează de zicerea departamentului că: mănăstirile sunt astăzi stat în stat; iară apoi, în turburarea și mânia sa, se uită și ar vrea să dea a înțelege că mănăstirile Neamțu și Secul nici ar face parte din mănăstirile pământesti.

De ce nu pot a se scula din morminte Ștefan cel Mare, fondatorul mănăstirii, atâți alți Domni și nenumărați ctitori, ca să vadă pe urmașii acelor la cari s'au depozitat averile, în scopuri filantropice și de folos pentru țară, cum se încearcă a renegă astăzi chiar numele de pământean?

Această suplică, cu o țesătură de frasuri făloase, plină de cuvinte mușcătoare, nedemne de un stareț, arogantă până la temeritate, atacătoare până și în guvern, scrisă de stareț în numele soborului; fără să o înțeleagă nici unul nici altul, nu este decât *icoana cea mai vie a ignoranței*, în luptă cu luminile, și nu respiră decât întunec și materialitate.

Această suplică ce s'au prezentat guvernului prin părintele Mitropolitul *fu respinsă*, ea nu merită reputație, decât spre a se cunoaște gradul de cultură și tendințele soborului, prin glasul starețului său; ea se publică aicea în toată întinderea, cu observațiile următoare și se lasă în critica țării.

Starețul Gherasim înșirând legiuri pentru a-și scoate drepturi, uită și nici gândește că mănăstirile au și îndatoriri, și când vede că se iau măsuri pentru păzirea și îndeplinirea acelor, se supără că soborul, lipsit până acum de o controlă serioasă, deprins a dispoză de venituri după plăcere, înrădăcinat în ideea că averile sunt hărăzite în persoana monahilor dedați la o vieață mai mult decât tictită, se înțelege că nu se poate nicicum împacă cu ideea de controlă și, sub influența spaimii de care s'au cuprins, aleargă și cade din nou în persoana starețului, la picioarele părintelui Mitropolit în speranță de a găsi ajutor: dar ce se va zice când se va ști că tot acest sobor au fost un timp când contestă și chiar mitropoliei dritul de amestec? Să cercetăm însă și chipul cum mănăstirea și-au îndeplinit datoriile sale.

Regulamentul Organic dat în anul 1832 le obligă, precum s'au arătat, ca să ție între altele și un spital în Tg.-Neamțu; cu toate acestea, *douăzeci de ani* au trecut și ele nici cugetau să puie în lucrare acest așzământ, care în sfârșit s'a văzut înființat tocmăi la anul 1852, și atuncia silite numai de amenințările guvernului.

Vine dar întrebarea: Ce sau făcut venitul ce urmă a ce cheltuî cu ospitalul în timp de 20 ani?

Așzământul din anul 1843, citat de stareț și pe care îl numește lege fundamentală, se știe că a fost și este călcat și profănat în toată întinderea lui, așa de pildă: paragraful 2, pag. 67, cuprinde că, la primirea în mănăstire, să se prefere tineri ce ar arăta plăcere la învățătură și bărbați ce au servit statului. Este adevăr că tinerii s'au primit într'un număr foarte mare și se primesc și astăzi, însă cu preferință dintre fiii sătenilor și ai meseriașilor, în paguba fiseului și în paguba agriculturii și a industriei, căreia i se răpesc brațele, iar cât pentru învățătură, mărturisească însuș starețul de unde a putut să o iea, când școale n'au fost nici sunt?

De asemenea să arăte cari sunt barbații din mănăstire ce au servit statului și cine anume !

Paragraful 28, pag. 24, îndatorează pe cei ce nu vor putea să învețe carte să se deprindă la lucruri de mână, însă unde e școala de arte ? căci în loc de aceasta, mănăstirea preferă să-i ție pe la mitoace, sau pe la moșii ori pe la viile ce are, unde se învățau în arta facerii de vin și a distilației, și unde mulți contractează deprinderile cele mai uricioase.

Ospitalitatea este o virtute caracteristică a poporului în genere. In casa până și a celui mai sărac locuitor, străinul, călătorul și săracul este bine primit. De ce dar se mai fălește starețul Gherasim cu primirea de străini, ca și cum numai singur acest chinoviu ar practica asemenea faptă ? Și lauda sa, că oricine găsește masa întinsă, și că pentru aceasta se cheltuesc sume însemnătoare este neîntemeiată, fiindcă închinătorii ce se duc acolo nu merg pentru înbuibare, spre a mânca și a bea, aceasta este o tristă recomandatie, ei merg spre a-și depune rugăciunile lor și, cu ofrandele ce aduc, răsplătesc cu prisosință cheltuelile ce se fac, merg spre a-și găsi hrana sufletului, mângăere, povățuire și ajutor moral, dar oare le găsesc precum se cuvine ?

Starețul se laudă că a fondat bolnița pentru bătrâni, mare, largă și bine aerată, ca și cum nu s'ar ști în ce chip sunt căutați bătrânii și bolnavii.

Este de mirare cum se laudă și pentru casa acelor smintiți la minte, când se cunoaște că aceasta nu-i decât o casă de mizerie, unde nu sunt decât bătaii și schingiuiiri, și nici o îngrijire după cuviință ; când se știe că toate guvernele ce s'au succedat în Moldova au stărunit în zadar pentru înființarea unui spital precum se cuvine, când se știe că deși s'au făcut încă din anul 1853, prin proto-medicalul statului, trimis de prințul *Urusov*, un plan și deviz pentru clădirea unei zidiri înadins, totuș mănăstirea care, prin jurnalul atunci încheiat, s'a îndatorit să execute planul, n'au făcut nimica până astăzi, decât că în cea mai de pe urmă s'a hotărît numai să strămute pe nenorociții pătimași în niște case făcute de starețul Dionisie cu totul pentru alt sfârșit.

Este adevărat că mănăstirea, în urmarea amenințărilor guvernului, a clădit în sfârșit, după trecere de 20 ani dela data îndatoririi, spitalul din Târgul-Neamțu. Zidirea este frumoasă, aceasta nu o contestă nimeni, căci mănăstirea ține mult la cele de pe din afară, însă se știe că bolnavii nu sunt primiți în număr proporționat cu încăperile, și este mare îndoială dacă și aceștia sunt bine căutați și îngrijiți.

Starețul se laudă și cu spităria din Tg.-Neamțu, când aceasta e un ram de venit al mănăstirii: ea se dă în posesie și nu numai că nu o costă ceva, dar mai aduce folos.

Nimica însă nu este mai de milă, nimic mai trist decât lauda ce-și face cu școala din Tg.-Neamțu. «O școală atât de folositoare neamului!» după cum zice starețul, și cu seminarul din mănăstire, cu care prea cuvioșia sa ne mângâie că trage mare speranță «să dea patriei și altarului barbați dedați în științele mântuitoare, spre slava nației și podoaba bisericii».

Dar lăsând a zice că nenorocita școală din mănăstire s'a făcut numai cu numele, tocmai după 23 ani dela data îndatoririi, iară școala din Târgul-Neamțului, după 12 ani dela data așazământului din 1843, însă poate-se numi seminar o biată școală cu 2 profesori, în care abia învăță câțiva călugări și aceștia neregulat? Cu toate acestea iată mărețul seminaru al mănăstirii Neamțul! Iată școala cea vestită ce, după zisa părintelui stareț, are să dea patriei și altarului, spre slava și podoaba lor, barbați dedați în științele mântuitoare! Bucură-te patrie! Bucură-te biserică!

Cât pentru școala din Tg. Neamțu, se știe că ea s'a făcut cea mai din urmă, numai în scop ca să scape de școala din mănăstire, însă unde-i seminarul cu internatul său? unde sunt școalele începute sub starețul Dionisie?

Părintele starețul Gherasim se teme, se îngrozește de școalele din hrisoavele lui Ghyka, zice curat prin altă suplică (vezi broșura oficială, pag. 46), dată părintelui Mitropolit, că ele amenință desființarea mănăstirilor, însă reformă nu vra să zică desființare, ci întemeiere, și cu toate acestea starețul califică «de nelegiuire» fapta cea mai mântuitoare, (broșura, pag. 46). Mai zice că programul pe un curs de 16 ani, după citatele hrisoave, nu s'au făcut în mănăstire, și apelează la mărturia persoanelor cinstite; zice că soborul nu știe unde s'au făcut și de unde a venit? Că acele mai mult de 30 iscălituri de cari este acoperit programul, și cari, după zisa sa, ar fi numai câteva, nu înfățișează pe întregul sobor, căci nici nu se putea iscăli un așa act peste puterea sa? Dar se apelează și la conștiința prea cuvioșiei sale, să mărturisească în frica lui Dumnezeu, unde s'au făcut și de unde a venit programul cuprins în suplica sa către părintele Mitropolit din 30 Septemvrie 1856, No. 50, cu cele 9 iscălituri de cari este acoperită, înfățișează ele pe întregul sobor?

Sunt foarte curioase aceste contraziceri!

În sfârșit, după ce se mai laudă și cu școlile sătene, din cari nici una macar nu este deschisă, și care se vede că provine din îngrijirea în care l-au pus puternicul îndemn al departamentului învățăturilor, publicat prin *Gazeta de Moldova* No. 30, din 17 Aprilie a. c., vine apoi tot la una și aceeaș, adică: lipsa de mijloace, vrând să arate că înființarea școalelor ar fi sărăcia mănăstirilor. Însă mărturisească starețul cu mâna pe conștiință, dacă desființarea școalelor n'au costat pe mănăstire mai mult decât ținerea lor? Mărturisească-o aceasta! Zice că n'are mijloace, și sub acest pretext, după ce

izgonește și lasă pe drumuri copiii amplexaților statului și ai preoților servitori bisericii Domnului, primește și adaogă în mănăstire îndoit număr de părinți, tunde și preoțește o mulțime de monahi contra legiuirilor și contra așăzământului.

În urmă se laudă și arată îngrijirea ce are de buna cărmuire a mănăstirii, citând § 22 din așăzământ, ca și cum nu s'ar cunoaște că §§ 22, 23 24 și 25 sunt călcate în toată întinderea lor, ca și cum nu s'ar ști că acele 14 moșii, rămase pe contul casei, că pădurile, viile, vitele și altele sunt căutate în chipul cel mai rău de călugării ce n'au nici o idee, și a căror misie nu este nici cum să fie prefăcuți în epistați, în speculanți și în zapcii. Legile sfinților părinți opresc sub afurisenie, nu numai pe călugării ordinari, ci chiar și pe ieromonahi de a se purta din loc în loc, și a se ocupa cu lucruri materiale. Vezi cap. 121, fața 101 din Nomocanonul tipărit la Târgoviște, și 89 din așăzământul mănăstirii. Vine apoi la cifre și la fostul stareț, arhimandritul Dionisie, asupra căruia se descarcă de tot necazul și-l califică de *stareț impus și nelegiuit*, când acela, în mijlocul neorânduelilor ce sfășia mănăstirea, *fu înadins chemat de guvern* din Țara-Românească, ca să reintre în sânul comunității, al căruia este singurul membru luminat, și cu anume îndatorire să introducă și să aplice regula și reformele mântuitoare cerute de timp.

El fu numit numai locotenent, și în urmă chinoviul singur, întru care și starețul de astăzi, l-au ales și l-au cerut de stareț deplin. Dovadă stă jalbele soborului acoperite cu mai multe sute de iscălituri, între cari nu lipsește și a părintelui Gherasim (starețul posterior).

Aruncă fulgere asupra fostului stareț, și-i găsește o crimă, pentru că bietul om a îndrăznit, pentru întâia dată, să scoată la lumină adevăratele venituri ale mănăstirii. Il învinovățește de rău administrator, spune cât a pierdut și fonduri, pe care însă nu le numește; zice că a arătat venituri ce nu sunt; și apoi, tot starețul Gherasim uită și mărturisește că în anul 1855 predecesorul său a înfătoșat la Mitropolie sămi pentru venitul de 1.533.324 lei și că acest spor s'a făcut din vânzare de produse, vite și altele, care se știe că în tot anul o face această mănăstire, cum și din darea în posesie numai a câtevav moșioare și acarete ce numai acestea au sporit venitul cu 193.143 lei.

Nu se încarcă sume să sprijine adevărul arățărilor arhimandritului Dionisie. El este demn să-l sprijine singur, când va fi întreat, decât—se cere starețului Gherasim să arate în conștiință dacă, la sfârșitul anului 1854, nu s'au încheiat sămi mai tot pentru această sumă?

În genere este știut că venitul moșiilor sporește și se adaogă la fiecare împosesuire, în vreme când, lucru curios, acela al moșiilor mănăstirii Neamțu scade neîncetat. Starețul Gherasim, după ce știe că în anul 1854,

s'au încheiat sămi pentru un venit de peste 1.300.000 lei, care aceasta nu o poate tăgădui, vine și ne spune că venitul pe anul curent este numai de 1.092.642 lei!

Ne spune că mezatele făcute de celălalt stareț au fost numai o formă și totuș arată un spor în venituri; laudă mezatele sale și, cu toate acestea, arată scădere. De ce oare nu spune și cauza? Aceasta însă, cu tot misterul de care se înconjoară, țara o cunoaște, țara o știe, că sub administrația starețului Gherasim s'a dat moșia Lipova, pe timp de 20 ani, cu un venit de peste 2.000 galbeni pe an, monahului Varahiil (Latiș), tot din mănăstirea Neamțu, iar astăzi director al mitropoliei, și aceasta fără nici o condiție alta decât să ție schitul Lipova cu câțiva monahi. De asemenea se știe că moșiile din Basarabia, împosesiete cu un mic folos în anul trecut, s'au dat toate la un loc, în vreme când, de se da în parte, ar fi produs îndoit și întreit folos.

Mai spue starețul de astăzi ce au făcut și ce face, sub administrația sa, cu tipografia din mănăstire, pe care predecesorul său o făcuse să fie una din cele întâi a Moldovei.

Iată că cu toate aceste administrația de astăzi este atât de laudată.

Spune și lauda comisiei rânduită în anul 1856, pentru că această comisie, în încrederea ei, au pus temeiul pe ceea ce s'au arătat, dar de ce nu spune și de veniturile descoperite atuncea numai de: 985.000 lei? Se înțelege că spre a nu veni în contradicții cu veniturile arătate în anul 1854 și în anul 1855.

Se supără asupra departamentului, că au cerut să știe numărul monahilor și al fraților din mănăstire și, în naivitatea sa, mărturisește că frățimea acelu sobor nu agonisește decât a sluji până și pe vrășmași, — iar după ce îngrozește, spuind de legături înfricoșate și nedeslegate, zice că se roagă pentru toți acei cari, în respect către religie și biserică, au hotărât: a nu se mai îngădui și înnoi proiecte și împrejurări ce vederat amenință sfărâmarea și desființarea mănăstirilor.

Cu alte cuvinte: că se roagă pentru aceia ce-și închipuește că sunt și care le-ar zice: nu faceți școale! nu vă luminați! rămâneți în întunec! ședeți, beți și mâncați, împrăștiind veniturile, petreceti-vă vieța în întrigi, curățiți-vă, lustruiți-vă pe din afară, și în lăuntru rămâneți tot omul cel vechiu! căci la din contră, să știți că se amenință desființarea chinoviului ce a fost slava și cinstea țării, — după cum zice părintele starețul, și foarte bine zice: că numai au fost!

Vai dar de aceia ce-i învață din contra! Unia ca aceștia la ce oare se pot aștepta?

În sfârșit, vesel de toate aceste laude, cu care crede că s'au curățit îndestul, se umple apoi de curaj, se constituie din culpabil în cenzor, vine în măsură de a controla pe alții, apostrofează departamentul și, uitând de Lipova, uitând de moșiile din Basarabia, uitând și de alte moșii împosesiete numai cu numele, iar în faptă fără de câștiuri, face aluzie la împosesierea moșilor clerului, vrând a înțelege pe acele două sau trei cari de guvern s'au dat ca gratificații cu prețuri măsurate și pe un termen de cinci ani; uitând părintele starețul că prin aceasta nu face decât să ațâțe o coardă foarte delicată și lovește în acei ce, sub cuvânt de învoială, au înnoit contracte fără licitații, cu pierdere pentru casă de peste 30.000 de galbeni, împrejurare de care departamentul de astăzi s'a lipsit a o supune cunoștinții locurilor competente.

Iată suplica părintelui Gherasim! Acest cap d'operă, prin care când se umilește, când se sumește și în sumeția sa uită până la aceea de a scoate cuvinte mușcătoare și ironice; suplică ce toată se rezumă în puținele aceste cuvinte: Sunt neatârnat, nu dau nimărui voie de control, nu voesc să mă luminez și rămân în întunec, nici voiu să știu decât de acei ce-mi dau mână de ajutor în intențiunile mele retrograde și aceasta, în părerea starețului, nu se numește nici cum stat în stat.

Dar oare ce voește să înțeleagă prin repetatele ziceri: că Departamentul Cultului și al Invățăturilor a fost puțin îndurător în privirea împrejurărilor și a persoanelor? care-i sunt împrejurările? care-i sunt persoanele? aceasta pentru dânsul este o enigmă. Departamentul nu se ocupă de persoane, el merge în principiu; n'are nimic nici cu starețul Gherasim, din contra îi dă multă dreptate,—căci care-i școala unde și-au făcut învățăturile, spre a fi pregătiti pentru o misie atât de însemnată? Ca adevărat fiu al mănăstirii, se înțelege că voește să ție ceeace au apucat; viermele din rădăcina hreanului nu cunoaște nimic mai bun.

Departamentul dacă a ridicat și ridică glasul, o face aceasta pentrucă el este interpretul legal al dorințelor bisericii și a nației în înaintarea cătră progres. Ce zice el alta? fără numai ca soborul să se reformeze, să facă și să ție școale spre a da bisericii bărbați luminați și povățuitori aleși. Biserica și țara nu au nevoie de epistați pe la moșii, n'au trebuință de vieri și distilatori! Căci cine nu știe că dintr'o mie și mai bine de călugări, nu este unul măcar care să poată ține un cuvânt sau o predică? nu este unul care să facă o scrisoare? spuie părintele starețul, în frica lui Dumnezeu, dacă măcar suplica aceasta este făcută în mănăstire? Cine nu știe că ea n'are astăzi măcar o școală de muzică bisericească? Altfel și-ar aduce ea cântăreții de pe la mănăstiri străine? și apoi starețul mai are curaj să roclame acest sobor, de cinstea și slava țării! Tristă laudă!...

Mai bine ar fi ca starețul și soborul să cugete, să se pătrundă adânc de interesele sale, de trebuințele țării, să iasă din întunerecul în care zace și să nu uite cuvântul Mântuitorului: «Pomul ce nu face roade se taie și în foc se aruncă»—să nu ascundă talentul, nici să pue lumina sub oboroc. Dar să se nevoească astfel și așa să lumineze lumina lui înaintea oamenilor, ca văzând faptele lui cele bune, să mărească pre Dumnezeu. Atunci, numai atunci, soborul mănăstirilor Neamțu și Secul va fi onoarea bisericii, onoarea nației!»

(Extras din manuscriptele arhierelui Narcis Crețulescu).

XXIV.

Raportul părintelui Mitropolit sub No. 1.237 din 9 August adresat E. S. Caimacamului.

Exceelență!

Prin anaforaua No. 1.184, din 26 a trecutei luni Iulie, am arătat Exceelenței Voastre jalba prea cuvioșiei sale starețului mănăstirilor Neamțu și Secul asupra raportului departamentului averilor clerului, care au motivat ofisul ce mi-ați adresat sub No. 1.308, atingător de zisele mănăstiri, și pentru mai întinsă lămurire, v'am alăturat întocmai copii de pe pomenita jalbă, rugându-vă ca să binevoiți a lua în adâncă privire starea lucrurilor, și a da grabnică ocrotire legilor țării și canoanelor ce privesc pe mănăstirile chinovii, și driturile și dignitatea chiriarhică ierarhică a țării, mărginind pe pomenitul departament în hotarele prescrise de legile Obșteștii Adunări. Privind dar cu destulă sufletească măhniciune că nici până acum nu s'au făcut nimică, venim și acum a vă ruga ca să binevoiți a face ceruta legiuită punere la cale întru aceasta».

(subscris) *Sofronie Mitropolit.*

XXV.

Starețul de Neamțu către comisia de cercetare.

Onoratei comisii înalt rânduită aicea la sf. mănăstire Neamțu.

La adresa onoratei comisii sub No. 1, din 11 a. c., prin care vestește subscrisului stareț al sfintelor mănăstiri Neamțu și Secu despre sosirea sa aicea, cerând a-i da științele trebuitoare întru îndeplinirea misiei sale, cu onoare se răspunde că din vreme ce din partea chiriarhiei nu se află figurând nici o persoană care să fie însărcinată a lua parte la asemenea lucrare,

apoi mănăstirea, în respectul legilor și a canoanelor bisericești la cari și chiar așăzământul ei o supune, este cu totul în neputință de a da vreo oficială lămurire fără știrea și încuviințarea chiriarhiei țării, când mai ales că după art. 25 din ținutul așăzământ ea înfătoșează lămurite sămi la sfârșitul fiecărui an înaltului cler al țării, spre controlare, care așăzământ fiind întărit și de către Excelenția Sa Prințul Caimacam, prin hrisovul sub No. 57, din anul curent, spre bună pliroforie a onoratei comisii se și alătorează pe lângă aceasta întocmai copie, pentru a se lămuri despre asigurarea drepturilor ce face acestor sfinte mănăstiri.

(ss) GHERASIM ARHIMANDRIT ȘI STAREȚ SF. MĂNĂSTIRI NEAMȚUL ȘI SECUL.

No. 298. 1858 Sept. 13.

XXVI.

Fragment dintr'o scrisoare a lui Teofan Cristea către stareț.

P. S. D. Chirilă Pavlovici Grișenco vă sărută mâinile și umblă sărmanul cu mine deavalma. M'am bucurat primind știință dela Iași că valurile mănăstirii s'au alinat.

Vă rog, porunciți părintelui cămărașul să nu îmi împruștie pielcelele cari mi-ați dat să le dau la fețile ce știți sfinția voastră..., și care mult au lucrat la liniștirea aceasta, către cari de aicea chiar am alergat cu scrisori precum știți, ca să nu rămâe mănăstirea de rușine, căci eu la ducere mea din Eși le-am fâgăduit...

1858 Septemvrie 13.

XXVII.

Raportul comisiei de cercetare către Departamentul averilor bisericești.

Onorabilului Departament al averilor bisericești și al instrucției publice.

În urmarea ofisurilor Căimăcămiei sub No. 6.830 și împărtașite prin onorabilul minister, subscrișii, la zece a lunii aceștia s'au întrunit la sf. mănăstire Neamțul, spre a cercetă local adevăratele venituri și cheltuieli ale acestei bogate comunități și așa a alcătui un buget exact, prin care să se asigureze condee îndestulătoare pentru îmbunătățirea radicală a casei de alienați, și clădirea unor încăperi potrivite cu asemenea trebuinți, precum și pentru redeschiderea și întreținerea școalelor înființate după hrisoavele răposatului Domn Grigorie Ghyka, adică atât seminarul din lăuntru mănăstirii, cât și gimnaziul și internatul din Târgul-Neamțului, aceste din urmă

două așazăminte desființate în timpul crizei anului trecut, 1856, de starețul actual, prea cuviosul arhimandrit Gherasim, sub pretext de neînchипuire de mijloace bănești.

Spre începerea lucrării încredințate lor, subscriși s'au adresat mai întâiu către starețul mănăstirii, cerându-i lămuririle de nevoie, prin înscrisul sub No. 1 care aici se alătorează în copie (Anexa A).

Acest înscris s'au îmănat prea cuvioșiei sale de către subscriși în persoană. Ei erau în tot dreptul de a aștepta un răspuns demn și o desăvârșită supunere la ordinele guvernului.

Starețul întâii lavre a Moldoviei au socotit să urmeze cu totul altfel; uitând că întâia datorie, că cea întâiu podoabă a monahului este blândeța, este smerenia, este supunerea cătră autorități, prea cuvioșia sa deabiă au cetit adresa comisiei care nu reproduceă decât puncturile cuprinse în ofi-sele căimăcămiei, și s'au aprins de mânie și, cu un ton cu totul declamator, au început a se tângui că: «Departamentul Cultului prigonește Dumnezeescul locaș, că el nu are nici un drit de amestec în trebile mănăstirii Neamțul, că prea cuvioșia sa este convins că se meditează de a se luă averile din mânilor călugărilor, ei cari le-au conservat și le-au îmulțit, dar că prea cuvioșia sa nu va lăsa aceasta; că veniturile mănăstirii se întrebuințează foarte bine, că biserica se ține în stare foarte bună, că la icoane se aprind necontentit lumânări mari și groase cât pumnul (întovărășind această expresie cu un gest mai mult decât obscen), că mănăstirea au făcut pururea mult bine, zidind și fiind cu mare cheltuială spitalul din Târgul-Neamțul, înființând în lăuntru ei un seminar clerical care în câțiva ani are să pustiească seminarul din Socola; că prea cuvioșia sa gândește să facă multe îmbunătățiri, numai guvernul să-l lase în pace, și să se dea totul în discreția prea cuvioșiei sale, că acum nu se poate face nimica, fiindcă chiar în anul acesta socotelile înfășoșează un deficit ce trece peste 180.000 lei». In fine, ca un alt Macaveu, prea cuvioșia sa au declarat că: «chiar dacă i s'ar tăia mânilor, nu va iscăli darea averilor călugărilor, dăruite lor de atâți fericiți Domni și ctitori!»

Cât însă se atinge de științele cerute de comisie, prea cuvioșia sa s'au mulțămuit a zice: «că ele de mult sunt pregătite, că asemenea le-au împărțășit chiriarhiei (adică părintelui Mitropolit, carele tocmai în ziua sosirii comisiei au purces din mănăstirea Neamțul și se află petrecător în învecinata mănăstire Agapia), că numai chiriarhiei mănăstirea este datoare a da sămi, pe cari le și dă în tot anul, și că fără a ei încuviințare, cuvioșia sa nu este dator a da nimănui vreo lămurire».

Tonul ce întovărășia aceste cuvinte eră de natură a le da o însemnătate încă mai mare. Comisia se vedeă în fața unei împotriviri premeditată și

combinată de mult. Subscrișii cu durere văzură că glasul public nu-i înșelase: că întru adevăr starețul mănăstirii Neamțul, uitând toate datoriile sale și de monah și de cetățean, eră hotărît de a nu primi comisia rânduită de guvernul înalt al țării și că prea cuvioșia sa se pusese în stare de revoltă manifestă. Ei se siliră a lumina pre rătăcitul stareț despre periculoasa sa poziție, despre falsul drum ce luase, despre tristele consecințe ce purtarea sa putea să aducă asupra comunității religioase în capul căreia se află pus; ei ziseră dar că, împotrivindu se la ordinele guvernului, calcă însuș preceptul corifeului apostol Pavel, carele ordonează credincioșilor a se supune stăpânitorilor lumii, ba chiar preceptul Mântuitorului care zice în Evanghelie: «Dați Chesarului cele ce sunt ale Chesarului». Că după aceste precepte și prea cuvioșia sa ca monah și stareț și mănăstirea și însuș chiriaria sunt supuse ocărmuirii politicești, că dar nu se cuvine ca prea cuvioșia sa să se pue în dosul chiriariei, spre a-și face din această autoritate curat spirituală un zid de apărare în contra ordinelor guvernului. Ei îi mai adăogiră că, dacă ca monah și ca stareț al mănăstirii Neamțul, odată atât de venerată de întreaga țară, vroia a nu compromite acest locaș, apoi trebuia să se silească ca să conducă pre soborul său pe calea virtuții, a moralei, a naționalității și a luminilor, în fine, că dacă prea cuvioșia sa voia ca mănăstirea să se păstreze în iubirea Moldovenilor și în întrebuițarea liberă a veniturilor sale, apoi trebuia să-i dea menirea ordonată de dănuitori: întemeierea și desvoltarea de așăzăminte folositoare religiei și nației și prin urmare plăcută lui Dumnezeu și oamenilor.

Stăruințele subscrișilor de a întoarce pe starețul din calea rătăcită în care se aruncase au fost zadarnice. Toate spuneă că prea cuvioșia sa de mult eră pregătit în împotrivirea sa; ei dar s'au mărginit de a cere a li se da un răspuns înscris, carele li s'au și făgăduit pe a doua zi; și așa subscrișii s'au hotărît a ieși din mănăstire fără a înaintă vreo altă lucrare și nici că se putea altfel. Al treilea membru al comisiei, d-lui domnescul adiutant A. Catargi, carele ca militar mai cu deosebire trebuia să fie partea activă a comisiei, neviind la termen și în privirea fermentației spiritelor ce există, nu de astăzi, în această mănăstire, comisia simți că nu trebuia să facă un singur pas înainte întru îndeplinirea misiei sale, dacă nu voia să dea motiv la un scandal cu atât mai deplorabil, cu cât el eră pregătit de acei ce s'au lepădat de lucrurile și patimile lumii, spre a fi în pustiuri un model de virtute, de abnegație, de pace și de umilință.

Subscrișii s'au retras dar din mănăstire, precum au venit, așteptând în Târgul-Neamțului că prea cuviosul stareț să binevoască a le comunica și în scris nestrămutata sa hotărîre de a nu primi comisia, și prin urmare de a nu se supune la ordinele ocărmuirii civile. Acest răspuns s'au și dat

în 13 Septembrie sub No. 298 și subscrișii îl și comunică în original onorabilului ministeriu (anexa B). El este scurt dar cuprinzător!

Prea cuviosul stareț declară: că nu poate recunoaște comisia, fiindcă ea nu este compusă și de o față bisericească rânduită de chiriarhie, și că nu va da nici o lămurire fără învoirea chiriarhiei, binevoiască însă onorabilul departament a observă că chiriarhul a fost în mănăstire mai multe zile, că Prea Sf. Sa nu ieșise din zidurile comunității decât în ziua sosirii comisiei, că Prea Sf. Sa se află încă în mănăstirea Agapia, adică abia la o oră depărtare de aceea a Neamțului și că prin urmare prea cuvioșia sa au avut tot timpul, au putut și au trebuit ca să se înțeleagă cu chiriarhul său despre purtarea ce trebuie să fie în fața comisiei, și negreșit că și a guvernului.

Tot prin citatul înscris, prea cuvioșia sa a alăturat o copie tipărită de pe un hrisov ce ar fi dobândit dela căimăcămia actuală, întăritoare hrisoavelor date mănăstirii de Domnii Mihail Sturdza și Grigorie Ghyka.

Această copie pe care starețul a împărtășit-o subscrișilor ca un argument puternic în contra intervenției guvernului în interesele mănăstirii Neamțu, se sune aici în original (anexa C). Inșă prea cuviosul stareț nu a băgat de samă că așezămintele și hrisoavele de căimăcămie s'au dat acestei comunități tocmai spre a o liberă și a o apăra de acea chiriarhie, pre care acum cuvioșia sa o invoacă ca o egidă în contra guvernului. Ca dovadă puternică de aceasta nu este decât a se ceti textual încheierea consiliului administrativ, dată sub președința răposatului logofăt Alexandru Ghyka, părintele Domnului Grigorie Ghyka, și reprodușă în hrisovul acestui Domn. Nu amestecul guvernului, făcut mai ales într'un scop cu totul de folos pentru țară și pentru însăș mănăstire, îl opresc aceste hrisoave, ce abuzurile, ce pernicioasele înrăuriri în trebile economice și administrative ale mănăstirii din partea mitropoliei au înțeles să le stabilească aceste domnești acte.

Și starețul actual astăzi le invoacă singur, spre a-și pune gimnaziul sub chiriarhie, când ar trebui să-și aducă aminte că, spre a o restrânge în simpla sa autoritate spirituală, procatohii săi în starețescul scaun, începând dela Paisie și până la Neonil, au răbdat prigoniri, exiluri, închisori; numai și numai acesta este scopul tuturor hrisoavelor dobândite de mănăstirea Neamțul.

Aceste sunt tristele împrejurări cari au pus stavilă la înaintarea lucrărilor comisiei; subscrișii înainte însă de a încheia raportul lor, nu socot de prisos de a face următoarele observații:

Mănăstirea Neamțul și Secul eră odată întâia lavră a Moldaviei, eră odată fala țării, nu atât prin colosalele ei averi, pe cari le are și astăzi, cât prin pietatea și virtuțile cristiane a monahilor săi și prin capacitatea și sentimentele naționale ale stareților ei. Spre aceasta n'are decât a se ceti istoria

acestor cuvioși părinți, n'are decât a se vedea institutele folositoare fondate din timp în timp și întreținute de mânăstire.

Dela săvârșirea din viață a starețului Neonil, dela criza din anul trecut, 1856, însă, ocârmuitorii acestei mânăstiri au apucat o cale care chiamă asupra-i toată serioasa și energica luare aminte a orice ocârmuire națională.

Mânăstirea este în deplină decadentă intelectuală și economică. Așază-mântul mânăstirii se observează numai întrucât privește apărarea de orice intervenție, despre orice încercare din partea ocârmuirii pentru a pune un capăt unei scandaloase stări de lucruri, care de mult au revoltat în contra acestei mânăstiri opinia publică a întregii țări! Cuviosul stareț, și în numele său monahul Varahiil, reprezentant oficios al mânăstirii, plătit pentru aceasta cu egumenia Lipovei și cu moșia dimprejur, reclamă și invoacă așază-mântul numai întrucât privește driturile ce condițional s'au hărăzit mânăstirii, dar nu și îndatoririle cari i s'au impus.

Profitând de efemerele împrejurări în cari ne aflăm, arhimandritul Gherasim fără sfială s'au hotărât a combate progresul și a sparge toate așază-mintele de folosință publică fondate de stareții de mai înainte.

Spitalul din Târgul-Neamțului, merit a întrețineă una sută de paturi, de abia astăzi primește patruzeci de bolnavi, seminarul monahal din lăuntru mânăstirii există numai cu numele. Teascurile tipografiei, cari ar putea să reproducă atâtea cărți folositoare clerului și nației, stau închise. Biblioteca slujește de hrană guzganilor.

Bolnița sau casa de alienați este rușinea mânăstirii și a omenirii. Gimnaziul și internatul din Târgul-Neamțului astăzi nu mai există, căci în vremea când pretutindeni aiurea se fac sacrificii de tot felul pentru a întemeia școli, vocea publică strigă că mânăstirea Neamțului a cheltuit mii de galbeni spre a le închide.

Spre a da o caracteristică exactă despre spiritul ce insuflă pe acest sobor, nu încape decât a descrie împrejurările sfărâmării școalelor din Târgul-Neamț.

Onorabilul Departament păstrează în arhiva sa actele și propriile cereri ale acestei comunități, după care Domnul Grigorie Ghyka s'au îndemnat de a consfinți prin hrisoave existența legală a gimnaziului și a internatului din Neamț. Onorabilul Minister cunoaște asemenea și împrejurările cari au uneltit desființarea acestor folositoare așază-minte prin răposatul caimacam Toderiță Balș.

Odată ce starețul a avut în mână actul de desființare, el n'a stat un minut în îndoială pentru a-l pune în lucrare, fără milă și îndurare.

Eră timpul iernii, gerul eră grozav. Ei bine, s'au găsit călugări, slujitori ai Dumnezeului păcii, a aceluia Isus care iubiă mai presus de toate copiii

și-i chemă împrejurul său, s'au găsit zicem monahi fără inimă, cari au mers și au izgonit pe ulițele Neamțului pe bieții copii din apartamentele internatului.

Tot Târgul-Neamțului mărturisește despre cruda și păgâneasca faptă! Mulți din acești nenorociți elevi, victime a brutalității monahale, nu și-au putut conserva vieața despre foame și ger, decât găsind un adăpost generos în casele și la masa laicilor din târg, cei mai mulți ei însuși oameni cu familie și lipsiți de avere! Ziua desființării școalelor din Neamțu a fost o zi rea, o zi de doliu pentru toată Moldova; ea a fost o zi fericită, o zi de mare bucurie pentru mănăstirea Neamțu și, spre rușinea omenirii și a religiei, în ziua sosirii actului desființator, s'a văzut celebrându-se în biserică cea mare, și cu cea mai mare solemnitate, un pompos Te-deum, mulțămindu-se lui Dumnezeu că eră două școale mai puțin în Moldova.

Acest Te-deum zice tot, acest Te-deum strigă neîncetat și mărturisește în glas mare că mănăstirea Neamțul și Secul este în deplină decadentă; că sufletul care îi animă odată soborul de mult l-a părăsit: că această comunitate nu mai răspunde la trebuințele religiei și a țării; că ea din potrivă compromite sublima putere a celei dintăiu și interesele cele d'al doilea; că prin urmare dacă este ca această lavră să se mai ție, să se perpetueze pentru vreun folos public, apoi ea trebuie radical reformată și că aceasta trebuie să formeze una din cele întâiu și din cele mai serioase ocupații ale viitorului guvernământ definitiv.

(ss) GRIGORIE CUZA VORNIC.

M. KOGĂLNICEANU.

24 Septemvrie 1858.

XXVIII.

Hrisovul Caimacamului Vogoridi, întărind așăzământul mănăstirii Neamțului dela 1843. (1)

Prințul Nicolae Conachi Vogoridi Caimacamul Moldovei.

Prea cuvioșia sa arhimandritul Gherasim, starețul sfințelor mănăstiri Neamțul și Secul, împreună cu întreg soborul, prin suplica ce ne-au dat a făcut rugătoare cererea ca, pe pilda celor mai dinainte bine credincioși Dómni și ocărmitori ai țării cari au întărit și statornicit așăzământul viețuirii și a administrației averilor sfințelor mănăstiri Neamțul și Secul prin hrisoavele ce din timp în timp li s'a slobozit, să li se hărăzească și de către mine un asemenea hrisov întăritor așăzământului ce-lau.

(1) Din cauza unei erori, acest act nu s'a pus înainte de actul 10, unde îi este locul.

Deci eu având în vedere că sfânta mănăstire Neamțul, zidită de cătră fericitul întru amintire Domnul Moldovei Alexandru cel Bun și întemeiată de cătră Domnul Ștefan cel Mare, într'un șir mai mult de patru veacuri, potrivit actelor ctitorești, au fost pururea chinoviu de părinți slobod, neatârnat și neînchinat nici mitropoliei țării, nici la orice parte de loc. Iară în timpul Domnului Constantin Moruz Voevod și a prea sf. mitropolit Gavril Calimah, după propunerea fericitului întru aducere aminte, a prea cuviosului arhimandrit și stareț Paisie, mănăstirea Secului unindu-se cu mănăstirea Neamțului, de atunci s'au întocmit un sobor și o obște întru aceste amândouă mănăstiri, sub ocârmuirea unui stareț ales de către sobor din sânul său, care așazământ s'au întărit și cu hrisovul Domnului Moruz. Toți Domnii următori au proteguit pe această mănăstire, cea întâiu a țării, și i-au sprijinit drepturile hărăzite ei prin atâta străluciți Domnitori și fericți întru amintire ctitori. De asemenea, la introducerea Regulamentului Organic, privilegiurile acestor sfinte mănăstiri au primit o nouă întărire și li s'au asigurat drepturile cărmuirii, sloboda administrare a moșiilor și neatârnată întrebuițare a veniturilor; prin cap. III, secția 3 și 4 din legiuirea din 28 Aprilie anul 1835, s'au sfințit de asemenea neatârnată acestor sfinte locașuri.

Iară în anul 1839, Aprilie 19, sfatul administrativ, prin anafora cu No. 788, oborând străina influența ce de câtvă timp se întinsese asupra mănăstirilor și a averilor sale, au mijlocit cătră Domnul Mihail Sturdza Voevod înălăturarea pentru totdeauna a acestei înrăuriri și hărăzirea unui hrisov cu care să se statornicească potrivit legiurilor buna ocârmuire a acestor mănăstiri.

Asemenea propunere a sfatului supuind-o la încuviințarea Domnului Mihail Sturdza Voevod, în urmă a și întărit-o cu hrisovul său din 1843, Maiu în 4, sub No. 175, prin care s'a sfințit neatârnată acestor sfinte mănăstiri și totodată s'au statornicit și așazământul ocârmuirii lor, care apoi s'au încuviințat și de legea întărită la anul 1844 § 5. Deci acest hrisov a fost și este astăzi pentru aceste Dumnezești lavre un îndemn de bună rânduială și de propășire în cele duhovnicești și materiale, o piatră de multă mântuire la vifore grele. Și precum în ele se vede sprijinul viitorului acestor mănăstiri, ca unul ce păstrează dreptățile ctitorești și înțeleptele rândueli a fericitului stareț Paisie.

Pe aceste temeieri și Domnul Grigorie Ghyka Voevod, și în privirea înscris cererii starețului și a soborului de atuncea, l-a întărit și cu al său domnesc hrisov din anul 1850 Maiu 27, sub No. 659. Potrivit cărora urmând și procatohul meu, răposatul Caimacam Teodor Balș, iarăș după cererea făcută prin jaloabă de cătră starețul și soborul, le-au întărit și cu hrisovul din 1856 No. 34, Noemvrie 29.

Drept care gășind de cuviință și eu cererea starețului și a soborului, spre a li se întări și de cătră mine aceste rândueli, pentru a rămâne și pe viitorime nebântuite întru ocârmuirea lor;

Potrivit prerogativelor date căimăcămiei, eu întăresc toate cele cuprinse în hrisovul Domnului Mihail Sturdza Voevod din 1843, Maiu 4, spre păstrarea neatârnării și a bunei rândueli în aceste Dumnezeuști lavre. Și chemând îndurarea cerească de a îndemna și cugetele tuturor acelora cărora le vor fi încredințate frânele ocârmuirii iubitei mele patrii, ca de asemenea să urmeze, întărind aceste chinovii. Datu-s'au hrisovul acesta în capitalia Iașii, anul mântuirii una mie opt sute cincizeci și opt, Ghenarie în opt sprezece zile.

(Iscălit), N. CONACHE VOGORIDE.

D. D. A. FOTINO, No. 6.

Secretarul Starețului, IANCU CANTACUZINO.

Șef. Secției a II-a, I. ANTONIADE.

Locul Peceții, No. 57.

XXIX.

Rezoluția Departamentului Cultului asupra raportului comisiei de cercetare.

Intrată la 37 Septemvrie 1858.

Secția I-ia.

Se va supune în original Ex. S. Prințului Caimacam, cu propunere : ca luând în de aproape considerație arătările comisiei, starea de revoltă premeditată în care s'au pus starețul vizavi către guvern, și tristele consecvențe ce pot să aducă asemenea urmare, mai mult decât vinovată, dacă în curând nu vor fi aspru pedepsite în modul cel mai pilduitor ; să binevoiască a hotărî :

1. Grabnica suspendare a starețului Gherasim, și trimiterea sa spre liniștire la mănăstirea Vorona; căci dacă la cea mai mică nesupunere se pedepsește pe un simplu particular, după gradul vinovăției, cu cât mai ales pe capul unei comunități religioase care, în contra perceptelor Evangheliei nesocotește ordinele guvernului și se pune vizavi către el în stare de rebelie.

2. Constituarea sfatului mănăstirii în modul prescriș prin așăzământ la art. 13 sub prezidența, însă, a unei persoane ce va socoti Excelenția Sa după pilda urmată. Care sfat de îndată să se ocupe cu reînființarea școalelor după hrisoavele Domnului Ghyka și îmbunătățire osebitelor așăzăminte de acolo, sub ascultarea și povățuirea departamentului bisericesc ; așa precum Prea Sfințitul Mitropolit, după îndemnările ce s'au făcut, n'au luat nici o mă-

sură în aceste obiecte de cea mai mare importanță, și al 3-lea, publicare de îndată, pe cale oficială, a tuturor lucrărilor urmate în privire acestor mănăstiri.

(s) NEDESCIFRABIL.

XXX.

Referatul Departamentului Cultului către Sfatul Administrativ Extraordinar.

Sfatului administrativ extraordinar.

Insubordinația arhimandritului Gherasim fiind evidentă și meritând cu atâta mai mult a fi aspru pedepsită, cu cât provine dela starețul unei comunități religioase și că, prin urmare, poate să aibă pernicioasă înrăurire chiar asupra ordinului public, amenințat prin stare de fermentație și de revoltă manifestă în care l-au pus numitul, recomand consiliului de a lua în cea mai de aproape și cea mai serioasă luare aminte această deplorabilă stare de lucruri și, fără preget, să combine măsurile cele mai energice pentru exemplarea înfrânare a vinovatului și restatornicirea bunei rândueli înlăuntrul mănăstirii, iar pe departamentul bisericesc îl autorizez să publice în broșură toate lucrările urmate în privire acestor mănăstiri, spre a fi obștește cunoscut că guvernul n'au lipsit a lua măsuri pentru îmbunătățire acestui chinoviu, a cărui stare de complectă desorganizare se constată și prin nepilduita până acum purtare a starețului său. Osebit mai recomand consiliului a regulă cele de cuviință pentru ca comisia orânduită la zisa mănăstire să-și îndeplinească misia sa întru cât mai neîntârziat, spre grabnica reînființare a școalelor și îmbunătățirii stării deosebitelor așezăminte de acolo.

(Iscălit) N. CONACHE VOGORIDI.

In 28 Sept. 1858.

La 1 Octomvrie 1858.

Secția I-a.

Oprindu-se copie la departament, atât de pe alăturatul raport a comisiei cum și după această anaforă, originalele se vor trimite Secretariatului de Stat cu poftire a le supune de îndată deliberării sfatului. Tot odată se va regulă și publicarea lucrărilor în acest obiect conform apostiliei Excelenței sale Prințului Caimacam.

(s) Pr. DIMITRIE A. CANTACUZINO.

XXXI.

Departamentul Cultului către Caimacam.

Excelența Voastră.

În urmarea raportului ce v'au supus departamentul, arătător stării deplorabile în care se găsesc astăzi mănăstirile Neamțul și Secul, în privire atât morală cât și materială, Excelența Voastră ați numit o comisie alcătuită din d-nealor vornicii Grigorie Cuza și Mihail Kogălniceanu, precum din adiutantul domnesc d-lui Leitenantul Alecu Catargiu, cu misie să cerceteze la starea locului, cari sunt adevăratele venituri ale acestor bogate mănăstiri, și pe baza unor asemenea să alcătuiască bugetul de cheltueli, în care să cuprindă sumele cerute pentru reînființarea și întreținerea seminarului din mănăstire și a gimnaziului cu internatul din Târgul-Neamțului, după hrisoavele fostului Domn Grigorie Ghyka, desființate aceste în anul 1856, după stăruințele starețului, sub pretext de neînchipuire bănească; de asemenea se asigurază un condeiu îndestulător pentru clădirea unor încăperi înadins spre a servi de adăpost potrivit alienaților ce se trimet acolo și pentru radicala îmbunătățire a acestui așăzământ de binefacere; pe lângă care făcând un invenfariu de toată averea mănăstirii și un altul de numărul monahilor astăzi aflători, să supuie rezultatul spre a se luă toate măsurile cerute de îmbunătățirea stării numitelor mănăstiri.

Potrivit acestei hotărâri, zisa comisie (afară de d-lui leitenantul A. Catargiu) mergând la mănăstirea Neamțul și voind să înceapă lucrarea, s'au oprit înaintea fâțișei împotriviri ce au întâmpinat din partea starețului actual, arhimandritul Gherasim, care după ce mai întâiu verbal, prin cuvintele cele mai nechibzuite și atăcătoare, însoțite de gesturi obscene, au declarat că nu-i dă nici o lămurire, apoi în urmă și prin înscris au arătat comisiei statornica sa hotărâre că nu o recunoște, nefiind alcătuită și din o față bisericească rânduită de chiriarchie, fără a căreia voie nici dă vreo știință, ca și cum chiriarchia n'ar fi supusă guvernului.

În fața acestei premeditate împotriviri la poroncile guvernului țării, de vreme ce părintele Mitropolit, ieșit din mănăstire îndată după sosirea comisiei, nu eră dus mai departe decât la Agapia, cale de un ceas, nu mai puțin în fața fermentației spiritelor ce se pregătise în mănăstire, comisia în îngrijire de a nu da motiv unui scandal, cu atât mai tânguibil cu cât un asemenea eră de mai înainte anume pregătit, s'au văzut pusă în neurnita nevoie a ieși îndată din mănăstire și a se retrage în Târgul-Neamțului, fără nici un rezultat altul decât o încredințare mai mult că starețul, îndepărtat dela respectul către guvern, religie, respectul legilor, este statornic hotărât, antrenând și soborul, a păși înainte pe calea de rătăcire în care au apucat

și a se opune la tot ce poate fi de folos pentru chiar acele mănăstiri, pentru biserică și pentru țară.

Pentru mai multă însă lămurire a Excelenței Voastre de împrejurări, departamentul Vă supune în original raportul ce au primit dela comisie, cu data din 24 a curentei luni, care în puținul timp cât au stat în mănăstire și în Târgul-Neamțului, au putut totuși a să convinge că afară de școale, care de mult nu mai există, apoi chiar și așăzămintele înființate de stareții de mai înainte, astăzi sunt în desăvârșită cădere și părăsire.

Așa de pildă: ospitalul din Târgul-Neamțului, menit să ție una sută crivate, de abiă numără acum 40: școala din mănăstire există numai din nume, teascurile tipografiei ce ar putea să producă atâtea cărți folositoare stau închise; biblioteca servește de hrană și lăcaș guzganilor, bolnița alienaților este rușinea mănăstirii și a omenirii, iar faptele și morala comunității un scandal nesuferit.

Departamentul dar roagă pe Excelența Voastră, ca luând în deaproape considerație arătările comisiei, starea de revoltă premeditată în care s'a pus starețul vizavi către guvern și tristele consecvențe ce pot să aducă asemenea urmare mai mult decât vinovată, dacă în curând nu va fi aspru pedesită în modul cel mai pilduitor, să binevoiți a hotărî:

1. Grabnica suspendare a starețului Gherasim și trimiterea sa spre liniștire la mănăstirea Vorona, căci dacă la cea mai mică nesupunere se pedesește pe un simplu particular după gradul vinovăției, pe cât mai ales pe capul unei comunități religioase care, în contra preceptelor Evangheliei, necotește ordinele guvernului și se pune vizavi către el în stare de rebelie.

2. Constituarea sfatului mănăstirii în modul prescris prin așăzământ la art. 13, sub președinția însă a unei persoane ce veți socoti după pilda urmată, care sfat de îndată să se ocupe cu reînființarea școalelor după hrisoavele Domnului Ghyka și îmbunătățirea osebitelor așăzăminte de acolo sub ascultarea și povățuirea departamentului bisericesc. așa precum părintele Mitropolit, după îndemnurile ce i s'au făcut n'au luat nici o măsură în aceste obiecte de cea mai mare importanță, și

3. Publicarea de îndată, pe cale oficială, a tuturor lucrărilor urmate în privirea acestor mănăstiri.

Al Excelenței Voastre prea plecat serv,

(ss) D. Cantacuzino.

Secția I, No. 10.112, 1858 Sept. 28.

XXXII

Bugetul mănăstirilor Neamțul și Secul pe 1859.

Venitul moșiilor pe anul 1859.

Sume speciale		Sume totale		
Lei	B.	Lei	B.	
111.407	—			Moșia Munții
98.716	—			Moșia Săbăoanii.
92.500	—			Tg.-Neamțu, Răucești și Oglinzi.
37.000	—			Moșia Brăteștii.
29.821	—			» Târpeștii.
26.122	—			» Davidenii.
11.847	—			Moșia Oslobenii, se scad cu depozitul de 7.400 lei ce s'au primit în camară, rămăind a se primi pe anul acesta numai Giuleștii, s'au primit toți banii de 19.388 lei pe întreg anul următor, după cum să văd trecuți în sama anului 1854.
9.250	—			Durăștii, Scoposăanii asemenea.
3.700	—			Moșia Bălășeștii.
943	60			Parte din Jigoreni, se scade un căștiu, depozit și rămăne a se primi numai :
296	—			Parte din Crăești, ținutul Vasluiu, asemenea se scade cu un căștiu
2.800	—			Pământurile dela Gârle.
99.900	—			Moșia Mogoseștii și Volintirești.
61.087	—			Piscu și Hârșeștii.
42.957	—			Epurenii.
33.300	—			Orteștii și Boroaea.
8.547	—			Năneștii.
8.251	—			Ciofreștii.
7.844	—			Tâmpeștii și parte din Crăești, țin. Neamțu.
9.287	—			Pleșeștii, ținutul Suceava.
695.576	60			Suma totală a moșiilor din Moldova.
				Venitul moșiilor din Basarabia impesuite dela anul 1858
				Apr. 23 și până la aceeaș lună și zi anul 1864.
				Moșia Cotova cu parte din Burdujeni
				» Visoca, Cricicăuții și Pelineii.
				» Vatra Iazului.
216.024	—			» Solcanii.
				» Nemțenii.
				» Valea Rusului.
				» Vlădeni și
				» Mireștii

Toate în Basarabia

911.600 60 Adecă 911.600 lei și 60 b., venitul total al moșiilor inposesiete.

Venitul dughenilor și a altor acareturi de prin târguri.

23.495	—	Dela 14 dughene din capit. Iași.	} Impesuite dela 26 Oct. 1858 până la 1861 Oct. 26.
5.032	—	Magazia din orașul Galați.	
5.180	—	Dela dughenele din Tg. Roman.	

Sume speciale		Sume totale		
Lei	B.	Lei	B.	
2.590	—			Casele Tomazichi dela 1856 au rămas de mitoc mănăstirii.
				Dughenele din Botoșăni dela Apr. 23 1858 până la aceeaș lună și zi din anul 1861.
6.845	—			Spițeria din Tg.-Nemțu.
666	—			O crâsmă din Tg.-Frumos, impoesuită dela 23 Apr. 1857 până la aceeaș lună și zi 1860.
1.850	—			Acaretele aflătoare in Tg.-Neamțu a căroră protezmic se implinește la 23 Apr. 1859 și casele dela Mantacaș.
1.500	—			Zalhanaua.
1.201	—			Dugheana din Piatra cu două rânduri.
475	60			O dugheană a schitului Vivodenia.
475	60			Altă dugheană asemenea.
310	—			Idem.
310	—			Altă dugheană asemenea.
451	—			2 dughene dela răposatul Varnava Gorgos.
				Un han asemenea, pustiu.
962	—			Un han dela Gh. Aron.
623	—			Dugheana de lângă Sulgeriu Chiriac Fasolă.
172	—			Dugheana de lângă Vasile Târpescu.
111	—			O căsuță din mahalaua Țuțuenilor.
37	—			O căsuță acoperită cu paie.
		52.286	20	Sumele totale.
170	—			Bezmănuri de locuri și vaduri de moară anume: un loc dat lui Sion in capitala Iași; 2 locuri de lângă locurile Schitului Orgueștii, tot in capitala Iași.
416	—			Dela 4 locuri din ulița Nemțască.
65	—			Un loc de pe Podul Vechiu.
50	—			Un loc din Tg. de Jos.
108	—			Un loc dela Șmil Zaraful.
110	—			Un loc in târgul Bacăului.
200	—			Două vaduri de mori de pe moșia Ocea.
40	—			Un vad de pe moșia Vânătorii.
111	—			Pe un loc sterp din Roman, dat pe 14 ani ca să facă binale pe el, incepător dela 23 Aprilie 1857.
276	60			Bezmănul unui loc sterp din Galați.
		1.547	60	Sumile speciale de mai sus.

Venitul orânzilor, a morilor și a pivelor rămase pe moșiile ce sunt în căutarea casei.

9.250	—	Orânda din Vânători impoesuită dela 23 Aprilie 1858 și până la aceeaș lună și zi in 1861.
2.060	—	Pe moara cu 3 pietre ce-i zic și a lui Ureche.
720	—	Moara cu o piatră din gura Sascutei pe moșia Vânători.
610	—	Piva cu 2 gavane din sus de Condreni.

Lei	B.	
—	—	Moara cu 2 pietre de lângă rohatcă, s'au mălit in vara trecută și au rămas pustie.
501	—	Moara cu o piatră și 2 gavane de făcut sumane, tot pe moșia Vânătorii.
1.006	—	Piva cu 2 gavane în prund.
901	—	Șapte pive, una cu 2 gavane și celelalte cu unul pe Vânători.
1.100	—	Moara cu 2 pietre din Fagi. Toate aceste proprietăți li se împlinește protezma la 23 Aprilie anul următor și sunt pe moșia Vânătorii.
		Moara din prund din Speni (a lui Donța) cu 2 pietre, închiriată de fostul stareț, arhim. Dionisie, și banii toți luați de sf. sa, precum glăsuște înscrisul, termenul dela 1856 Apr. 23 până la 23 Apr. anul 1859.
		Moara cu 2 pietre de sub cetate, imposesuită dela 15 Iulie 1857 până la 23 Apr. 1859.
4.181	—	Moara cu 3 pietre dela Hrincu, pe moșia Vânători, imposesuită dela 1 Ianuarie 1858 până la aceeaș lună și zi.
2.015	—	Moara de pe Godovane
2.275	—	Moara cu 2 pietre dela Bivol
301	—	Piva cu 2 gavane
2.960	—	Orânda pe moșia Ocea, imposesuită dela 15 Noem. 1856 până la anul 1859 Apr. 23.
1.575	—	O moară pe moșia Ocea cu o piatră, numită a lui Porfirie, imposesietă dela 1857 Apr. 23 până la aceeaș dată 1859.
2.044	—	Moara cu 2 pietre dela Bahna, dela Timișești, imposesietă dela 23 Apr. 1856 până la aceeaș dată 1859.
—	—	Moara dela Izvoare, tot de pe moșia Timești, cu o piatră și 3 gavane de făcut pasat, au rămas pe sama mănăstirii.
5.105	—	Orânda de pe moșia Timișești, imposesuită dela 1856 Apr. 23 până la aceeaș lună și zi 1859.
2.627	—	Orânda dela Preuțești asemenea, posesie.
1.130	—	Moara cu 2 pietre de pe moșia Petricanii, imposesuită dela 23 Apr. 1856 până la acelaș timp 1859.
3.211	—	Orânda dela drumul mare, tot dela Petricani, dela 1857 Oct. 26 până la 1859 Apr. 23.
1.110	—	Moara cu 2 pietre de pe moșia Petricanii, făcută de Teodor Botezatu.
6.660	—	Moara cu 2 pietre pe moșia Măneștii, numită la Plopu, imposesuită dela 1856 Apr. 23 până la 23 Apr. 1859.
1.110	—	Orânda din Mănești, imposesuită dela acelaș an Apr. 23 până la 1859 Apr. 23.
7.548	—	De pe moșia Nemțișoru, imposesuită dela 1856 Apr. 23 până la Apr. 23 1859.
555	—	Morișca cu o piatră dela Nemțișor, asemenea în posesie.
150 60		Morișca cu o piatră pe cătuna Groșii.
150 60		Altă morișcă, idem.

Lei	B.	Lei	B.
1.240	—		
1.510	—		
1.500	—		
1.147	—		
1.000	—		
2.061	—		
814	—		
800	—		
153	78		
		71.081	98

Orânda din Drăgănești
 » » Brustura
 » » Poiana Prisăcii } Pe moșia Drăgănești, imposesietă
 până la 1859 Aprilie 23.

Hanul de pe moșia Bălțații au rămas pe sama mănăstirii.
 Orânda de pe moșia Gugea, dela 23 Aprilie 1857 până la 1860
 aceeaș zi.

Orânda din cotuna Boiștea după cererea chirigiului până la 23
 Aprilie 1859.

Orânda de pe moșia Blebea, dela 1856 Aprilie 23 până la 1859
 aceeaș zi.

Orânda de pe moșia Jideștii.

» » » » Furcenii.

» » la Varnița făcută din nou.

Alte primiri.

2.132 — Despăgubirea scutelnicilor.

1.200 — Pensia.

1.000 — Dela mănăstirea Mogoșeștii, după dieta ctitorului ei (Sava Holban).

550 — Dela epitropia casei răposatului Aftanasie Gosan.

5.550 — Dela posesorul Tg.-Neamțului: pentru 200 fâlceri ce are a da în
 fiecare an până la 1860 Aprilie 29.

10.432 —
 1.046.947 78 Adică un milion patruzeci și șase mii nouă sute patruzeci și
 șapte lei, șaptezeci și opt bani, cuprinde suma totală a veniturilor sf. mănăstiri Neamțu,
 arătate prin bugetul acesta pe 1859.

Iscăliturile celor ce au făcut bugetul veniturilor a mănăstirii Neamțului pe anul 1859
 la suma totală de 1.046.947 lei 78 bani.

GHERASIM ARHIM. ȘI STAREȚ SFINTELOR MÂNĂSTIRI NEAMȚU ȘI SECUL, DOROFTEI DUHOVNIC, IGUMENUL SF. MÂNĂSTIRI SECUL, GHENADIE DUHOVN. (PLACA) (FOST CĂMĂRAȘ), DIMITRIE DUHOVN. (BRANDIȘ ONCEANU) DIN MÂNĂSTIREA SECUL, ARSENIE DUHOVN., SAVA DUHOVN., IRIMIA ICONOM, ANTIM DUHOVN., CAMARAȘ, THEODOT SIMIONESCU LOGOFĂT.
 Șnurul și pecetea mănăstirii și șnurul și pecetea mitropoliei Moldovei.

Cheltuelile pe anul 1859.

Ținerea tuturor bisericilor.

21.000 — Cheltuiala sfințelor biserici, a tuturor din soborul mănăstirii Neamțului, adică: biserica mare, biserica Sf. Gheorghe, biserica Adormirea, biserica Buna-Vestire, biserica sfântului Ion Bogoslovul, biserica Sf. Ion Nou și biserica Sf. Panteleimon. In cari intră și 500 oca ceară albă și galbână ce se cumpără osebit de ceea ce se primește bezmăn din Tg.-Neamțului și de aceea ce se aduce dela prisăcile mănăstirii, din care ceară se imparte la toate bisericile din sobor, la mănăstirea Secul și la toate schiturile ei.

8.000 — Cheltuiala sfințelor biserici dela metoacele mănăstirii.

148.000 — 29.000 — In 4.000 #, parte din cheltuiala anului acestuia pentru 1859 pentru acoperirea bisericii mari cu tablă de aramă, și la fa-

Lei	B.	Lei	B.
			cerea a 2 turnuri de cărămidă, cum și alte îmbunătățiri ce urmează a i se face.
37.000	—	In 1.000	## facerea de cărămidă a bisericii de pe moșia Timișeștii, care urmă a se face încă din anul trecut și care din cauza greutăților ce au purtat mănăstirea au rămas să se facă în acest an.
55.500	—	Facerea din nou a unei biserici de lemn la moșia Piscu, rămasă tot din anul conținut, iarăș din asemenea cauză (1500 ##).	
18.500	—	Reparația bisericilor cari mai pot îngădui meremeturi (500 ##).	
37.000	—	Pentru feliurite reparații ce urmează neapărat nevoie a se face, atât în mănăstirea Neamțu cum și la Secu (1.000 ##).	
14.800	—	Pentru începerea caselor de școale sătene ce urmează a se înființa pe moșiile ce sunt în căutarea mănăstirii și anume: 2 la Drăgănești și Poiana; 2 la Timișești și Preuțești, 1 la Petrecani, 1 la Ocea, 2 la Vânători, 1 la Nemțșori, 1 la Mănești și 1 la Blebea (400 ##).	
<hr/>		310 800	— Total.

Ținerea Sf. mănăstiri Secul cu schiturile.

23.360	—	Cheltuiala sf. mănăstiri Secul, Sihăstria și Sihla, cu lefile argaților, vezeteilor, odăi și alte mărunte cheltueli.
4.385	93	Cheltuiala sf. schit Vovidenia cu lefile argaților, a vezeteilor, odăi și alte mărunte cheltueli, după sama anului trecut (1858).
256	105	Cheltuiala schitului Procov, tot după sama anului trecut (1858).
<hr/>		Suma totală din urmă.
28.002	78	

Imbrăcămintea părinților și a fraților după pilda anului trecut (1858).

28.067	87	Pe 4829 coți șiac cumpărat, bez postavul ce iese din fabrica mănăstirii.
28.556	6	Pe 8,580 coți notină cumpărată cu 703 coți din lâna oilor mănăstirii.
2.648	51	Pe 18 bucăți materie de căptușală și dulfuri.
1.086	—	Pe 6 oca 20 dramuri ibrișin.
4.463	75	Pe 562 coți și 10 bucăți materie de mantii, camilauce și shime.
107	69	Plata de cernit pânza de camilauce.
1.538	30	Pe 121 coți muhair.
416	—	Pe 49 topuri ață turcească.
3.048	105	Pe 734 bucăți găitan.
17.530	—	Pe 309 bucăți și 154 coți pânză olandă și americană.
229	54	Pe 61 oca ață de lână, plata de lucru din lâna oilor mănăstirii.
951	99	Pe 69 oca 375 dramuri ață albă de Brașov pentru cusut.
229	—	Sfoară groasă pentru țoluri.
2.650	87	Pe 227 oca și 300 dramuri lână, plata lucrului pentru făcu sumane și cergi din lâna oilor mănăstirii.

Lei	B.	Lei	B.
8.625	—		
			Pe 1.500 pielele cumpărate osebit de acelea ce se adună dela oile mănăstirii după sama anului trecut (1858).
1.120	—		Pe 80 saftiene pentru încălzări.
490	30		Pe 222 meșini tij.
692	—		Pe 54 tulumburi tij.
16.557	—		Pe 204 piei de bou și de vacă tot pentru încălzări la părinți și frați, din care se întrebuințează și la argați și la vizitii și la alte trebunți, osebit de piele cari ies dela vitele mănăstirii.
231	60		Pe lucru la ciobotari pentru încălzări de saftien.
4.280	—		Pe 130 bucăți pânză leșească pentru cămăși și mindire.
1.197	—		Pe 29 bucăți pânză groasă pentru țoluri la hambare și pentru zapoance.
		124.716	33

Obiectele pentru hrană la trapeză și arhondarice.

60.956	98		Pe 16.685 ocă, 325 dr. pește sărat și proaspăt pentru trapeza soborului din mănăstirea Neamțu, Secu cu schiturile Vovidenia, Procovu, Sihastria, Sihla și arhondaricele.
19.934	15		Pe 4.005 ocă 350 dr. unt de lemn.
9.963	60		Pe 2.951 ocă oloiu.
7.444	60		Pe 2.670 ocă 200 dr. orez.
12.058	30		Pe 2.207 ocă zahăr.
5.944	—		2.751 ocă măsline.
337	—		Pe 77 ocă icre de crap.
2.967	60		Pe 107 ocă și 137 dr. icre negre.
350	60		Pe 19 ocă icre de știucă.
141	—		Pe 150 scrumbii.
2.107	75		Pe 172 ocă și 350 dr. hribi.
100	117		Pe 288 ocă și 200 dr. perje.
1.706	75		Pe 70 ocă caracatiță.
8.234	93		Pe 406 vedre rachiu.
3.544	99		Pe 2.497 ocă carne de vacă.
91	51		Pe 25 cutii sardele de Italia.
100	—		Pe 1.000 țări.
100	78		Pe 10 ocă 200 dr. unt de lemn paravanaschien.
725	—		Pe 26 ocă nevre.
1.711	108		Pe 208 ocă chiper.
88	—		Pe 32 ocă capere.
671	30		Pe 104 ocă 300 dr. strafide roșii.
121	78		Pe 13 ocă strafide roșii fără sâmburi.
282	105		Pe 106 ocă 300 dr. strafide negre.
157	60		Pe 35 ocă smochine de cutii.
221	—		Pe 17 ocă halvâ.
75	—		Pe 10 ocă caise.
397	—		Pe 36 ocă 200 dr. migdale.
764	84		Pe 231 ocă 250 dr. fideă.
30	—		Pe 5 ocă griș.
54	—		Pe 8 ocă macaroane.

Lei	B.	Lei	B.	
12	6			Pe 2 ocă cuișoare.
31	99			Pe 2 ocă 75 dr. scortîșoară.
37	60			Pe 5 ocă inibahar.
5	—			Pe 1 ocă chimion.
100	—			Pe 300 dr. cleiu de morun.
90	—			Pe 10 ocă salitră.
124	—			Pe 715 alămăi.
263	90			Pe 650 portocale.
1.335	39			Pe 162 ocă 375 dr. rôm.
150	45			Pe 14 ocă 150 dr. vutcă.
612	117			Pe 119 ocă 200 dr. cafea.
219	15			Pe 4 ocă 170 dr. ceai.
2.156	93			Pe 234 ocă și 100 dr. dulceață.
7	54			Pe 4 ocă frunză de dafin.
146.548	14			
190	60			Pe 16 funduri lumânări spermanțetă pentru arhondaric.
874	90			Pe 153 ocă 100 dr. sopen bun.
1.844	54			Plata vâmlor, vătășia și edicurile în cumpărarea băcăliilor dela Galați și de pe la alte târguri.
3.898	21			Cheltuiala arhondaricului adică: cumpărare de farfurii, cuțite, linguri și altele arătate anume în osebită condică.
645.874	110			Sumele din urmă.
165.742	102			Cheltuiala mitoacelor dela cari mănăstirea primește produsele trebuitoare.
61.420	60			Pentru lucrul viilor și chiria adusului vinului la mănăstire și osebite chirii.
4.276	105			Cheltuiala fabricelor, adică postăvăria, potcăpieria, legătoria de cărți și mungaeria.
10.994	87			Cheltuiala odăii adică: pe fier, oțel și altele.
6.080	—			Felurite cheitueli mărunte la odaie și afară.
24.119	103			Cheltuiala economiei în feluri de treburi obștești.
5.625	75			Cheltuiala căldărării: adică pe aramă, cositor, țipirig și altele.
9.729	39			Cheltuiala tipografiei.
5.980	—			Pe steclăria ce se cumpără în fiecare an.
2.319	9			Cheltuiala cancelariei.
16.186	6			Cheltuiala drumurilor prin părinții de ascultare la felurite treburi obștești.
65.717	60			Pe fânul și ovăsul se cumpără în fiecare an pentru vitele mănăstirii, neajunsul ce iese dela mitoacele cu moșiile oprite pentru casă.
5.800	—			Pe 29.000 ocă sare.
4.056	—			Plata birului a hrisovoliților și a înșurățelor.
28.423	72			Lefile argaților și a vezeteilor adică: ai fabricelor, ai odăii și a tuturor vitelor mănăstirii.
<i>Lefile vechililor.</i>				
37.000	—			Vechilul din capitală.
9.250	—			Vechilul dela ținuturi.

Lei	B.	Lei	B.	
7.200	—			Vechilul din Basarabia.
		53.450	—	Totalul vechililor.
		12.000	—	Leafa inginerului.
		135.105	3	Pentru ținerea spitalului din Tg.-Neamțu și a paraclisului ce este în el și cu biserica Sf. Lazăr din cimitirul spitalului, după un buget deosebit cu reparația ce urmează a se face.
		1.262.901	113	Suma generală din urmă.
9.825	—			Leafa doctorului din lăuntrul mănăstirii pentru bolnița lipsiților de minte și pentru bolnița bătrânilor, precum și a părinților din sobor.
2.284	54			Pentru datoriile trebuitoare la spițăria din mănăstire.
		12.109	54.	
<i>Cheltuiala seminariei din mănăstire.</i>				
7.400	—			Leafa rectorului.
10.000	—			Leafa a 2 profesori, câte 5.000 lei pe an.
5.225	60			Cumpărarea cărților pentru seminarie, lefile argaților și alte casnice cheltueli după pilda anului trecut (1858).
		22.625	60	
		10.994	114	Cheltuiala școalei primare din Tg.-Neamțu.
		7.400	—	După învoiala săvârșită cu vornicul Neculai Docan, posesorul moșiilor Mogoșeștii și Volintireștii pentru podul dela Mogoșești (pe râul Siret).

1.316.031 101 Adică un milion trei sute șasesprezece mii, treizeci și unu lei și una sută un ban cuprinde suma totală a cheltuelilor ce au a urmă pe anul curent 1859. Și fiindcă suma cheltuelilor covârșește suma primirilor cu 269.044 lei 23 bani, apoi nădăjduim că această sumă se va acoperi din rămășițele prevăzute în sama anului conținut și din veniturile neregulate.

(s) GHERASIM ARHIMANDRIT ȘI STAREȚ SFINTELOR MĂNĂSTIRI NEAMȚU ȘI SECUL; DOSOFTEI DUHOVNIC, EGUMENUL MĂNĂSTIRII SECUL; DIMITRIE, DUHOVNIC; ARSENIE, DUHOVNIC; SAVA, DUHOVNIC; IRIMIA ECONOM; ANTIM, DUHOVNIC CĂMĂRĂȘ; THEODOT MONAH LOGOFĂȚ.

Rezoluția sinodului mitropolitan.

Observându-se conștient de față ce și-au propus sfințele mănăstiri Neamțu și Secul cu schiturile pentru cheltuelile pe anul curent 1859 și văzându-se chibzuite, după articolul 25 din așăzământ, cu toată cruțarea putincioasă, potrivit neapăratelor trebuinți, se încuviințează pe temeiul că suma de cheltueli, întru cât covârșește venitul, se va acoperi din rămășița prevăzută în sama anului conținut 1858 și din veniturile neregulate.

SOFRONIE MITROPOLIT MOLDOVEI.

Pectea Mitropoliei 1851.

Nectarie, Episcop Sotiriopoleos.

Locotenent,

Episcop Hușului Calinic Hariopoleos.

Director, (s) *Varahil.*

Secția I, No. 171

1859 Ghenarie 26 zile, Iași.

XXXIII.

Extracte scoase din condica scăzământului.

Aproape de cele vorbite în urmă la pag. 47 aducem înainte câteva exemple, copiate întocmai din condica scăzământului (condica cea mică). Exemplele le copiem luate după întâmplare. Ele vor arăta cetitorului cu câtă sinceritate se administră averea mănăstirii Neamțul și Secul cu schiturile lor, vor arăta și știința ajunsă la urechile sfatului domnesc (46) și arătările mărturisite de Grigorie Ghyka prin hrisovul și oficiile sale și mărturisirile părinților din sobor.

1. Scăzământul făcut d-sale A. Costinescu, posesorul moșiei Târpeștii, după înscrisul din 1851, Martie 20, No. 106.

- 100 # s'au scăzut pe fiecare an din 778 #, ce avea să dea pe an bez :
- 78 # s'au scăzut la primirea contractului împreună și cu toate produsele.
- 200 mierțe păpușoi.
- 150 mierțe ovăs.
- 20 mierțe orz.
- 60 fălcerii (1).

Aceste scăzământuri i s'au făcut pe tot anul, după tânguitoarea sa jalbă că ar fi ieșit moșia încărcată la mezat și păgubește, și de aceea au rămas să dea numai câte 600 # pe tot anul. Iar produsele și suma de 178 # pe an rămâne ca să se știe unde este.

2. Scăzământul făcut posesorului pe moșia Davidenii, după înscrisul din 1849 Aug. 24, au luat-o pe cinci ani la 1854 cu 705 # pe an ieșiți la mezat și produsele:

- 200 mierțe păpușoi.
- 80 mierțe grâu.
- 100 mierțe ovăs.
- 20 mierțe orz.
- 50 găini.
- 430 pentru cheltuiala bisericii.

Cum se scade :

- 352 $\frac{1}{2}$ # se scade pe fiecare an—cu produsele:
- 80 mierțe grâu.
- 200 mierțe păpușoi.
- 70 mierțe ovăs.
- 20 mierțe orz.

Ce are să dea pe tot anul :

- 352 $\frac{1}{2}$ # și 30 mierțe ovăs.
- 50 găini.
- 40 mierțe var.

Nu se poate spune numele acestui posesor ilustru (?).

3. Scăzământul făcut D-sale B. Koțebue, posesorul moșiei Săbăoanii, după înscrisul din 1850, Noemvrie 23, No. 436.

- 1.910 # pe an ieșiți pe an la mezat și produsele:
- 400 mierțe sământă de cânepă.
- 200 mierțe grâu.
- 150 mierțe ovăs.
- 25 mierțe orz.

(1) Fălceri înseamnă oameni îndatoriți să cosească câte o falce de iarbă și s'o pună în stog.

100 fâlceri.

200 găini.

2 oameni pentru paza hotarelor.

Cum se scade :

410 # pe fiecare an din 1910 # și producturile :

250 mierță sămânță de cânepă :

200 mierță grâu.

150 mierță ovăs.

100 fâlceri.

Ce are să dea :

1.500 # pe fiecare an și producturile.

150 mierță sămânță.

25 mierță ovăs.

200 găini.

Iară celelalte condiții le are după contract.

4. Scăzământul făcut posesorului moșiei Volintirești după înscrisul din 1851 - Oct. 10.

735 # pe fieștecare an ieșiți la mezat și :

10 fâlceri.

50 mierță păpușoi.

50 mierță ovăs.

25 mierță grâu.

Cum se scade :

135 # pe tot anul și cu toate producturile scrise mai sus.

Ce are să dea pe tot anul :

600 # pe tot anul și alta nimica.

5. Scăzământul făcut posesorului dela moșia Brăteștii.

1.051 # pe an și producturile :

200 mierțe păpușoi.

200 mierțe ovăs.

10 stoguri de fân.

200 fâlceri.

200 găini.

140 prăjini loc pentru părintele ce șade spre paza pădurilor.

Cum se scade :

51 # pe an și producturile :

200 mierțe păpușoi, 200 mierțe ovăs, 200 fâlceri.

Ce are să dea :

1.000 # pe an și 200 găini și 140 prăjini loc și 1 stog fân.

6. Scăzământul făcut d-sale Sculi, logofăt, pentru posesia moșiei Piscu și Hârșeștii, după înscrisul din 1850, Decembrie 20, No. 478 și alt înscris din 1852, Decembrie 31, No. 427.

1.202 # pe an ieșiți la mezat și producturile ce însemnează în jos.

500 oă pește.

50 mierțe orz.

40 mierțe grâu.

40 mierțe păpușoi.

Cum se scad din bani și toate producturile :

15.000 lei s'au scăzut din câștiul de pe urmă a Sfântului Dimitrie al anului 1855, cu toate producturile.

100 oacă pește.

50 mierțe orz.

40 mierțe grâu.

40 mierțe păpușoi.

Ce au rămas să dea :

135 # și 17 lei are să dea din câștiu de pe urmă și 400 oacă pește, însă 100 pește moron și un om pentru paza pădurii.

7. Scăzământul făcut posesorului dela moșia Orteștii și Boroaea.

795 # pe an ieșiți la mezat cu producturile:

40 fălceri.

50 mierțe ovăs.

150 mierțe păpușoi.

50 găini.

430 pentru cheltuiala bisericii.

Cum se scade :

195 # se scade pe tot anul din 795 # și 40 fălceri, 50 mierțe ovăs și 150 mierțe păpușoi

Ce are să dea :

500 # pe tot anul.

100 găini.

430 lei pentru cheltuiala bisericii.

1 om pentru paza hotarului.

2 oameni pentru paza pădurii de pe cotuna Groșii.

NB. Tot așa merge scăzământul după acest sistem și pentru celelalte moșii. Posesorilor iluștri nu li se spune numele.

Moșiile se împoseiază pe grupuri și pe perioade mai scurte sau mai lungi.

Moșiile cari rămân în căutarea mănăstirilor pentru gospodăria casei :

1 Nemțișoru.

1 Vânătorii.

1 Măneștii.

1 Blebea.

1 Ocea.

1 Țolicea.

1 Petricanii.

1 Timișeștii.

1 Drăgăneștii și cu Buzații (două moșii drept una).

1 Oșlobenii (ce s'au dat în posesie dela anul 1855 înainte).

1 Jădeștii.

1 Jigoreni (parte dată în posesie și parte în căutarea casei).

1 Gugea și cu Balțații, cu Pelineii și cu Pragurle (drept una).

1 Epurenii.

1 Furcenii din ținutul Tecuciului.

1 Varnița din ținutul Putnei.

1 Mogoșeștii.

17 egal 19. Toate aceste moșii le caută mănăstirea prin părinți de ascultare și producturile o parte se dau de filotimie, una se vinde și alta se aduce la mănăstire spre indestularea soborului.

Moșiile de peste Prut date în posesie pe 6 ani dela 23 Aprilie 1851 înainte.

1 Vatra Iazului cu coturile sale (două drept una).

1 Nemțenii.

1 Valea Rusului.

1 Vlădenii.

1 Cotova cu alte cătunuri.

1 Visoca și cu Crăcicăuții (2 moșii la un loc).

1 Șolcanii.

1 Mireștii.

8 = 11.

Moșiile ce s'au dat în posesie pe 5 ani dela 23 Aprilie 1855.

1 Oșlobenii.

1 Davidenii.

1 Scoposenii.

4

Moșiile ce s'au dat în posesie la 20 August 1854, iar în stăpânire intră la 23 Apr. 1856:

1 Brăteștii, ținutul Romanului.

1 Săbăoanii, ținutul Romanului.

1 Bălușeștii » » (o parte din moșie în posesie).

1 Munții, adică : Pipirigu, Largu, Galu și celelalte cătunuri.

1 Târpeștii, ținutul Neamțului.

1 Ovreeștii, ținutul Vasluiului (o parte din moșie).

1 Jigoreni idem.

1 Durăștii ținutul Tecuciului.

8

Moșiile ce au a se înposesia în anul 1851, iar în stăpânire vor intra dela 23 Aprilie 1856 înainte.

1 Pleșeștii.

1 Orțeștii.

1 Târpeștii.

1 Crăeștii ce-i zic și Obârșia, umblă în posesie cu Târpeștii.

1 Volintireștii.

1 Năneștii (o parte).

1 Ciofreștii (o parte).

1 Piscu și cu Hârteștii (două moșii la un loc), Peneii.

1 Pământurile dela Gârle, ținutul Putnei.

9 = 10.

Extras din hârțile arhierelui Narcis Crețulescu.

XXXIV.

Știința de taină.

Aici urmează un extract de banii ce s'au trimis la Iași, la mitropolie și la Domnie și pe la alte fețe, prin sfinția sa părintele Ghenadie, cămărașul, și sfinția sa părintele Teofan Vasiliu și alții, anume : paragraful secret.

No. curent	Din ce posesie s'au luat banii dați	Suma în galbeni	Lei	Obiecte ocă brânzuri	Producturi căprioare	Locul
1	Munții	2.000	—	500	26	Iași Domnului
2	Săbăoanii	1.000	—	200	14	Iași M-politului
3	Brăteștii	400	—	20 cergi	5 vase vin	Roman Vlădicăi
4	Târpeștii	200	—	—	—	Iași M-politului
5	Davidenii	200	—	—	—	» »
6	Oșlobenii	100	—	20 cergi	—	» »
7	Giuleștii	100	—	—	—	» »
8	Scoposenii	200	—	—	ovăs, orz, pop. vin și altele	Huși Vlădicăi
9	Piscu și celelalte	1.000	—	—	—	Iași Domnului
10	Orțeștii-Cot	500	—	—	—	Iași Domnului
11	Pleșeștii	50	—	—	—	» »
12	Timpeștii	50	—	—	—	» »
13	Ciofreștii	100	—	—	—	» »
14	Năneștii	100	—	—	—	» »
15	Mogoșeștii	1.000	—	—	—	» »
16	Epurenii cu Vișanu	1.000	Toate produsele și 10 vase vin 20 stoguri fân, orz, o- văs, papur, brânză.			Iași M-politului
17	Dughene Iași	500	—	—	—	» »
18	Tg.-Neamțu	1.500	lui Kogălniceanu și altele			
19	Spișterea	100	Idem			
20	Durăștii	100	—	—	—	Roman Vlădicăi
21	Căștirile din Basarabia	2.000	—	—	—	Iași Domniei
22	Dela mitoace	2.000	20.000	și producturi		Iași Dn. Mitro- politului
23	Idem	—	20.000	Idem		Idem
24	Din vânzarea vitelor	—	10.000	Idem		Iași M-politului
25	Jugărituri	—	20.000	Idem		Iași Domnului

NB. Sumele se schimbă pe tot anul. Productele urmează și alte peș-
cheșuri.

(Extras din manuscrisele arhierului Narcis Crețulescu. Controlat cu originalul).

XXXV.

Tablou de mănăstirile și schiturile acele vechi unite ori închinat mănăstirii Neamțu (1).

1. Biserica Albă cu hramul Bogoslov identificat cu mănăstirea Neamțul, hramul Înălțarea, înainte de 1400.
2. Mănăstirea Chipriana (Căpriana) din Basarabia, închinată mănăstirii Albe dela Neamțu (Neamțu) la 1380, iar părți din zestrea ei s'au închinat și mai pe urmă de Domnitorii următori, cari îi întăresc închinarea și adaog închinând zestre nouă, între anii 1409 până la 1470 și încoace. Iar la anul 1698 Antioh Constantin Cantemir Voevod o închină de mitoc mănăstirii Zugravu din Muntele Athos, pe motiv că mănăstirea Chipriana a căzut în sărăcie și amândouă sunt făcute de Ștefan Vodă cel Mare.
3. Mănăstirea Condrița (Cedrița), sihăstrie veche a mănăstirii Chipriana, au avut aceeaș soartă ca și mănăstirea Chipriana pe la anii 1370. Până la 1470 și mai încoace ea a fost închinată mănăstirii Albe (Neamțu), iar după 1698 închinată cu mănăstirea sa, Chipriana, la mănăstirea Zugravu. In urmă arsă, pustiită și în secolul al 19-lea apare ca schit nou, tot a Zugravului, cu Chipriana.
4. Biserica Sf. Neculai dela Tg. Corne (schit cu călugări al Bisericii Albe), înainte de 1401, când s'a desființat schitul și biserica s'a dat satului Pipiric.
5. Biserica schitu Slătioru (Vovidenia), a Bisericii Albe, înainte de 1402 și mai încoace. In urmă biserica arsă, pustiită și înnoită cu numele Vovidenia.
6. Biserica schitului Leghen, de pe coasta schitului Leghen, a Bisericii Albe, înainte de 1510, în urmă desființat și înnoit cu numele Procovu.
7. Mănăstirea Bistrița din ținutul Neamțu, unită cu mănăstirea Neamțu la anul 1407, de Mitropolitul Iosif Mușat, iar la anul 1687 închinată la Ierusalim de Doamna Safta a lui Gheorghe Ștefan Vodă.
8. Mănăstirea Boiștea de lângă Tg.-Neamțu, închinată mănăstirii Neamțu la anul 1446 de Ștefan Vodă, fiul lui Alexandru cel Bun.
9. Mănăstirea Vișnovățul, cu hramul Nașterea Maicii Domnului, care în vechime se numia mănăstirea Peșterea, lângă Butuceni în Basarabia, iar acum se zice mănăstirea Butucenii de pe apa Răutului, închinată mănăstirii Neamțu la 1470, de Ștefan Vodă cel Mare, cu hrisovul dela No. 1466 din opis (la Copanca). Mai în urmă închinată mănăstirii Vatopedu dela Muntele Athos.

(1) Extras din manuscriptele arhierului Narcis Crețulescu.

10. Mănăstirea Turbatu (Brusturii), cu hramul Sf. Neculai, unde sunt Oșlobenii de astăzi, închinată mănăstirii Neamțu la 1518 de Postelnicul Cosma Șarpe.

11. Mănăstirea Bogdăneștii, cu hramul Sf. Neculai, închinată mănăstirii Neamțu la 1518, de Mitropolitul Teoctist al III-lea Nemțeanu, înnoită ca mănăstirea Râșca (Teoctist dela mănăstirea Neamțu).

12. Schitul Bulucu din Măgura Odobeștilor, închinat mănăstirii Neamțu la 1679, de ctitorul Isaia Caragea Voevod.

13. Schitul Bălăștii (la codrul Sărbilor), închinat mănăstirii Neamțu la anul 1711 de ctitorul Iordan Dosofteiu, nepotul episcopului Pahomie.

14. Schitul Pocrovu, închinat mănăstirii Neamțu la anul 1724 de ctitorul episcopul Pahomie.

15. Schitul Vovidenia, închinat mănăstirii Neamțu la 1751 de ctitorul episcopul Ioanichie, cu fratele său, ieromonahul Neculai (Slătioru).

16. Schitul Hlăpeștii de lângă Tâmpești, închinat mănăstirii Neamțu, la anul 1757, de ctitorul Iosaf, nepotul ctitorului, episcopul Pahomie și la 1771 de ieromonahul Ioan.

Mănăstirea Secul.

17. Schitul Sihăstria Secului, închinat mănăstirii Secul la anul 1734 de ctitorul Ghedeon episcopul.

18. Schitul Sihla, închinat mănăstirii Secul la 1763, de ctitorul Ioniță Pașcanu-Cantacuzino, care a înnoit biserica în memoria lui Coroiu.

19. Schitul Lipova, închinat mănăstirii Secul la anul 1764, de ctitora Despa sătrăroae, soția lui Vasilachi Cosma.

20. Mănăstirea Sf. Neculai (cu paraclisul ei), din Cetatea Neamțu, închinat mănăstirii Secu (prin episcopul Ghedeon) la anul 1665, de Dabija Vodă.

21. Schitul Nifon, închinat mănăstirii Secul la anul 1765 de ctitorul egumenul Nifon (din mănăstirea Secu).

22. Mănăstirea Secul cu toate schiturile ei se unește cu mănăstirea Neamțu la anul 1779, de Const. Moruz cu mitropolitul Gavriil Calimah. De atunci începe mănăstirea Secu cu mănăstirea Neamțu compun o administrație și o casă.

23. Biserica Sf. Voevozi din Galați (Malu) se închină mănăstirii Neamțu la anul 1798, de ctitorul care au dat loc, material și bani ca să înnoească biserica arsă cu acelaș hram, Sf. Voevozi, biserica de ctitoria neamului său, Gheorghe Șisman.

24. Schitul Varnița de pe moșia Varnița, închinat mănăstirii Neamțu la anul 1806 de Mitropolitul Veniamin.

25. Schitul Urgueștii (Negomireștii), închinat mănăstirii Neamțu la anul 1816 de ctitora spătăreasă Safta Bogdan.

26. Schitul Nicoreștii (Buciumenii), închinat mănăstirii Neamțu la anul 1818 de ctitora Catinca Gurițoaia, fiica banului Lențu.

27. Mănăstirea Dobrușa din Basarabia, închinată mănăstirii Neamțu la anul 1825 prin schitul Lipova, nu târziu s'au revendicat. Inchinarea s'au făcut de călugării Dobrușii prin vechilul mănăstirii din Basarabia.

28. Biserica Sf. Spiridon din Bârlad (biserica Sturzască), închinată mănăstirii Neamțu la anul 1827 de ctitora spătăreasa Safta Sturza.

29. Paraclisul dela Cotnar închinat mănăstirii Neamțu la anul 1830 cu hramul sf. părinți Ioachim și Ana, cu toate viile, de ctitorul shimonahul Grigorie Radu.

30. Schitul Durău de sub muntele Ceahlău, închinat mănăstirii Neamțu la anul 1830, de Mitropolitul Veniamin.

31. Schitul Răfloaia dela Pisc, din ținutul Tecuciu, închinat mănăstirii la anul 1836, de ctitorul ieroshimonahul Zaharia.

32. Biserica Sf. Dimitrie din Tg.-Neamțu (biserica domnească), închinată mănăstirii Neamțu la anul 1845 de clerul bisericii, înnoită cu hramul Sf. Lazăr, acum casă de autopsie a spitalului. Hramul Sf. Dumitru mutat sus, în paraclisul din spital. Acum biserica Sfântului Lazăr este în ruine.

33. Biserica Sf. Gheorghe dela Roman, închinată mănăstirii Neamțu la anul 1847, de vornicul Grigorie Donea și cu soția sa Elena.

34. Schitul Movilenii, închinat mănăstirii Neamțu din vechime, de spătariul Clănău. Nu știm nimic despre el. La ținutul Tecuciu.

NB. Inchinările nu sunt deopotrivă. Unele mănăstiri se închină cu toată averea în perpetuitate, mănăstirea Neamțu face cu averea ceeace voește, d. e.: mănăstirile Boiștea, Turbatu, Bulucu și altele. Altele se închină pentru protecție și control, d. e.: Lipova, Urgueștii, Durău și altele. Iar altele se închină de fantazie, d. e.: biserica Sf. Spiridon din Bârlad, Sf. Gheorghe dela Roman și altele. Sunt închinări cari s'au continuat, altele s'au stins, iar altele s'au închinat la altă parte. Mănăstirile Neamțu și Secul n'au fost închinare nimărui, iară unia dintre Mitropoliți s'au amestecat în administrația materială pentru filotimia cinstei. Aceste mănăstiri au compus trupul mănăstirilor nemțene, cari în curgerea vremurilor s'au tot rostit împrejurul lor cu numele, averea și influența lor, iar toate la un loc și fiecare în parte s'au rotit împrejurul bătrânului Bogoslov din Biserica Albă, ca copiii la tată. ca tortul la fus, ca puii la cloșcă, iar Evanghelistului și tot măreț în umbra viitoare, Dumnezeu și vulturul său să-l scoale din mormânt—a doua oară ca să-și vază roadele sale. Mare a fost mănăstirea Neamțu în trecutul ei, și mare va fi mănăstirea Neamțu în viitorul ei.

Pentru că leul, și mort și viu, tot leu se chiamă și leu rămâne, iar vulturul, și bătrân și tânăr, tot vultur se chiamă, și tot pe sus zboară.

35. «Mănăstirea Noul Neamțu din Basarabia, dela Chițcanii, cu hramul Înălțarea, zidire și întemeiere nouă, din zilele noastre, prin monahii Teofan Cristea și Andronic Balanu. Se începe cu anul 1858 încoace și se sfințește biserica Înălțarea la 1878, Noemvrie 5, zi Duminecă, de P. S. S. episcopul Pavel dela Chișinău, episcopul Chișinăului și al Hotinului.

(Extras din lucrarea inedită a arhierelui Narcis Crețulescu).

XXXVI.

Moșile mănăstirilor Neamțu și Secul.

No.	NUMELE	ȚINUTUL	No.	NUMELE	ȚINUTUL	OBSERVAȚIE
Moșile mănăstirii Neamțu, a mănăstirii Secului cu schiturile lor.						
1	Moșia Munții	Toate în ținutul Neamțului.	1	Moșia Săbăoanii	Roman	
1	» Pipirig		1	» Brăteștii		
1	» Nemțșoru		1	» Volintirești		
1	» Vânătorii		1	» Băloșeștii	Iași	
1	» Tg.-Neamțu		1	» Mogoseștii		
1	» Blebea		1	» Epurenii		
1	» Ocea		1	» Gugea	Fălciu Bacău	
1	» Tolicea		1	» Bălțații		
1	» Răuceștii		1	» Pelineii		
1	» Oglinzii		1	» Pragurile	Vasluiu	
1	» Târpeștii		1	» Scopoșenii		
1	» Davidenii		1	» Năneștii	Tutova	
1	» Tâmpăștii		1	» Jigoreni		
1	» Galu		1	» Lipova	Tecuciu	
1	» Petrecanii		1	» Dogal		
1	» Măneștii		1	» Crăeștii	Covurluiu	
1	» Oșlobenii		1	» Urgueștii		
1	» Timișeștii	1	» Vlădenii	Putna		
1	» Preușeștii	1	» Joreștii			
1	» Buzății	1	» Durăștii			
1	» Juleștii	1	» Ciofreștii			
1	» Drăgăneștii	Suceava	1	» Furcenii		
1	» Brusturii		1	» Piseu		
1	» Orteștii		1	» Peneu	Putna	
1	» Groșii		1	» Hărșeștii		
1	» Boroaea Neamțu		1	» Varnița		
1	» Poeana Prisăcii		1	» Bulucu		
1	» Juleștii		1	» Țifăștii		
1	» Pleșeștii		57	Moșii în total în Moldova		

No.	N U M E L E	ȚINUTUL	No.	N U M E L E	ȚINUTUL	OBSERVAȚIE
Moșiile din Basarabia.						
1	Moșia Cotova	} Soroca	1	Moșia Vlădenii	} Orhei	mai sunt încă: 1. Sudarca 2. Sauca tot în Basarabia*
1	» Burdujeni		1	» Vatra Iazului		
1	» Solcanii		1	» Bucovu		
1	» Visoca	} Hotin	1	» Mireștii	} Chișinău	
1	» Crăcicăuții		1	» Nemțenii		
1	» Pelineii		1	» Valea Rusu	} Iași	
1	» Mitocu		1	» Copanca		
			1	» Chițcanii		
			15	Moșii în total în Basarabia .		

- Observații* : 1) Pipirigu și Galu se intrupează în posesie cu Munții.
 2. Brusturii și Poiana Prisăcii cu Drăgăneștii.
 3. Groșii și Boroaia cu Orăștii.
 4. Bălțații, Pelineii și Pragurile cu Gugea.
 5. Dogal cu Lipova.
 6. Vlădenii și Jorăștii cu Urgueștii.
 7. Peneu și Hârșeștii cu Piscu.
 8. Toate pământurile dela Țara de Jos cari se numesc Gârle, se intrupează sub nume de Țifești.
 9. Moșia Bulucu cu schitul Bulucu.
 10. Moșia Varnița cu schitul Varnița.
 11. Asemenea și în Basarabia se intrupează Burdujenii la Cotova, Crăcicăuții și Pelineii la Visoca.
 12. Humuleștii, Pometea și Părăul Ursului se intrupează cu Târgul-Neamțului și mahalalele lui.

Recapitulație.

- 57 moșii în Moldova.
 15 moșii în Basarabia.
 72 moșii total cu mari cu mici.
 2 Plus în Basarabia.
 74 Total.

XXXVII.

Tablou de vilele sfințelor mănăstiri Neamțul și Secul.

No cur.	Localitatea	Int. pog.
1.	La Gugea	2
2.	» Epureni	11
3.	» Țara de jos	124
4.	» Cotnari	93
5.	» Vișan	45
6.	» Brătești	40
	Total pogoane	315

(1) Extras din manuscriptele arhierului Narcis Crețulescu.

CUPRINSUL

I. Originea mănăstirii Neamțului, unirea mănăstirilor Neamțul și Secul sub cărmuirea aceluiaș stareț și sobor în timpul stăreției lui Paisie. Originea influenței rusești în aceste mănăstiri	1
II. Puterea domnească în vechime față de mănăstiri. Dispozițiile Regulamentului Organic relative la mănăstiri. Legea dela 1835; aprobarea ei de către Rusia	4
III. Așezămintele dela 1839 și dela 1843 hărăzite de Mihaiu Sturdza mănăstirilor Neamțul și Secul	8
IV. Așezămintele hărăzite de Mihaiu Sturdza mănăstirilor Văratecul și Agapia. Iniințarea Departamentului Culturii	10
V. Abaterile mănăstirii Neamțului dela așezăminte. Legiuri îngrădind puterea stareților și a soboarelor. Conflicte între mănăstire și guvern	17
VI. Mănăstirea caută să se sustragă dela obligația luată de a subvenționa seminarul. Grigorie Ghyka întărește așezământul dela 1843. Nouă abateri. Iniințarea școalei publice dela Târgul-Neamțului. Stăreția lui Naftanail.	21
VII. Măsuri de rigoare luate de Grigorie Ghyka. Dionisie Romano stareț impus. Starea școlilor	24
VIII. Intrigile soborului în contra lui Dionisie. Căimăcămia lui Teodor Balș. Destituirea lui Dionisie. Alegerea lui Gherasim. Desființarea școalelor	28
IX. Cearta dintre guvernul lui Vogoridi și mănăstire. Comisia de cercetare	32
X. Ochire asupra mănăstirilor Neamțul și Secul în anul 1859	37
XI. Administrarea moșiilor mănăstirești în Basarabia. Revendicarea moșiilor Copanca și Chiteanii. Intăia misiune a ieromonahului Teofan Cristea în Basarabia, în 1858	42
XII. Măsuri luate de Mihaiu Sturdza pentru buna cuviință în mănăstirile de maice. Legiuri pentru îngrădirea hirotoniilor. Conflicte între Mitropolitul Sofronie și Departamentul bisericesc	45
XIII. Guvernul iea asupra sa ocărmuirea averilor mănăstirilor Chinovii. Lucrările comisiei reglatoare	49
Acte	54

Analele Academiei Române.

	L. B.
Despre Cnejii Români, de <i>I. Bogdan</i> .	—,40
Din viața romană: Podoabele, toaleta și petrecerile unei elegante, de <i>Ion Kalinderu</i> .	—,50
Un hrisov al lui Mircea cel Bătrân din 10 Iunie 1415, de <i>Ioan Bogdan</i> .	—,20
Ilirii, Macedo-Românii și Albanezii. Disertațiune istorică, de <i>Dr. Atanasie M. Marienescu</i> .	—,60
Episcopia Strehaiiei în anii 1673—1688. Notă istorică, de <i>I. Bianu</i> .	—,20
Nicopole 1396—1877—1902. — Cuvântare rostită de CAROL I, Regele României .	
Din viața romană: Societatea înaltă pe vremea lui Pliniu cel tânăr, de <i>Ion Kalinderu</i> .	1.—
Biserica și podul din Borzești, precum și o ochire relativă la bisericile zidite de Ștefan cel Mare, de <i>Dr. C. I. Istrati</i> .	2.—
Tom. XXVII.—Desbaterile Academiei în 1904—5.	8.—
• XXVII.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i> .	4.—
Ștefan cel Mare, Mihaiu Viteazul și Mitropolia Ardealului, de <i>N. Iorga</i> .	—,40
Românii din Bosnia și Herțegovina în trecut și în prezent, de <i>Isidor Ieșan</i> .	—,30
Câteva manuscrise și documente din țară și din străinătate relative la istoria Românilor, de <i>N. Iorga</i> .	—,20
Vieța lui Alexandru Vodă Callimachii, Domn al Moldovei, cu prilejul descoperirii testamentului său, de <i>N. Iorga</i> .	—,20
Indreptări și întregiri la istoria Românilor după acte descoperite în arhivele săsești. I. Brașovul, de <i>N. Iorga</i> .	—,50
Bărbații culti greci și români și profesorii din Academii de Iași și București din epoca zisă fanariotă (1650—1821), de <i>C. Erbiccanu</i> .	—,50
Nichifor daseălu, exarh patriarhal, și legăturile lui cu țerile noastre (1580—1599), de <i>N. Iorga</i> .	—,20
Datele cronicelor moldovenești asupra anilor de domnie ai lui Alexandru cel Bun, de <i>Dimitre Onciul</i> .	—,30
Contribuțiuni la biografiile unora din cronicarii moldoveni, de <i>I. Tanoviceanu</i> . (Cu 1 tabelă.)	—,30
Despre Ungurii și Episcopii catolice din Moldova, de <i>Radu Rosetti</i> .	—,80
Vieța și Domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, Domn al Țerii-Românești (1849—1856). Memoriul I, de <i>N. Iorga</i> .	—,30
• XXVIII.—Desbaterile Academiei în 1905—6.	5.—
• XXVIII.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i> .	6.—
Vieța și Domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, Domn al Țerii-Românești (1849—1856). Memoriul II, de <i>N. Iorga</i> .	1,60
Cronica Bohotinului, de <i>Radu Rosetti</i> .	1,60
Noțiunea valorii în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i> .	—,30
Din Nichita Acominatos Honiatul, traducere a părților privitoare la Istoria Asanizilor, cu introducere și index, de <i>Gheorghe Murnu</i> .	1,20
Note genealogice și biografice despre familiile Buhuș și Rosetti, foști proprietari ai moșiei Bohotinul, de <i>Radu Rosetti</i> .	—,40
Câteva manuscrise și documente din țară și străinătate relative la istoria Românilor, de <i>N. Iorga</i> .	—,30
Cauzalitatea în succesiune, de <i>A. D. Xenopol</i> .	—,50
Originile partidului național în România, de <i>A. D. Xenopol</i> .	—,20
• XXIX.—Desbaterile Academiei în 1906—7.	6.—
• XXIX.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i> .	8.—
Cronica Vascanilor (Județul Suceava), de <i>Radu Rosetti</i> .	1,50
Despre originea și transformările clasei stăpânitoare din Moldova, de <i>Radu Rosetti</i> .	—,70
Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797: călătoria lui Barbu Știrbei în apus, de <i>N. Iorga</i> .	—,20
Congresul pentru Proprietatea literară și artistică, de <i>A. D. Xenopol</i> .	—,20
Câteva fărâme din corespondența lui Alexandru Vodă Ghica, Domn și Caimacam al Țerii-Românești, de <i>N. Iorga</i> .	—,20
Congresul sociologic din Londra și organizarea militară a școalelor în România, de <i>A. D. Xenopol</i> .	—,30
Despre censura în Moldova. I. Inființarea censurii de guvernul provizor rus și funcționarea ei sub acel regim, 1828—1834, de <i>Radu Rosetti</i> .	—,40
— II. Censura sub Mihaiu Sturdza, 1834—1849, de <i>Radu Rosetti</i> .	1,50
— III. Censura cărților evreești în Moldova sub domniile regulamentare, de <i>Radu Rosetti</i> .	—,60
Neconștiințul în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i> .	—,30
Evoluția în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i> .	—,30

Analele Academiei Române

L. B.

Câteva observațiuni asupra îndatoririlor militare ale Cneșilor și boierilor moldoveni în secolii XIV și XV, de <i>I. Bogdan</i> . . .	—,30
Contribuții la istoria Moldovei între anii 1448—1458, de <i>I. Bogdan</i> .	—,30
Evangheliile dela Homor și Voroneș din 1473 și 1550, de <i>I. Bogdan</i>	1.—
Tom. XXX.—Desbaterile Academiei în 1907—8.	5.—
• XXX.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	6.—
Despre censura în Moldova. IV. Censura sub Grigorie Ghica și desființarea ei, de <i>Radu Rosetti</i>	1.—
Cetatea Neamțului dela podul Dâmboviței în Muscel, de <i>I. Pușcariu</i> .	—,20
Notiță despre monetele lui Petru Mușat, de <i>Nicolae Docan</i>	1.—
Lupta între Drăculești și Dănești, de <i>A. D. Xenopol</i>	1.—
Contribuțiuni la studiul cronicelor moldovene (Nicolae Costin, Tudosie Dubău, Vasile Dămian), de <i>Const. Giurescu</i>	—,40
Inscripțiile dela Cetatea-Albă și stăpânirea Moldovei asupra ei, de <i>I. Bogdan</i>	1.—
Documentul Răzenilor din 1484 și organizarea armatei moldovene în sec. XV, de <i>I. Bogdan</i>	1.—
Indice alfabetic al volumelor din <i>Anale</i> pentru 1898—1908	2.—
Tom. XXXI.—Desbaterile Academiei în 1908—9	5.—
• XXXI.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	10.—
Patruzeci și doi de ani de domnie a Regelui Carol I, de <i>D. Sturdza</i> .	—,20
Un proces de sacrilegiu la 1836 în Moldova, de <i>Radu Rosetti</i>	—,50
Letopisețul lui Azarie, de <i>I. Bogdan</i>	1,60
Cum se căutau moșiile în Moldova la începutul veacului XIX. Condica de răfueală a Hatmanului Răducanu Roset cu vechilii lui pe anii 1798—1812, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Originile asiro-chaldeene ale greutăților romane, de <i>Mihail C. Sufu</i> .	—,20
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupațiunea rusească dela 1806—1812. I. Cauzele războiului. Începutul ocupației, de <i>Radu Rosetti</i>	2.—
Negru Vodă și epoca lui, de <i>Dr. At. M. Marienescu</i>	—,50
Criminalitatea în România, după ultimele publicațiuni statistice, de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,30
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812. II. Negocierile diplomatice și operațiunile militare dela 1807—1812. Amănunte relative la ambele țeri, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Unioniști și separatiști, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,50
• XXXII.—Desbaterile Academiei în 1909—1910 (Sub presă).	
• XXXII.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i> (Sub presă).	
Știri despre veacul al XVIII-lea în țerile noastre după corespondențe diplomatice străine. I, 1700—1750, de <i>N. Iorga</i>	—,50
Arhiva senatorilor din Chișinău și ocupația rusească dela 1806—1812. III. Amănunte asupra Moldovei dela 1808 la 1812, de <i>Radu Rosetti</i>	1,60
IV. Amănunte asupra Țerii-Românești dela 1808 la 1812, de <i>Radu Rosetti</i>	2.—
Despre elementele cronologice în documentele românești, de <i>N. Docan</i>	—,50
Partidele politice în Revoluția din 1848 în Principatele Române, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,60
Studii privitoare la numismatica Țerii-Românești. I. Bibliografie și documente, de <i>N. Docan</i>	1,20
Știri despre veacul al XVIII-lea în țerile noastre după corespondențe diplomatice străine. II, 1750—1812, de <i>N. Iorga</i>	—,80